

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Dr. Gökhan GÜNAYDIN
TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu Başkanı

Siyasal partilerin çok değerli Genel Başkanları, Genel Başkan Yardımcıları ve değerli temsilcileri, çok değerli milletvekilleri, akademisyenler, kamu yönetiminin, demokratik kitle örgütleri ve özel sektörün değerli başkan, yöneticileri ve çalışanları, çok kıymetli meslektaşlarımız ve basının seçkin temsilcileri, Tarımsal Öğretimin 161 nci Yıldönümü nedeniyle düzenlediğimiz Sempozyuma katılımınızı nedeniyle hepimize içtenlikle teşekkürlerimi sunuyorum ve tüm tarım camiasının tarım bayramını içtenlikle kutluyorum.

ODA'mız Korosu'nun çok isabetle söylediği gibi tarım sektörü ve onun çalışanları aslında ulusal varlığın temelidir, köküdür. Eğer toprağa bağlı, doğal kaynakların üretimini geliştirici süreçler olmazsa bir ulusal üretimden söz edebilmek, onların mülkiyeti size ait değilse ulusal varlıkları koruyup geliştirici bir yönetim tarzına sahip olduğunuzu söyleyebilmek, kesinlikle mümkün değildir.

Tarımsal öğretim 1846 yılında Yeşilköy'de Ayamama Çiftliği'nde başladı. Cumhuriyet ile beraber 1933 yılında Yüksek Ziraat Enstitüsü ile çağdaş bir zemine oturdu. Ziraat fakülteleri o günden bugüne kadar 85 bin ziraat mühendisi yetiştirerek bu ulusa armağan ettiler. O arkadaşlarımız Türkiye'de buğdayın verimini 10 kattan fazla, pamuğun verimini 20 kattan fazla artırdılar ve ülkeyi doyurdular. Tarım sektörünü dış satımın önemli bir unsuru haline getirdiler. Kendilerine emekleri için huzurlarınızda şükranlarımı ve teşekkürlerimi sunmayı içtenlikli bir görev bilirim.

Bugün itibariyle 5 bin vefatımızdan sonra yaşayan 80 bin meslektaşımızın Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısı içinde nasıl bir yer aldığına ilişkin kısa bir değerlendirmeyi sizlerle paylaşmak istiyorum.

Sekizinci 5 Yıllık Kalkınma Planının Özel İhtisas Komisyonu verilerine göre 100 sulu hektarda ve 200 kuru hektarda birer ziraat mühendisi görevlendirirseniz -bu batılı ölçekte ziraat mühendisi çalıştırma ölçüsü olarak tanımlanabilir-, Türkiye'nin 160 bin ziraat mühendisine ihtiyacı vardır. Biz bunun ancak yarısını üretebilmişiz ve bunun 10 bini de ya işsiz ya da geçici ve esnek istihdam koşulları içinde yaşamını sürdürmeye çalışıyor. Bu durum yalnızca tarım sektörüne, ziraat mühendisliğine özgü müdür diye incelersek; rakamlar Türkiye'de işsizlik oranının yüzde 9.1 olduğunu söylüyor. Ama iş bulmaktan umudunu kesmiş olan yurttaşlarımız ile beraber işsizlik oranı yüzde 18'e çıkıyor. Yükseköğrenim görmüş gençler arasında işsizlik oranının yüzde 40'ın üzerinde olması da yaman bir çelişki olarak önümüzde duruyor. Başka bir deyişle daha fazla öğrenim, daha fazla işsiz kalma olasılığı olarak karşımıza çıkıyor...

Bunun açıklanabilir tarafı yoktur. Ancak yine de bunun nedenlerini hep beraber konuşmamız gerekiyor. Bir ülke eğer yatırım yaparsa, istihdama dayalı kalkınmacı bir anlayışla yönetilirse mimara ve mühendise gereksinim duyar. Ama bir ülkenin genel ekonomisini iç ve dış borç ödeme esasına oturtursanız, mimara ve mühendise gereksiniminiz kalmaz. Maalesef büyük bir üzüntüyle söylüyorum ki, Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu durum budur. Uzun yıllardan bu yana gazino kapitalizminin egemenliğinin kollarını uzattığı bir yapı içerisinde yatırım yapamayan, istihdam sağlayamayan ve bu çerçevede içerisinde ürettiğini de eşit bölüşemeyen bir ekonomik yapı ile karşı karşıyayız.

Elbette Ziraat Mühendisleri Odası'nın görevi bu yapı içerisinde elinden geldiğince meslektaşlarına ve üyelerine daha uygun yaşam koşulları sunmak ve onların kamu yararına mühendislik etkinlikleri ile ülkenin kalkınmasına omuz vermelerini sağlamaktır. Bu doğrultuda son birkaç çalışmayı çok özetle bilginize sunmak istiyorum. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile yaptığımız bir protokol ile Tarım Makinaları Bölümü mezunu ziraat mühendisi arkadaşlarımız, yıllardır yalnızca makine mühendislerinin çalıştığı bir alanda artık söz ve yetki sahibi oldular. Sağlık Bakanlığı ile yaptığımız bir çalışma çerçevesinde birçok bölümden arkadaşımız, çevre sağlığı ilaçlamalarında yönetmelikle işlendirildiler ve yetki sahibi oldular. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile imzalamak üzere olduğumuz bir protokol ile gıda sektöründe çalışan arkadaşlarımızın sosyal güvenliklerini garanti altına alacağız.

Bakanlıkları, işbirliği ile yaptığımız çalışmaları sayıyorum ama maalesef bunların içerisinde Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'ndan söz edemiyorum. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı kendisinin bizzat düzenlemek zorunda olduğu alanda ya eylemsiz bir tutum izlemekte, ya da karşı duruşunu adeta organize etmekte ve meslektaşlarımızın özlük hakları önünde temel bir engel oluşturmaya çalışmaktadır. Bu Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın mevcut yönetim tarzının elbette yansımasıdır. Nitekim bugün sayın Bakanımızı gene aramızda göremiyoruz. Bundan 3 ay önce Adana'da yapılan Ulusal Tarım Kurultayı'nda da yoktu. Neden bakanlar, siyasetçiler, kamu yöneticileri kendi sektörleriyle ilgili böyle önemli toplantılara katılmazlar? Bunun iki tane açıklaması olabilir. Ya söyleyeceğiniz söz yoktur, ya da söylenecek sözlere verecek yanıtınız yoktur... Bu iki açıklamanın hangisi geçerli olursa olsun, bu ülke açısından son derece üzücü bir durum olduğunu sizlerle beraber tespit etmemiz gerektiğine inanıyorum.

Sempozyumumuza "Seçim" Sürecinde Tarım Sektörü başlığını koyduk. Seçim sözcüğünü turnak içinde kullanarak, yalnızca 2007 yılında Türkiye için son derece önemli olan 2 seçimi kastetmedik. Kuşkusuz bunlar çok önemlidir. Ama onlardan daha önemlisi, tarım sektörü önünde yer alan son derece yarışmacı 10 yıla hazırlanmanın eşliğindedir. Ya bu dönem içinde doğru politikalar uygulanarak, sektör yeniden yapılandırılacak ve kalkınmacı yarışmacı yeni bir zemine oturacak, ya da çok üzümlere söylüyorum ki, idare-i maslahatın olduğu bir dönemde biz tarım sektöründen artık Türkiye için önemli bir sektör olarak söz edemeyeceğiz. Durum bu denli ciddidir.

Elbette genel makro bir söylem üzerinden sektörü konuşacak olsak, Avrupa Birliği sürecinin bizim önümüze koyduğu yeni açılımlardan da söz etmemiz gerekiyor. İzninizle birkaç küçük örnek vermek istiyorum. Bundan yaklaşık 1 ay önce Bursa'da yaptığımız gezi sırasında şuna tanık olduk: Bir meslektaşımız Polatlı'dan getirdiği soğanları, Bursa'da soyduruyor, donduruyor, paketliyor ve Avrupa pazarına gönderiyor. Bu her yıl yapılabilen bir iş değil, yalnızca bu yıla özgü, çünkü Polonya'daki sert kış soğan üretimini önemli miktarda geriye çekti. Dolayısıyla Polonya'daki doğal olumsuzluktan ortaya çıkan açık pazar olanağı, Türkiye'nin o pazara girebilmesini sağladı.

Bir başka örneği Bulgaristan ve Romanya üzerinden verebiliriz. Söz konusu iki ülke 1 Ocak 2007 tarihinde 26 ve 27. üyeler olarak Avrupa Birliği'ne dahil oldular. Bugün Türkiye'den giden birçok yatırımcı, Bulgaristan ve Romanya'da meyve fidanlıkları tesis ediyor. Şunu acaba biliyor muyuz, tek Pazar ve topluluk tercihi ilkesi uyarınca Bulgaristan ve Romanya'nın meyvesi bitmeden, Avrupa Birliği dışarıdan, üçüncü bir ülkeden meyve ithal etmeyecek. Yani Polonya'nın, Bulgaristan'ın, Romanya'nın yaşadığı ve onların sahip olduğu olanakların artık

Türkiye tarafından kullanılmamasına neden olan bu süreç, Türkiye'nin dış Pazar açısından giderek kıskaca girdiğinin bir temel göstergesi niteliğindedir.

Türkiye bunu aşacak. Avrupa Birliği ile yürütülen müzakereler üzerinden bunu aşma olanağımız var mı? İzninizle üç temel klasifikasyon üzerinden bunu değerlendirmek istiyorum. Müzakere Çerçeve Belgesi'ne temel olan 17 Aralık 2004 tarihli Konsey Kararı'na göre, 35 başlık üzerinden müzakereleri yürüteceksiniz. Her dosyanın açılması ve kapanması performans kriterlerine bağlı olacak. Üye ülkelerin onayına sahip olacaksınız. Tarım, kırsal kalkınma, kişilerin serbest dolaşımı ve yapısal politikalar olmak üzere üç temel alanda kalıcı derogasyonlara sahip olacaksınız. En temel cümle ise şöyle: "Türkiye üyelik yükümlüklerinin tümünü üstlenecek kapasitede değilse, mümkün olan en güçlü bağ ile topluluk yapılarına demirlemesi sağlanacaktır."

17 Aralık 2004 tarihli kararların kutlanacak bir içeriği yoktu ama bu kararlar 18 Aralık günü gündüz gözüyle Kızılay'da havai fişekler atılarak kutlandı. Bu ne yaman çelişkidir ki, kutlamadan yalnızca 5 gün sonra 23 Aralık 2004 tarihinde Dışişleri Bakanlığı nota verdi. Bu notada, "Avrupa Birliği'nin temel ilkelerine aykırı olan kalıcı derogasyonlarla ilgili maddeleri Türkiye'nin kabul etmesi beklenmemelidir" denildi. 5 gün evvel kutladığımız kararlara karşı, 5 gün sonra nota vermeniz çok ciddi bir çelişki değil midir? Ancak bu çelişkiden daha önemlisi, aradan 8 ay geçmeden 3 Ekim 2005 tarihinde bu kararların tümünün altına yeniden imza atmanız ve bir de birliğin hazmetme kapasitesi konusunu kabul etmenizdir.

Başka bir deyişle artık şu meşhur "Türkiye ev ödevini yaparsa, sorun kalmaz" söylemi ortadan kalkmıştır. Türkiye ev ödevini yapmış olsa bile birliğin şu andaki 27 ülkesinin her biri, ben bu ülkeyi hazmedebilecek miyim diye bakacaktır ve eğer referandumdan Fransa örneğinde olduğu gibi olumsuz sonuç çıkarsa, Türkiye Avrupa Birliği'ne üye olamayacaktır. O zaman hep beraber şunu konuşmanın zamanı gelmedi mi? Bu Müzakere Çerçeve Belgesi ile yürütülecek tarım müzakerelerinden, Türkiye yararına sonuç üretebilmek mümkün müdür? Avrupa yürüyüşüne karar verecek ise mutlaka Müzakere Çerçeve Belgesi'nin reddi ile işe başlamak gerekmektedir.

Adaylık sürecinden söz edelim. İçinizden bazıları şunu söylüyor olabilir: "Nasıl olsa Türkiye'nin üyeliği söz konusu olmayacak Avrupa Birliği'ne, dolayısıyla AB Ortak Tarım Politikası'nın bize oluşturduğu tehdit algılamasının üzerinde çok fazla durmak gerekmez..." Bu kesinlikle doğru bir yaklaşım değildir. Biliyorsunuz merkezi doğu Avrupa ülkeleri 1 Mayıs 2004 tarihinde topluluğa üye oldular. Ancak 1 Haziran 2000 tarihinde çift taraflı sıfırlama anlaşması Polonya'ya imzalatıldı. Aynı şey üyelik öncesi Türkiye'nin önüne mutlaka performans kriteri olarak konulacak. Çift taraflı sıfırlama anlaşması ile şunu söyleyecekler, karşılıklı olarak gümrük vergilerimizi ve ihracat sübvansiyonlarımızı sıfırlayalım. Hayvansal ürünleri yüzde 227, hububatı yüzde 180, tütün, çay, muz ve şekerli yüzde 145 ile koruyorsunuz. Bu yüksek gümrük vergilerine rağmen yılda 6.5 milyar dolar civarında tarım ithalatı yapıyor iseniz, gümrük vergilerinin sıfırlandığı bir ortamda iç piyasanızın hali ne olacak? Tarım sektörünün ekonomik ve sosyolojik boyutunu nasıl yöneteceksiniz? Bu elbette Türkiye'de tarımla ilgilenen herkesin uykusunu kaçırarak kadar ciddi bir sorun alanıdır.

Değerli katılımcılar, hepimiz biliyoruz ki, Türkiye bundan 3 yıl evvel, Avrupa Birliği sürecini gerekçe göstererek, yabancılara toprak satışını serbest bıraktı. Bunun doğru olmadığını nereden öğreniyoruz? Bakınız 2004 yılında topluluğa üye olan merkezi doğu Avrupa ülkelerinden 7'si, aldığı geçiş süreci ile 2013 yılına kadar yabancılara topraklarını kapattı.

Polonya bu geçiş sürecini 2016 yılına kadar taşıdı. Başka bir deyişle 2004 yılında topluluğa ye olan Polonya’da yabancılardan toprak satın alması, 2016 yılına kadar yasak. Peki Türkiye’ye ne oluyor? Demek ki meşruiyet temeli olarak Avrupa’yı göstermeleri doğru değil ve yabancılara toprak satışının altında bize anlatılandan çok farklı gerekeer var.

Çok yakın bir dönemde Türkiye Tohumculuk Kanunu ıkardı. Tohumculuk Kanunu ile yapmaya çalıştıkları, Türkiye gibi gen bankası üzerinde kurulmuş olan bir ülkede yerli çeşitlerin tümünü inkar etmek ve tohum işini çok uluslu şirketlerin yönetimine terk etmektir. Bu yasa ile kurulan Tohumcular Birliği Türkiye’deki tüm tohum piyasasının ithali, ihracı, kontrolü, sertifikasyonu ve hepsinden önemlisi piyasa denetimi erkine sahip olacaktır. Bu kamunun tohum alanından tümüyle çekilmesi anlamına gelir. Tabi şunu söyleyebilirsiniz, 6.5 milyar dolarlık toplam ithalat içinde 50 milyon dolarlık tohumun önemi nedir ki? Elbette bu doğru değil. Hepimiz biliyoruz ki, tohum bir yaşam paketidir ve eğer tohumunuza sahip değilseniz, tarımınıza da sahip olamazsınız.

5557 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Yasası ile bir amerikan şirketine tanınan ayrıcalığın, Türkiye’de hem tarım toprakları üzerinde en ufak bir koruma duygusunun olmadığı, hem de hukuk bilincinin ne denli düşük olduğunun temel göstergeleri arasında tarihe geçeceğini düşünüyorum. Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne bir kez daha görüşülmek üzere iade edilen yasa, maalesef TBMM Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu ve Genel Kurul’da aynen kabul edilerek, tekrar Cumhurbaşkanı’na gönderilmiştir. Ziraat Mühendisleri Odası bugüne kadar olduğu gibi, bugünden sonra da konunun takipçisi olacak ve bu ülkenin doğal kaynaklarını kendisinin rant alanı olarak görenlerin rahat etmemeleri için elinden gelen her türlü çalışmayı ortaya koyacaktır.

Tarımın birçok sorunu var ancak bu sorunların her birinin reçetesi de bellidir. Bizler yıllardan beri, akademisyenlerle, meslektaşlarımızla beraber tüm alt sektörler açısından sorunları ve üzüm yollarını tespit ettik. Türkiye’nin siyaset alanından beklediği şey, IMF ve Dünya Bankası reçetelerinin ülkeyi okerten yapısına artık teşekkür ederek, onları ülkelerine göndermesi ve bu gökyüzü altında bağımsız bir ülkede insanlarımızın onurlu, ağdaş ve rahat bir çalışma ve yaşama ortamı bulmaları için ellerinden gelen çabayı göstermesidir.

Önümüzdeki sürecin aydınlık günler getireceğine olan inancımınla, Ziraat Mühendisleri Odası adına yeniden tüm tarım camiasının Tarım Bayramını kutluyor ve saygılar sunuyorum.

Prof. Dr. Zeki ERTUGAY
MHP Genel Başkan Başkanışmanı

Siyasi partilerimizin çok değerli Genel Başkan ve değerli temsilcileri, değerli meslektaşlarım, kıymetli hocalarım, sevgili konuklar, basınımızın çok değerli temsilcileri, Tarım Öğretiminin 161. Yıldönümü nedeniyle düzenlenen bu toplantıda sizlerle beraber olmaktan büyük bir bahtiyarlık duyuyorum, bu vesileyle şahsım ve MHP adına hepinizi saygıyla selamlıyorum. Genel Başkanımız sayın Dr. Devlet BAHÇELİ'nin toplantımıza başarı dilekleri ile birlikte selam ve saygılarını sizlere arz ediyorum.

Hiç şüphesiz ki Ziraat Mühendisleri Odamız, toplumumuzun, mesleğimizin, tarım sektörümüzün ve meslektaşlarımızın meselelerine ilgisi, katkısı ve hizmeti ile tartışılmaz bir meslek kuruluşumuzdur. Özellikle son yıllardaki başarılı çalışmaları ile toplumun ve meslektaşlarımızın gerçekten büyük saygısını kazanmıştır. Odamız Tarım Haftası 2007 çerçevesinde düzenlediği bu sempozyumun zamanlaması ile de bir yeni ve değerli hizmeti yine mesleğimize ve meslektaşlarımıza sunmaktadır. Burada yeri gelmişken, ODA Başkanımıza ve yöneticilerine çok teşekkür ediyorum, her zaman bu değerli hizmetleri sunuyorlar.

Aflarına sığınarak ifade ediyorum, belki nezaketlerinden olsa gerek, bu sempozyumun adı Seçim Sürecinde Türkiye Sempozyumu. Gerçi sevgili Başkanımız Gökhan Bey, bu seçim vurgusunu özellikle tırnak içinde işaret etti ama bu dönemde, özellikle 4-5 yıllık tarıma karşı bir husumet döneminden sonra herhalde bu Sempozyumun adı "Tasfiye Sürecinde Türk Tarımı" olsaydı, belki bugün içinde bulunduğumuz şartları ve tarıma bakışı daha iyi ifade ederdi diye düşünüyorum.

Sevgili Başkanımızın da ifade ettiği gibi bugün gerek içeride, gerekse dış piyasada, bütün olumsuzluklara, çaresizliklere, haksız rekabete maruz kalmasına ve çok ciddi yönetim sorunları olmasına rağmen, Türk tarımında elde edilmiş çok değerli başarılar vardır. Verimde, üretimde ve teknoloji kullanımında ilerlemeler kaydedilmiştir. Şüphesiz bu ilerlemelerde değerli meslektaşlarımızın ve tarım öğretimine çok büyük hizmetlerde bulunmuş, binlerce, onbinlerce ziraat mühendisi yetiştirmiş hocalarımızın emeği büyüktür. Bu vesileyle ebediyete intikal etmiş olan bu meslektaşlarımızı, hocalarımızı rahmetle anıyorum, kalanlara da sağlık ve esenlikler diliyorum.

Değerli konuklar, öncelikle şunu ifade etmek istiyorum. Ülkemiz tarımının çok ciddi yapısal problemleri vardır. Dünden bugüne kadar belki çözümünde yeterli olunamamış temel problemleri bulunmaktadır. Ama bugün daha çok yönetim problemleri yaşamaktayız. Bunun yanında yine Başkanımın da ifade ettiği gibi bir temel problemimiz, çok değerli uzman genç mühendislerin, Türk tarımının hizmetine sokulamamış olmasıdır. Belki Avrupa Birliği'nin tarıma uygun işlenebilir arazi varlığı bakımından birinci sırasında ve dünyanın da en baş sıralarında yer alan çok büyük bir tarımsal potansiyele sahip olan bu ülkede, bu kadar yetişmiş insanın Türk tarımının hizmetine sokulamamış olması elbette önemli bir sorun ve eksikliklerdir.

Mühendislerimizin eğitimlerinde öğretim üyelerimize çok büyük görevler düşmesinin yanında inanıyorum ki temel sorumluluk, bu ülkeyi idare edenlerin üzerindedir. Bugün olduğu gibi soruna palyatif çözümler getirerek, hatta meslek içinde ikilik ve olumsuzluklar yaratarak, tarım gönüllüleri gibi ayağı yere basmayan, palyatif, uçuk projeler yerine ciddi bir istihdam politikası ile tarımı yeniden yapılandırmak zorundayız. AB sürecinde ve dünya ile ciddi ve

acımasız rekabet ortamında, tarım sektörünü yeni bir program ile birlikte ele almak ve yine Ziraat Mühendisleri Odası Başkanımızın da ifade ettiği çerçevede, yeni bir yaklaşım ortaya koymak mecburiyetindeyiz. Bu hepimizin, gelecek iktidarların ve bütün siyasetçilerin temel görevleri arasındadır.

Değerli konuklar, 2006 yılı bütün dünyada, kan, barut ve gözyaşının, savaşların, acımasızlıkların ve adaletsizlerin hakim olduğu, maalesef kötü bir yıl olmuştur. Keza ülkemiz için de 2006 yılının iyi geçtiği söylenemez. Gerek dış politikada, gerek iç politikada, ekonomik ve sosyal hayatımızda birçok olumsuzluğun, devlet ve millet hayatımızı derinden etkileyecek başarısızlıkların yaşandığı; sokakta asayişsizliğin hakim olduğu, kayıp bir yıl olmuştur. Kaybedilen sadece 2006 yılı değildir, maalesef bu iktidar ile tanışan Türkiye'nin son 4 yılıdır. Bu çöküntü içinde hiç şüphesiz ki, ekonomik ve toplumsal boyutu ile en ağır faturayı da Türk çiftçisi, Türk tarımı ödemiştir. Tarım kesimine tepeden ve hor bakan bir anlayışın hakim olduğu iktidar uygulamaları gerçekten Türkiye tarımını ve Türk çiftçisini tasfiye sürecine sokmuştur.

Tarım sektörü bugün ağır bir tasfiye programı ile karşı karşıya bulunmaktadır. Tarım bitirilme noktasına getirilmiştir. Bu yolla açlığa ve yoksulluğa davetiye çıkarılmıştır. Türk çiftçisinin gayreti ve şevki kırılmıştır, üretim kabiliyeti yok edilmiştir. Çiftçi yoksulluk kültürünün temel aktörü haline getirilmiştir. Toprağından koparılan insanlar büyük şehirlerin varoşlarında, belediyelerin himmetine muhtaç kılınmıştır. Üzülerek ifade ediyorum ki, sefil ve besleme bir toplum yaratma yolunda, bilerek veya bilmeyerek süratle mesafe alınmaktadır. Hükümet, çiftçinin, üreticinin alın terinin karşılığını ödeyecek kaynak bulamamaktadır ama belediyelerce iane dağıtılmasına bol miktarda ve fazlasıyla kaynak bulunmaktadır. Bu toplumun en temel kanayan yarasıdır. Bu uygulamalar toplumu rayından saptırmakta, dilenci – fukaralık kültürünü yaygınlaştırmakta ve Türk toplumunu kendinden utanır hale getirmektedir. Türkiye ilk defa AKP iktidarı döneminde bu uygulamalar ile çok yoğun olarak karşılaşmıştır.

Değerli konuklar, tarım sektöründe birçok olumsuzluk yaşanmıştır. Hepinizin çok iyi bildiği gibi satamayacağınız hiçbir ürünü üretmenin kıymeti yoktur. Eğer bu ülkede ürettiği ürününü çiftçi satamıyor ise niçin üretsinsin? Bu problem son birkaç yılda trajediye dönüşmüştür. Buğdaydan mısıra, narenciyeden ete, süte kadar hangi üretici kesimi ile konuşursanız konuşun, size 2002 fiyatlarının da altında fiyatla ürünlerini satmak zorunda kaldıklarını ifade edeceklerdir. 4 yılda gübrenin fiyatı ortalama yüzde 78, ilaç yüzde 88, traktör yüzde 93, yem yüzde 202, mazot yüzde 245 artmıştır. Ama pamuk 823 binden 740 bine, buğday-ayçiçeği 475 bin liradan 470 bine, süt 450 bin liradan 400 bine düşmüştür.

Erzurum'dan daha birkaç gün önce geldim, 2002 yılında kombinaya 7 bin liraya et kestiren üretici bugün 6.800'e kestiremediğini söylüyor ve bu insanların yaşadığı trajediyi, fukaralığı tahmin etmek zor değil. Böyle bir tabloda çiftçinin bırakın üretim yapmayı, rekabet etmeyi, karnını doyurması bile mümkün değildir. Üstüne üstlük bu iktidar döneminde Türk tarımı kalkınmanın önündeki en büyük engel olarak görülmüş ve topluma böyle takdim edilmiştir. Çiftçi de ayak bağı olarak gösterilmiştir. Ülkenin başbakanı, bakanı tarafından aşağılanır, azarlanır hatta zaman zaman alay edilir hale getirilmiştir.

Seçim meydanlarında “Pancardaki kotaları kaldıracamız” diyenlere, yine aynı çiftçi “Ne oldu bu sözünüz, kotaları niçin kaldırmamız” diye sorduğunda, bu ülkenin Başbakanı tarafından “Kardeşim sen pancarı bırak, medeniyete bak” cevabına muhatap bırakılmıştır. Bu ülkeyi

idare eden hiçbir siyasal iktidar, hiçbir siyasal düşünce, Türk çiftçisine, tarımına ve Türk milletine bu muameleyi reva görmemiştir.

Değerli meslektaşım Gökhan Bey AB konusuna derin olarak değindi. Ben bu dramatik tabloyu çok fazla uzatmak istemiyorum. Buna yüzlerce haklı ve doğru, hiç kimsenin itiraz edemeyeceği örnekleri eklemek mümkün. Burada hükümetin temsilcilerinin, sayın Bakanın olmasını ve “Bu rakamlar ve söyledikleriniz doğru değil” demesini çok arzu ederdim ama maalesef sadece bu zeminde değil, -ki bu ülkenin temel varlığı tarım kesimidir ve bu ülkeye en büyük desteği de bu kesim vermiştir- tarım kesiminin problemlerinin konuşulduğu tüm zeminlerde hiçbir şekilde bulunmamaya özel özen ve gayret göstermektedirler. Bunun cevabını da yine sayın Başkanımız ifade etti.

Değerli konuklar, hükümet AB ile yapılan anlaşma ve varılan mutabakatlarda hiçbir şekilde Türk tarımının ve çiftçisinin hakkını koruyamamıştır. Türk milletine, Türk devletine karşı dayatmacı, aşağılayıcı, onur kırıcı ve milli varlığımızı açıktan tehdit edici tavır ve beyanlara en azından, en hafifiyle seyirci kalmıştır. Dünyanın her tarafında tarımın hayati, vazgeçilmez, stratejik ve zor bir sektör olduğu bilinmektedir. Bu nedendir ki her zaman katkıya, ilgiye, desteğe, ciddi olarak planlamaya ve programlamaya ihtiyaç duymaktadır. Anayasamız tarımı, çiftçiyi ve kırsal alanda yaşayan insanlarımızın geçimlerinin sağlanmasını, 45, 46 ve 166. maddeler ile teminat altına alınmıştır. Ancak son 4 yıllık uygulamalar bu teminatı ortadan kaldırmıştır. Kırsal kesimde yaşayan insanlar gerçekten sefaletle mahkum edilmiştir ve bu yolla da Anayasa suçu işlenmiştir. Çünkü Anayasamızın 44. maddesi toprak mülkiyetini, 45. maddesi tarım sektöründe çalışanların hayat standartlarının, gelirlerinin garanti altına alınmasını, 54. maddesi sağlık ve çevre konusundaki hassasiyetleri, 166. madde de bu konudaki planlamaların ne kadar önemli olduğunu ve devlet tarafından yapılması gerektiğini ifade ediyor.

Yine sevgili Başkanımız yine ifade etti. Dünyanın en önemli gen kaynağı olan Anadolu’da eğer çıkardığımız Tohumculuk Yasası ile çok uluslu şirketlere, özel sektöre bütün hakkı devrediyorsanız, denetim ve kontrol yetkisini devletten alıyorsanız, siz bu ülkenin her türlü varlığını ve geleceğini her türlü riske açık hale getiriyorsunuz demektir. Tarım kesiminde çalışanların, meslektaşlarımızın, hepimizin, milletimize bu yapılan uygulamaları anlatmak gibi asgariden bir temel borcumuz vardır. Maalesef bugün bazı medya kuruluşlarının, ısrarla ve inatla bu yok ediş sürecine, küresel olgunun getirdiği milli devleti ortadan kaldırma sürecine alkış tuttuğu, bu projenin en önemli aktörü durumundaki hükümete can suyu verdiği hepimizin malumudur. Bunun için biz de birebir bu meseleleri milletimize anlatacağız, milletimiz ile paylaşacağız. Bu bizim milletimize karşı en temel görevimizdir.

Değerli konuklar, Türkiye’deki büyük üretim potansiyelinin değerlendirilmesi, üretimi gerçekleştirenlerin gelirlerinin artırılması ve hayat standartlarının yükseltilmesi, bu ülkeyi idare edenlerin birinci görevi ve temel tercihi olmak zorundadır. Bunun için MHP, tarım sektörünü öncelikli sektör olarak yeniden ele almayı, yapısal problemlerini derhal çözmeyi, yapılmış olan tahribatları ortadan kaldırmayı, bunun için gerekli olan kaynağı kendi öz kaynaklarımızdan zamanında ve etkin bir şekilde tarıma aktararak kullanmayı, tarımı milli, insani ve çevre temelli bir bakış açısıyla ele almayı temel politika olarak kabul etmektedir. Partimiz Türk çiftçisinin uluslararası rekabette, özellikle gelişmiş ülkeler ve Avrupa Birliği karşısında güçlü - donanımlı kılınmasını, en azından eşit şartlarda rekabete hazırlayan politika ve uygulamaları esas kabul etmektedir. Bunun içindir ki, dünyadaki gelişmelerin yakından takip edilmesi, Türkiye’nin bu gelişmelerin dışında bırakılmaması, ancak her durumda ülkenin çıkarlarını gözetken ikili anlaşmaların da içinde olunması temel tercihimizdir. Avrupa

Birliği ile olan ilişkilerde şimdi olduğu gibi teslimiyetçi, ne derlerse yaparız zihniyetiyle değil, T¼rkiye'nin ve T¼rk çiftçisinin menfaatlerini ön planda tutan, onurlu, savunmacı değil, aktif, belirleyici ve baskıcı bir politika izlenecektir. Geline bu noktada, biraz önce sevgili Başkanın da ifade ettiği gibi, Avrupa Birliği'nin mevcut tutumunu sürdürmesi halinde o masada T¼rkiye ve MHP olmayacaktır.

Bu sempozyumun, ¼lkemiz ve tarımımız için hayırlı olmasını diliyor, beni sabırla dinlediğiniz için teşekkür ediyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Mahmut Nedim BİLGİÇ
DYP Genel Başkan Yardımcısı

Çok değerli Demokratik Sol Parti Genel Başkanı, değerli parti yöneticileri, medyanın değerli mensupları, değerli katılımcılar, bu Sempozyumun Türk tarımının ve Türk çiftçisinin içinde bulunduğu sıkıntılara yönelik projeler üreteceğini ve geleceğe ışık tutacağına inanıyorum. Şahsım ve Doğru Yol Partisi adına hepinize bu Sempozyumun hayırlı olmasını diliyorum.

Cumhuriyetin kuruluşunda 13 milyon insanı beslemekte zorluk çeken Türkiye, 1980’li yıllara kadar özellikle 1950-1960 dönemlerinde önemli gelişmeler göstermiş, tarım sektörü diğer sektörlerle işgücü, sermaye transferi, hammadde sağlamış, ihracat ve döviz kazandırmış, ülke kalkınmasına büyük katkılarda bulunmuştur. Bu dönemdeki başarılarında şüphesiz karar alıcıların uyguladığı doğru ve uygun tarım politikalarının, tarıma ve çiftçilerimize hizmet götüren Ziraat Fakülteleri, Zirai Araştırma Enstitüleri, Tarım Kredi Tarım Satış Kooperatifleri, Toprak Mahsulleri Ofisi, Devlet Üretim Çiftlikleri, Et Balık Kurumu, kapatılan Zirai Donatım Kurumu ve Toprak Su Teşkilatı gibi kuruluşların ve bu kurumlarda fedakarca çalışan ziraat mühendisi ve personelinin büyük katkıları olmuştur.

1924-1949 yılları arasında tarım sektörü, yıllık yüzde 10’lara varan büyüme sağlamıştır. Bu büyüme trendi, 1950-1960 yılları arasında ortalama yüzde 6.8 olmuştur. 1950’li yıllardan itibaren traktör sayısındaki artış, ekim alanlarını genişletmiş, tarımsal kredi, gübre özellikle buğdayda üstün verimli çeşitler gibi üretim girdileri kullanılmış ve tarımsal üretim ve verimlilik artmıştır. Başka bir ifadeyle tarım sektörü Türkiye Cumhuriyeti kalkınmasının ana sektörü olmuştur. DYP bu başarıları yakalayan, üreticinin ihtiyaç duyduğu, gübre, kredi, tohumluk gibi girdilerin temininde üreticiyi destekleyen ve çiftçinin ürettiği ürünleri pazarlayan kuruluşları kuran zirai mücadele ve karantina hizmetlerini ülkemize getiren bir kadronun, bir misyonun sahibidir.

Bugüne kadar maalesef cumhuriyetle temelleri atılmış birçok kurum ve anlayış yozlaştırılmıştır ve bugünkü hükümet tarafından ülkesine vatandaşına, çiftçisine yabancılaşan bir anlayışla ülke yönetilmiştir.

Değerli katılımcılar, AKP İktidarı 5. yılına girmiştir. Bu 4 yıllık iktidar döneminde ülke tarımı gerilemiş, çiftçilerimiz daha da fakirleşmiştir. AKP iktidarınca iyi yönetilemeyen tarım sektörü bugün imha noktasına gelmiştir. Tarımda reform kapsamında çiftçilere sağlanan kredi sübvansiyonları ve girdi sübvansiyonları tamamen kaldırılmıştır. Bu 4 yılda tarıma verilen toplam destekler azalmıştır. 2000 yılında 6.2 milyar dolar olan toplam tarımsal destekler, 2001, 2002, 2003, 2004, 2006 yılları arasında 3.9, 2.5, 2.4, 2.6, 2.8 ve 3.2 milyar dolar olarak gerçekleşmiş. 2007 yılı bakanlık bütçesinde 3.6 milyar dolar olarak öngörülmüştür.

Tarım Strateji Belgesi’nde tarımsal desteklerin Gayri Safi Milli Hasıla’nın yüzde 1’inden az olmaması kararlaştırıldığı halde 2007 yılında tarıma verilen destek miktarı yüzde 1’in altında kalmıştır. AKP, çiftçilere üretimden bağımsız olarak verilen Doğrudan Gelir Desteği uygulamasını bile yozlaştırmış, eline yüzüne bulaştırmıştır. Tarımsal destekleri artırdığını iddia eden AKP 2006 yılında üreticilere 1.639 milyon YTL ödemiştir. Doğrudan Gelir Desteği ödemelerinden kesilen paralar, mazot desteği, gübre desteği ve hayvancılık desteklerinde kullanılmıştır. Uygulanan reform programı sonucu 1 milyon 9 bin kişi tarımsal istihdamdan çıkmış, bu durum kırdan kente düzensiz göçü zorlamıştır. Köyler yaşlılarla dolmuş, şehirler işsizler diyarı haline gelmiştir. Şehrin varoşlarına köylerden gelen çiftçi

çocukları bağımlılık gibi çok kötü alışkanlıklarla tanışmış, hemen hemen birçoğu kısa süre içerisinde sokak çocuğu haline gelmiştir.

Kütlü pamuk, yağlı ayçiçeği, soya fasulyesi, kanola, zeytinyağı gibi ürünlere verilen primler yeterli olmamıştır. Desteklenmesi gereken bu ürünlerin ithalatına milyonlarca dolar ödenmiştir. Ülkemiz GAP, Çukurova ve Ege bölgelerinde, ithal ettiğimiz tüm ürünleri verimli bir şekilde yetiştirecek ekolojik zenginliğe sahip olmasına rağmen, kendi çiftçisine bu ürünlerle ilgili primleri zamanında ve yeterli miktarda ödemeyen ve ithalat yaparak yabancı ülke üreticilerini destekleyen bu hükümet döneminde, maalesef tarımsal ithalat yüzde 100'ün üzerinde artmıştır. Beklenen odur ki 2007 yılında tarımsal ithalat daha da artacaktır.

Değerli katılımcılar AB ile yapılan 17 Aralık zirvesinde serbest dolaşım, Kıbrıs konusu, Türkiye'nin üyelik müzakerelerinin ucunun açık olması gibi sıkıntıların dışında tarımsal konularda da tamamen ülkemizin aleyhine olacak sonuçlar ortaya çıkmıştır. Çünkü 17 Aralık zirve sonuçları bildirisininin 23. maddesinde Ortak Tarım Politikası ve yapısal fonlarla ilgili olarak Türkiye'ye uygulanabilecek kalıcı derogasyonlar yer almaktadır. Başka bir ifade ile Türkiye tarımsal uyum ile ilgili AB fonlarından faydalanamayacaktır. Bizim Avrupa Birliği'ne giriş sebeplerimizin en önemlilerinden birisi serbest dolaşım, ikinci önemli mesele de tarımımızın Avrupa Birliği normlarına uyum sağlayacak biçimde Avrupa Birliği fonlarından desteklenmesiydi. Bu iki sebep de 17 Aralık'taki bildiri ile ortadan kaldırılmış durumda.

AKP iktidarınca uygulanan yanlış tarım politikaları nedeniyle Türkiye'de tarımsal üretimde ve verimde azalmalar meydana gelmiş, üretimde kullanılan girdi maliyetleri büyük oranlarda artmış, tamamen kendi kaderine terk edilen üreticilerimiz ürünlerini 2006 yılında, 2002-2003-2004-2005 yıllarına kıyasla çok küçük artışlarla satabilmiştir. Pamukta, buğdayda, fındıkta, tütünde, üzümde, patatesten ve diğer birçok üründe üreticilerimiz çok büyük sıkıntı içine girmiştir.

Bütçeden araştırma, geliştirme ve yayın hizmetlerine yeterli kaynak ayrılamamıştır. Tarıma yapılan yatırımlar ve tarıma verilen destekler yetersizdir. Bakanlıkta çalışan tüm teknik elemanlar, veterinerler ve ziraat mühendisleri ile birlikte araştırmacı personelin özlük hakları iyi değildir. Atamaların liyakata, ehliyete göre yapılmadığı, uzmanlığa ve ziraat mühendisliği mesleğine inanan bir iktidar ile geçen 4 yılı, Türkiye Cumhuriyeti ve tarım sektörü için ne yazık ki kayıp yıllar olarak değerlendiriyoruz.

Bu iktidar döneminde toprak ve su kaynaklarının korunması, sulama, gıda güvenliği ve güvenilirliği, çevre ve kırsal kalkınma konuları ihmal edilmiş, kısaca tarım tasfiye edilmiştir. Alelacele ve yeterince tartışılmadan çıkartılan kanunlarla üreticilerimizin aleyhine birçok husus meydana gelmiştir. Gıda Kanunu, Tohumculuk Kanunu gibi... Yanlış ve amaç dışı arazi kullanımı artmış, tarımda özelleştirme rant sağlamak için yapılr hale gelmiştir. Modern, uygun tarım teknolojisinin geliştirilmesinde ve pratikte uygulanılmasında geç kalınmıştır.

Bu Sempozyumda siz değerli uzmanların masaya yatıracağı konular, önemli ve üzerinde hassasiyetle durmamız gereken konulardır. Tarım sektörü içinde bulunduğu darboğazdan sizlerin önerileri ve geliştireceği projeler ile çıkacaktır. İktidarımız bundan evvel olduğu gibi gıda güvenliğine, çevreye, sürdürülebilir kırsal kalkınmaya önem verecektir. Tarımsal üretimde kendi kendine yeterli olmanın ötesinde, dış pazar ihtiyacını, mukayeseli olarak avantajlı olduğumuz ürünlerle dünya pazarlarında yer bulmak ve bu pazarlarda kalıcı olmak, marka oluşturmak amaçlarımızın başında gelmelidir.. ARGE'ye önem vererek modern

teknolojilerin üretilmesi, yayımı, üretimde verimliliğin ve kalitenin yükseltilmesi, doğal kaynaklarımızın korunması, sulama alanlarının artırılması, üzerinde önemle duracağımız konular olmalıdır.

Bugün binlerce ziraat mühendisimiz maalesef istihdam sorunu yaşamaktadır. DYP iktidarında eğitilmiş insan kaynağından en üst seviyede yararlanılacaktır. Bu bağlamda ziraat, orman ve hayvancılık kollarında öğrenim gördüğü halde, kamu ve özel sektörde istihdam edilememiş genç insanlarımız, örnek tarım işletmesi kurmaları için teşvik edileceklerdir. Ziraat mühendislerinin tarım alanlarında denetmenlik, danışmanlık, pazarlama konularında örnek girişimciler olarak gelişmeleri için imkan sağlanacaktır.

Tıpkı Cumhuriyetimizin kurulduğu ilk yıllarda olduğu gibi tarımı ekonomiye yeniden kazandıracğız. Liyakatlı, ehliyetli, uzman kadrolarla, siz değerli ziraat mühendisleri ile hep beraber hedefe ulaşacağız. Bu Sempozyumda yapacağınız çalışmalar partimizce çok dikkatli bir şekilde takip edilecektir. Tarım Grubumuz Sempozyum sonuçlarından faydalanarak uygulamaya yönelik projeler üretecektir.

Değerli katılımcılar, maalesef ülkemiz son 4 yıldır tarım alanında çiftçilerimizin imha noktasına geldiğini görmeyen bir hükümet ile karşı karşıya bulunmaktadır. Gökhan Bey'in ifade ettiği gibi bu önemli mesleki toplantıda Tarım ve Köyişleri Bakanı'nın bulunmaması son derece üzücü. Bu toplantıyı hafife almak, böyle bir meslek kuruluşunu görmemezlikten gelmek, hiçbir devlet anlayışına sığmamaktadır. Maalesef bütün birimlerde, kurumlardaki devlet anlayışları ve bakış açıları bugünkü toplantıya bakış açıları gibi gayri ciddi. Tamamen kendilerinin kafalarının arkasındaki bir sistemi uygulamak için hedefe doğru ilerliyorlar. Biz önümüze bakmalıyız, gelecekle ilgili projeler üretmeliyiz. Geçmişte hatalar olmadı mı, oldu. Geçmişte tarım ihmal edilmedi mi, edildi. Tarım Türkiye'deki ekonomik kalkınmanın ana sektörüdür. Tarım olmadan entegre sanayi de başlayamazdı. Sanayinin ilk başlama yeri tarıma dayalı entegre sanayidir. Ondan sonra makine sanayine geçildi ve Avrupa ile rekabet edebilir duruma gelindi. Şu andaki mazot, motorin fiyatlarıyla çiftçinin ayakta kalması mümkün değil. Bu gübre girdisiyle ekim yapılması, sulamaya uygulanan enerji fiyatıyla sulu tarımın yok olmaması mümkün değil. Milletten dışından tırnağından artırarak gerçekleştirdiği GAP Projesine 4 yıl içinde bir milimlik bir kanalet yapılmamış. Burada modern, uygulamalı tarım yapılacak alanlar var, süratle bu kanaletlerin yapılması lazım.

Konya'dan küçük Belçika'daki tarım üretimi maalesef koca Türkiye Cumhuriyeti'nden daha fazla. Hollanda'da bir inek 30 kilo süt verirken, biz bir inekten 3 kilo süt alıyoruz. Yine 2 kilo süt satarak 1 kilo su alıyoruz. Tarımın, çiftçinin, köylünün içine düştüğü hazin durum bu arkadaşlar. Bunun üzerinde durmalıyız.

Bu sempozyumun ismini seçim sempozyumu koymanız son derece isabetli olmuş. Geçmişti bırakmak suretiyle gelecekle ilgili yapacaklarımızı ciddi şekilde projelendirmeliyiz. İnaniyoruz ki bu seçimler sonucunda ülkenin iradesi Mecliste başka türlü teşekkül edecektir. Bu teşekkül edecek irade, tarımı, tarım kesimini, yok olan çiftçiyi yeniden tarlasına, toprağına döndürmek suretiyle ayağına kaldırmamızın yollarını arayacaktır. Biz DYP olarak tarım ayağına kalkıncaya kadar, yeniden lokomotif sektör oluncaya kadar, AB ülkeleri ile rekabet edebilir hale gelinceye kadar, çiftçinin üretmiş olduğu mahsulü pazarlamadaki sıkıntılar ortadan kalkıncaya kadar nasıl bir destek gerekiyorsa bunu yapacağımızı vaat ediyoruz. Bunlar bir siyasi vaat değil, çünkü ARGE'de, gelirsek tarıma ne yapabiliriz konusunda 3 yıldır çalışma yapılıyor. Tarım kesimine, hayvancılığa, tarımın bütün ürün desenlerine, sulu tarıma, kuru tarıma, tarımın yapıldığı bölgelere neler yapabiliriz, tarım sektöründeki teşvikler, destekler

neler olabilir, nasıl tarımı bu ülkenin ana lokomotifi haline getirebiliriz diye bir çalışma içindeyiz. Bütçe ve GSMH'nin diğer kalemlerinden kesmek suretiyle, tarım kesimine mutlaka 3-4 yıl, artı bir pay ayırmak suretiyle, tarımı yeniden ayağa kaldırmalıyız. Geçmişte yapılan hataları gidermek için artık bilişim çağının getirmiş olduğu bütün imkanları, tarımın bütün sektörlerine uygulamak suretiyle, siz değerli meslek kuruluşlarının öngöreceği projeleri iyice tahlil ederek, ülke yararına olanları tatbik etmek suretiyle tarımı bu içinden çıkılmaz durumundan mutlaka çıkaracağız.

Bu Sempozyumun 2 günlük çalışma süresi içerisinde Türk tarımının önünü açacağını, gelecek iktidarlara ışık yakacağını, gelecek iktidarlara yeni projeler üreteceğini umut ediyorum. Bu düşünceler ile partim ve şahsım adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Mustafa ÖZYÜREK
CHP Genel Başkan Yardımcısı

Demokratik Sol Parti'nin sayın Genel Başkanı, siyasi partilerimizin temsilcileri, sayın milletvekillerimiz ve çok değerli katılımcılar, Cumhuriyet Halk Partisi ve şahsım adına hepinizi saygıyla selamlıyorum. Genel Başkanımız sayın Deniz BAYKAL'ın saygılarını ve sevgilerini de iletmeyi bir borç biliyorum. Çünkü özellikle bu mesajı iletmemi kendileri istediler.

Değerli arkadaşlarım, tarımın içinden gelen sizlere, tarımın içler acısı halini anlatacak değilim, bunu hepiniz bizden çok daha iyi biliyorsunuz, görüyorsunuz. Ayrıca bu tesadüfi bir olay değil, 4 yıldır bilinçli olarak uygulanmakta olan politikaların bir doğal sonucu. Üreticiler ile konuşmalarımızda hep, "Bu sene durumunuzdan şikayet ediyorsunuz ama gelecek yıl daha kötü olacak" dedim. Çünkü tarımda hep bir dalgalanma yaşanır ama bir sene kötü gitmişse ertesi yıl iyi kötü toparlanırdı. Ancak 4 sene içinde tarım sektörü her yıl daha kötü duruma düşmüş, daha büyük bir yoksullukla karşılaşmıştır. Bu gidişe dur demenin yolu bellidir. Bu politikaları uygulayan zihniyet, iktidardan uzaklaştırılmalıdır. Yani AKP'den kurtulmak gerekmektedir.

AKP'den kurtulmadan sadece tarımın değil, diğer ekonomik faaliyetlerimizin sorunlarının çözülmesi de mümkün değildir. Ama tarım gerçekten bu 4 yıllık dönemde en çok yoksulluğa düşmüş, en çok mağdur edilmiş kesimdir. Çünkü bu ülkeyi yönetenler, özellikle AKP ve AKP'yi destekleyen pek çok çevrenin gözündeki tarım, bu ülkenin büyümesinde, kalkınmasında bir ayak bağıdır. Onlara göre bu ayak bağından kurtulmak gerekiyor. Geçmişte bu sektöre hak ettiği desteklerin verilmiş olması da, yine o çevreler tarafından büyük bir hata olarak anlatılmaktadır. "Çok destekleme yapıldı, buğdaya şu kadar imkan sağlandı, pamuğa bu kadar imkan sağlandı., bunlar Türkiye'nin fakirleşmesi sonucunu doğurdu" anlayışı, toplumun belli kesimlerinde 1980'lerden beri yer etmeye başlamıştı ve bu iktidar döneminde de artık resmi politika haline gelmiştir.

Rakamları hepinizin benden çok daha iyi biliyorsunuz. Gittikçe milli ekonomiden, milli gelirden aldığı pay küçülen bir sektör var karşımızda. Tarım kesiminde çalışan sayısının giderek azaldığını, kırsal kesimde yaşamaya mahkum olanların durumunun da her geçen gün daha vahim hale geldiğini hep beraber görüyoruz. Sayın Başkan anlattı, Avrupa Birliği sürecinde tarımımızın daha da büyük sorunlarla karşı karşıya kalacağını hepimiz biliyoruz. Tabii Avrupa Birliği sürecinde bu iktidar döneminde geldiğimiz nokta bellidir. 4 yıllık dönemde daha önce aday ülke olarak başlayan müzakereler, bu iktidar döneminde 8 başlığı askıya alınmak suretiyle artık geniş ölçüde devreden çıkmıştır. Sadece yabancı sermayeye güven verebilmek için, biz Avrupa Birliği sürecinden kopmadık diyebilmek için her türlü aşağılamaya, her türlü küçültmeye karşın, Türkiye kapının önünde beklemektedir. Bu iktidarın uyguladığı politikalar ile Avrupa Birliği'ne girmenin hayal olduğunu artık herkes biliyor, görüyor.

Değerli arkadaşlarım biz ziraat mühendislerinin birikiminden üst seviyede yararlanıyoruz. Ziraat Mühendisleri Odası sayın Başkanı, yönetimi ve sizlerle çok yakın temastayız. Eski bir Genel Başkanınız, değerli hocamız Prof. Dr. Gürol ERGİN bizim tarım sektöründe son derece yetkili bir milletvekilimiz. Sizlerin görüşlerini biliyoruz. Türk tarımına doğru bir bakışı temsil ettiğinizi biliyoruz. Onun için olabildiği kadar sizlerden yararlanmaya çalışıyoruz.

Tarım ile ilgili bir temel raporumuz var. Sizlere de ulaşmıştır zannediyorum. Orada Cumhuriyet Halk Partisi iktidarında neler yapılacağını çok net bir şekilde ifade ettik. Artık tarımla ilgili konuları oyalayarak, aldatarak geçiştirmek mümkün değildir. Çünkü bu ülkenin tarımı, bu iktidar döneminde tasfiye sürecine sokulmuştur. Tarım olmadan bu ülkeyi ayakta tutmak mümkün değildir, o nedenle tarıma büyük bir öncülük vermek, onun temel sorunlarını çözmek gerekiyor. Bu konuda çok çeşitli kanunlar çıktı, arkadaşlarımız da sayın Başkan da değindi. Bu kanunlar çıkarken Cumhuriyet Halk Partisi olarak elimizden gelen muhalefeti yaptık, bazılarını sayın Cumhurbaşkanı da veto etti ve bazılarını son çare olarak Anayasa Mahkemesi'ne götürdük. Yoğun bir şekilde şikayet konusu olan Tohumculuk Kanunu ile ilgili dava dilekçemiz Anayasa Mahkemesi'ndedir. Tarım Kanunu'nda da aynı yola başvurmuştuk.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye neoliberal bir politika uyguluyor. Bu politika zenginin daha zengin olduğu, fakirin daha fakirleştiği bir politikadır. Bunu uygulayan politikacılar, tabii ki böyle ifade etmiyor. "Biz hepinizi kalkındırıyoruz" diyorlar. TÜİK milli gelir dağılımı ile ilgili yeni bir araştırma yayınladı. Orada, "Fakir kesimin gelirini artırdık" diyorlar. TÜİK rakamlarıyla ilgili genel kuşku bir kenara bırakılsa bile, milli gelirden en az pay alan kesimin, ne olmuş acaba aldıkları pay diye bakıyoruz, yüzde 6 alırlarmış, yüzde 6.1'e çıkmış. Bunu bile sayın Başbakan bütçe görüşmelerinde övünerek anlattı. Ayrıca bu rakamlar hiçbirimizi tatmin etmiyor. İşgücüne katılma oranını düşük göstermek suretiyle, Türkiye'de işsizliğin yüzde 9.1 olduğunu söylüyorlar. Türkiye'de işgücüne katılma oranı yüzde 48-49. Avrupa Birliği ülkelerinde yüzde 70. Yani Avrupa Birliği ülkelerinde insanların yüzde 70'i çalışmak isterken, Türkiye'de niçin yüzde 48-49'u çalışmak istesin? Çünkü insanların büyük bölümü iş bulamayacağını düşünüyor. Bu hükümetin kadınlara dönük ayrımcı politikaları nedeniyle de özellikle kadınlarımız işgücü piyasasından giderek çekiliyorlar. Böylesine bir rakam oyunu ile "Almanya düzeyindedir bizim işsizliğimiz" diye kalkıp övünüyorlar. Ama rakamlara gerek yok, kahvelere gidiniz, köylere gidiniz ve çocuğuna iş arayan etrafımızdaki insanlara bakınız, Türkiye'nin büyük bir işsizlik ile karşı karşıya olduğunu görürsünüz.

Değerli arkadaşlarım, sektör sektör bakarak sizlerin vaktini alacak değilim ama her sektörde özellikle tarımın alt birimlerinde büyük bir sorun ile karşı karşıyayız. Benim seçim bölgem olduğu için çok yakından bildiğim bir narenciye sorunu var. Şu anda narenciye, -portakalı, limonu- 2002 yılından daha ucuza satılmaktadır. Hatta bu "satılmaktadır" sözü de anlamsız kalmakta, gerçekten satılamamaktadır. Alıcısı yoktur. Üretici, limonu, portakalı, mandalınayı ağaçtan toplayıp, hale götürmenin bedelini, satış fiyatıyla karşılayamayacağı için bunu bile yapmamaktadır. Peki ne yapacak? Arazisini satsa alacak kimse yok? Bu haliyle bu tarım kesinlikle devam edemez arkadaşlar. Üzümde de böyle, buğdayda da böyle, hepsinde böyle. Buna karşılık benden önce konuşan arkadaşlarım da ifade etti, girdi fiyatlarında, mazotta, gübrede olağanüstü artışlar olduğunu da hepimiz çok yakından biliyoruz, görüyoruz.

Bazı ürünlerde, "eski yöntemlerle üretmeye devam ederseniz, dışarıya ihraç edemeyiz" deniyor. Peki bu tarımsal dönüşümü nasıl gerçekleştireceğiz? Yeni bir ürünü yetiştirmek, yeni fidanları dikmek için fon, kaynak nerede? İnsanlar ürününü satıp günlük ihtiyaçlarını karşılayamazken, tarımda yatırım yapın demek, onlarla alay etmektir. Öncelikle tarımda gerçekten çok önemli bir dönüşümü gerçekleştirmek gerekiyor. Bu dönüşüm için de devletin mutlaka desteği gerekir. Hükümet, her sektörü olduğu gibi bu sektörü de kendi haline bırakmıştır. Oysa hepiniz benden çok daha iyi biliyorsunuz, dünyanın her yerinde tarım ciddi şekilde desteklenir. Tarım piyasa mekanizmasına terk edilecek bir sektör değildir. İnsanları besleyen, önemli sayıda insanı istihdam eden bir kesimin kendi haline bırakılması, kendi

kendine sorunlarını çözmesinin beklenmesi insafsızlıktır. O bakımdan Cumhuriyet Halk Partisi iktidarında tarım kesinlikle piyasa mekanizmasına terk edilmeyecektir.

Özellikle girdilerdeki anormal yükselişin, fiyat artışının arkasında alınan vergiler yatmaktadır. Bugün petrolde, mazotta, gübrede ödediğimiz paranın yüzde 70'i vergidir. Özel Tüketim Vergisi alınmıyor, Özel Tüketim Vergisi üzerinden de yüzde 18 KDV hesaplanmak suretiyle vergiden vergi alınmıyor. Sonra da Başbakan diyor ki, “Ne yapalım biz ithal ediyoruz petrolü, petrolü ithal ettiğimiz için dışarıda fiyatlar artıyor, Türkiye’de de yükseliyor...” Peki Almanya petrol ithal etmiyor mu, Fransa petrol ithal etmiyor mu? Pek çok ülke petrol ithal ediyor ama hiçbir ülkede bizdeki kadar pahalı mazot satılmıyor, benzin satılmıyor, dünyanın en pahalı mazotu, benzini Türkiye’de satılıyor çünkü insafsız biçimde onun üzerinden vergi alınmıyor. Bu vergileri makul düzeye çektiğimiz anda, enerji fiyatlarında önemli ölçüde bir indirim gidebiliriz.

Değerli arkadaşlarım ekonominin tümünü gözeterek tarım sektörünü belli bir noktaya oturtmamız gerekiyor. Sosyal politikalar ile tarım sektörünün çok yakından ilgisi var. Bugün çiftçinin, üreticinin malını satamamasının temel nedeni, özellikle işçinin, memurun, emeklinin gelirlerindeki düşüştür. Eskiden ayda 5 kilo portakal yiyen aileler, bugün ayda 1 kilo portakal yiyemez hale gelmiştir. Çünkü gelirleri son derece düşüktür. O nedenle sosyal politikalarla geniş kitleleri, işçiyi, memuru, emekliyi, esnafı ayağa kaldırmadığınız sürece, tarımdaki sorunları da çözemezsiniz.

İhracattaki sorun başlı başına bir becerisizlik, bir yönetim sorunudur. Her yıl tam meyve sebze ihracatı başladığı anda Rusya ile ilgili bir problem çıkar. Peki bu niçin önceden öngörülüyor, önlemi alınmıyor? Tabi bunların cevabı yok. Veya bunların cevabı var, bunlar beceriksizliktir. Eski Bakan sayın Sami GÜÇLÜ’yü gene böyle bir Rusya’ya ihracat sırasında ortaya çıkan problemler nedeniyle görevden almışlardı. Ama yerine gelen Bakanın da hiçbir sorunu çözdüğüne biz tanık olmadık.

Değerli Başkanımız Gökhan GÜNAYDIN da belirtti. Bu toplantımızda sayın Bakanı görmek isterdik. Artık şikayet eden, ezilen hiçbir toplum kesiminin toplantısında AKP yöneticilerini göremezsiniz. Nereye gidiyorlar, TÜSİAD toplantılarına gidiyorlar, çünkü TÜSİAD’ın pek çok üyesi bunların 4 yıllık iktidarında servetlerini 9’a, 10’a katlamıştır. Sayın Başbakan bir konuşmasında övünerek medya patronlarından birinin servetini, kendi iktidarları döneminde 10 kat arttığını açıkça ifade ediyor. Acaba o kişinin serveti 10 kat artıyor da millet neye katlanıyor? Neye rağmen bunlar olmakta? TOBB’un toplantılarına giderler ama memur toplantısına gelemezler, emekli toplantısına gelemezler, tarımla ilgili toplantılara gelemezler, çünkü artık söyleyecek sözleri yok. 4 yıldır belli yalanları tekrarlaya, tekrarlaya artık onlar aşındı. Hak talep edene karşı verdikleri cevabı da hepiniz biliyorsunuz. Mersinli bir hemşerimiz, “Sayın Başbakan perişan olduk” dediği zaman, “Ananı al da git” diyecek kadar terbiye sınırlarını zorlayan bir Başbakanın, tarımın sorunlarını çözmesi mümkün değil.

Değerli arkadaşlarım, bir açılış aşamasında çok fazla vaktinizi almak istemiyorum, sizlerle birlikte olmaktan büyük mutluluk duydum. Çalışmalarınızın yararlı olmasını diliyorum. Elbette bu çalışmalarınızdan hepimiz yararlanacağız. Çünkü siz Ziraat Mühendisleri Odası olarak, ziraat mühendisleri olarak bu sektörün beynisiniz. Esas sorunları siz biliyor, siz yaşıyorsunuz. Sizlerin önerileri, düşünceleri hepimize yol gösterici olacaktır. Bu Sempozyumunuzun, çalışmalarınızın yararlı olmasını diliyorum. Hepinize saygılar, sevgiler sunuyorum.

Zeki SEZER
DSP Genel Başkanı

Ziraat Mühendisleri Odamızın sayın Genel Başkanı, değerli yöneticileri, üyeleri, değerli milletvekillerimiz, partilerimizin değerli yöneticileri, sayın rektörlerimiz, değerli akademisyenler, sayın katılımcılar, değerli konuklar, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Tarım Eğitime Başlamanın 161. Yıldönümünde Ziraat Mühendisleri Odamızın düzenlediği Sempozyumun konusunun Seçim Sürecinde Tarım olmasını çok önemsiyorum. Seçim sürecinde tarım, yani siyaset ve tarım. Programa baktım, son derece önemli uzmanların katılacağı toplantılar dizisi 2 gün sürecek. Bu Sempozyumdan sonuna kadar yararlanacağımız çok açıktır. Uzmanlık alanlarıyla ilgili çalışmalarını daha sonraya bırakarak, siyaseten tarıma bakışla ilgili kısa bir değerlendirme ya da dertleşme konuşması yapmak istiyorum.

Değerli konuklar, Ziraat Mühendisleri Odamızın Korosu'nun çok güzel söylediği o marşta, "Ulusal varlığın temeliyiz, köküyüz" sözü beni gerçekten çok etkiledi. Ulusal varlığın temeliyiz, köküyüz ama -dedik ya seçim ve tarım-, tarım bir ulusal konu olarak ele alınmadıkça, sorunların çözülmesi, sektörün daha ileriye taşınması mümkün olamaz diye düşünüyorum. Öyleyse bu konunun ulusal bir dava olarak değerlendirilip, bir büyük tarım reformunun gerçekleştirilmesi gerekiyor.

Siyaset ve tarım dedik. Yıllardır siyasetin her kademesinde görev almış biri olarak, şu söyleyeceklerimden çok üzüntü duyduğumu, içimin acıdığını öncelikle ifade etmek isterim. Siyasetimizde önemli bir yozlaşma sürecinin yaşandığını görmezsek, o yozlaşmayı da aşım, tarımda da diğer konularda da siyasetin de katkısıyla gelişmeyi sağlamamız mümkün olmaz diye düşünüyorum. Niçin siyasetteki yozlaşmaya değinmek ihtiyacı hissettim? Siyaset kurumları bu seçim dönemlerinde özellikle tarımımızı, tarımımızın insan kaynağı olan köylümüzü, çiftçimizi oy deposu olarak görür. Bunu aşmadıkça, yani oy deposundan, oyları nasıl alacağımızı değil de, o insanların yaşam standardını nasıl yükselteceğimizi, tarım sektörümüzü nasıl geliştireceğimizi düşünmedikçe ve bunu ulusal bir dava olarak ele alıp değerlendirmedikçe, projelendirmedikçe ve bunun üstüne bir ulusal bilinç ile gitmedikçe, sorunlarımızı çözmek kolay olmaz diye düşünüyorum. O yüzden ne yazık ki bu siyasetteki yozlaşmaya değinmek ihtiyacı hissettim.

Sorunların aşılması için siyasetteki yozlaşmayı aşmamız gerekiyor. Tabi ki bugün yanlış politikalar uygulayan AKP'den kurtulmamız gerekiyor ama çuvaldızı kendimize de batırarak söylüyorum öncelikle siyasetteki yozlaşmayı aşmamız gerekiyor. Bunun iyi yetişmiş insanların, ziraat mühendislerinin, nitelikli, yurtsever kesimlerin, toplumun temiz kesimlerinin yoğun bir şekilde siyasete girmesi ile sağlanabileceğine inanıyorum. Siyaseti çok dar bir kadronun elinde, siyaseti öteden beri meslek edinmiş, siyasetten başka iş yapmayan kesimlerin elinde bir seyirlik oyun halinde bırakmaya devam edersek, bu siyasetteki yozlaşmayı aşmamız mümkün olamayacağı gibi, tarım sektöründeki sorunlarımız başta olmak üzere tüm diğer konulardaki sorunları da çözmemiz çok zor olacaktır diye düşünüyorum. Toplumun temiz, nitelikli kesimlerini, iyi yetişmiş gençleri, kadınları partimize gelirlerse başımızın üzerinde yerleri var. Ama her partide bu söylediğim kesimler etkin şekilde var olurlarsa, siyasetteki yozlaşmayı da, kirlenmişliği de aşarak sorunlarımızı çözecek bir yönetim anlayışını ortaya koyabiliriz diye düşünüyorum.

Değerli konuklar, tarım son 4 yıldır gerçekten geriye gidiyor. Sayın ÖZYÜREK de ifade etti. Geçmişte bir yıl kötü gitmişse, ertesi yıl daha ileriye giderek o telafi edilirdi. Ama şimdi ne yazık ki 4 yıldır sürekli aşağıya giden bir tarım sektörü gözlüyoruz. Çiftçimiz ve köylümüz de ne yazık ki yoksullaşılıyor. Teknoloji kullanımını da geriye gidiyor. Tarım kesimi hükümetten üvey evlat muamelesi görüyor. Çok bildik bir sözdür, bu tür toplantılarda hep söylenir ama söylemekten de bıkmamak gerekir diye düşünüyorum; Atatürk'ümüz "milletin efendisi" demişti köylümüze, yine sayın ÖZYÜREK kendi seçim bölgesinde olan bir olayı hatırlatarak, o milletin efendisine nasıl muamele edildiğini, bugünkü yönetim tarafından net bir şekilde ortaya koydu. Bugünkü yöneticilerimiz milletin efendisini horluyor, azarlıyor. Milletın efendisini azarlıyor ama topraklarımızı da pazarlıyor.

Sayın GÜNAYDIN, konuşmasında söz etti, tarım topraklarımız, su havzalarımız satılıyor. Buna dikkat çekenler bu ülkede, statükocu ilan ediliyor, "Siz batıyı görmüyor musunuz, bizim insanımız da gidip Miami'den daire almıyor mu" diye, bize örnek olarak Miami'den daire alanlar gösteriliyor. Miami'ye gidip daire alan insanlarımız var. Kimler olduğunu da zaman zaman magazin programlarından görüyoruz, biliyoruz. Ya da İngiltere'nin Londra'sına kimlerin gidip daire aldığını biliyoruz ama biz konut satışından söz etmiyoruz. Tarım arazilerinin satışından söz ediyoruz. Hiçbir ülke tarım arazilerini yabancılara, Türkiye'de olduğu gibi satmaz, pazarlamaz, ondan sonra da çiftçisini azarlamaz değerli konuklar. Öyleyse konuları yerli yerinde doğru tartışmamız gerekir diye düşünüyorum.

Tarıma destek son 4 yıldır gittikçe azalıyor ama bu arada ithalat artıyor. Desteklerin azaltılması konusu, Avrupa Birliği sürecinin bir gereği, globalleşmenin de bir gereği olarak sunuluyor ama bakıyoruz Avrupa Birliği 2014 yılına kadar bağladığı bütçesinde tarıma yılda yaklaşık 60 milyar euro destek ayırıyor. ABD'de yine aynı destekler var. Türk çiftçisine, Türk tarımına gelince, "Globalleşme süreci, Avrupa Birliği süreci tarıma destek olmaz, pazar ekonomisi böyle gerektiriyor" deniyor, doğru da söylenmiyor. Böylece zaten az olan rekabet gücümüz her geçen gün daha da azalıyor.

İthalat, kaçak giriş ve kaçak üretim ise rekabet gücümüzü zayıflatıyor, tarımımızın, çiftçimizin ayakta kalabilmesini daha da zorlaştırıyor. Yani bu kesimlerimiz, desteklerin azaltılması ve kaçak girişler, ithalatı kolaylaştıran uygulamalarla iki ayrı koldan cezalandırılmış oluyor.

Değerli konuklar ekonomide de, dış politikada da dışa bağımlı hale geldik. Sonuç ne yazık ki, işsizlik, yoksulluk, açlık... Kentlere göç etmek zorunda kalan çiftçilerimiz, köylülerimiz... Burada tabii ki çok değerli uzmanların görüşlerinden yararlanacağız. Onların konularına da çok girmek istemiyorum ama bunu da söylemeliyim. Son 2 yılda 1 milyon insanımız köyden kente göç etti. Kentte onu güllük gülistanlık bir hayat, bir iş ortamı beklemiyor. Büyük kentlere gelip, işsizlerin arasına katılmaları ile sorunlar daha da büyüyor.

Köyler bu yolla boşaltılıyor. Ama plan yok, program yok... Bizim öteden beri inançla söylediğimiz, kalkınmanın köyden ve köylüden başlaması gerektiği şeklindeki değerlendirmemiz ne yazık ki bugün yok sayılıyor. Avrupa Birliği ile ilgili gelişmelere sayın GÜNAYDIN, çok doğru, çok net ve yerinde bir ifadeyle işaret etti. Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası'na uyumun da büyük tehlikeler getirdiğini sayın GÜNAYDIN'a katılarak ifade etmiş olayım. Müzakerelerin de zaten askıya alındığı ortada. AKP, tarım ve yapısal fonlarla ilgili kısıtlamalar ve kalıcı derogasyonlar konulmasını da kabul ederek, zaten tarım sektörünün bu süreçte çok büyük sıkıntılara girmesinin önünü açmış oldu. Hazmetme kapasitesi dayatmasına da boyun eğildiğine göre, artık bizi hazmedemeyenlere, eğer siz bizi

hazmedemezseniz, biz de sizi hazmedemeyiz deme durumunda olduğumuzu değerlendirmeliyiz diye düşünüyorum.

Tabii maliyetleri düşürücü, verimliliği ve rekabet gücünü artırıcı önlemler mutlaka alınmalı. Bunlarla ilgili bizim görüşlerimiz var. Ama burada vaktinizi alacak değilim, Genel Başkan Yardımcımız sayın Hasan MACİT, bu toplantıda bizim görüşlerimizi daha teknik ve derin olarak anlatacaktır. Yapılması gerekenler var, yapılabilecekler var, Türkiye'nin kaynakları var, insan kaynağı var, mühendis kaynağı var, teknik eleman kaynağı var, toprak kaynağı var. Ama o kaynakları doğru değerlendirecek bir yönetim anlayışı bugün olmadığına göre, o konuda da görüşlerimizi sayın Hasan MACİT kendi katılacağı oturumda partimiz adına açıklayacaktır.

Değerli konuklar bugünkü yönetim, tarımın önemine inanmıyor. Dış ilişkilerde de onurlu, kararlı, ulusal bir duruşu gösteremeyen o yönetim tabii ki tarım sektörünü çoktan unutmuş, gözden çıkarmış durumda. Bir büyük tarım reformundan söz ettim. Bilinçli tarımsal desteklerle köylerin kentlerde varolan olanaklarla donatılarak köylümüzün yerinde mutlu edileceği, ekonomik olarak kalkındırılacağı, eğitim, sağlık, kültürel, sosyal, sportif hizmetleri de yerinde alabileceği bir sistemi kurmamız gerekiyor. Bunu biz öteden beri köy-kent projesi olarak değerlendiriyoruz. Biz bunun adına köy-kent projesi dedik diye, bizi köylü nostaljisine dönük politika yapmakla eleştirenler var. Ama batının, gelişen ülkelerinin bu yolla geliştiğini, tarımını sanayisini bu yolla kalkındırıp bilgi toplumuna bu yolla ulaştığını görmezden geliyorlar. Yani kentlerde ne varsa, köylerde de o olmalı diye düşünüyorum.

Bunu yaparken de tarımın kalkınması, gelişmesi dahil, bütün projeleri bilime dayandırmamız gerektiğini düşünüyorum. Öyleyse bilimden yararlanmadan, sağlıklı gelişmek mümkün değil. Bilime dayalı, bilimi öne alan bir kalkınma sürecini tarım kesimi dahil, hayata geçirmek durumundayız diye düşünüyorum.

İşte o yüzden bizim köy-kentten teknokente söylemimiz, bilimin toplumun her kesiminin kalkınması anlamında şemsiye görevi görecek bir olgu olduğunu kabul ettiğimizin bir göstergesidir. Artık biz önce köylerimizi kalkındıralım, sonra sanayileşelim, sonra bilgi toplumuna ulaşalım aşamasını geçtik. Hepsini bir arada, aynı anda hayata geçirecek projeler üzerinde çalışmalı ve bunu da uygulamaya koymalıyız diye düşünüyorum.

Değerli konuklar, tabii bütün bunları yapmak için güçlü bir yapıya, yönetime ihtiyaç var. Bugün Türkiye'de, Türkiye'nin iyi yönetilmediği konusunda genel bir kanaat bulunuyor. Ama bundan sonra ne olacağı konusunda da hepimizin değerli katkıları olabileceğini biliyorum. Dış politika, ulusal konular, ekonomi ve tarım alanındaki sorunları aşabilmek için güçlü bir yapıya ve inançlı bir duruşa ihtiyaç var. Bütün bunları gerçekleştirebilmek için hem siyasal kesimler arasında, hem de toplum kesimleri arasında diyalog ve uzlaşmaya dayalı bir süreci başlatmamız gerektiğini düşünüyorum. Artık siyasal partiler birbiri ile konuşmaz, toplum kesimleri birbirinden uzak, meslek grupları ve sivil toplumun çeşitli kademeleri birbirinden uzak bir anlayışı sürdürmeye devam edersek, o söylediğimiz güçlü yapıyı oluşturmakta zorlanırsınız. Diyalog ve uzlaşma önümüzdeki dönemin olmazsa olmazı diye düşünüyorum.

Biz Demokratik Sol Parti olarak diyalog ve uzlaşmaya açık olan yapımızla, önümüzdeki süreçte iki önemli seçimin de yapılacağı 2007 yılından başlamak üzere uzlaşma ve diyalogu hayata geçirmek için üzerimize düşeni yapacağız. Siyasal kesimler arasında bir büyük güç birliği olamıyorsa eğer, bunun toplum kesimleri arasında gerçekleştirileceğine inanıyoruz. Ama siyasal kesimler arasında güç birliğinin olabileceği inancımı da sürdürmek istiyorum. Yani

bugünkü gidişattan rahatsızlık duyan, cumhuriyetin değerlerine bağlı, toplum kalkınmasını, sosyal adaleti öncelikli sayan ama sosyal adaleti zenginlikle gerçekleştirebilecek projeleri de öne alan siyasal kesimlerin bir güç birliği, bu sağlıksız gidişattan Türkiye'yi aydınlığa doğru götürebilir diye düşünüyoruz.

Ancak siyasal kesimler bu diyalog ortamını henüz istediğimiz ölçüde gerçekleştiremiyorsa, biz inanıyoruz ki sivil toplum ve toplum kesimleri bunu gerçekleştirecektir. Bu gerçekleştiğinde de, bugün kaygı duyduğumuz tüm konuları aşır, kaygıyı umuda dönüştürecek bir yapıyı ortaya koyabiliriz diye düşünüyorum.

Beni sabırla dinlediğiniz için hepinize çok teşekkür ediyorum. 2007 yılı Türkiye için çok önemli. Bu sorunları heyecansız aşamayacağımızı da düşünerek, heyecanımı hoş görmenizi diliyorum, tekrar sevgiler, saygılar sunuyorum. Sağ olun, varolun.

BİRİNCİ OTURUM

TARIM SEKTÖRÜ ANALİZİ

Oturum Başkanı

Prof. Dr. Uğur BÜYÜKBURÇ
(Harran Üniversitesi Rektörü)

Konuşmacılar

Dr. Gökhan GÜNAYDIN
(ZMO Başkanı)

Prof. Dr. Ali ERYILMAZ
(TZOB Danışma Kurulu Üyesi)

Prof. Dr. Oğuz OYAN
(CHP İzmir Milletvekili)

Prof. Dr. Vahit KİRİŞÇİ
(AKP Adana Milletvekili)

2006 TARIM YILININ ve 2007 BÜTÇESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Prof. Dr. Vahit KİRİŞÇİ
AKP Adana Milletvekili

Sayın Başkan, çok değerli panelistler, değerli katılımcılar, öncelikle mesleğimizle ilgili 161. yılı kutluyor olmamızdan dolayı duyduğum memnuniyeti hem şahsım, hem komisyonum hem de mensubu olduğum partim adına ifade etmek istiyorum. Bu vesileyle de özellikle çok değerli dostum sayın GÜNAYDIN'ı tebrik etmek istiyorum. ODA'mızın bu faaliyetleri artık geleneksel hale geldi ama bu faaliyetler çerçevesinde değişik temaların ele alınıyor olmasını çok anlamlı buluyorum.

Bu başlık çerçevesinde de özellikle bizim iktidar olduğumuz yıl olan 2002'yi esas alarak, 2007'e kadar olan süreci değerlendirmemin daha doğru olacağını düşünüyorum. Dolayısıyla 3 Kasım 2002 seçimleri öncesindeki dönem ve sonrasını mukayese ederek, bir anlamda özellikle bütçeye ilişkin kendi sunuşumu tamamlamak istiyorum.

Bilindiği gibi Cumhuriyet tarihinin en derin krizi olarak adlandırılan 2000 ve 2001 krizlerini, ülkemiz tabiri yerindeyse iliklerine varacak kadar hissetmiştir. Bundan elbetteki yapısal problemleri nedeniyle tarım sektörü daha fazla pay almıştır. Tabiri yerindeyse, ciddi kan kaybetmiştir. Böyle bir krizin ardından 3 Kasım 2002 seçimlerini de dikkate alarak bu değerlendirmelerimi belirtmek istiyorum. Örneğin tarımsal desteklere baktığımızda toplam destek miktarı açısından eğer bir rakam telaffuz edecek olursak, 2002 yılında 2 milyar 188 milyon YTL olduğunu görüyoruz. Bu 2005 yılında, -aradaki AK Partili iktidar dönemini, 2003 ve 2004'ü atlayarak söylüyorum- 3 milyar 682 milyon YTL'ye ve 2007 yılında da 5 milyar YTL'ye yaklaşmış durumdadır.

Şimdi 2007 yılı itibariyle başlangıç için öngörülen rakam da 5.3 milyar YTL civarında. Yine biliyoruz ki, toplam tarımsal destekler içerisinde alan bazlı olarak nitelendirdiğimiz ve çokça da eleştirdiğimiz Doğrudan Gelir Desteği (DGD) başta olmak üzere DGD, mazot ve gübre desteklerinin payı 2002 yılında yüzde 85.8 oranında. 30 Kasım 2004 tarihinde Yüksek Planlama Kurulu'nun almış olduğu karar çerçevesinde, yayımlanan Tarım Strateji Belgesi'nde yer aldığı şekliyle artık DGD aşamalı olarak 2005'te yüzde 55'e, 2006'dan itibaren de yüzde 45'e indirilmiş durumdadır. DGD elbette ki tek başına burada ifade edilmesi gereken bir destek değildir. DGD dışında mazot ve gübre desteği gibi özellikle bizim hükümet ettiğimiz dönemde gündeme getirmiş olduğumuz destekler de vardır.

DGD, 2002 yılında 1 milyar 877 milyon YTL iken, miktar olarak artışını sürdürmüş ama toplam desteklerin miktarının artışından dolayı toplam destek içerisindeki payı yüzde 85.8'den 45'e inmesine rağmen 2 milyar 639 milyon YTL'ye çıkarılmıştır. Dolayısıyla yine DGD'deki rakamsal artış da devam etmiştir. Gerek 58. gerekse 59. Hükümetler döneminde geçmiş dönemlere göre mazot fiyatları daha az artış göstermiştir. Bunları da tespit etmiş durumdayız. Örneğin Kasım ayı itibariyle 1999-2002 döneminde mazot fiyatlarında yaklaşık yüzde 259-260'lık bir artış söz konusu iken, 2002-2006 döneminde bu artış yüzde 71 düzeyinde kalmıştır. Hepimiz biliyoruz ki dünya ham petrol fiyatlarında anormal bir yükseliş gündeme gelmiş, 18-20 doları ancak bulan ham petrolün varili, 70-75 dolarlara kadar çıkmıştır.

Bu kapsamda özellikle üreticilerimizin yaşamış oldukları mali güçlükleri de dikkate alarak petrol fiyatlarındaki artışın, petrol ürünlerine yansımalarının sonucunu telafi etmek adına 2003 yılında 311 milyon YTL, 2004 yılında 324 milyon YTL, 2005 yılında da 407 milyon YTL ödeme yapılmıştır. 2006 yılında cari fiyat dikkate alınarak 492 milyon YTL'lik, 2007 yılında ödenmesi öngörülen bir mazot desteği söz konusudur.

Hükümetimiz döneminde eğer Üretici Fiyatları Endeksi'nin yıllık ortalama olarak yüzde 9.2 arttığı dikkate alınır, mazot fiyatları yüzde 14.5 artmış ama bu dönemde mazota her yıl ortalama yüzde 15.7 düzeyinde destek verilmiştir.

Bilindiği gibi üreticiye yeterince yansımadığından, özellikle 1990'lı yıllarda fabrikalara ve bayilere verilen kimyevi gübre desteği 2000 yılında tamamen kaldırılmış, tek bir destek uygulaması olan Doğrudan Gelir Desteği ikame edilmiştir. Hükümetimiz 2004 yılı Mart ayı ile 2005 yılı Mart ayı arasında özellikle dünya piyasalarında kimyevi gübre hammaddesi olan amonyağın tonunun 150 ABD dolarından 300 ABD dolarına çıkmasını da dikkate alarak bir kimyevi gübre desteğini gündeme getirmiştir. Kasım ayı itibarıyla 1999-2002 döneminde gübre fiyatlarındaki artış tıpkı mazotta olduğu gibi yüzde 293 gibi korkunç düzeyde kendini göstermiştir. Ama yine Kasım ayı itibarıyla 2002-2006 döneminde bu artış yüzde 46 düzeyinde kalmıştır. Hammadde bakımından dışa bağımlı olduğumuz böyle bir konuda, gerçekten üreticimizin mağduriyetini tıpkı mazot desteğinde olduğu gibi gidermek adına, 2005 yılında 271 milyon YTL kimyevi gübre desteği verilmiş, bu uygulama ile üreticimizin gübre maliyeti yaklaşık olarak yüzde 11,6 oranında azaltılmıştır. Son 2 yılda ise enflasyon artış ortalaması yüzde 6.75 iken, gübre fiyatları yüzde 4.45 artmış, destekleme ise ortalama yüzde 13.3 düzeyinde gerçekleştirilmiştir.

Bu dönemde sadece Doğrudan Gelir Desteği, mazot desteği ve gübre desteği gibi alan bazlı destekler yapılmamış başka destekler de gündeme getirilmiştir. Bu desteklerin içerisinde özellikle kooperatif destekleri önemli denebilecek düzeydedir. 1999-2002 döneminde 290 projeye, 87 milyon YTL kredi kullanılırken, 2003-2005 döneminde 914 projeye 551 milyon YTL kredi kullanılmıştır. Ayrıca kooperatiflere kullanılan kredi miktarları 2002 yılında 26.3 milyon YTL iken, 2006 yılında bu 134 milyon YTL düzeyine çıkmıştır. Bu söylediğim rakam, 10 aylık süre için geçerli olan bir rakam. Yine kırsal alanda sosyal destek projesi de dahil olmak üzere bu yıl sonu itibarıyla bu rakamın 194 milyon YTL'ye ulaşması beklenmektedir.

Hükümetimiz döneminde yine kapsamı genişletilen ve miktar olarak değeri artırılan bir başka destek, sertifikalı tohum desteğidir. Sertifikalı tohum desteği 2002 yılında 26.3 milyon YTL iken, bu rakam 2005 yılında 89.7 milyon YTL'ye ulaşmış. 2006 yılında 134 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. Bu söylemiş olduğum da yine ilk 10 aylık süre için ifade edilebilecek destektir.

Diğer taraftan yem bitkileri desteği hükümetimiz döneminde yaygın olarak uygulanmaya başlanmış, özellikle 1 milyon 153 bin hektar olan yem bitkileri ekiliş alanları, 1 milyon 700 bin hektara çıkarılmıştır. Bu kapsamda yem bitkileri ekiliş alanlarının hepimizin çok eleştirdiği toplam ekiliş alanları içerisindeki payı yüzde 4.4 iken, yüzde 6.5 seviyelerine ancak yükseltilebilmiştir. Elbette ki bu tatmin edici veya yeterli bir düzey değildir.

2002 yılında 35.6 milyon YTL olan yem destekleri 2005 yılında 242 milyon YTL'ye çıkarılarak yaklaşık 7 kat artış sağlanmıştır. Bunlar hakikaten yonca, korunga, fiğ ve silajlık

mısır gibi ürünlerde yüzde 50 ile yüzde 30 aralığında, üretimin bir anlamda devletçe desteklenmesi anlamına da gelmektedir.

Üzerinde durmamız gereken bir diğer konu özellikle sertifikalı tohum ve fidan destekleridir. İlk kez 2005 yılında sertifikalı tohumluk kullanan üreticilerimize toplam 18 milyon YTL ödeme yapılmıştır. 2006 yılında da devam eden destekleme kapsamında sertifikalı tohumluk kullanan üreticilere dekar başına nohut, kuru fasulye, mercimekte 6 YTL, buğdayda 5 YTL, çeltikte 8 YTL, patates üretiminde 20 YTL ödeme gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca özellikle ihracatta yaşanan tıkanıklığı aşmak ve Türkiye’de pazara dönük bir bahçe tesisini mümkün kılmak adına virüsten arı meyve, fidan ve bahçe tesis eden üreticilerimize dekar başına 300 YTL destek de gündeme getirilmiştir.

Bu çerçevede, diğer destekler içerisinde özellikle ARGE desteğini çok önemseyeceğimizi belirtmek istiyorum. O kadar büyük boyutlara ulaşmıştır ki ARGE desteği, bu destekler için ayrılan kaynakların, proje bulmada sıkıntı yaşadığı dönemleri artık yaşar hale gelmiş bulunmaktayız.

Diğer taraftan süne mücadelesi, mera ıslah çalışmaları, hayvan sağlığı ıslah çalışmaları, suni tohumlama hizmetlerinin özelleştirilmesi, gıda denetimleri, su ürünleri gibi konularda da önemli mesafeler kat edilmiştir. Arazi toplulaştırma çalışmalarının önündeki engeller yasal mevzuat açısından gündeme getirilmiş ve bu konuya ilişkin süreç hızlandırılmıştır. Tarım işletmelerinin kiraya verilmesi ama bu kiraya verilen kısımdan elde edilen kaynaklarla tarım sektörüne özellikle tarım işletmelerinin bizi kendilerine daha fazla yatırım yapılması sağlanmıştır.

TMO’nun hububat alım politikaları, yaş çay alımları, Et-Balık Kurumu’nun sektöre kazandırılması gibi hususlar da yine bu dönem içerisinde değerlendirilebilecek konulardır.

Değerli izleyiciler, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nın bütçesi 2007 yılı itibariye 6 milyar 609 milyon 407 bin YTL olarak, Meclis Genel Kurulu’ndan da onay almış ve karara bağlanmıştır. 2007 yılı bütçemizin harcama kalemleri itibariyle dağılımlarını inceleyecek olursak, özellikle cari harcamalar için 1 milyar 89 milyon 537 bin YTL, yatırımlar için 135 milyon 942 bin YTL, transferler için 5.3 milyar YTL ayrılmıştır. Bakanlığımızın 2007 bütçesi, 2006 bütçesine göre yüzde 28 düzeyinde artmıştır. Bu bütçede cari anlamda artış yüzde 15, yatırım bütçesinde yüzde 40, transfer bütçesinde ise yüzde 32 düzeyindedir. Transfer bütçesinin 5 milyar 233 milyon YTL’si tarımsal desteklemeler için kullanılacak, ayrıca yıl içerisinde geçmiş yıllarda olduğu gibi ek birtakım kaynakların oluşturulması yoluna da gidilecektir.

2007 yılı kamu yatırımları toplamının 12 milyar YTL olduğunu dikkate aldığımızda, bu 135 milyon YTL’lik ödeneğin -ki yüzde 1.1’e tekabül ettiğini biliyoruz- DSİ, İl Özel İdareleri ve GAP İdaresi Başkanlığı aracılığıyla kullandırılan ödenekler de dikkate alındığında, bunun 1.5 milyar YTL’yi bulduğunu ve bunun da toplam kamu yatırımları içerisinde yüzde 12.6’lık bir pay oluşturduğunu görebiliriz.

Hükümet olarak yaptıklarımız ile bu sektörün kurumsal bir kimliğe kavuşturulması ve kendi ayakları üzerinde durabilecek hale gelmesi amaçlanmıştır. Bu husus sürekli üzerinde durulan bir konu olmuştur. Bu bağlamda özellikle tarım-siyaset ilişkisi açısından çok önemli olduğunu düşündüğümüz için gerek üreticinin örgütlenmesi, gerekse üreticinin faaliyetleri sırasında yaşamış olduğu sıkıntıların daha kurumsal, daha mevzuat açısından doyurucu bir yapıya

dönüştürülmesi adına birtakım kanunlar, düzenlemeler yapılmıştır. Bunlardan en önemlisi özellikle Tarım Sigortası Kanunu'dur. Yine tarım ürünlerinin pazarlanmasına ilişkin -belki uygulanması, hayata geçirilmesi konusunda geç kalınmış olabilir, bu eleştirileri ben de meslek adamı olarak yapıyorum-, atılmış olan adımın çok önemli olduğunu belirtmek istiyorum. O da tarım ürünlerinin lisanslı depolarda değerlendirilmesi konusu.

Pazarlamaya ilişkin bu adımları atarken, toprağın ve suyun korunmasına ilişkin bir mevzuatın eksikliği yine hepimizin dile getirdiği bir husus olmuştur. Bu da Meclisimizde yasalaşarak şu anda tarım ile ilgili mevzuatlarımız arasına girmiştir. Organik Tarım Kanunu, ziraat odalarının kuruluş ve görevleri hakkında kanun, tarım kredi kooperatifleri birliğine ilişkin kanunda yapılan birtakım değişiklikler, bunlar da yapılan diğer kanunlardır.

Çıkarmış olduğumuz yasaların hepsinin üzerine bir de Tarım Kanunu çıkarılmıştır. Bu sempozyumun temasının seçim sürecinde tarım sektörü olarak ele alınması ile Tarım Kanunu'nun çıkmış olmasını ben aynı paralelde düşünüyorum, zira genelde seçim sürecine girildiğinde, seçim yıllarında popülist politikaların doruk yaptığını görüyoruz. Geçmişte bunlar hep yaşanmıştır. Bu popülist politikaların kalıcı olmamasından kaynaklanan zararlar, sektörde derin yaralar açmıştır. Bugün hepimiz "Tarıma verilen destekler GSMH'nin yüzde 1'inden az olamaz" diyoruz. Bunu diyebiliyoruz ama bunu dedirten artık Tarım Kanunu'nun bizatihi kendisidir. "Yüzde 1'i bulmuyor" denilebilir. Değerli arkadaşlar, bu binde 7'lerden bugün binde 83'lere, 84'lere ulaşmıştır, 2006 yılı itibariyle. 2007 yılı itibariyle oluşturulacak birtakım ek kaynaklarla bunların da gerçekleştiğini göreceğiz.

Artık tarım havzalarından söz ediyoruz. Bölgesel, havza bazlı desteklerden söz ediyoruz. Sözleşmeli tarımdan söz ediyoruz. Sektörün tüm paydaşlarının bir araya gelmesine imkan sağlayan birtakım ürün konseylerinden söz ediyoruz. Artık tarımın sadece insan ve hayvan beslenmesi için değil, aynı zamanda enerji tarımı olarak da kendini gösterdiğini tartışır hale geliyoruz. Bütün bu söylediklerimin hepsi 22. dönem milletvekilleri olarak parlamentoda, komisyonumuzda görüşülmüş ve daha sonra da Genel Kurul'da yasalaşmış ve Nisan 2006'dan itibaren de yürürlükte olan düzenlemelerdir. Dolayısıyla böyle bir seçim sürecinde tarımın akıbeti ne olacak başlığı artık geride kalacaktır. Çünkü gerek seçim sürecinde, gerekse seçim sonrası işbaşına gelen iktidarların icraat dönemlerinde bu mevzuat dikkate alınacak ve tarım kendi hayatini sürdürcektir.

Bu toplantıyı düzenlemelerinden dolayı Ziraat Mühendisleri Odamıza, tüm katılımcılara bir kez daha şükranlarımı sunuyorum, teşekkür ediyorum.

2006 TARIM YILININ ve 2007 BÜTÇESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Prof. Dr. Oğuz OYAN
CHP İzmir Milletvekili

Değerli konuklar, bu toplantıda 2006'yı ve 2007 perspektiflerini tartışıyoruz. Ben biraz daha geniş bir perspektif çizeyim. Türkiye'de gerek tarımsal istihdamın, gerekse tarımın milli gelir içindeki payının gerilediği bir süreç yaşıyoruz. Hatta giderek bizim tasfiye adını verebileceğimiz bir süreci yaşıyoruz. Aslında gelişmiş ülkelerde de tarımda bu tür tasfiye süreçleri çalıştı ancak bunlar yüz yıllık ya da onlarca yıllık süreçler içerisinde oldu. Esas olarak sanayinin istihdam açısından bir çekim merkezi yaratması üzerinden çalıştı. Yani tarımın itmesinden ziyade, sanayinin çekimi üzerinden gerçekleşti.

Gelişmiş ülkeler bugün ulaştıkları seviyede düşük tarımsal istihdam, düşük tarımsal katma değer ancak çok yüksek verimlilik ve çok yüksek teknoloji kullanımı ile nispi olarak değil ama mutlak rakamlarla çok yüksek miktarda tarımsal ürünler elde ediliyorlar. Bu miktar o kadar yüksek ki kendi ihtiyaçlarını aşıyor. Dolayısıyla kendi iç tüketimlerinin ötesinde ihraç fazlaları, ya da ihtiyaç fazlaları veren ülkeler konumundalar. Aslında bu ülkelerdeki tarımın milli gelir payı ve istihdamdaki azalma da durmuş, aşağı yukarı son 10 yıldır çok büyük oynamalar gözüküyor. Ama tarımsal yatırımlara ve tarım-sanayi yatırımlarına verilen önem ve destekler çok önemli ve bunun üzerinden de bu ülkeler çıkışlı küresel şirketlerin dünya üzerindeki hakimiyetleri giderek daha belirleyici olmakta. Böyle bir dünyada yaşıyoruz ve giderek bu dünyada tarım alanındaki çekişmenin, gelecekteki rekabet pozisyonlarını belirleyeceği bir noktaya doğru yöneliyoruz.

Böyle bir çerçeve içerisinde Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler ve daha az gelişmiş ülkeler ne yapıyor? Bunlar genellikle birçok üründe çok düşük verimlilik, hayvancılık ve tarla ürünlerinde düşük teknoloji, düşük destekleme ve yüksek istihdam ile tanımlanıyorlar. Böyle bir çerçeve içerisinde sıkışmış durumdadır. Bu ülkeler aslında gelişmiş ülkeler ve bunların küresel şirketleri açısından avlanacak yeni mahreç olarak dikkate alınıyor.

Bu ülkeleri nasıl avlıyorlar? Gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelere nasıl yöneliyorlar? Biliyorsunuz dünya çapında bir tarımda serbestleşme, ticaret serbestleşmesi dayatması GATT'tan itibaren var. Bunun Dünya Ticaret Örgütü'ne dönüşmesi ile beraber var. Ancak bu örgütün kendi içinde her şeye rağmen bir demokratik katılım yapısı olması dolayısıyla burada bu adını andığım az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkeler grupları direnebildiler. Ama bunun aşılması için birtakım yöntemler bulundu, bunlar ya ikili anlaşmalar ile oldu, ya Türkiye örneğinde olduğu gibi IMF, Dünya Bankası ilişkileri üzerinden gelişmiş ülkelerin çıkarlarına uygun dayatmalar yapıldı ya da Avrupa Birliği gibi NAFTA gibi bölgesel ekonomik entegrasyonlar üzerinden yapılıyor, vs. Avrupa Birliği bunu sadece kendi içinde yapmıyor, hiçbir zaman kendi üyesi yapmayacağı, yapmayacağını da ilan ettiği, Akdeniz havzası ülkeleri için ya da komşuluk ilişkileri içinde bütün bir doğu Avrupa'nın üye yapmadığı ülkeleri için de kullanıyor. Tabi Türkiye'yi de bu kapsamda görmek lazım çünkü artık Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğinin bir masaldan öteye geçmeyeceği herhalde anlaşılmalı.

Türkiye aslında şu an uygulamakta olduğu programın öncesinde bu kıskaç içine çekilmeye çalışıldı. Türkiye 1980'den itibaren neoliberal politikalar ile bu yörüngeye girdi ama esas dönüm noktası 1994 idi. 1994 krizi Türkiye'de 5 Nisan kararları ile tarımda yeni bir

yapılanmayı getirecekti. Fakat birçok nedenle, özellikle de siyasi istikrarsızlık, siyasetin o dönem çok el değiştirmesi ve henüz tam kıvama gelmiş bir teslimiyetçiliğin ortaya çıkmaması nedeniyle bu gecikti. 1998 yılında IMF ile yakın izleme anlaşması başlatıldı. Ama esas anlaşma, esas sert politikaların devreye girdiği dönem, 2000 yılından itibaren karşımıza çıktı.

Türkiye 2000 yılından beri iktidarlar değişse de aynı programı uygulayan bir ülke konumundadır. Daha önce iktidarlar değiştikçe program revize edildiği için program bir türlü oturtulamamıştı. Halbuki 2000 yılından sonra 3 partinin oluşturduğu koalisyon, arkasından tek parti iktidarı döneminde şaşmadan aynı program uygulanarak devam etmektedir.

Değerli konuklar, Türkiye 1980'ler sonrası belli bir yörüngeye sokuldu. 1980'lerde Türkiye'de, 1980'lerin ortalaması olarak tarımın milli gelir içindeki payı yüzde 20 dolayındaydı. Bu 1990'larda yüzde 15 dolaylarına düştü. 2000'li yılların ortalamasına bakarsak, yüzde 11.5'i görüyoruz. Yani tarımın katma değerinde hızlı bir tempoda ciddi azalışın ortaya çıkıyor. Dokuzuncu plan öngörülerine bakarsak bunun daha da gerileyeceğini ve tek haneli rakamlara gideceğini görmemiz mümkündür.

Öbür taraftan tarımsal istihdamın, toplam istihdam içindeki payının da gene önemli bir gerileme içinde olduğunu görüyoruz. 1990'larda yüzde 45 dolayında olan bu rakam, 2000-2004 ortalaması olarak yüzde 34'e düşüyor. Gerçi bu düşüşün arkasında 8 yıllık eğitimin de payı oldu. Yani o zamana kadar 12-15 yaş arasındaki çocuklar ücretsiz aile işçisi tanımı içinde işgücüne katılırken, bu yaş grubu işgücü tanımı dışına çıkarıldı. Yani çalışan nüfus ya da iş arayan nüfus dışına çıkarıldı. Dolayısıyla burada bu gerilemenin, yüzde 45'lerden 34'e gelmesinin arkasında bunun da payı vardı.

Ama 2000-2004 yılları arasında istihdamın yüzde 45'lerden 34'lere gerilemesinin arkasında uygulanan programın da etkilerinin olduğunu biliyoruz. Nitekim 2005-2006 rakamlarına baktığımız zaman bu yüzde 34'lük payın yüzde 29'a gerilediğini görüyoruz. Eğer TÜİK'in rakamları güvenilirse tabi, bu açıdan rakamları tartışmayı şu an istemiyorum ama yeni bir gerileme eğiliminin ortaya çıktığını görüyoruz ve burada 1.5 milyon civarında bir istihdam kaybından söz ediyoruz. Doğrudan doğruya bu defa başka hiçbir nedeni yok. Yani 8 yıllık eğitimin 12 yıla çıkması gibi bir neden yok örneğin. Burada uygulanan programın tasfiye edici özelliklerinden birini, hatta başlıcasını görmekteyiz. Demek ki ortaya çıkan ve bu iktidar partisi döneminde de süren eğilimler bu şekilde karşımıza çıkıyor. Dokuzuncu plan öngörülerini de bu yüzde 29'u, yüzde 19'un da altına düşürecek bir tabloyu, yani oldukça hızlı bir tasfiyeyi öngörmektedir.

Türkiye'nin 2000 yılından hatta 1998'den beri uyguladığı program bizim tercih ettiğimiz bir program mı, yoksa bu program bize bir şekilde Türkiye'nin tarımını yeniden şekillendirmek üzere (tarım dışı ekonomisi de şekilleniyor), dışarıdan önerilen bir program mı? Bunun tartışmasının artık bu saatte yapılmaması gerekiyor. Çünkü gerek I. Niyet Mektubundan itibaren niyet mektuplarını izleyiniz, gerekse de Dünya Bankası'nın Tarımsal Reform Uygulama Projesi arkasındaki rolünü görünüz, keza tarım satış kooperatifi birlikleri ile ilgili yasal düzenlemenin arkasındaki yasa yapmaya kadar giden rolünü görünüz, bu Türkiye dışında hazırlanıp, Türkiye'ye önerilen bir program niteliğindedir.

Bu program 2000 yılından itibaren uygulamaya konduğunda, 1999 yılında iktidar olan koalisyon hükümeti bu programı uygulamak için oy almamıştı ama o programa yönlendirildi. Üstelik de Türkiye'de bir cari açık sorunu yok iken... 1999 krizinde bir cari açık sorunu

yokken bu krize girilmişti. IMF programı ile bu krize de girdik ve dört başı mamur bir Stand-By anlaşması, ondan sonra da 2002'den itibaren Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı...

Ancak 2002'de iktidar olan ve daha önce 2001 sonrasında muhalefet partisi olan Adalet Ve Kalkınma Partisi bu programa karşı çıkararak oy toplamıştır, dolayısıyla günahı daha fazladır. Çünkü doğrudan doğruya kitleleri bu konuda yanlış yönlendirerek, aldatarak, IMF programını değiştireceğini söyleyerek ve özellikle 2004'ten sonra, vade bitiminden sonra da uygulamayacağını söyleyerek iktidar olmuştur. Oysa programı 2008'e kadar uzatmıştır. Yani kendi döneminin de 1 yıl sonrasına kadar uzatmıştır ve yaptığı bütün bütçelerde IMF bütçeleri özelliğini, tarım programında tamamen taşımıştır.

Şimdi sayın KİRİŞÇİ burada bize birtakım rakamlar verdi. Esas itibariyle bunlar Tarım ve Köyişleri Bakanı sayın Mehdi EKER'in konuşmasından alıntılardı. Bu rakamları mutlak rakam olarak verdiğiniz zaman Türkiye gibi enflasyonist eğilimleri olan bir ülkede bir anlam taşımaz. Yani, "2 katrilyondan ya da 2 milyar liradan, 5 milyar liraya çıkardık..." bunun hiçbir anlamı yok. İktisatçı dilde anlayabileceğiniz tek şey orandır. Yani milli gelirin yüzde kaçını veriyorsunuz, buna bakacaksınız. Milli gelir artışı tarımsal desteklemeye yansımış mı, yansımamış mı? Oradan baktığımız zaman şunu görüyorsunuz; milli gelir içindeki pay oransal olarak hiç değişmiyor. Hep aynı kalmış. AKP döneminde de değişmiyor. Yalnız AKP dönemi, kendi dönemi öncesine göre azaltmış. AKP kendi döneminde ortalama yüzde 0.8 yani yüzde 1'in altında destek vermiş tarıma ve bunu değiştirmemiş. Üstelik de çok ilginç, 2006 yılında bir yasa çıkarttı iktidar partisi ve dedi ki bundan sonra tarıma destekler yüzde 1'in altında olmayacak. Yasayı kendisini bağlamak için çıkardı. Peki 2007 bütçesine bakıyoruz, durum öyle mi? 5 milyar 250 milyon YTL ödenek konmuştur. Bunun milli gelire oranı da, hedeflenen milli gelire oranı yüzde 0.83. Yani çizgi aynen devam ediyor.

Değerli arkadaşlar, en yüksek artışı aslında 2006 yılında yaptılar. 2006 yılında 2005'e kıyasla, yüzde 32.5 artış yaptılar. Ama bu artışlar da yanılmasın çünkü destek gene yüzde 1'in altında kaldı. 2007'de bunu da yapmıyorsunuz. 2006'da yüzde 10'luk bir enflasyon yaşandı. Üstelik bu üretici açısından girdi fiyatlarına bakınca yüzde 20'yi aşan bir artış oluyor. Ama 2006 yılındaki 4.850 milyon YTL'ye kıyasla, 2007 bütçesi 5.250 milyon YTL öneriyor. Yani sadece yüzde 7.7 artırıyorsunuz ödeneği. Yüzde 10'luk enflasyonun bile altında. Kaldı ki tarımın karşı karşıya kaldığı fiyat enflasyonu, girdi fiyatlarındaki artış bu değil.

Dolayısıyla siz tarımı, milli gelir içindeki payı daha da azalacak bir sürece sokuyorsunuz. Zaten tarımın katma değeri, 2006 yılının 9 aylık verilerine göre yüzde 1.2 azalmış. Bir gerileme içine girmiş. Böyle bir gerilemeden sonra 2007 yılında biz tarıma verilen desteği de enflasyonun altında artırarak, yeni bir gerilemeye neden olacak bir uygulamaya adım atıyoruz. Tarım açısından olumsuz bir haberle burada karşı karşıyayız.

Doğrudan Gelir Desteği meselesi ilginç bir konu. Burada çok ayrıntılı giremeyiz ama Doğrudan Gelir Desteği de Türkiye'ye önerildi. Tek başına bunu uygulayın dendi. Türkiye bir laboratuvar gibi uygulandı. AKP geçen yıldan itibaren bunu değiştirelim, üretimle bağlantılı yapalım diyor. Peki üretimle bağlantılı yapmak için ne yapıyorsunuz? Sertifikalı tohumu artı prim verelim, toprak analizi yaptırana artı prim verelim. Güzel ama bunu yaparken toplam desteği azaltarak mı yapmalısınız, yoksa artırarak mı? Yani siz yüzde 1'in altındaki bir toplam desteği aynen tutup, onun içinde değişiklikler yaparsanız, bunun tarım açısından çok fazla bir anlamı yok. Dönüm başına 16 YTL olan Doğrudan Gelir Desteği, (Bu 2003 yılında böyleydi, 2004'te de aynısı uygulandı, 2004 Doğrudan Gelir Desteği iki taksitte, 2005 ve 2006'da ödendi, iktidarınızda iki yıla sarkıtıldı) 10 YTL'ye indirerek, üstüne sertifikalı tohum için 3

lira, toprak analizi için 1 lira vereceksiniz. Yani 16 YTL'yi 10'a, bazıları için de 14 YTL'ye indirmiş olduk. Ama ne yapmış oluyorsunuz, çeşitlendiriyorsunuz. "Bakın işte biz bunu da veriyoruz. Ucundan biraz mazot desteği çıkarıyoruz, biraz gübre desteği çıkarıyoruz..."

Biraz önce Sayın EKER'in bütçe konuşmasından pasajlar okundu. Çok ilginç 2003'ten itibaren sizin iktidarınızda başlayan mazot desteği, hep Doğrudan Gelir Desteği üzerinden kırılarak yapılan bir ödeme. 2006'da da bunu vermediniz ama 2007'de vereceğiz diye bunu programa koyuyorsunuz. Ama toplam destek içinde hiçbir değişiklik yok. Hatta 2005'ten 2006'ya daha çok artmıştı, 2006'dan 2007'ye enflasyonun altında kalıyor.

Gübre desteği dediğimiz de çok komik rakamlar. 2004'te verilmiş görünüyor, bir de 2007'de, gene 2006'dan sarkarak verilecek gibi gözüküyor. Buna gübre desteği denmez, Türkiye gübre desteğinin nasıl yapıldığının deneyimlerine sahip bir ülkedir. Bunun için çok daha büyük kaynaklar gerekiyor. Bu kaynaklar Doğrudan Gelir Desteği üzerinden kırılan birtakım tutarların, farklı isimler altında dağıtılmasından başka bir şey değil. Zaten aynı mantıkla dağıtılıyor. Çiftçi kayıt sistemi var. Dönüm başına dağıtımlar gerçekleşiyor.

Değerli arkadaşlarım tabi ki Doğrudan Gelir Desteğinin, toplam içindeki payının yüzde 75'lerden yüzde 45'e indirilmesine yanlış demiyorum. Ama bunu yaparken tarıma verdiğiniz desteği, milli gelirin yüzde 2'sine çıkarın öyle yapın. Şu anki 5 katrilyonu, 10 katrilyona çıkar ondan sonra Doğrudan Gelir Desteğinin payını da yüzde 45'lere indir, istersen yüzde 40'a indir. Ama ilk önce gelin tarıma verdiğiniz desteği iki katına çıkarın, anlamlı bir hale getirin de ondan sonra isterseniz yüzde 40'a, isterseniz yüzde 35'e indirin.

Dolayısıyla burada göz boyamanın ötesinde tarımın ihtiyaçları vardır. Tarım müthiş bir yoksullaşma içinde, büyük bir istihdam kaybı içinde, kendisini besleyemez durumda. Türkiye'de tarım dış ticareti 2000'li yıllarda iki kez açık verdi. 2000 ve 2003 yıllarında tarımın dış ticareti negatif bakiye vermiştir. Yani 2000'li yıllarda Türkiye gibi bir tarım ülkesinin ithalat ve ihracatı eşitlenme eğilimine girmiştir. Ama söz konusu 2 yıl için tarım net ithalatçısı duruma gelmişizdir. Bunun övünülecek bir tablo olmadığını söylemek isterim.

Tabi bu arada 2006 yılında çıkarılan birtakım düzenlemelere herhalde meslektaşlarımız değinecektir. Tohumculuk Kanunu gibi düzenlemeler var, bunlarla övünmemiz mümkün değil. Tohumculuk Kanunu öncelikle tohumculuk alanında küresel şirketlere büyük bir Pazar açıyor. Zaten dışarıdan telkin edilmiş bir yapısı var. İkincisi, Türkiye, Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar meselesinde gerekli önlemleri dahi almadan, (gerekli önlemler ne kadar alınabilir, Avrupa bunun tartışmasını yapıyor) bu alana kapıları açmıştır. Bu son derece sakıncalı, halkın sağlığını, çevreyi son derece olumsuz etkileyecek özellikler taşıyan bir düzenlemedir. Burada Türkiye gene kendi inisiyatifleriyle, kendi ulusal tarımsal yararı doğrultusunda bir karar alabilmiş değildir. Yani bir teslimiyet ilişkisinin sürdüğünü görüyoruz. Bu çok acıklı bir durum.

2000'li yılların genel bilançosuna baktığımız zaman Türkiye'nin tarım politikaları bakımından artık bir politikasızlık dönemini geride bıraktığını, varolan politikanın kendi politikası olmadığını görüyoruz. Eskiden "tarımda politika yok" derdik, şimdi çok güzel bir politikamız var ama sorun şu ki, patenti bizim değil...

Türkiye'nin öncelikle bu politikaları terk etmesi, mevcut ekonomik programı değiştirmesi gerekiyor. İkincisi, mevcut Tarım Reformu Uygulama Projesi'ni değiştirmesi, bundan kurtulması gerekiyor. IMF'siz ve Dünya Bankasız bir yörüngeyi kendisine seçebilmesi

gerekiyor. Bunun için yapabileceği çok şey var, ama hemen söyleyeyim, tarıma yönelik desteklerin milli gelire oranı bugünkünün iki katına çıkmalı.

Biraz önce değerli meslektaşımız, milletvekili meslektaşımız aynı zamanda şunu söyledi: “Petrol fiyatları artıyor, ne yapalım dünya fiyatları artıyor.” Peki Yunanistan’da dünya fiyatları artmıyor mu? Orada neden bizden daha ucuz? Yunanistan’ın petrolü var da, bizim haberimiz mi yok? Fransa’da petrol mü var, orada niye daha ucuz? Amerika’da ucuz, kendi petrolü var diyeceksiniz, Amerika kendi petrolünden çok, başka ülkelerin petrolerini sömürüyor. Yani bu bir politikadır. Siz üreticinize Avrupa çiftçisinin kullandığı fiyattan mazot veremiyorsanız, bırakın bütün artık gerisini, en önemli girdi mazot. Mazot ve petrol türevleri, gübresi, vs. bunları yapamıyorsanız, hiçbir rekabet şansınız yoktur, hiçbir direnme şansınız yoktur. Bunları yapmak için de dünya fiyatının ucuzlamasını beklemeyin. Reçetesi kolay. Petrolde, mazotta, gübrede ÖTV’yi indirin değerli arkadaşlarım. ÖTV yüzde 70’lerin üzerinde... ÖTV’yi indirmenin yolu da tüketim vergileri üzerinden kolaycı bir şekilde vergi almak, sokaktaki bakkaldan gazoz alan çocuğu vergilendirmek değil. Sermaye sahiplerini vergilemeyi göze alın. Gücünüz yetiyorsa ödeme gücüne göre vergi almayı sağlayın, o zaman çiftçiye daha düşük fiyattan gübre ve mazot verirsiniz.

Çok teşekkür ediyorum ilginiz için.

2006 TARIM YILININ ve 2007 BÜTÇESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Prof. Dr. Ali ERYILMAZ
TZOB Danışma Kurulu Üyesi

Hepinizi Türkiye Ziraat Odaları Birliği adına saygıyla selamlıyorum.

Biraz önce sayın konuşmacılar 2007 yılı bütçesini rakamlarla ifade ettiler. Şimdi bu rakamlara baktığımız zaman bütçenin yüzde 80'inin transferlere, yüzde 17'sinin Bakanlığın cari harcamalarına, sadece yüzde 2'lik kısmının da yatırıma ayrıldığını görüyoruz. 2007 yılının tüm kamu yatırımları toplam 12 milyar YTL'dir ve sadece yüzde 1.1'i Tarım Bakanlığı'nın yatırımlarına ayrılmıştır. Türkiye Ziraat Odaları Birliği olarak kamu yatırımlarından tarıma ayrılan bu çok düşük oranın, Türkiye'de tarıma ne kadar büyük önem verdiğimizizin bir göstergesi olduğunu düşünüyoruz.

Bir önceki yılın bütçesine göre nominal olarak 2007 bütçesinde yüzde 28 civarında bir artış var. Ama bu nominal değer olarak bir artış. Genel anlamda bu yıl da, geçmiş yıllarda da, tarıma ayrılan kaynakların yetersiz olduğunu ifade etmek istiyorum.

Nominal olarak cari fiyatlarla yüzde 28'lik artışı, yüksek diye düşünebiliriz ama yıllar yılı tarıma ayrılan bütçe, yani bu artışlara baz teşkil edecek rakam düşük tutulmuştur. Siz 1 liraya yüzde 100'lük bir artış yaptığınız zaman 2 lira eder. Dolayısıyla zaten küçük tutulmuş olan tarıma ayrılmış kaynağın yüzde şu kadar artırılması çok fazla bir şey getirmiyor.

Yatırıma kaynak ayırmıyoruz. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na bütçeden yeteri kadar kaynak ayrılmıyor. Tarımdaki yatırım miktarlarının sabit sermaye yatırımlarındaki payının da yıllar itibariyle düştüğünü görüyoruz. Büyümeyi sağlamak için geriye istihdam ve teknoloji kalıyor. Teknolojide de gerekli yatırımı yapamadığımız için sonuç, tarımdaki büyüme rakamlarında kendisini gösteriyor.

Tablo 1: Sabit Fiyatlarla Gayri Safi Milli Hasıla (1987 Üretici Fiyatlarıyla Bin YTL)

Yıllar	GSMH	Tarım	Büyüme Oranı %
1998	119.303	16.176	
1999	112.044	15.369	-4,99
2000	119.144	15.962	3,86
2001	107.783	14.923	-6,50
2002	116.338	15.948	6,87
2003	123.185	15.549	-2,50
2004	135.308	15.863	2,02
2005	145.651	16.756	5,63

Tablo 1’de 1998-2005 yılları arasındaki büyüme rakamlarına baktığımız zaman, yüzde 4.99 küçülme, yüzde 3’lük bir büyüme, 6.5’lik bir küçülme tekrar, 2002 yılında yüzde 6.87’lik bir büyüme, vs. görüyoruz. Fakat yeterli kaynağın tarım sektörüne tahsis edilmemesinden dolayı bakınız 1998 yılında 16 milyar YTL civarında olan tarımsal milli gelir, 2005 yılına kadar 1998 seviyesini yakalayamamış arkadaşlar. Ancak 2005 yılında 16 milyara çıkarak o seviyeyi yakalayabilmiştir. Bunun başka türlü olması da mümkün değildir. Bu durum, biraz önce de söylediğim gibi yıllar yılı bu sektöre gerek bütçe bazında, gerekse genel kaynaklar yönünden, yatırım olarak gerekli kaynağın ayrılmamasından kaynaklanmaktadır. Kısıtlı, düşük seviyedeki kaynaklarla Türk tarımı rekabetçi bir yapıya kavuşamaz.

Yine biraz önceki bütçe rakamlarına baktığımız zaman bütçenin yüzde 80’lik kısmının transfer ödemelerine yani destekler için ayrıldığını görüyoruz. Burada rakam 5.2 milyar YTL. Biraz önceki sayın konuşmacının da ifade ettiği gibi çıkarılan 5488 sayılı Tarım Kanunu’nda, “... desteklemeler Gayri Safi Milli Hasıla’nın en az yüzde 1 seviyesinde olmalıdır” diye bir hüküm getirilmiştir. Buna karşın, bu yıl destekler için ayrılan toplam bütçe, Gayri Safi Milli Hasıla’nın ancak binde 8’i kadar görünmektedir.

Tabii ki desteklemelerde sadece miktar önemli değildir. Desteklemelerin ödenmesinin ne zaman ve ne şekilde yapıldığı da çiftçiler yönünden büyük önem arz etmektedir. Zamanında ödenmeyen destek, destek olmaktan çıkmaktadır. Örneğin 2004 yılının DGD ödemeleri, 2006 yılı Ocak ayına kadar sarkmıştır. Yine 2005 yılında yapılması gereken ödemeler, 2006 yılının Ağustos ayına kadar sarkmıştır.

Türkiye Ziraat Odaları Birliği olarak çıkarılan Tarım Kanunu ile tarım desteklerinin belli bir çerçeveye oturtulmasını olumlu bir gelişme olarak değerlendiriyoruz. Ayrıca desteklerin Doğrudan Gelir Desteği ödemesi şeklinden, ürün ve teknoloji desteklerine doğru yönelimini de olumlu karşılıyoruz. Ancak destek ödemelerinin bugünkü haliyle Çiftçi Kayıt Sistemine bağlı olarak yapılması, önemli haksızlıklara sebep olmaktadır. Bugünkü Çiftçi Kayıt Sistemine göre 2.7 milyon çiftçi 17 milyon hektar araziyi işlemektedir. Halbuki biz biliyoruz ki, gerek istatistik rakamlarından, gerekse bugüne kadar yapılan çalışmalardan Türkiye’de işlenen tarım arazisi 26 milyon hektar, çiftçi sayısı da -eğer Ziraat Odaları Birliği üye sayısına bakarsanız- 4 milyonun üzerinde. Devlet İstatistik Kurumu’nun bazı rakamlarına bakarsanız, bu sayı 4 milyon 100 civarında. Destekleme ödemelerinin gerçek çiftçiye ulaşmasındaki sıkıntıları burada görüyoruz. Dolayısıyla destek ödemelerinin sadece Çiftçi Kayıt Sistemine bağlı olarak yapılmasında ortaya çıkan bu haksızlıkların mutlaka giderilmesi gerekmektedir.

Avrupa Birliği’ne baktığımız zaman, Avrupa Birliği’nde fiilen çiftçilik yapanlar desteklemelerden büyük ölçüde yararlanırken, bizde mülkiyet esasına göre DGD ödemeleri yapılmıştır. Bu haksızlığın temel nedenlerinden birisi de odur.

Değerli katılımcılar, desteklerin kendi arasındaki dağılımına baktığımız zaman 2007 yılı için bütçede öngörülen rakam, 363 milyon YTL’dir. 2005 rakamlarına göre Türkiye’de yaklaşık 5.2 milyon ton gübre kullanılıyor. Çiftçi 2006 fiyatlarıyla yaklaşık 2.4 milyar lira civarında bir harcama yapmaktadır. Bütçede öngörülen bu destek çiftçinin gübre harcamalarının ancak yüzde 15’ini karşılayabilmektedir. Çiftçi KDV olarak gübreye yüzde 18 vergi ödemektedir. Dolayısıyla yapılan bu destekleme çiftçinin KDV’sini dahi karşılayamamaktadır. Çünkü Katma Değer Vergisi’nin önemli bir kısmını çiftçi, diğer taraftan yansıtma imkanına sahip değildir. Sanayide birisi alır, öbürüne satar, mahsup olayı söz konusudur ama çiftçilerde bunun çok büyük bir kısmı çiftçinin üzerinde kalmaktadır.

Yine 2007 bütçesine baktığımız zaman mazot için 492 milyon YTL'lik bir destek ayrılmıştır. Yapılan hesaplamalar çiftçinin mazota 3.1 milyarlık bir ödeme yapacağını gösteriyor. Yani ifade edilen destek miktarı çiftçinin mazota yapacağı harcamanın sadece yüzde 15.18'ini karşılamaktadır. Ancak Türkiye Ziraat Odaları Birliği'nde yapılan bir çalışmaya göre, tarımsal faaliyetlerde kullanılan mazot için yapılacak harcama 3.1 değil, 7.87 milyar YTL olarak bulunmuştur. Eğer bu böyle ise o zaman mazot desteği için ayrılan bu rakam yapılan harcamanın sadece yüzde 6.2'sini karşılayabilmektedir. Yine dikkatinize sunmak istiyorum. Mazotta KDV yüzde 18'dir, buna ilave olarak çok yüksek oranda, 90 kuruş civarında Özel Tüketim Vergisi uygulanmaktadır. Yani 1 litrelik mazot aldığı zaman çiftçi bir taraftan 90 kuruşluk Özel Tüketim Vergisi ödüyor, arkasından yüzde 18'lik KDV ödüyor, bunun ancak yüzde 6.2'si destek olarak geriye dönüyor. Bu durumda Türk çiftçisinin rekabet gücünün artacağını söylemek herhalde çok doğru olmaz diye düşünüyoruz.

Avrupa'dan bir örnek vererek bu konuyu geçmek istiyorum. Fransa'da tarımsal faaliyetlerde kullanılan mazotun destekleme oranı yüzde 40!

Değerli katılımcılar 2006 yılına genel olarak baktığımızda, kırsalda yaşayanların toplumun en düşük gelir grubunu oluşturduğunu ve görece yoksulluklarının da artmaya devam ettiğini görüyoruz. TÜİK, eski Devlet İstatistik Enstitüsü, 2005 yılında bir Yoksulluk Araştırması yapmıştır. Bunun sonuçlarına göre Türkiye'de esas işten elde edilen yıllık ortalama gelir 6.264 YTL olarak bulunmuştur. Bu araştırmaya göre en fazla geliri 16 bin YTL ile mali aracı kuruluş faaliyetlerinde bulunanlar, en düşük ortalama geliri ise 2467 YTL ile tarım, avcılık, ormancılık ve balıkçılık faaliyetlerinde bulunanların aldığı tespit edilmiştir. En yüksek ile en düşük gelir grupları arasında 7 kat civarında bir fark olduğunu görüyoruz. Bunun sonuçları, 2005-2006 yılında 1 milyon kişinin tarımsal faaliyetlerden, istihdamdan ayrılması şeklinde kendisini göstermiştir.

Yoksulluk çalışmasının bir diğer sonucuna göre de, kırsal kesimde her 3 kişiden birisi, tarımda çalışanların ise yüzde 37.2'si gıda ve gıda dışı yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır.

Tablo 2: Üretim Rakamları

ÜRÜNLER	ÜRETİM MİKTARI (ton)		DEĞİŞİM %
	2005	2006	
Buğday	21.500.000	20.000.000	-7
Pamuk	2.240.000	2.400.000	7
Ayçiçeği	975.000	1.060.000	9
Şekerpancarı	15.181.247	14.500.000	-5
Mısır	4.200.000	3.850.000	-8
Fındık	530.000	650.000	22

2006 yılında tarımsal üretimde baktığımızda, bazı ürünlerde artış, bazılarında ise düşme olmuştur. Fındıkta üretim yüzde 22 oranında artarken, mısırdaki yüzde 8'lik düşüş yaşanmıştır. Pamukta yüzde 7'lik artış olmuştur. Buğday üretimi yüzde 7 oranında düşmüştür. İklimsel, hava şartları, çeşitli tabiat şartları dolayısıyla bunlarda iniş-çıkışlar olabilir. Ancak çiftçinin ne elde ettiğine ya da edemediğine ilgili olarak, elbette bu tamamen bir gösterge olarak ele alınamaz ama aşağıdaki ürün-mazot ve ürün-gübre dengesi tablolarına bakabiliriz.

Tablo 3: Üreticinin Satın Alma Gücündeki Değişimler-1

ÜRETİCİNİN SATIN ALMA GÜCÜNDEKİ DEĞİŞİMLER						
Ürün/ Mazot Paritesi						
Ürünler	Ürün ve Girdi Fiyatları			Parite (*)		Alım Gücü
	2005	2006	Artış %	2005	2006	% Değişim
Buğday	35	38	8,6	0,17	0,17	-3,0
Pamuk	83	92	10,8	0,41	0,41	-1,0
Ayçiçeği	52	50	-2,9	0,26	0,22	-13,3
Şekerpancarı	10	9	-10,1	0,05	0,04	-19,7
Mısır	26	35	34,6	0,13	0,16	20,3
Fındık	745	400	-46,3	3,71	1,78	-52,0
Girdiler						
Mazot (YKr/Lt)	201	225	11,9			

Tablo 3: Üreticinin Satın Alma Gücündeki Değişimler-2

ÜRETİCİNİN SATIN ALMA GÜCÜNDEKİ DEĞİŞİMLER						
Ürün / Gübre Paritesi						
Ürünler	Ürün ve Girdi Fiyatları			Parite (*)		Alım Gücü
	2005	2006	Artış %	2002	2006	% Değişim
Buğday	35	38	8,6	0,66	0,61	-7,2
Pamuk	83	92	10,8	1,57	1,48	-5,2
Ayçiçeği	52	50	-2,9	0,97	0,81	-17,0
Şekerpancarı	10	9	-10,1	0,19	0,14	-23,2
Mısır	26	35	34,6	0,49	0,56	15,1
Fındık	745	400	-46,3	14,06	6,45	-54,1
Girdiler						
DAP (TL/Lt)	53	62	17,0			

Tabloda gördüğümüz gibi buğday fiyatı 35 kuruştan, 38'e çıkmış, yüzde 8.6'lık bir artış var. Ancak bakıyorsunuz, mazot fiyatı yüzde 11.9 artmış. Dolayısıyla bu çiftçi için bir artı değildir, eksi olarak burada ortaya çıkmıştır. Sadece mısırdaki, mısır fiyatı ve girdi fiyatındaki değişikliği ele almak suretiyle yaptığımız bu kıyaslamada bir artış söz konusudur. Onun

haricinde burada gördüğünüz buğday, pamuk, ayçiçeği, şeker pancarı ve fındıkta satın alma gücünde bir geriye gidiş söz konusudur. En büyük düşüş de fındıkta görünmektedir.

Aynı değerlendirmeyi gübre fiyatlarıyla yaptığımız zaman da yine benzer bir durumu görüyoruz. Yani buğday fiyatlarında elbette yüzde 8.6'lık bir artış olmuştur, pamuk fiyatları bir önceki yıla göre yüzde 10.8 artmıştır ancak gübre fiyatlarındaki yüzde 17'lik artış nedeniyle çiftçi bundan kayıpla çıkmıştır.

İlginiz ve dinlediğiniz için teşekkür ederim.

2006 TARIM YILININ ve 2007 BÜTÇESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Gökhan GÜNAYDIN
Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı

Değerli katılımcılar, sözlerime başlarken hepinize Ziraat Mühendisleri Odası adına saygılarımı sunuyorum.

Tarım sektörü, 2006 yılının ilk 9 aylık verilerine göre yüzde 1.2 oranında küçülmüştür. 2005 yılında sektör yüzde 5.6 büyümüştü. Acaba bu büyümenin etkilerini köylü, mühendis hissedilebildi mi? Konuya biraz daha ayrıntılı bakarsanız, 2005 yılı tarım sektörü büyüme rakamlarında revizyonları görüyorsunuz. TÜİK ilk tahminde 0 tahmin ediyor, 43 kat yanlış; ikinci çeyrekte 0.1 tahmin ediyor, 80 kat yanılmıştır. Tablo 1’de rakamları ayrıntılı olarak görebilirsiniz.

Tablo 1: TÜİK’in 2005 yılı tarım sektöründeki büyümeye ilişkin tahmin ve revizyon rakamları.

	İlk Tahmin Rakamı (Sabit Fiyatlarla)	Revizyon Rakamı (Sabit Fiyatlarla)
1. Çeyrek	0	4,3
2. Çeyrek	0,1	8,2
3. Çeyrek	6,4	7,5
4. Çeyrek	0,1	

Tarım il ve ilçe müdürlüklerinde bilimsel olmayan yöntemlerle toplanan rakamlar, bir de Ankara’da revizyon ediliyorsa bunun adına istatistik demek çok mümkün olmuyor. Örneğin İlerleme Raporu’nda, 1991 tarım sayımına göre 4.1 milyon olan tarım işletmesi sayısının, 2001 yılında nasıl olup da 3 milyona düştüğünün anlaşılmasında güçlük çekildiği ifade ediliyor. Yani Avrupalı bir bakış açısı olarak rapora bu yazılıyor.

Tarımdaki genel kopuşun, iç ticaret hadlerinin tarım aleyhine korkunç şekilde dönmesiyle bağlantılı olduğu açıktır. Cumhuriyet tarihinin hiçbir döneminde (1929 dünya ekonomik buhranı ve 1980’li yılların tarımı çökerten yılları dahil), iç ticaret hadleri bu kadar tarım aleyhine dönmemiştir ve 1 yılda 1 milyona yakın sektörel kopuş saptanmamıştır.

Tablo 2: 2000-2006 yılları arasında tarım sektöründe istihdam.

YIL	SAYI (BİN KİŞİ)	DEĞİŞİM (BİN KİŞİ)	İSTİHDAM İÇİNDEKİ PAYI %
2000	7.769	1087	36,0
2001	8.089	320	37,6
2002	7.458	-631	34,9
2003	7.165	-293	35,4
2004	7.400	235	34,0
2005	6.493	-907	29,5
2006*	6.563		28,4

*2006 Eylül ayı itibariyle TÜİK'in açıkladığı istihdam rakamıdır. 2005 yılının aynı döneminde istihdam 6 milyon 661 bin kişiydi. 2005 yılına oranla 2006'da tarım sektöründe çalışan sayısı 98 bin kişi azalmıştır.

Tarımdaki bu kopuş acaba genel ekonominin kuralları ile mi oluyor, yoksa Türkiye üzerinde sürdürülen politikaların bir sonucu mu? Bakın Avrupa Birliği Tarım Komiseri Mariann FISCHER BOEL, “2013 sonrası dönemde azalan tarım desteklemeleri nedeniyle Avrupa Birliği’nde üreticilik yarı zamanlı bir iş şekline dönüşecek” diyor. Küçük köylülüğün tasfiye süreci Avrupa Birliği’nin bizzatı kendisinin politikasıdır. Başka bir deyişle Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası şirket tarımına dayanır. Eğer siz onu birebir ülkenize uygulamaya çalışırsanız, aynı tasfiyeyi çok daha radikal bir şekilde ülkenize taşırsınız. Sayın OYAN konuşmasında söyledi, sanayi devriminin, o vahşi kapitalizmin yaşadığı dönemdeki tarımın tasfiyesi ile bu yeni dünya düzenindeki tasfiyenin dinamikleri birbirinden farklı görünüyor.

Tablo 3: 2001-2005 dönemi ihracat ve ithalat

2001-2005 YILLARI ARASINDA TARIM ÜRÜNLERİ DIŞALIM – DIŞSATIM DENGESİ (MİLYON \$)					
	2001	2002	2003	2004	2005
DIŞSATIM	4.349	4.052	5.257	6.501	8.309
DIŞALIM	3.079	3.995	5.265	6.059	6.480

Tablo 3’e beraber baktığımızda, 2001 yılında Türkiye’de tarımsal dış satım lehine 1.3 milyar dolara yakın bir pozitif rakam olduğunu görüyoruz. 2002 yılında bu hala dış satım lehine, ancak marj önemli ölçüde daralmış. 2003 yılında Türkiye’nin tarımsal dış alımı, dış satımdan fazla, yani daha çok ithalat yapmışız. 2004’te 500 milyon dolarlık, 2005 yılında da 1.8 milyar dolarlık dış satım lehine bir denge ortaya çıkmış. Bu denge hükümetin uyguladığı fındık politikasına rağmen Fiskobirlik’in açıkladığı yüksek fiyatlarla Fiskobirlik fındık dış satımından kaynaklanmaktadır. Normalde 350-400 milyon dolar düzeyinde olan fındık dış satım gelirinin 2 milyar dolara sıçradığı bu yıldaki o sepetten, o dış satım gelirini çıkartırsanız, kral çıplak kalır.

2005 Ekim ayı ile 2006 Ekim ayı arasındaki ihracat değerlerine baktığımızda, ihracatın yüzde 1.5 civarında artış göstererek, 6.6 milyar dolardan, 6.8 milyar dolara çıktığını görüyoruz. Aynı rakama dış alım itibarıyla baktığımızda 5.4 milyar dolardan, 5.9 milyar dolara, yani yüzde 11 civarında bir artışı saptıyoruz. Türkiye'nin tarımsal dış alımı artış göstermektedir. Tarımsal dış alım mevcut gümrük vergileri ile birlikte değerlendirilmelidir. Yüzde 227 oranındaki hayvansal ürünler, yüzde 180 hububat ve yüzde 145 oranındaki çay, tütün, muz, şeker gümrük vergisine rağmen siz yılda 6.5 milyar dolar düzeyinde tarımsal dış alım yapıyorsunuz. Gümrük vergilerinin sıfırlanacağı olası rekabet düzeyi için tarımsal dış alım rakamlarının nereye sıçrayacağını, bütün tarımcılar ve bütün iktisatçılar tahmin edebilirler sanırım.

Tablo 4: Üretimde Değişim

Tarım Üretimi- Temel Ürünler (Bin Ton)					
	2002	2003	2004	2005	2006
Hububat					
Buğday	19.500	19.000	21.000	21.500	20.010
Arpa	8.300	8.100	9.000	9.500	9.551
Mısır	2.100	2.800	3.000	4.200	3.811
Baklagiller					
Mercimek	500	485	480	520	580
Nohut	650	600	620	600	551
Kuru Fasulye	250	250	250	210	196
Sanayi Bitkileri					
Şeker Pancarı	16.523	12.623	13.517	15.181	14.452
Tütün	153	112	133	135	117
Yağlı Tohumlar					
Pamuk (kütlü)	2.541	2.345	2.455	2.240	2.550
Ayçiçeği	850	800	900	975	1.118
Yerfıstığı	90	85	80	85	77
Yumru Bitkiler					
Patates	5.200	5.300	4.800	4.090	4.397
Soğan (Kuru)	2.050	1.750	2.040	2.070	1.765
Meyvesi Yenen Sebzeler					
Karpuz-Kavun	6.395	5.950	5.575	5.795	5.570
Domates	9.450	9.820	9.440	10.050	9.854
Meyveler					
Üzüm	3.500	3.600	3.500	3.850	4.000
Turunçgiller	2.493	2.488	2.708	2.913	3.220
Fındık	600	480	350	530	661
Elma	2.200	2.600	2.100	2.570	2.002
Zeytin	1.800	850	1.600	1.200	1.766
Çay	792	869	1.105	1.192	1.121

Sayın ERYILMAZ, üretim rakamlarındaki değişimi verdi. Yalnızca şu kadarını söylemekte fayda var. Türkiye'de şeker pancarı, tütün ve patates üretimi radikal olarak azalmaktadır. Yağ bitkilerine bu ülke yılda 1 milyar dolar tarımsal dış alım parası ödemektedir. Yaş meyve sebze sektörü ise üreticinin kendi emeğini daha çok sömürerek, daha emek yoğun bir üretim biçimine dönmeye çalışması nedeniyle en azından ayakta kalmaya çalışan bir alt sektör konumundadır.

Yasa çıkarmak elbette önemlidir. Ama önemli olan yaşamı değiştirmektir. Eğer çıkarttığımız yasa, hedef aldığımız gruplar açısından yaşamı olumlu anlamda değiştirmiyorsa bir anlamı yoktur. O zaman çıkan yasaları hep beraber bir değerlendirelim. Üretici Birlikleri Kanunu çıkmıştır. Eğer bu kanun Türkiye’de üretici örgütlenmesine olumlu bir yarar sağladıysa bu kanunu övebiliriz. Ancak gerçek üreticilere sorduğunuzda sadece Dernekler Yasası’nı temel kabul eden Üretici Birlikleri Yasası’nın alanda hiçbir değişiklik yapmadığını kaydetmek lazım.

Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu çıkmıştır. Yasa çıktığından bu yana bir tek lisanslı depo kurulmamıştır. Çünkü dünyanın en liberal ülkesi sayılan Amerika’nın bile halen uyguladığı ve zaman zaman kamusal karışmacılıkta bir araç olarak kullandığı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu tümüyle bu işlevinden sıyrılarak, bir borsa ve piyasa aracı olarak Türkiye’ye sokulmuştur. O gün bu yasa çalışmaz demiştik, bugün de bu yasa çalışmıyor diyoruz.

Tarım Sigortaları Kanunu çıktı. Tablo 5’te bugüne kadar kaç tane poliçe kesildiğini görebilirsiniz.

Tablo 5: Sigorta Poliçeleri

SİGORTA POLİÇELERİNİN DAĞILIMI*	
ALAN	SAYI
HAYVANSAL HAYAT	370
BİTKİSEL ÜRETİM	10.002
SERA SİGORTASI	216
KÜMES HAYVANCILIĞI	4
TOPLAM	10.592

** Tarım ve Köyşleri Bakanı’nın 2007 Bütçe Konuşmasından alınmıştır. 2006 Haziran-Kasım Dönemi*

Sayın Bakanımızın yaptığı bütçe konuşması son derece yararlı bir metindir. Bugüne kadar hayvansal hayat alanında 370, bitkisel üretimde 10 bin adet olmak üzere, toplam 10.592 adet sigorta poliçesi kesilmiştir. Türkiye’nin 77 milyon hektarındaki yaklaşık 22-23 milyon üretici aileden 10 bin 500 poliçe güvence altındadır, geriye kalanların hiçbir güvencesi söz konusu değildir. Piyasaya bırakırsanız bu işleri, piyasa bazen size böyle oyunlar oynayabiliyor.

Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu çıktı. Birkaç eksiği var. Birincisi, bunu uygulayacak örgüt yok. Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nü kapatmışsınız. İkincisi, yasayı uygulayacak para yok, çünkü yatırıma yüzde 2 kaynak aktarıyorsunuz. Üçüncüsü de Amerikan şirketi Cargill’in Türkiye topraklarını amacı dışında işgal etmesine yıllardır izin veriyorsunuz ve bunu da Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu altında yapıyorsunuz.

Tarım Kanunu ile belirlediğiniz çerçeve ulusal öncelikli bir tarım politikası çerçevesi çiziyor mu? Çiziyorsa çok iyidir. Çizmiyorsa o zaman olumlu bir yasa olarak değerlendiremeyiz. Kaldı ki çok söylendi, bu dönemde çıkan yasanın koyduğu yüzde 1’lik limit bile uygulanmıyor. Gayri Safi Milli Hasıla’nın en az yüzde 1’i olacak diyorsunuz, eğer vermezse hükümet bir yaptırımını var mı? Yok ve dolayısıyla işte böyle bir kanun olarak duruyor.

Tohumculuk Kanunu'na özel olarak değinmek isterim. Tohumculuk Kanunu Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden çıkmıştır ve Türkiye'nin bütün biyoçeşitliliğini yok sayan, Türkiye'deki bütün tohum işini Monsanto'nun, Sinjenta'nın işi haline getiren bir yasal düzenlemedir. Bir ziraat mühendisi olarak bu yasadan söz ederken içim sızlamaktadır ve şunu da belirtmem gerekir ki, maalesef kanuna karşı anayasa mahkemesine yapılan başvuruda da önemli eksiklikler vardır. Bunların hızla giderilebileceğini umuyorum.

Çıkan yasalardan bahsediyorsak, bir de çıkamayan yasalardan bahsetmemiz lazım. Ulusal Biyogüvenlik Kanunu bu ülkede neden çıkmıyor? Çünkü bu ülkeye yılda 2 milyon tonu aşkın genetiği değiştirilmiş ürün giriyor, bundan inanılmaz rantlar sağlanıyor ve bu yasal düzenleme tasarı halinde Türkiye Büyük Millet Meclisi ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığı arasında pinpon topu gibi gidip geliyor. Hiçbir şekilde çıkartılamıyor.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın yeniden yapılandırılması... 1984 yılından bu yana yapılan reorganizasyon sonrasında alanı yönetme gücü önemli ölçüde kırılan Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın acilen revizyona ihtiyacı var ve bu yeniden yapılanmada mühendisin köylü ile beraber alanda, ahırda çalışacağı bir düzen kuracağız. Yeniden ona kaynak vereceğiz, yeniden ona iş planı vereceğiz. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın yeniden yapılandırılmasına ilişkin düzenlemeyi neden çıkartamıyoruz? Hazırlanan taslaklar maalesef bir meslek lehine düzenleme yapma kaygısı taşıyor ve bundan dolayı da geri çekilmek zorunda kalıyoruz.

4'lü Hijyen Paketi'ni de elbette aynı çerçeve içinde değerlendirebiliriz.

Sayın Sami GÜÇLÜ döneminde fırınlarda ustalar sorumlu yöneticilik yapabilir diye yönetmelik değişikliği yapılmıştı. Bu yönetmeliğin yürütmesini durdurduk. Peki 2.5 yıl süreyle fırınlarda gıda alanındaki hijyen dışı uygulamaların sorumlusu kimdir? Yalnızca Fırıncılar Federasyonu Başkanı'nın size olan yakınlığı nedeniyle yönetmelik değişikliği yaparsanız, ülkenin ne kadar yıl kaybettiğini sonradan bize konuşmak düşer.

Cargill konusu özel bir oturumda konuşulacak. Ancak şu kadarını söyleyebiliriz. 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Yasası 3 Temmuz 2005'te Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden geçti. Resmi Gazete'de 19 Temmuz 2005 tarihinde yayınlandı. Bu yasa ile tarım arazisi işgalcilerine metrekaresine 5 YTL ödemeleri koşuluyla af getirildi. Cargill bu 5 YTL'yi ödemedi. Çünkü Yasadan yalnızca 2 gün sonra 5 Temmuz 2005 tarihinde bir Bakanlar Kurulu kararı çıktı. Cargill'e "Sen özel endüstri bölgesisin. Artık metrekareye 5 YTL ödemene de gerek yok" dediler.

Ancak iyi ki Türkiye'de yargı var. 8 Şubat 2006 tarihinde Özel Endüstri Bölgesi kararı iptal edildi. 19 Temmuz'da yayınlanan yasanın tanıdığı 6 aylık süre de 19 Ocak 2006'da bitmişti. 8 Şubat 2006'dan itibaren yeniden hukuk dışı bir çerçeveye oturdu. Bakınız Başbakanlık tarafından Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na yazılan resmi bir yazı ile Cargill'i kurtarmak için af süresini uzatın denildi. Başbakanlık Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na talimat verdi. Tabi hemen AKP Bursa Milletvekili sayın Altan KARAPAŞAOĞLU'nu burada analım, kendisi 1999 yılında Mecliste şöyle diyordu, "Elbette bu ülkede yatırım yapılacak ama hukuk iğdiş edilerek değil, Cargill derhal kapatılmalıdır." 1999 yılında bunu söyleyen sayın Bursa Milletvekili Cargill'i kurtarmak için hazırlanan tasarının teklifini veren kişidir. Bu siyasetteki makyavelizm örneğinin en somut göstergesidir. Türkiye Büyük Millet Meclisi koridorlarında Türkiye'nin toprağını korumaya çalışan demokratik kitle örgütü liderlerine hakaret etmeye yeltenme cüretini de kendisi gösterebilmektedir.

Sonraki aşamalara çok girmek istemiyorum çünkü özel bir oturumda bu konuşulacak. Şu kadarını söyleyebilirim ki, Cargill'e af getiren yasa, Cumhurbaşkanı'nın vetosuna karşın, TBMM'de aynen kabul edilerek, yeniden Cumhurbaşkanı'na gönderilmiştir.

Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi, Şubat ayında yayımlandı. Devlet Planlama Teşkilatı 100'ün üzerindeki kurumun görüşünü alarak, Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi'ni belirledi. Bu ne yaman tesadüftür ki, Avrupa Birliği'nin fonlardan yararlanmak için zorunlu koyduğu IPARD'ın kırsal kalkınma amaç ve öncelikleri ile birebir örtüşmektedir bu. Madem IPARD'ın Avrupa Birliği'nin size koyduğu çerçeveyi aynen uygulayacaktınız neden 100'ün üzerindeki kurumdan görüş soruyorsunuz. Ve madem Türkiye'nin 1960'lardan başlayan planlı kalkınma dönemindeki tüm kırsal kalkınma birikimini yok sayacaksınız, hangi para karşılığında yapacaksınız bunu? Avrupa Birliği'nden yılda 150 milyon dolardan daha fazla kırsal kalkınma parası gelmeyecek Türkiye'ye. Detayı şöyle: 10.2 milyar Avro'yu 2007 ila 2013 yılları arasında 7 ülkeye özgülemişlerdir. Yılı başına 1.5 milyar Avro düşmektedir. Bu 1.5 milyar Avro 7 ülke arasında paylaşılacaktır. Türkiye yarısını alır dersiniz, 750 milyon Avro'dur. Bunun da IPA'nın 5. bileşeni kırsal kalkınmadır, eşit dağılırsa 150 milyon avro para gelecektir. Bunları söylerken hiç mutlu değilim. Dışarıdan gelecek para üzerine bir işin yapılmasını deşifre etmek amacıyla bu sözleri söylemek zorunda kalıyorum.

Öte yandan Toprak Mahsulleri Ofisi'nin mısırdaki uyguladığı politikalarla 360 milyar liralık bir avantajın sağlandığını Cumhurbaşkanlığı'nın Devlet Denetleme Kurulu Raporu söylüyor. Ulusal Biyogüvenlik Yasası çıkamıyorsa, bu fotoğrafa biraz daha dikkatlice bakmanızı öneririm.

TİGEM'in 15 işletmesi kiraya verilmiş, halen 23 işletmesi kalmıştır. Bunlardan iki tanesi de Arap sermayesine teklif edilmiştir. Bunlardan bir tanesi Yalova'dır. Yalova Atatürk Tarım İşletmesi'nin tasfiyesine ilişkin YPK kararının yürütmesinin durdurulmasını sağladık arkadaşlar. Yalova Atatürk Tarım İşletmesi'nin Arap sermayesine devrinin yürütmesi durduruldu.

Dalaman Tarım İşletmesi'nin -ki görenler mutlaka vardır- 1. sınıf tarım arazisinin gene Arap sermayesine devrine ilişkin idari işleme yönelik açtığımız davada, mahkeme yürütmenin durdurulması talebimizi reddetti. Fakat bunun temyizine gittik ve mahkeme bilirkişi incelemesi yapıldıktan sonra yürütmenin durdurulması isteminin değerlendirilmesi kararı verdi.

Atatürk Orman Çiftliği için benzer bir süreç vardı. Detayını belki daha sonra konuşma şansı bulabiliriz.

Türkiye'de yabancılara toprak satışı serbest bırakıldı. Köy toprakları yabancılara satılıyor. Bu da bize Avrupa Birliği sürecinin bir gereği olarak sunuluyor. Şimdi gerçeklere bakalım. Macaristan, Slovakya, Çek Cumhuriyeti, Litvanya, Letonya ve Estonya. 2004'ten itibaren Avrupa Birliği üyesidirler. Yabancılara toprak satışı konusunda 3 yıl uzatma opsiyonlu 7 yıllık geçiş hakkı almışlardır. Saydığım ülkeler 2014'e kadar topraklarını yabancılara kapatma hakkına sahiptirler. Polonya aynı konuda 12 yıllık doğrudan geçiş hakkı almıştır, 2016'ya kadar Polonya toprakları yabancıya kapalıdır. Demek ki Türkiye'nin topraklarını yabancılara açarken AB'yi bir meşruiyet temeli olarak kullanmışız. Asıl amacımız başkaymış...

Fındık meselesinde söylenebilecek çok şey var. Ancak üretici söylemesi gereken söz bence Ordu'da söylemiştir. Narenciyenin, pamuğun gündemi ortadadır.

Kuş gribi meselesi ile sözümü bitireyim izninizle. Biz tarım alanındaki tüm politikaların Tarım ve Köyişleri Bakanlığı bünyesinde yürütülmesi gerektiğini söylüyoruz. Ancak Sağlık Bakanımız gerçekten tarıma son derece ilgili bir siyasetçi. Kuş Gribi ve Kırım Kongo Hastalığı konusunda iki açıklaması var. Birine bakalım, "... Ülkemiz göçmen kuşların yolu üzerinde olduğu için bu meseleyle önümüzdeki yıllarda da karşılaşılabilir. Bu nedenle artık köy yumurtası, köy tavuğu kavramı tarihe karışmak zorundadır..." Eğer bakanımızı dinlersek ilk yapacağımız iş, bütün köy tavuklarını imha etmek olacaktır.

İkincisi de, "... Kene ısırması konusunda alınabilecek en önemli tedbir, vatandaşlarımızın kol, bacak, ayakları gibi bölümlerini örtmeleri, tarımla uğraşan vatandaşlarımızın da pantolon paçalarını çoraplarının içine koymalarıdır..."

Çok teşekkür ederim.

İKİNCİ OTURUM

TOPRAKTAN ŞEKERE, TARIM SEKTÖRÜNDE YÖNETİM VE SİYASET

Oturum Başkanı

Prof. Dr. Nafi BAYTORUN
(Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Rektörü)

Konuşmacılar

Doç. Dr. İlhami BAYRAMİN
(TTBD Başkanı)

Avukat İsmail İŞYAPAN
(Bursa Barosu)

İsa GÖK
(Şeker-İş Başkanı)

Yrd. Doç. Dr. Mikdat ÇAKIR
(Pankobirlik Genel Müdürü)

“TOPRAKLARIMIZDA YASAL – YÖNETİMSEL SORUNLAR: KHGM’DEN İL ÖZEL İDARELERİNE, 5403’TEN 5557’YE”

Yrd. Doç. Dr. İlhami BAYRAMİN
Türkiye Toprak Bilimi Derneği

Atatürk, 1925 yılının ilkbaharında ülkenin tanınmış tarımcılarına kıraç, bozkırın ortası bir ortaçağ şehri Ankara’da Atatürk Orman Çiftliği’nin bugünkü yerini işaret ettiğinde tarım uzmanları, O’nun aradığının bir çiftlik arazisi değil, büyük yurt yapısını kurarken, insan ile toprak arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkiden doğan denklemi, şartların hemen hiç uygun olmadığı bir noktada dahi halletmenin mümkün olduğunu kanıtlamaktı.

1900’lı Yıllardan 1960’lı Yıllara...

Cumhuriyetin ilk yıllarında toprak ve su kaynaklarına yönelik çalışmalar zorlu ve sancılı bir süreçten geçmiştir. Ülkemizde, 1905-1913 yılları arasında inşa edilen Konya Ovası Sulaması ve bazı su yolları ile bentler dışında, inşa edilmiş büyük su yapısı bulunmamaktadır. 1914 yılında kurulan Umur-u Nafia Müdüriyet-i Umumiyesi (Bayındırlık İşleri Genel Müdürlüğü) bünyesinde, 1925 yılında su işlerinin örgütlü bir şekilde ve sürekli olarak ele alınması, sulama, kurutma, taşkın koruma, nehir ulaşımı, su biriktirme ve dağıtımı gibi amaçlarla Sular Fen Heyeti Müdürlüğü kurulmuştur. Bursa, Adana, Ankara, Edirne ve İzmir’de oluşturulan müdürlükler, gerek gözlem yetersizliği gerekse ödenek azlığı, kıt kaynaklar, yaşanan krizler, gelişmemiş teknoloji gibi nedenlerle işlerin beklenen ölçüde gelişmesine olanak vermemiş ve çalışmaların başarısını etkilemiştir.

Su kaynaklarını ve diğer enerji kaynaklarını etüt ederek elektrik enerjisi üretimine elverişli olanları saptamak ile hidrolojik etütler ve jeoteknik araştırmalarla baraj ve HES’lerin mühendislik hizmetlerini yürütmek üzere, 1935’te Elektrik İşleri Etüt İdaresi kurulur. 1939 yılında Nafia Vekaleti’ne bağlı olarak “Su İşleri Reisliği” kurulur ve bu tarihten sonra su işlerinin önemi çok daha iyi anlaşılır, su kaynaklarının etütleri, planlamaları ve su ölçümleri yapılarak baraj inşaatları başlar.

Ülkemizde toprak ve su kaynaklarının tarımsal amaçlı kullanılması konusunda kamu tarafından yürütülen ilk resmi çalışmalar, Tarım Bakanlığı’nın 1932 yılında “Eskişehir Kuru Ziraat Deneme İstasyonu”nu kurması ile başlar. 1937 yılında 3203 sayılı Yasa ile yeniden düzenlenen Tarım Bakanlığı’nın bünyesindeki 3 genel müdürlükten birisi olan Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü’nün görevleri arasında, “Zirai sulama işletmesini yapmak ve ziraata ait küçük sulama ve kurutma tesisleri meydana getirmek,... Köy ekonomisinin düzeltilmesine uğraşmak, ... Zirai üretimi canlandırarak ve çoğaltacak teşkilat meydana getirmek ve önlemler almak” yer alır.

1943’te Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Yasası, 1950’de Bataklıkların Kurutulması ve Bunlardan Elde Edilecek Topraklar Hakkında Yasa çıkarılır. 11.06.1945 yılında kabul edilen 4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Yasası’nın uygulamasını sağlamak üzere Ziraat Vekaleti’ne bağlı olarak Toprak İşleri Genel Müdürlüğü kurulur. 1950 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı’na bağlı olarak kurulmuş olan İskan Genel Müdürlüğü ile birleştirilen yeni örgütün adı Toprak ve İskan İşleri Genel Müdürlüğü olur ve kısa bir süre sonra Başbakanlığa bağlanır. 18 Aralık 1953 tarihinde kabul edilerek 28 Şubat 1954 tarihinde

yürürlüğe giren 6200 sayılı Yasa ile, “Su İşleri Reisliği”nin yetkileri arttırılarak, Bayındırlık Vekâleti’ne bağlı, katma bütçeli, tüzel kişiliğe sahip, “Devlet Su İşleri (DSİ) Umum Müdürlüğü” kurulur.

“Topraksu”nun Tarım Bakanlığı bünyesindeki ilk nüvesi, 1952 yılında 3203 sayılı Yasadan yararlanarak Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü’ne bağlı olarak kurulan “Sulama ve Kurutma İşleri Şubesi” olur. 1952’de Toprak Laboratuvarı olarak kurulan birim, 1954’te Ankara Toprak ve Gübre Araştırma Enstitüsü’ne dönüşür. 1955 ve 1957’de DSİ ile bağtlanan protokoller ile, 7457’ye de dayanılarak, sulama suyu gereksinimi 500 lt/s’ye kadar olan sulama tesisleri ile 50.000 liraya kadar mal olabilecek kurutma tesislerinin yürütülmesi Ziraat Vekaleti “küçüksu” işleri için sınır kabul edilir. 1 Haziran 1959’da yayım hayatına başlayan “TOPRAK-SU” Dergisinin ilk sayısında Toprak muhafaza teriminden bahsedilmektedir.

27 Şubat 1960 tarihinde TBMM’de kabul edilen, 30 madde ile 2 geçici maddeden oluşan 7457 sayılı Toprak Muhafaza ve Zirai Sulama İşleri Umum Müdürlüğü Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun”, 29 Şubat 1960 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmış, remzi (rumuzu) “TOPRAKSU” olan, Tarım Bakanlığı’nın bağlı kuruluşu olan “Topraksu Genel Müdürlüğü” kurulmuştur.

TOPRAKSU Genel Müdürlüğü

7457 sayılı kuruluş yasının ikinci maddesine göre TOPRAKSU Genel Müdürlüğü’nün görevleri 4 ana başlık altında şöyle özetlenebilir:

- 1) Araştırma Alanı; toprak ve su kaynakları ile ilgili her türlü araştırma yapmak; bölgesel ve ülkesel rehberler hazırlamak; eğitim, öğretim ve teknik yardımda bulunmak; deneme ve demonstratif çalışmalar yapmak;
- 2) Toprak Etüt Alanı; toprak etütlerine esas usul ve standartları tespit etmek; toprak haritalarını yapmak; toprak sınıflarını tayin etmek; her türlü toprak tahlili yapmak; arazilerin kullanılabilme kabiliyetlerini tespit etmek;
- 3) Kredi ve Kooperatifçilik Alanı; toprak ve su kaynaklarının geliştirilmesi ile ilgili kredi projeleri hazırlamak; kredi temini ve uygulamasını sağlamak; teknik yardımda bulunmak; kooperatifler kurdurmak ve tesislerin işletmelerini sağlamak;
- 4) Yatırım Alanı; erozyonu önlemek; tesviye, drenaj ve tarla içi yollarını yapmak; arazi toplulaştırması yapmak; makilik, fundalık ve taşlı araziye imar ve ihya etmek; tuzlu ve alkali toprakları ıslah etmek; gölet yapmak; küçük sular üstünde sulama tesisleri kurmak; yer altı ve yerüstü sularından pompajlı sulamalar yapmak.”

Ziraat Mühendisleri, yüz akı projeleri, mühendislik yapılarını, sayısız başarılı hizmetleri TOPRAKSU’da yaşama geçirir. Ziraat Mühendisliği mesleğinin saygınlığı artar, gücüne güç katılır. 1960’lı yıllarda başlayan planlı kalkınma çalışmalarının gereksinimi olan veriler; tarımsal üretimin temeli olan toprakların nitelikleri ve miktarları, arazilerin özellikleri, kullanma şekilleri, ve kullanım yetenekleri, toprak potansiyeli, çeşitli tip ve düzeylerdeki toprak etütleri, toprak etütlerinin yorumlarına göre belirlenen arazi yetenek sınıflarının özellikleri ve dağılımı, TOPRAKSU tarafından gerçekleştirilir ve yapılan planlamalara temel oluşturur.

“Avrupa Toprak Haritası”nın hazırlanması kararına katılan ülkemizde, 1966-71 yılları arasında, 7457 sayılı Yasa ile toprak etüt ve haritalama çalışmalarında tek yetkili kılınan TOPRAKSU Genel Müdürlüğü’nce, 1:25.000 ölçekli topoğrafik haritalar kullanılarak ve 2-3

km aralıklarla sondalar açılarak “istikşafi-yoklama” düzeyinde tüm ülke toprakları ve arazilerinin yoklama düzeyinde temel toprak etütleri yapılır, haritalar oluşturulur. 1938 ABD toprak sınıflama sisteminin büyük toprak grupları ve fazlarına göre yapılan çalışmaların sonuçları, 67 il için 1:100.000 ölçekli haritasıyla birlikte “İl Toprak Kaynağı Envanter Raporu” ve 26 büyük su havzası için 1:200.000 ölçekli haritasıyla birlikte “Havza Raporu” olarak yayınlanır.

1982-84 yılları arasında, topraklarımızın geçmiş yıllardaki değişimlerinin tespiti ile tarım dışında kullanılabilir arazilerin planlanması ve toprak kaynaklarımızın israf edilmeden kullanılması amacıyla, “Türkiye Toprak Potansiyeli Etütleri ve Tarım Dışı Amaçlı Arazi Kullanımı Planlamaları Projesi” adı altında, 1966-71 yıllarında yapılan etütler, gözden geçirilir. 78 milyon hektarlık bir alanı kapsayan etüt sonuçlarını gösteren güncelleştirilmiş veriler, 1:100.000 ölçekli haritalarıyla birlikte 67 il için “İl Arazi Varlığı” adıyla, halen başlıca başvuru kaynağı olan “yeşil kapaklı kitaplar” Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nce yayınlanır.

Bir Devrin Sonu

Araştırma ve uygulamaya dayalı akademik anlayışla çalışan, taş temizleme, erozyonla mücadele, sulama, drenaj kredilendirme, verimlilik, yol, su alt yapı gibi sayısız işlerle TOPRAKSU Genel Müdürlüğü sadece Türkiye tarımına sonsuz hizmetler sunmaz aynı zamanda üniversitelerle işbirliğinde yürüttüğü çalışmalarla genç mühendislere bir okul görevini görür.

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Dönemi

1984 yılında köy yolu, kanalizasyon, iskan gibi sosyal altyapı ve sulama, arazi toplulaştırma, tarla içi geliştirme ve toprak koruma gibi tarımsal altyapı hizmetlerini daha kısa sürede, daha ekonomik ve daha etkin olarak yapabilmek amacıyla yeniden yapılanma bağlamında TOPRAKSU kapatılarak YSE ve Toprak İskan Genel Müdürlükleriyle birleştirilir ve Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulur. Aslında Topraksu kapatılmamış, küçültülmüş ve işlevsizleştirilmiş, Topraksu kültürünün yok olma süreci başlamıştır. Bu süreç içerisinde maalesef Topraksu Genel Müdürlüğü’nün öncelikleri arasında yer alan, arazi toplulaştırma, toprak etüt haritalama, ıslah, arazi kullanım planlaması, eğitim, tarla içi hizmetler gibi benzeri tarımsal amaçlı uygulamalar, bu büyük kuruluşta gün geçtikçe kan kaybetmiştir.

TOPRAKSU’daki Küçüksu İşleri, Göletler ve Toprak Muhafaza Dairesi Başkanlıkları birleştirilerek ve birer şube düzeyine indirgenerek KHGM’de Havza Islahı ve Göletler Dairesi Başkanlığı bünyesinde toplanmış, Toprak Etüt ve Haritalama Dairesi, Etüt ve Proje Dairesi Başkanlığı bünyesinde bir şube müdürlüğüne indirgenmiş, Kartografya Müdürlüğü kapatılmış, Araştırma Dairesi Başkanlığı kapatılarak, APK bünyesinde bir şube müdürlüğüne indirgenmiş, Kredi ve Kooperatifler Dairesi Başkanlığı kapatılmış ve İşletme Dairesinde bir şube müdürlüğüne indirgenmiştir.

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nde, Toprak Etütçülerin sayısı yıllar boyunca azalmış, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, ülke düzeyinde detaylı toprak etütlerini yapmayı değil, tarım dışı amaçlı arazi kullanımı izinlerini sahiplenmiş, TOPRAKSU’nun verdiği 2-6 aylık temel kurslar bu süreçte yerini, Ankara’da 2-3 günlük eğitime bırakırken; Zootekni, Gıda, Bitki Koruma bölümü mezunu meslektaşlarımızın toprak etüdü yapmak üzere araziye gönderildiği,

7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği hakkında Kanun ve ona dayanılarak çıkarılan Yetki Tüzüğü'nün, göz ardı edildiği bir süreç başlamıştır.

Bununla beraber yaşanan süreç içerisinde, planlı kalkınmanın vazgeçilmez unsuru olan; toprak kaynaklarının envanterlerinin çıkarılması, korunması ve sürdürülebilir kullanımının gerekliliği, Topraksu benzeri bir kuruluşun kurulması, yasal ve kurumsal bir düzenlemenin gerekliliği, üniversiteler, demokratik kitle örgütleri, sivil toplum kuruluşları, bakanlığın birimleri, DPT ve hatta milletvekilleri defalarca vurgulanmıştır. 1997'de Musa Demirci ve arkadaşlarının TBMM Başkanlığı'na verdiği 2305/6094 sayılı "Tarımsal Altyapı ve Sulama Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Teklifi"nin altında, aslında yeniden TOPRAKSU'nun kuruluşunu içeren teklifin altında, 59. Hükümet döneminin Meclis Başkanı Bülent ARINÇ, Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah GÜL, önceki Bayındırlık ve İskan Bakanı Zeki ERGEZEN ve AKP Grup Başkanvekili Salih KAPUSUZ başta olmak üzere 17 milletvekilinin imzası da vardır.

2005 ve Sonrası

Küreselleşme söylemleri ve uygulamaları "küresel düşün, yerel uygula" kavramları çok sık telaffuz edilerek, küçük ama etkin devlet kavramları ile birleştirilerek 1984 yılındaki düşüncenin bu sefer tam tersi bir düşünceye verimsizlik söylentileri de eklenince KHGM'nin kapatılması süreci çoktan başlamıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nda 22. Dönem 3. Yasama Yılı 51. Birleşim 13 Ocak 2005 Perşembe günü KHGM kapatılarak, başına aynen TOPRAKSU'da olduğu gibi Mülga kelimesi eklenir. Bu kapatılmayla Bakanlığın aslında tüm kurmay birimleri kapatılmış, devlet, örgütsüz ve güçsüz köylü ile örgütlü ve uluslararası sermayeye dayalı sanayici arasından çekilmiş, serbest piyasa rüzgarları köylü üzerinde kasırga etkisi yapmaya başlamıştır.

5403 ve 5557

Toprak ve su kaynaklarının yönetilmesine ilişkin yasal ve kurumsal düzenlemeden söz edilirken ilk düzenleme kurumsal alanda yapılmış ve KHGM kapatılmıştır. 19 Ocak 2005 tarihinde beklediğimiz yasa "Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu" adıyla TBMM'ye sevk edilmiştir. KHGM'nin kapatılmasını takip eden çok yakın süreç içerisinde tarım dışı, mer'a komisyonları vb. işler çıkmaza girmiş ve hemen pansuman diyebileceğimiz bir tedbir alınarak, Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca Tarım Arazilerinin Korunması ve Kullanılmasına Dair Yönetmelik çıkarılmıştır (25 Mart 2005 tarih ve 25766 sayılı Resmi Gazete).

19 Temmuz 2005 tarih ve 25880 sayılı Resmi Gazete'de 5403 sayılı "Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu" yayımlanarak yürürlüğe giriyor. Toprak kaynaklarına ilişkin bir yasal düzenlemenin yapılması çok sevindirici olmasına karşın; kurumsal yapılanmanın henüz tesis edilmemiş olması, yasada belirtilen tüzük ve yönetmeliklerin çıkarılmaması, yasadaki bazı tanımlamaların bilimsellikten yoksun, yetersiz ve kişiye bağlı olması, reform niteliğinden yoksun olması, yasada belirtilen Toprak Koruma Kurulu'nun oluşturulmasındaki belirsizlikler, kurulda yer alacak demokratik kitle örgütleri, sivil toplum kuruluşlarının belirsizlikleri, kurulun yaptırım gücü, üniversitelerin kurulda yer alması, yasada belirtilenlerin kimler tarafından yapılacağı, koruma ve arazi planlamalarının, büyük ova projelerinin kimler tarafından nasıl gerçekleştirileceği, arazi toplulaştırmaları, denetleme imkanlarının ortadan kalkması veya yetersiz olması gibi birçok sorunları gündeme getirmiştir. En çarpıcı olarak da,

verimli toprakların tarım dışı amaçlarla kullanılmasına yol açan bir af yasası niteliği kazandıran geçici 1. madde büyük tepkiler almıştır.

Yasanın getirdiği bütün yükümlülükler nitelik ve sayı açısından son derece yetersiz personel ve altyapıya sahip TÜGEM Genel Müdürlüğü Tarım Arazilerini Değerlendirme Daire Başkanlığına (TAD) bırakılmıştır. Mülga KHGM Ulusal Toprak Su Kaynakları Bilgi Merkezi UTABİM olarak TAD'a bağlanmış, birçok laboratuvar kapatılmış, bunun dışında tecrübeli KHGM personelinin neredeyse tamamı tasfiye edilmiş veya pasif görevlere getirilmiştir.

Bu süreç içerisinde 5557 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 23.11.2006 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilmiş ve 5403 sayılı Yasada bazı düzenlemeler yapılmıştır.

Türkiye Toprak Bilimi Derneği, aşağıdaki gerekçelerle yapılan bu düzenlemelerin hukukun üstünlüğü ilkesi, Anayasa ve ülke çıkarları ile bağdaşmadığı görüşündedir.

1. Özel Arazi Toplulaştırma Konusu (Madde 1 ve 4): 5403 sayılı Kanunun 3. maddesine eklenen (t) bendi ile "Özel Arazi Toplulaştırması" tanımı yapılmış, 17. maddesine de özel arazi toplulaştırması ile ilgili hükümler eklenmiştir.
2. Arazi Parsel Büyüklüklerinin Belirlenmesi Konusu (Madde 2): 5403 sayılı Kanunun 8. maddesi değiştirilerek, tarım arazilerinin sınıflandırılmasına ilişkin hükümlerde değişiklik yapılmamış, en küçük arazi parsel büyüklükleri miktarı yasaya eklenmiş ve uygulamaya ilişkin yeni hükümler getirilmiştir.
3. Tarım Arazilerinin Amaç Dışı Kullanımı Konusu (Madde 3): 5403 sayılı Kanunun 13. maddesine eklenen (e) bendi ile "Kamu yararı gözetilerek yol altyapı ve üstyapısı faaliyetlerinde bulunacak yatırımlar" istisnalar arasına eklenmiş, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın tarım dışı kullanım amaçlı izinlendirme sürecindeki yetkisini valiliklere devredebileceği belirtilmiştir.
4. Toprak Koruma Projelerini Hazırlayacakların Eğitimi Konusu (Madde 5): 5403 sayılı Kanuna eklenen ek madde ile, Bakanlığa, bu Kanunun uygulamasında ihtiyaç duyulacak her türlü eğitim faaliyetini düzenleyebilme ve eğitim sonrası sertifika verebilme yetkisi tanınmıştır.
5. Kaçak Yapıların Affı İçin Verilen Sürenin Uzatılması Konusu (Madde 6): 5403 sayılı Kanuna eklenen Geçici Madde 3 ile; 11/10/2004 tarihinden önce, gerekli izinler alınmadan tarım dışı amaçlı kullanıma açılmış bulunan arazilerin istenilen amaçla kullanımı için, bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içerisinde Bakanlığa başvurulması, hazırlanacak toprak koruma projesine uyulması ve tarım dışı kullanılan tarım arazilerinin her metre karesi için beş Yeni Türk Lirası ödenmesi şartıyla izin verilmesine olanak tanınmış; ayrıca, söz konusu arazi ve tesislerin istenilen amaçla kullanımı için çeşitli kurumlardan alınması gerekli ruhsat, izin gibi işlemlerin, Bakanlığa başvuru tarihinden itibaren 2 yıl içerisinde tamamlanmaya kadar başvuru sahiplerinin faaliyetlerine devam edebilmelerine olanak sağlanmıştır.

KHGM'nün kapatılması sonrasında tarımsal ve kırsal altyapı çalışmalarında karşılaşılan sorunları Zir. Yük. Müh. Kani Bilgiç, KHGM'nün merkez ve taşra teşkilatı personelinin görüşleri doğrultusunda aşağıdaki gibi özetlemiştir.

- Merkezi idarede yer alan Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü sorumluluğu alanına giren işler; 19 adet Bölge Müdürlüğü ve bu bölge müdürlüklerin bağlı 76 adet İl müdürlüğü, 3 adet proje müdürlüğü, 2 adet eğitim merkezi müdürlüğü ve 12 adet araştırma enstitüsü müdürlüğü,

6027 memur, 44918 işçi, 1169 adet dozer, 1356 adet grayder, 926 adet yükleyici, 4222 adet kamyon, 9521 adet çeşitli iş makinesi olmak üzere 17194 adet makine ile yürütmüştür.

- Geçen 2 yıl zarfında Özel İdare İl Müdürlükleri almış oldukları yeni sorumluluklar ile idari şemalarını yeniden düzenlemişlerdir. Büyükşehir belediyelerinin oldukları yerlerde kırsal alana hizmet götüren müdürlükler daire başkanlığı, diğer illerde ise şube müdürlükleri şeklinde şema oluşturulmuştur. Su ve Kanal Hizmetleri Müdürlüğü; Sulama ve Toprak İşleri Şube Müdürlüğü, İçme Suları Şube Müdürlüğü, İnşaat ve İskan İşleri Şube Müdürlüğü şeklinde Yol ve Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü; Yol Şube Müdürlüğü Makine İkmal Şube Müdürlüğü'nden oluşmuştur. Müdürlüklere dikkat edildiği gibi tarımsal ve kırsal altyapı işlerini planlayacak herhangi bir birim şemada yer almamaktadır.

- Söz, karar ve yetki yerel siyasilere ve makamlara devredilmiştir. Bu suretle kaynak kullanımında planlama ortadan kalkmış, israfın önü açılmıştır.

- Bölgesel eşitsizlik ve dengesizliklerin merkezi planlama ile giderilme olanağı ortadan kalkmıştır.

- Toprak ve su kaynaklarının korunması, kullanılması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi için havza bazında proje uygulama olanakları ortadan kalkmıştır.

- Trafik yoğunluğuna göre master plan çalışması yapılarak öncelikleri belirlenen 'Grup Köy Yolları Master Plan Çalışmaları' bir kenara atılarak köy yolları siyasi tercihe göre altyapısı tam hazırlanmadan asfalt olarak yapılmakta ve bir yıl sonra ise yol diye bir şey bulunamamaktadır.

- Hizmet içi eğitimi ile ilgili teknik ve yardımcı teknik elemanlara uluslararası düzeyde bilgi sağlanması ve karşılaşılan sorunlara en uygun teknik çözümlerin bulunmasına olanak veren bilgi paylaşımı ortadan kalkmıştır. Şimdi şu soruyu sormak gerekmez; Söz konusu teknik ve yardımcı teknik elemanların değişen ve gelişen bilgilerden yararlanmalarını kim sağlayacak. Ülkemizde hangi İl Müdürlükleri var ki, merkezde bağlı oldukları ve sorunları ile ilgilenecek bir genel müdürlükleri bulunmamaktadır.

- Topraksu Genel Müdürlüğü zamanında Ziraat Fakültesinden mezun olan Toprak – Kültürteknik-Tarımsal Ekonomi ve Tarımsal Makine Bölümü mezunlarına büyük ihtiyaç duyulurken, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile Özel İdaresi İl Müdürlüklerince böyle bir ihtiyaca gerek duyulmamaktadır. Pekala buradan mezun olan mühendisler nerelerde istihdam edileceklerdir.

- 2004 yılı sonuna kadar yaklaşık 1.5 milyon hektar alan (Hazineden çok güçlü finansman alan DSİ Genel Müdürlüğünce sulamaya açılan alanın yaklaşık yarısı) Topraksu ve devamında Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün çalışmaları ile sulama hizmetlerine kavuşturulmuştur. Bilindiği gibi sulama hizmeti götürülen sulama alanlarında toprak etüt konusunda uzman ziraat mühendislerinin önerileri doğrultusunda drenaj, arazi ıslah ve tarla içi geliştirme hizmetleri uygulanırken bu gibi projelerin ihtiyaç duydukları finansmanın boyutu ile politikacılara fazla puan kazandırmayacaklarını düşünenler tarafından yatırım programlarında yer verilmemeye başlandı. Korkarım ki bunun sunucunda yoğun su kullanılması ile tarım alanlarında drenaj ve tuzluluk-alkalilik sorunu ile yakın bir zamanda karşılaşabileceğiz.

- Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün bünyesinde yer alan ve konusunda uzmanlaşmış olan teknik ve yardımcı teknik elemanlar Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na bağlı birimlerde hiçbir görev verilmeden günlerini geçirmektedirler.

- KHGM Teftiş kurulu da kapatılarak personeli Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na nakledilmiştir. Bu durumda yerelde yapılan teknik ve idari işlemler hiyerarşik olarak uzman denetimi dışına çıkmış olup yasa gerekçesinde ye alan yolsuzluk ve yozlaşma olaylarının tespit olanağı bile kalmamıştır.

- 13 Ocak 2005 tarih ve 5286 sayılı yasa ile KHGM, "Verimsiz yönetim süreci çeşitli yozlaşma ve yolsuzluk olaylarıyla birleştiğinde halkın yönetime olan güvenini azaltmaktadır.

KHGM bu gibi sorunların en belirgin şekilde hissedildiği kurumlardan biri haline gelmiştir" denilerek kapatılmıştır. Bu kabul edilemez ve haksız bir suçlamadır.

- Yasanın gerekçeleri arasında görevlerde mükerrerliklere atıf yapılmış fakat bizatihi yasa yürürlükteki 442 sayılı Köy Kanunu ile birçok mükerrerlikler içermektedir.

- Anayasa'ya göre devletin hüküm ve tasarrufu altında olması gereken toprak ve su yönetimi bu yasayla yerel yönetimlere devredilmiştir. Oysa toprak ve su kaynakları il sınırlarıyla sınırlı olmayan havza bazında çalışmalarla ancak korunup geliştirilebilir.

Türkiye Toprak Bilimi Derneği 22 Aralık 2006 tarihinde Ankara'da "Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, TMMOB ZMO, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi ile birlikte "Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu Uygulama Sorunları ve Çözüm Önerileri" Çalıştayı düzenlemiştir. Çalıştay'a; Milletvekilleri, Vali ve Vali Yardımcıları, Tarım İl Müdürleri ile; Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası ve Türkiye Toprak Bilimi Derneği temsilcileri katılmıştır. Çalıştay'ın birinci oturumunda; "Toprak koruma kurulları; tarım dışı izinler, kamu yararı kavramı ve tarımsal amaçlı yapılar; toprak koruma projelerinin hazırlanma ve onay süreci; arazi kullanım planlaması, büyük ova koruma alanları ile erozyona duyarlı alanların belirlenmesi; toprak ve arazi sınıflama sistemi; arazi toplulaştırması" konuları değerlendirilmiştir. Serbest kürsü şeklinde gerçekleştirilen ikinci oturumda ise ağırlıklı olarak "Kurumsal yapının iyileştirilmesi ve güçlendirilmesi, denetim ve özendirme konusundaki eksiklikler ile parasal sıkıntılar" dile getirilmiştir.

Çalıştayın Sonuç Bildirgesi aşağıda sunulmuştur.

- 5403 sayılı "Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu"nun; sürdürülebilirlik gerçeğinden hareketle, toprak koruma ve arazi kullanımı konularında ülkemizde önemli bir boşluğu doldurduğu genel görüş olarak kabul edilmiştir. Bununla birlikte Kanunun etkinliğinin artırılması ve uygulamadaki sıkıntıların giderilmesine yönelik bazı düzenlemeler gerekmektedir.

- Güncel ve sağlıklı toprak ve arazi bilgilerine ulaşabilmek amacıyla mevcut veriler de değerlendirilerek, temel toprak etüt ve haritalama çalışmalarına başlanılmalı ve çalışmalar belli aralıklarla güncellenmelidir. "uzaktan algılama" ve "coğrafi bilgi sistemleri" gibi yöntemlerden yararlanılarak "ulusal toprak ve su kaynakları veri tabanı" oluşturulmalıdır.

- Toprak ve arazi sınıflama sistemi konusunda bilimsel, teknik ve dünya sistemleriyle uyumlu yöntemler geliştirilmeli ve uygulanmalıdır. Bu amaçla Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nca ilgili kesimlerin katılımıyla bir "teknik komite" oluşturulmalıdır.

- Ülkesel/bölgesel/yerel düzeyde havza bütünlüğünü gözetererek sektörel kullanım kararlarına temel olacak "arazi kullanım planlaması" çalışmalarına hızla başlanmalıdır.

- Bütünsel koruma anlayışına uygun şekilde öncelikle "büyük ova koruma alanları" belirlenmeli ve alınacak kararlarla hazırlanacak imar planları ve yatırım kararları yönlendirilmelidir. "Büyük ova koruma alanları" belirlenirken tehdit altındaki ovalara öncelik verilmelidir.

- "Erozyona duyarlı alanlar" ile ilgili çalışmalara, ilgili kurumlarla işbirliği içerisinde öncelikle başlanmalıdır.

- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı bünyesinde; toprak etüt ve haritalama, toprak ve arazi sınıflandırma, toprak kaynakları veri bankası, arazi kullanım planlaması, tarımsal altyapı hizmetleri vb konularda ülke düzeyinde çalışmalar yürütecek, gerekli teknik ve mali kaynaklara sahip bir "kurumsal yapılanma"ya ivedilikle gidilmelidir.

- 5403 sayılı Yasanın sağlıklı uygulanabilmesi için kısa dönemde Tarım ve Köyişleri Bakanlığı merkez teşkilatı ve İl Müdürlükleri uzman personel ve yeterli bütçe ile desteklenmelidir.
- Arazi toplulaştırması konusu, ülke düzeyinde tek yasal düzenleme ve sorumlu tek kamu kurumu tarafından yaygınlaştırılarak yürütülmelidir.
- 5403 sayılı Yasanın uygulanmasını sağlayacak yönetmelikler daha ayrıntılı şekilde hazırlanmalı ve Yasanın öngördüğü tüzükler bir an önce yürürlüğe konulmalıdır.
- Mera, orman, zeytinlik gibi özel kanunlarla düzenlenmiş alanlara ilişkin uygulamalar, konuya özel kanunlar kapsamında değerlendirilmelidir.
- “Tarımsal yapılar”ın tanımı açıklığa kavuşturulmalı ve izinlendirme konusunda iller arasında uygulama birliği sağlanmalıdır.
- Tarım dışı amaçlı izin verme sürecinde alternatif alan arama konusuna gerekli özen gösterilmeli, temel yaklaşım nitelikli tarım topraklarının korunması olmalıdır.
- Tarım dışı kullanım amacıyla izin verilmesi sürecinde gündeme gelen “kamu yararı kararı” kavramı açıklığa kavuşturulmalı ve ülke düzeyinde uygulama birlikteliği sağlanmalıdır. Bu amaçla Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nca ilgili kesimlerin katılımıyla bir “teknik komite” oluşturulmalıdır.
- 5403 sayılı Yasa kapsamındaki denetim faaliyetlerine ağırlık verilmeli, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile valilikler denetleme, meslek odaları ve sivil toplum kuruluşları izleme görevlerine öncelik vermelidir.
- “Toprak koruma projeleri”, ilgili yasal düzenlemelere uygun olarak, yalnızca bu konuda eğitim almış konu uzmanları tarafından hazırlanmalıdır.
- “Toprak koruma projeleri”ne uyulma durumunun kimlerce nasıl denetleneceği konusu açıklığa kavuşturulmalı, gerekli inceleme ve denetlemeler titizlikle ve zamanında yapılmalıdır.
- 5403 sayılı Yasanın Geçici 1. maddesi kapsamında yapılan ve değişik gerekçelerle henüz sonuçlandırılmayan başvurular konusu açıklığa kavuşturulmalıdır.
- Ziraat fakültelerinin ilgili bölümlerinde toprak muhafaza, toprak etüt ve haritalama gibi dersler zorunlu hale getirilmelidir.
- “Toprak koruma kurulları” önemli bir işlev görmekle birlikte; yapılanması ile ilgili teknik idari ve mali nedenlerle önemli sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu konuda aşağıda belirtilen konularda gerekli yasal ve idari düzenlemelerin yapılması yararlı olacaktır.
- Toprak koruma kurullarının, karar alma ya da görüş bildirme işlevleri konusu açıklığa kavuşturulmalıdır.
- Toprak koruma kurulları, gerekli çalışmaları yürütebilecek mali yapıya kavuşturulmalıdır
- Toprak koruma kurulu bünyesinde toprak konusunda uzman kişilerin temsiline ve katılımı seçime bağlı olan üniversite temsilcilerinin kurulda yer almasına özen gösterilmelidir.
- Toprak koruma kurulu üyelerine daha rahat bir çalışma ortamı sağlanmalı, kurul üyeleri her türlü baskıdan uzak karar verebilmelidir.
- Doğru ve sağlıklı karar alabilmek için arazilere ilişkin detaylı toprak etüt ve haritaları bilgilerine dayalı raporlar hazırlanmalıdır.
- Toprak koruma kurullarında alınan kararların izlenmesi sağlanmalı ve yaptırım uygulamasındaki sorunlar giderilmelidir.
- Toprak koruma kurulu üyeleri, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nca çıkarılan “talimat, genelge” gibi açıklayıcı düzenlemeler hakkında zamanında bilgilendirilmelidir.
- 5403 sayılı Yasanın 20. ve 21. maddelerinde yer alan cezaların uygulanması, izinsiz yapıların yıkımı ve bozulan arazilerin eski durumuna getirilmesi konularında yapılması gerekli işlemler açıklığa kavuşturulmalı ve uygulanmalıdır.

- Toprak koruma kurulu kararlarına erişim konusunda 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu hükümleri eksiksiz uygulanmalıdır.
- Bakanlık, üniversiteler, ilgili meslek ve sivil toplum örgütleri yasanın uygulanmasını kolaylaştırmak ve etkinleştirmek amacıyla kamuoyu oluşturmak üzere ortak çalışmalar yapmalıdır.
- “Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu” kapsamındaki uygulamaları, sorunları ve çözüm önerilerini içeren benzeri toplantılar ülke düzeyinde ilgili tüm kesimlerin katılımıyla daha sıklıkla düzenlenmelidir.

Kamuoyuna saygı ile duyurulur.

Sizce 5403 ve 5557’den önce, ortada yasal bir kurum varken, Bakanlar Kurulu değiştirmedikçe, sadece yönetmelikle koruyabildiğimiz, yenilenip, çoğaltılamayan, en değerli varlığımız TOPRAKLARIMIZI şimdi koruyabiliyor muyuz?

Bu yazının hazırlanmasında, 22 Aralık tarihinde gerçekleştirilen Çalıştay notlarının yanı sıra, Zir. Yük. Mühendisi Kani BİLGİÇ’in görüşleri ve TTBD Genel Sekreteri Zir. Yük. Müh. Baki Remzi SUIÇMEZ’in “Sevinç - Hüzün Sarmalında Bir Topraksu Öyküsü” yazılarından faydalanılmıştır. Kendilerine Derneğimiz adına teşekkür ediyorum.

CARGİLL NBS FABRİKASINA İLİŞKİN YASAL SÜRECİ

Avukat İsmail İŞYAPAN
Bursa Barosu Barolar Birliği Delegatesi
Çevre Hukuku Komisyonu Üyesi

Sayın konuklar hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Yargılama faaliyetinin en önemli ayağı olan savunma ayağını oluşturan avukatların meslek örgütü olan Barolar; kamu kurumu niteliğinde bir meslek örgütü olmanın ötesinde hukukun üstünlüğünü savunmak, korumak işlevine sahip, toplumun kanaat önderi olmak durumunda olan bir sivil toplum örgütüdür de.

Böyle bir kurumun temsilcisi olmaktan ve bu sıfatla huzurunuzda bulunmaktan onur duyuyorum.

Ben sizlere; Bursa, Orhangazi İlçesi İznik gölü kenarında 1.sınıf tarım arazisi üzerinde -tarım toprağını korumaya yönelik tüm mevzuat gözardı edilerek- kurulmasında ısrar edilen Cargill NBS Fabrikası ile ilgili YASAL süreçten bahsetmek istiyorum.

Bu; 8 yıllık bir hukuk sürecini 20 dakikaya sığdırmaya çalışacağım.

Cargill Fabrikası kurulmasına olanak tanıyan ilk plan değişikliği izni, Başbakanlık Yüksek Planlama Kurulu tarafından verilmiştir.

Yüksek Planlama Kurulu'nun 09/121/1997 tarih ve 97/T-89 sayılı kararına dayanarak, Bursa İli, Orhangazi İlçesi (Yeni GEMLİK) Gürle ve Gemiç Köyleri mevkiinde 31-1310-1318 parsellerde kayıtlı taşınmazlar üzerine Cargill Tarım San.ve Tic.A.Ş.nin nişasta fabrikası kurmasına olanak tanıyan Bursa valiliği İl İdare Kurulunun 30/04/1998 tarih ve 1998/4-118 sayılı 1/1000 ölçekli mevzi imar planı değişikliği kararını 08/05/1998 tarihinde onamış ve Nişasta Fabrikası Yapımı için de 17/06/1998 tarih ve 12/79 sayılı yapı ruhsatını vermiştir.

1. DAVA (Bursa 2. İdare Mah. 2000/584)

Yukarıda belirtilen hukuka aykırı işleme karşı; Başbakanlık ve Bursa Valiliği aleyhine Bursa 2. İdare Mahkemesinin 1998/508 Esas sayılı dosyası ile İPTAL davası açılmıştır. Davacılar; Bursa'daki ilgili meslek odaları ile Bursa Milletvekilleri, sivil toplum örgütleri temsilcileri ve bazı vatandaşlardır. (Dava 2000/584 E. No. dosyadan görülmüştür.)

Yapılan yargılamalar sonucunda; Bursa 2. İdare Mahkemesi 08/11/2004 tarih ve 2004/990 E. 2004/1560 sayılı kararı ile Cargill ile ilgili olarak alınan tüm kararların ve ruhsatın iptaline karar verilmiştir.

İptal davasının ve kararının gerekçesi: "Cargill'e ait tesisin tarımsal amaçlı olmaktan çok tarım ürünü kullanan bir SANAYİ TESİSİ olduğu ve bu nedenle doğaya vereceği zararın bilirkişi raporları ile kanıtlandığı, İznik gölü ve bu gölü besleyen Karsak deresinin Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun çeşitli kararları ile koruma altına alındığı, içme suyu ve kullanma suyunun kaynağı niteliğinde olan bu kaynakları besleyen tüm sulara,

akar veya kuru derelere atık su boşaltılmayacağı, oysa bu tesisten kaynaklanan atık suların Gölyatağı Karsak deresi yolu ile Gemlik körfezine ulaşarak mevcut dengeyi etkileyeceği, tesiste kullanılacak yer altı suyunun fazlalığı ve kullanılacak yer altı suyunun Gölyatağı ve Karsak derelerinde ciddi miktarda azalma yaratacağı ve sonuç olarak; Başbakanlık ve Yüksek Planlama Kurulu'nun ve Bursa İl İdare Kurulu kararının planlama ilkelerinin ve tarım alanlarının tarım dışı gaye ile kullanılmasına dair Yönetmelik hükümlerine aykırı olduğu, Koruma Kurulunun olumlu kararı olmadığı da düşünüldüğünde dava konusu Değişiklik Planının gerek hazırlanış süresinde, gerek izlenen yol ve içeriği açısından planların kademeli birlikteliği esasına, planlama ilkelerine, şehircilik esaslarına ve kamu yararına aykırı olduğu..." şeklinde belirlenmiştir.

2. DAVA (Danıştay 6. Daire 1998/6071)

01/07/1998 tarihinde Bursa 2. İdare Mahkemesi'nde açılan davadan kısa bir süre sonra 1/1000 ölçekli mevzi imar planı değiştirilen ve yapı ruhsatı verilen yerin, 19/01/1998 onay tarihli Bursa 2020 yılı 1/10000 ölçekli Çevre Düzeni İmar Planında İznik-Orhangazi Planlama Bölgesi sınırları içinde ve bu sınırlar içinde geçerli olan 19/12/1990 onay tarihli 1/25000 ölçekli İznik Gölü Çevre düzeni İmar Planında "Tarımsal Niteliği Korunacak Alan – Sulama Alanı ve Uzun Mesafeli Korumla Alanında" kaldığı fark edilmiş ve Bursa Valiliğinin teklifi üzerine Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca, koruma altındaki bu alanın 'sanayi amaçlı nişasta fabrikası alanına' dönüştürülmesi yolunda 1/25000 ölçekli planda değişiklik yapılmıştır.

1/25000 ölçekli planda yapılan bu değişiklik kararı üzerine Bayındırlık ve İskan Bakanlığı aleyhine 05/10/1998 tarihinde, "işlemin iptali ve yürütmenin durdurulması" talebi ile Danıştay 6. Dairede 1998/6071 E. sayılı dava açılmıştır.

Danıştay 6. Dairesi 1998/6071 E. 2000/5507 K. Sayılı kararı ile daha önce üç kez verdiği YÜRÜTMENİN DURDURULMASI kararları ile çelişkili olarak davayı hem esastan, hem de bazı davacıların ehliyeti bulunmadığı gerekçesi ile reddetmiştir.

Ancak, temyiz üzerine dosya Danıştay Dava Daireleri Genel Kurulu'na gönderilmiş ve Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 14/09/2001 gün ve 2001/267 E. 2001/627 sayılı kararı ile Danıştay 6. Dairesinin kararı davacılar lehine BOZULMUŞ, Danıştay 6. Dairesi bozma kararına uyarak verdiği 26/11/2002 tarih ve 2002/4839 E. 2002/5652 K. Sayılı kararında, "Dava konusu 1/25000 ölçekli çevre düzeni plan değişikliğinin İPTALİNE" karar vermiştir.

Bu davaların açılması ile birlikte hem Bursa 2. İdare Mahkemesi'nden hem de Danıştay 6. Dairesinden davaların başında, ortasında ve sonunda olmak üzere defalarca YÜRÜTMENİN DURDURULMASI KARARI verilmiştir.

3. DAVA (Bursa 2. İdare Mahkemesi 2000/1468)

Bu arada verilen EMİSYON izni nedeni ile Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin 2000/1468 Esas sayılı dosyası ile "Uyuşmazlık konusu alanda tarımsal sanayi amaçlı nişasta fabrikası kurulmasına olanak bulunmaması nedeni ile bu tesise 1 yıl süre ile deşarj izin belgesi ve emisyon izin belgesi verilmesine ilişkin" Bursa İl Mahalli Çevre Kurulunun 10/08/2000 tarih ve 10 sayılı kararının "İPTALİ" talep edilmiştir.

Mahkemece verilmiş bulunan "Davanın Esastan reddine" dair 25/09/2001 tarihli karar üzerine yürütmenin durdurulması talepli temyiz talep edilmiş, Danıştay 6. Dairesince 2001/6785 E.

sayılı ve 18/04/2002 tarihli Yürütmenin Durdurulması kararı verilmiş ve daha sonra verilen 24/03/2003 tarihli karar ile “2. İdare Mahkemesi’nin davanın esastan reddine dair kararının BOZULMASINA” karar verilmiştir.

Yapılan yargılama sonucunda; Bursa 2. İdare Mahkemesi 30/11/2004 tarih ve 2004/1105 Esas, 2004/1633 K. Sayılı karar ile bu işlemi de İPTAL etmiştir.

4. DAVA (Bursa 2. İdare Mahkemesi 2000/332)

Gerek Bursa 2. İdare Mahkemesi’nin, gerekse Danıştay 6. Dairesi’nin vermiş bulunduğu “Yürütmenin Durdurulması” kararları, ne davaya müdahil olarak katılan Cargill firması, ne de davalı idare tarafından uygulanmamıştır. Tersine davalı idarenin açıkça göz yumması, görmezden gelmesi sonucunda Cargill Tarım San. Tic. A.Ş., tesisin kuruluş işlemlerini tamamlamış ve fabrikayı kaçak olarak faaliyete geçirmiştir.

Ancak, mevcut gelişmeler karşısında davaların aleyhlerine sonuçlanacağını anlayan Cargill firması Amerika Birleşik Devletleri’nin de desteği ile hükümet ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığı nezdinde güçlü bir lobi faaliyetine başlayarak, mahkeme kararlarını bertaraf etmeye yönelik yeni bir yapı ruhsatı alma çabasına girmiş ve sonuçta; Bursa Valiliği İl İdare Kurulu, 28/12/1999 tarih ve 1999/4-371 sayılı karar ile Gemiç köyü eski 31-1310-1318, yeni 1634 parsel no.lu taşınmazda Nişasta Fabrikası kurulmasına ilişkin 1/1000 ölçekli mevzi imar planı değişikliğine ilişkin kararı 29/12/1999 tarihinde onamış ve daha sonra da Cargill firmasına 25/02/2000 tarih ve 16/06 sayılı YAPI RUHSATINI vermiştir.

Danıştay 6. Dairesi ile Bursa 2. İdare Mahkemesi’nde görülen İPTAL davalarını bertaraf etmeye yönelik olarak verilen bu yeni yapı ruhsatı karşısında 20/03/2000 tarihinde Bursa 2. İdare Mahkemesi’ne 2000/332 E. sayılı dosya ile İŞLEMİN İPTALİ için yeni bir dava açılmıştır. Mahkemece davanın kabulüne karar verilmiştir. Davalı Bursa Valiliği ile müdahil Başbakanlık ve Cargill A.Ş.’nin temyizi üzerine Danıştay 6. Dairesi’nin 2001/655 E. 2003/2021 K., sayılı kararı ile karar USULDEN BOZULMUŞTUR.

Bozma sonrası yapılan yargılama sonucunda; Bursa 2. İdare Mahkemesi 8 Kasım 2004 tarih ve 2004/1127 Esas, 2004/1561 K. Sayılı karar ile bu işlemi de İPTAL etmiştir.

Davalar sırasında verilmiş bulunan Yürütmenin Durdurulmasına dair kararlar uygulanmadığı gibi ne yazık ki nihai kararlar da uygulanmamıştır.

Kararlardan sonra İdarenin yapması gereken, önce Cargill firmasına ait nişasta fabrikasının “çalışma izninin yokluğu” nedeni ile faaliyetini men’etmek (fabrikayı kapatmak), sonra da İmar Kanunu uyarınca “kaçak yapı” haline gelen tesisi yıkmaktan ibaret olması gerekirken bu yapılmamıştır.

Oysa; T.C. Anayasası’nın 2. Maddesinde: “Türkiye Cumhuriyeti Devletinin, hukukun üstünlüğüne dayalı, insan haklarına saygılı, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti” olduğu vurgulanmaktadır. Hukuk Devleti, “Eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasaya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve hukukun üstünlüğü kuralları ile bağlı, işlem ve eylemleri yargı denetimine açık” olan devlettir. (Anayasa Mahkemesi Kararı 14/03/2005 2003/70 E. 2005/14 K.)

Yine T.C.Anayasasının 138/son Maddesinde; “Yargı kararlarının Yasama ve Yürütme organları ile yönetimi bağladığı, bu organların ve yönetimin yargı kararlarını hiçbir biçimde değiştiremeyecekleri ve bunların yerine getirilmesini geciktiremeyecekleri” vurgulanmaktadır.

İdari Yargılama Usulü Yasası 28 maddesine göre; İdare, iptal kararlarını geciktirmeksizin yerine getirmek zorundadır. Yargı kararlarının uygulanmasını sağlamak ve hukuk ihlaline dikkat çekmek amacı ile Başbakanlık, Bayındırlık Bakanlığı, Bursa Valiliği, Büyükşehir Belediye ve Gemlik Belediye başkanlıklarına yapılan yazılı başvurular da sonuç vermemiştir.

İdare; yargı kararlarını uygulamadığı gibi “Cargill firmasına hukuksallık kazandırmak amacı ile 4737 sayılı Endüstri Bölgeleri Kanunu’nda 22/06/2004 tarihli ve 5195 sayılı kanun ile gerçekleştirilen değişiklikle, Cargill firmasının yatırım yaptığı arazi Bakanlar Kurulu’nun 05/07/2005 tarih ve 2005/8944 sayılı kararı ile “Özel Endüstri Bölgesi” ilan edilmiştir.

5. DAVA (Danıştay 10. Daire 2005/6613)

Bu karar üzerine yine Bursa Barosu Çevre Hukuku Komisyonu üyesi Avukat meslektaşlarımızın vekilliğini üstlendiği ve ilgili meslek odaları, sivil toplum örgütleri ve vatandaşlar tarafından açılmış bulunan dava sonucunda; “Danıştay 10. Dairesi’nin 08/02/2006 tarih ve 2005/6613 Esas sayılı kararı ile “İdari yargı yerince iptal edilmiş olan imar planlarının geçerli sayılması yolunda yargı kararlarını etkisiz kılacak yasal düzenleme yapılması düşünülemez” ve “İdari yargı mercilerince verilen kararların idare tarafından uygulanması zorunluluğunun hukuk devleti anlayışının gereği olduğu, bu sürenin 30 günü geçemeyeceği” gerekçesi ile YÜRÜTMENİN DURDURULMASI kararı verilmiştir. Karara yapılan itiraz Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu’nun 23/06/2006 tarihli kararı ile REDDEDİLMİŞTİR.

Bu karardan sonra kısa bir süre, “yargı kararları uygulandı” gösterisi ile Cargill A.Ş. mühürlenmiş ise de; 5403 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Yasasında değişiklik yapılmasını öngören yasa teklifi Meclis’te görüşüp kabul edilmiş ve Yasanın kabulünün hemen arkasından Cargill yeniden faaliyetine başlamıştır.

Halen; faaliyetini sürdürmektedir.

Böyle bir sanayi tesisine ülkemizin ihtiyacı var mıdır? Ne gibi bir istihdam sağlamaktadır? İşlediği ve ürettikleri ile pancar, diğer tarımsal ürünlerimiz ve şeker üretimimize ne kadar olumsuz etkisi vardır? Bu soruların cevabını elbette ben veremem.

Ben sizlere bir hukuk sürecinden bahsettim. Biz hukukçular; hukukun üstünlüğünü savunmaya devam edeceğiz. Hukuksuzluğa ve yolsuzluklara karşı mücadelemizi sürdüreceğiz. Bu mücadelede sizlerin, diğer meslek odalarının ve sivil toplum örgütleri ile duyarlı vatandaşların yanımızda olmanızdan büyük güç alıyoruz.

Saygılarımla

ŞEKER FABRİKALARINDAKİ ÖZELLEŞTİRMELERİN ANALİZİ

İsa GÖK
Şeker İş Başkanı

Türkşeker, 2000 yılında özelleştirme kapsamına alınmış ve 2003 yılında özelleştirme yol haritası belirlenmiştir. 2005 yılında revize edilen bu yol haritası ile şeker fabrikalarının özelliklerine, bölgesel dağılımlarına, kapasitelerine, yöre ve ekonomi için önemlerine göre 2'li, 3'lü paketler ve portföyler oluşturularak, kârlı fabrikanın tek başına değil, zarar eden 1 veya 2 fabrika ile birlikte satışa çıkarılması şeklinde bir özelleştirme öngörülmüştür.

Ancak, 6 Aralık 2005 tarih ve 26015 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Özelleştirme Yüksek Kurulu Kararı ile Türkşeker'in üretim maliyetleri düşük, kârlılığı yüksek fabrikalarından Bor, Ereğli ve Iğın Şeker Fabrikaları özelleştirme programına alınmış ve Özelleştirme İdaresi bünyesindeki Sümer Holding'e devredilmiştir. 13 Nisan 2006 tarihinde de ihale süreci başlatılmıştır. Bu durum, yol haritasının öngördüğü politikalardan vazgeçildiği, "sat – kurtul" anlayışının hakim olduğu anlamına gelmektedir.

Şeker sektöründeki özelleştirmeleri analiz edebilmek için önce sektörü tanımak ve ülkemiz ekonomisindeki yerini belirlemek gerekmektedir.

Ülkemizde Şeker Fabrikası kurulması amacı ile ilk ciddi teşebbüs, Cumhuriyet dönemi ile beraber, Mustafa Kemal ATATÜRK'ün önderliğinde, Uşak'lı Molla Ömeroğlu Nuri (Şeker) adında bir çiftçi tarafından başlatılmış, 6 Aralık 1925 tarihinde Uşak Şeker Fabrikası'nın temeli atılmıştır. İlk Türk Şekeri ise, 26 Kasım 1926 tarihinde işletmeye açılan Alpulu Şeker Fabrikası tarafından üretilmiştir. Bu tarihten sonra Türkiye adeta bir pancar cennetine dönüştürülmüştür. Pancar, vatanın dört bir köşesinde, vazgeçilmez bir şekilde ürün desenindeki yerini almıştır.

Pancar tarımı ve pancar şekeri sektörünün faydaları saymakla bitirilemeyecek kadar çoktur. Pancar, çiftçiyi tarlaya ve köye bağlayan, ileri teknoloji gerektirmesi nedeniyle üreticilerimizin tarımsal bilgi ve kültür düzeylerini yükselten, ailenin tüm fertlerine çalışma imkanı ve istihdam sağlayan, nüfusun kırsal kesimde tutulmasına, iç göçün yavaşlatılmasına ve bölgesel kalkınmışlık farklarının azaltılmasına en büyük katkıyı sağlayan ürünlerin başında gelmektedir.

Şeker pancarı, istihdam sorununa çözüm olabilecek en önemli üründür. Çapa ve hasat dönemlerinde 250 bin tarım işçisi ve az topraklı çiftçiler ile işsizlere 100 gün süreyle iş imkanı sağlar. Kırsal kesimde ayçiçeğine göre 4,4 kat, mısıra göre 10 kat, buğdaya göre 18 kat fazla istihdam oluşturmaktadır. Bir dekar şeker pancarı tarımı, tarımda 80, sanayide 13 saat olmak üzere toplam 93 saat istihdam sağlamaktadır. Ülkemizde 3,2 milyon dekar şeker pancarı tarımı yapıldığı göz önüne alınırsa yılda yaklaşık 123.000 tam istihdam sağlanmaktadır. Bir tam istihdam yaratmanın yatırım değeri 100 bin dolar olduğuna göre bunun yatırım değeri 12,3 milyar dolar civarındadır.

Pancar tarımı, tarımda ana itici gücü ve örnek üretim kolunu oluşturur. Münavebeli ziraate imkan vermekte, ülkenin tarım tekniğini geliştirmekte, yetiştirildiği alanlarda toprağın

verimini arttırmaktadır. Şeker pancarı tarımı, bol miktarda ve ucuz hayvan yemi sağlamakta, böylece hayvan besiciliğini de teşvik etmektedir.

Şeker pancarı yüksek oranda endüstriyel girdiler (gübre, ilaç, mekanizasyon v.b.) kullanımı gerektiren bir bitkidir. Bu nedenle yan sektörlerin gelişmesi açısından da en fazla destek sağlayan, en önemli tarımsal üründür. Şeker sanayii taşıma sektörüne de yılda yaklaşık 25 - 30 milyon ton iş hacmi yaratmaktadır.

Şekerpancarı doğa dostu bir bitkidir. Üç dekar çam ormanının sağladığı oksijeni bir dekar şeker pancarı sağlamaktadır. Ayrıca pancar, geleceğin yakıtı olarak bilinen biyoetanol üretiminde kullanılabilecek temel hammaddelerden birisidir.

Pancar, dünyada olduğu gibi ülkemiz şartlarında da katma değeri en yüksek üründür. Yetiştirildiği alanlarda diğer ürünlere göre dört kat daha fazla katma değer sağlar. Şeker pancarı ve pancar şekeri sanayii ülkemizde yılda yaklaşık 3 milyar dolar katma değer yaratmaktadır. Tarım ve endüstri kesiminde yarattığı geniş istihdam alanı, pancar tarımına etkin bir sosyal boyut kazandırmaktadır. Pancar çiftçileri, tarım işçileri, sanayi işçileri ve etkilediği iş kollarında çalışanlar aileleriyle birlikte düşünüldüğünde yaklaşık 10 milyon kişi geçimini pancar tarımıyla ilişkilendirmekte, ülke nüfusunun %15'inin geçimini temin etmesini sağlamaktadır.

Halen Türkiye'de 22'si kamuya, 3'ü Özelleştirme İdaresi'ne, 6'sı Pankobirlik'e, 2 tanesi özel sektöre ait olan toplam 33 adet şeker fabrikası mevcuttur. Şeker fabrikalarının toplam kurulu günlük pancar işleme kapasitesi 2 milyon tonlar civarındadır. Bunların dışında Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. (Türkşeker) bünyesinde 5 adet makine fabrikası, 1 adet Elektromekanik Aygıtlar Fabrikası, 1 adet Tohum İşleme Fabrikası, 1 adet Şeker Enstitüsü, 4 adet alkol fabrikası, 2 adet tarımsal işletme bulunmaktadır.

Ülkemizde kişi başına şeker tüketimi yıllık 32,7 kg, buna göre ülkemizin yıllık şeker ihtiyacı, emniyet stokları dahil en az 2,5 milyon ton civarındadır. Ancak kotalı üretim sistemine geçilen 1998 yılında 20,4 milyon ton olan pancar üretimi, günümüzde 13 - 14 milyon tona, şeker üretimi ise 1,8 – 1,9 milyon tona kadar gerilemiştir. Ülke ihtiyacının çok altında şeker üretilmesine rağmen stok oluşumu engellenememektedir. Nitekim 1 Eylül 2006 itibarıyla Türkşeker'de 42 bin tonu güvenlik stokları olmak üzere toplam 503.185 ton stok oluşmuş durumdadır.

Bu stokların ve pancar şekeri pazarının daralmasının nedenleri şunlardır:

1. Ülkemize, sınırlardan ve deniz yolu ile yılda 200 - 250 bin ton civarında kaçak şeker girişi olduğu tahmin edilmektedir.
2. AB ülkelerinde ortalama % 2 olan NBS kotası, ülkemizde Şeker Kanunu ile % 10 olarak belirlenmiş, ancak Bakanlar Kurulu Kararı ile her pazarlama yılında % 15 olarak uygulanmıştır. Son olarak Bakanlar Kurulu'nca 2005/2006 dönemi NBS kotasının da % 50 arttırılması üzerine Sendikamız tarafından Danıştay'da dava açılmış ve yürütmenin durdurulması sağlanmış, bundan sonra da NBS kotalarının her yıl rutin olarak arttırılmasının önüne geçilmiş, 2006/2007 dönemi için NBS kotaları arttırılamamıştır.
3. Kimyasal (sentetik) tatlandırıcı ithalatında beş yıl öncesine göre şeker eşdeğeri olarak yaklaşık 13 kat artış olmuştur. Ayrıca yılda 150 bin ton şeker eşdeğeri kimyasal tatlandırıcının da kaçak olarak girdiği tahmin edilmektedir.

4. Şeker Kurumu tarafından yapılan denetimlerde tespit edilen usulsüzlükler nedeniyle toplam 39 firmaya 132,4 milyon YTL'lik cezai işlem uygulanmıştır. Buna esas şeker miktarı 92 bin ton'dur. Nitekim geçen yıllarda NBS'lere tanınan 351 bin tonluk üretim kotasına rağmen, yurt içi satışların 450 bin tonu aştığı görülmüştür.

NBS SEKTÖRÜ

Ülkemizde NBS sektörüne yönelik büyük tavizler söz konusu olmaktadır. Bu tavizlerin en önemlisi hiç kuşkusuz ki; AB ülkelerinde ortalama % 2 olan NBS kotalarının ülkemizde 4634 sayılı Şeker Kanunu ile % 10 olarak belirlenmesi, Bakanlar Kurulu'na da bu kotayı % 50 oranında arttırma veya azaltma yetkisi verilmiş olmasıdır. Ülkemizde NBS kullanımını da etkin bir şekilde denetlenememekte, özellikle merdiven altı tabir edilen bazı firmalarda mevzuatın izin verdiği ölçülerin üstünde NBS kullanımını engellenememektedir.

NBS'lere tanınan bu avantajlar, ülkemizde NBS'lerin pancar şekerinin alternatifi olarak görülmesini ve kontrolsüz bir şekilde kullanımını körüklemiştir. Oysa ki; gerek pancar tarımının getirileri gerekse pancar şekerinin avantajları açısından böyle bir karşılaştırmanın yapılması bile mümkün değildir.

Pancar şekeri üretiminde hammadde tamamen yurtiçi üretimle karşılanırken, pancara alternatif olarak gösterilen mısırın ülkemizde hem yağ, hem yem, hem şeker ihtiyacını karşılayacak ölçüde üretilmesi mümkün değildir. Ülkemizde yağlı tohum, ham ve rafine yağ ile yağlı tohum küspesi olarak yılda yaklaşık 1 milyar dolarlık döviz karşılığında ithalat yapılmaktadır. Türkiye'nin yıllık mısır ihtiyacı yaklaşık 4 milyon ton civarındadır. Mısır üretimi yılda yaklaşık 2,5 milyon ton civarındadır ve bu miktar, ancak yağ üretimini karşılayacak kadardır. Yani yılda 1,5 milyon ton civarında mısır açığı oluşmaktadır. Bu da ülkemizin mısır hammaddesi bakımından dışa bağımlı olduğunu göstermektedir. Öte yandan, şeker pancarı tarımı yapılan alanların ancak 1/4'ünde mısır tarımı yapılabilmektedir. Aynı büyüklükte bir alanda ekilen şeker pancarı, mısırdan 2 kat daha fazla çiftçi geliri sağladığından, çiftçilerce de tercih edilmektedir. Ayrıca pancar münavebe ürünüdür ve dolayısıyla mısıra alternatif oluşturması mümkün değildir. Az ya da çok pancar ekilmesi, mısır tarımını kesinlikle etkilemeyecektir.

Öte yandan, ülkemizdeki NBS satış fiyatları, dünya fiyatlarının çok üzerinde bulunmaktadır. NBS satış fiyatları ABD'de ton başına ortalama 308 dolar iken, Türkiye'de bu rakam 716 dolardır. Yapılan hesaplamalar, NBS kar marjının GDO'lu ithal mısırdan % 587 ile % 711 arasında, normal ithal mısırdan ise % 334 ile % 414 arasında değiştiğini göstermektedir. Pancar şekerinde kar marjının (810 \$/Ton maliyete göre) %38 olduğu göz önüne alındığında, NBS sektöründeki kar oranının fahişliği ve yaratılan haksız rekabet ortamının derinliği daha iyi anlaşılacaktır. Bu nedenle sektördeki firmalar üretimini dışarıya satmak yerine iç piyasaya daha fazla sokabilmek amacıyla NBS kotasının arttırılması için sürekli mücadele vermektedirler.

Ülkemiz tarafından ithal edilen ve nişasta bazlı şeker (NBS) üretiminde de kullanıldığı düşünülen mısırın genetiğinin değiştirilmiş (GDO) olma ihtimalinin çok yüksek olduğu ileri sürülmekte ve etkileri tam olarak bilinmese de çok ciddi iddialar ortaya atılmaktadır.

GDO'ların toprak ve su kirliliği, bitki deseninde ve ekosistemde değişim, mevcut mikroorganizmalarda değişim, popülasyonda değişim gibi çevresel risklerin yanı sıra, pek çok sosyo-ekonomik risk ile bazı GDO'larda domuz geni kullanılmasından kaynaklanan dini ve

ahlaki riskleri de içerdığı iddia edilmektedir. İnsan ve diğer canlıların sağlığı açısından taşıdığı ileri sürülen potansiyel riskler ise; allerjenlik, toksisite (zehir etkisi), kanserojenlik, beri beri (gece körlüğü), antibiyotiklere direnç, besin değerinde bozulma olarak sıralanmaktadır. Bitkilerdeki genetik yapı değişikliğinin beslenme ile insan organizmasına aynen taşındığı, buna bağlı olarak Alzheimer ve Deli Dana hastalığı artışının bu tip değişikliğe bağlı olduğu belirtilmektedir. Bu durum, GDO'ların bilinmeyen etkilerinin zamanla olağanüstü boyutta birer tehde dönüşebileceğini ortaya koymaktadır. NBS'ler, doğal mısırdan üretilseler bile, üretimleri esnasında çeşitli kimyasal katkıları ve modifiye enzimler kullanılmaktadır. Bu da kimyasal yapılarını bozmakta ve ürünün doğallığını yok etmektedir.

Pancar şekeri ise tamamen doğal olan pancar hammaddesi kullanılarak üretilen son derece doğal bir üründür ve sağlık açısından hiçbir sakınca yaratmamaktadır.

Bütün bu sakıncalarına rağmen NBS sektöründeki yüksek kâr oranı, ülkemizi yabancı sermaye açısından tam bir cennete dönüştürmektedir. Ancak görüleceği gibi bu fayda, gerek ekonomik ve sosyal açıdan, gerekse toplum sağlığı açısından Türkiye'nin aleyhine gelişmektedir.

Kaçak şeker, kaçak üretim ve satış, NBS'lere sağlanan avantajlar ve kimyasal tatlandırıcı kullanımı nedeniyle, ülkemiz yılda yaklaşık pancarda 8 milyon ton, pancar şekerinde ise 1 milyon ton üretim kaybı yaşamaktadır. Ülke tüketiminin yarısına yakın olan bu miktarda şekerin üretilmemesinin ekonomik boyutunun çok iyi değerlendirilmesi gerekmektedir. 1 milyon ton şeker üretilmemesi nedeniyle; 2 milyon dönümde pancar tarımı yapılamamakta ve 200 bin çiftçi ailesi pancar tarımından dışlanmaktadır. Tarımda 1 milyon 600 bin, sanayide 260 bin adam/gün olmak üzere toplam 1 milyon 800 bin adam/gün istihdam kaybı meydana gelmektedir. Kırsal kesimde yaklaşık 1 milyar dolar gelir kaybına ve kaçak şekerden dolayı yaklaşık 600 milyon dolar döviz kaybına neden olmaktadır. Ayrıca bu rakamlara, pazarlama olanaklarını genişletmek amacıyla yurtiçi firmaların % 17 – 18'lere varan oranda fiyat kırarak maliyetin altında satış yapmalarından dolayı katlandıkları zararlar da eklenmelidir. Nitekim yıllık 3 milyar dolar ekonomik büyüklüğü olan sektörde kayıt dışı faaliyetlerin sektör büyüklüğünün yarısına yaklaşması, hemen hemen 1,5 milyar dolar civarında ekonomik kayıp anlamına gelmektedir.

Ayrıca son yıllarda stok oluşumu nedeniyle özellikle kamu fabrikalarının şeker üretiminde düşüş gözlenmektedir. Türkşeker fabrikalarında halen kapasite kullanım oranı kotaya göre % 70, fiili üretime göre ise % 60'lar seviyesindedir. Tam kapasite ile çalışılması durumunda 120 gün olması gereken ortalama kampanya süresi 87 güne kadar gerilemiştir. Karlı fabrikaların öncelikli olarak özelleştirilmesi ve kalan fabrikaların kotalarını kaybederek kapasitelerinin daha da daralması durumunda kampanya süreleri 20 – 30 güne, kapasite kullanım oranı % 15 ila 25'e kadar düşeceğinden, sabit maliyetlerin yüksekliğinden dolayı birim maliyetler olağanüstü artacak ve serbest piyasa koşullarında çalışmalarını da imkansız hale gelecektir.

Halen teknoloji ve yenileme yatırımlarını tamamlayarak ölçeğini en az iki katına çıkaran özel sektör fabrikalarında birim maliyetlerin 80 YKr. civarında olduğu bilinmektedir. Türkşeker'e ait karlı fabrikalardan 5 – 6 tanesinin özelleştirilmesi durumunda Türkşeker'in üretimi % 50'ye yakın bir oranda kayba uğrayacaktır. Ayrıca bu fabrikaların özelleştirilmesi durumunda geriye kalan fabrikaların ortalama birim maliyetleri 2 – 2,5 YTL.'ye yaklaşacaktır. Halen ortalama birim maliyet 1,33 YTL.'dir ve toplam 13 fabrikanın birim maliyeti bu ortalamanın üzerindedir. Devlet tarafından belirlenen, kristal şekerin fabrika çıkış fiyatı ise 1,57 YTL'dir.

Bor, Ereğli ve Iğın Şeker Fabrikalarının satılması halinde, yurt içinde satılan şekerin % 72'si özel sektör tarafından üretilmiş olacak, Türkşeker ancak 400 – 500 bin ton civarında şeker satabilecektir. Kampanya dönemi başında Türkşeker'in elinde 503 bin ton şeker stoku bulunduğu da göz önüne alındığında, Türkşeker'in mevcut stoklarını dahi satması imkansız olacaktır. Faaliyetlerini yürütmesi, çarklarını döndürmesi ve kar elde etmesi hiçbir koşulda mümkün olmayacak, yaşama şansı kalmayacaktır. Her durumda piyasada haksız rekabet ortamı doğacak, kamu fabrikaları maliyetlerinin altında bir fiyata satış yapmak zorunda kalarak zarara sürüklenmiş olacaklardır. Kısa vade içerisinde pazar paylarını tümüyle kaybedecekler, fabrika kapanmalarının yaşanması kaçınılmaz olacaktır.

Bu tespitler ve hesaplamalar ışığında, bu şekilde Türkşeker'in kârlı fabrikalarının öncelikli olarak özelleştirilmesi halinde yaşanabilecek gelişmeleri şöyle özetleyebiliriz:

- Eski teknoloji, düşük ölçek ve yüksek maliyetlerle üretim yapan, büyük çoğunluğu kurulu oldukları yörelerdeki tek sanayi tesisi ve istihdam alanı olma özelliğini taşıyan pek çok fabrikanın yanlış şeker politikaları nedeniyle kapanması gündeme gelecektir. En az 15 ila 18 arasında fabrikanın kapanacağı sektörde, pancar ve şeker üretiminin % 40 – 50 oranında daralacağı, sektörel istihdamın ise % 50 – 60 oranında azalacağı tahmin edilmektedir. 18 ila 20 fabrikanın kapanması, yaklaşık 2,5 milyar dolarlık yatırımın heba olması demektir.
- Ayrıca taşımacılık, hayvancılık, maya sektörü, yem sanayii, zirai mücadele, tarım aletleri gibi yan sektörler de bu durumdan olumsuz etkilenecek, Türkiye ihracatçı konumunda olduğu maya sektöründe ithalatçı konuma düşecektir. Yem ve melasta ise hemen hemen tamamen ithalata yönelmek zorunda kalınacak, sadece şekerde değil pek çok yan üründe tamamen dışa bağımlı hale gelinecektir.
- Bu yan sektörlerdeki gerileme, yöresel ekonomilerde de çöküşe neden olacak, yöresel ekonominin ve ülke ekonomisinin pek çok dalı sektöre uğrayacaktır. Sonuçta yörede yaratılan ve paylaşılan katma değerde büyük kayıplar yaşanacaktır.
- Çiftçisinden işçisine, yan sektörlerde çalışanlarına kadar aileleriyle birlikte yaklaşık 6 milyon kişi bundan doğrudan etkilenecektir. Böyle bir durumda köyden kente göç olgusu hızlanacak, en büyük gelir kaynağından mahkum olan çiftçiyi köyde tutmak mümkün olmayacaktır. İşsizlik artacak, işsizleri yerlerinde tutmak mümkün olmayacaktır. Geçimini büyük ölçüde şeker fabrikalarının oluşturduğu ekonomik faaliyet alanlarına dayandıran esnaf sıkıntıya düşecek, esnaf iflasları yaşanacaktır. Böyle bir durumda büyük kentlere göç olgusu hızlanacak, büyük kentlerde hırsızlık, gasp, kap-kaç gibi güvenlik sorunları artacak, sokakta yürümek imkansız hale gelecektir. Kırsal kesimde ise şeker fabrikalarının bulunduğu yörelerde pek rastlanmayan terör olaylarında artış yaşanacaktır. Hem büyük şehirlerde, hem kırsalda kısa vadede ortaya çıkabilecek bu olumsuzlukların kısa vadeli politikalarla önlenmesi mümkün değildir. Bu nedenle daha önlem alınmadan sorunlar büyüyerek önlenemez seviyelere ulaşacak ve sonuçta ülke güvenliğini tehdit edecek boyutlara varabilecektir.
- Pancar tarımından adeta vazgeçilmesi anlamına gelecek bu gelişmeler neticesinde, son yıllarda zaten stok oluşumu ve kapasite daralması nedeniyle yaşanan problemler ağırlaşacak, mevcut ülke şeker sanayi çökecektir. Stratejik önemi olan pancar şekeri üretimi bitecek, gümrük duvarları koruyucu olamayacak ve sonuçta ülkemiz çok uluslu şirketlerin pazarı haline gelecektir.

Öte yandan, dünyada yaşanan gelişmeler de ülkemiz şeker sektörünü yakından ilgilendirmektedir. Pancar tarımı ve pancar şekeri sektörü; istihdam yaratıcı, tarımı ve

hayvancılığı geliştirici, yan sektörleri destekleyici etkileri, çevre dostu olması, en fazla katma değer yaratan sektörlerden biri olması, özellikle de sağladığı sosyal faydanın büyüklüğü nedeniyle tüm dünyada korunan ve desteklenen sektör olmuştur.

Ancak maalesef Türkiye bugün, bu sektörü desteklemeyen tek ülke konumundadır. Pancar şekeri üreten diğer tüm ülkeler, daha ucuza NBS üretebilme imkânına sahip olmalarına rağmen NBS üretimini % 2 gibi kotalarla sınırlandırmakta, katma değeri yüksek olan pancar tarımını ve pancar şekeri sektörünü korumaktadırlar. Yine bu katkılarından dolayı AB ülkeleri arasında şeker üretiminde birinci ve ikinci sırayı paylaşan Fransa ve Almanya gibi ülkeler, mevcut stoklarına rağmen şeker üretimini kısmamakta, her yıl dahili tüketimlerinin üzerinde üretim yapmaya devam etmektedirler.

Günümüzde dünya şeker piyasalarını etkileyen iki önemli gelişme yaşanmaktadır. Bunlardan biri, tüm dünyada enerji tarımına yönelme eğilimlerinin artması, diğeri ise AB Şeker Rejimi Reformu'dur.

Bugün tüm dünya, Kyoto Protokolü'nün ve çevre konusunda alınan tedbirleri içeren diğer anlaşmaların da etkisiyle yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelmiş durumdadır. Bu çerçevede çevreci yakıtlar olarak tanımlanan biyodizel ve biyoetanol üretimi önem kazanmıştır. Şeker içerikli tarımsal ürünler de özellikle bioetanol üretiminde kullanılmaktadır. Dünya şeker pancarı ve şeker kamışı üretiminin azımsanmayacak bir kısmının bioetanol üretiminde değerlendirilmesi sonucu şeker fiyatları yükselmektedir. Dünya borsalarında 480 dolara kadar çıkan şeker fiyatları, halen 450 dolar seviyesinde seyretmektedir.

İkinci gelişme ise, 2006 Temmuz ayında yürürlüğe giren ve aşama aşama uygulanarak 2014 yılında tamamlanması öngörülen AB Şeker Rejimi Reformudur. Bu reform ile Birlik içindeki şeker üreticisi ülke sayısının kademeli olarak 6'ya düşürülmesi, şeker fiyatlarının % 36, pancar fiyatlarının % 49 azaltılması planlanmaktadır. Fabrikalarının kapasitesi yetersiz olan, pancar ve şeker maliyetleri yüksek, verimliliği düşük olan ülkeler sektörden dışlanacaktır. Bu durumda AB şeker üretiminin düşmesi ve AB'nin şeker ihracatının durması kaçınılmaz olacak, dünya piyasalarında şeker açığı oluşacak ve şeker fiyatları daha da yükselecektir.

AB'ye tam üyelik müzakerelerini sürdürmekte olan ülkemiz için, AB Şeker Rejimi Reformu büyük fırsatlarla beraber sıkıntıları da beraberinde getirmektedir.

AB şeker reformuyla birlikte, Türkiye'nin önünde çok büyük bir fırsat oluşacaktır. Birliğe üye ülkelerin şeker pazarından çıkışı ile doğabilecek boşluk coğrafi konumumuz itibarı ile ülkemizin şeker ticaretindeki şansını arttırmaktadır. AB şeker üretiminin azalması ve dünya şeker ticaretindeki payı %15 olan AB'nin pazardan çekilmesi ile dünya şeker piyasasında yaklaşık 3 - 4 milyon tonluk şeker açığı oluşacaktır. Bu durumda Türkiye, özellikle Orta Asya ve Ortadoğu pazarları açısından coğrafi konumu ve bu ülkelere olan yakınlığı açısından son derece büyük bir avantaj elde edecektir. Kamış şekeri üreticisi ülkelerin bu bölgelere olan uzaklığı, zaman, nakliye olanakları ve navlun ücretleri bakımından Türkiye açısından avantaj oluşturacaktır.

Ancak bunun yapılabilmesi, ülkemiz pancar ve şeker üretiminin korunmasına ve şeker üretim maliyetlerinin dünya şeker fiyatları ile rekabet edebilecek bir düzeye getirilmesine bağlıdır. Bu nedenle Türkiye'nin AB ve dünya pazarlarında rekabet şansı bulabilmesi için pancar tarımını ve şeker fabrikalarını güçlendirmesi şarttır. Acil bir eylem planı oluşturularak en kısa

zamanda fabrikalarımızın modernize edilmesi ve teknik altyapılarının uluslararası rekabete uygun bir hale getirilmesi gerekmektedir.

AB, biyoetanol üretimini pancar kotası kapsamı dışına çıkarmıştır. Bu da pancar şekeri üreten fabrikaları ek yatırımlar ile geleceğin yakıtı olarak adlandırılan biyoetanol üretimine yönlendirecektir. Aynı şekilde ülkemizde de şeker fabrikalarına yapılacak ilave yatırımlar ile enerjide dışa bağımlılığımızın azaltılması mümkün olabilecektir. Bu konuda Pankobirlik tarafından Çumra'da kurulan fabrika güzel bir örnek oluşturmaktadır.

Ancak gelişigüzel özelleştirmeler devam ederse, ülkemiz pancar üretimi küçük bir bölgeyle sınırlandırılmış, özelleştirilemeyen fabrikaları kapatılmış ve pancar kotası azaltılmış olarak birliğe üye olmak durumunda kalacaktır. Henüz esasları tam olarak belirlenmemiş olmakla beraber, Reformla birlikte sektörden çekilecek ülkeler nedeniyle ülkeler arası kota aktarımı da gündeme gelecektir. Birliğe tam üyelik halinde ülke şeker kotamız ülkemizin son beş yıllık toplam üretim rakamlarının ortalamalarına göre belirleneceğinden, Türkiye sektörden dışlanan ülkelerle aynı kaderi paylaşacaktır. Ülke şeker kotasını kalıcı olarak kaybedebilecek, bu durumda özel fabrikaların da yaşama şansı kalmayacaktır. Türkiye stratejik öneme sahip olduğu bu sektörden tamamen çekilmek zorunda kalabilecektir. Türkiye AB'nin üçüncü ülkelere karşı olan taahhütlerine de uymak zorunda olduğundan, ülkemiz kamış şekeri üreticisi ülkelerin, büyük pancar şekeri üreticisi AB ülkelerinin, ABD'nin ve çok uluslu NBS şirketlerinin pazarı haline getirilmiş olacaktır.

Bu yüzden Türkiye her ne pahasına olursa olsun AB'ye tam üye oluncaya ve AB Şeker Reformu tamamlanuncaya kadar, yani 2014 yılına kadar şeker üretimini korumak ve maliyetlerini minimize etmek zorundadır. AB şeker reformu doğrultusunda uygun önlemleri almak üzere toplumsal konsensüs sağlayacak somut adımlar atılmalıdır.

Tüm bu nedenlerle Sendikamız Şeker-İş, özelleştirmeye karşı yoğun bir mücadele vermektedir. Bor, Ereğli ve Ilgın Şeker Fabrikalarının özelleştirme programına alınmasıyla birlikte bu mücadelemiz tam bir var olma savaşına dönüşmüştür. Tüm ilgililerle birebir görüşmeler yapılmış, tüm ilgili kişi ve kurumlar adeta dosya bombardımanına tutulmuştur. Pancar çiftçileri, sivil toplum örgütleri, esnaf ve halkın da katılımıyla şubelerimizde eylemler, imza kampanyaları düzenlenmiş, kitap, broşür, afiş ve el ilanları hazırlanarak kamuoyuna dağıtılmıştır. Fabrikalarımızın kurulu bulunduğu yörelerimizin milletvekillerinin katılımıyla oluşturulan çalışma grubunda sektörümüzün özelleştirilmesi ve sonuçları tartışılmış, bu çalışmalarda Sendikamızın haklılığı bir kez daha görülmüş ve ileri sürdüğü tüm tezlerin doğruluğu açıkça ortaya konmuştur. Bu çalışmalara katılan değerli milletvekillerimiz ile Türk-İş Konfederasyonumuzun Yönetim Kurulundaki değerli arkadaşlarımız, mücadelemizi yürekten desteklemişler ve adeta bizlere öncü olmuşlardır. Türkşeker'in ve Pankobirlik'in değerli Yöneticileri, bizleri her zaman desteklemişler, daima yanımızda yer almışlardır.

Canla başla sürdürülen yoğun mücadelelerimiz sonucunda, Bor, Ereğli ve Ilgın Şeker Fabrikalarımızın ihale süreci önce 30 Haziran'a kadar, ardından 30 Kasım'a kadar olmak üzere iki kez ertelenmiştir.

Ancak bu ertelemeler, Sendikamızın ulaşmak istediği nihai sonuç olmadığından, Sendikamız tüm gücüyle mücadelesine devam etmiştir. Nihayet 28 Kasım 2006 tarihinde son derece güzel bir neticeye ulaşılmış, çalışmalarımızın karşılığı alınmıştır. **BOR, EREĞLİ VE ILGIN ŞEKER FABRİKALARININ İHALESİ SÜRESİZ OLARAK İPTAL EDİLMİŞTİR.**

Bu arada bir yandan da hukuk mücadelesi verilmiştir. Bor, Ereğli ve Ilgın Şeker Fabrikaları'nın özelleştirme programına alınmasını öngören ÖYK kararının iptali ve yürütmenin durdurulması amacıyla, 26 Ocak 2006 tarihinde Danıştay'da dava açılmıştır. Danıştay 13. Dairesi'nin talebimizi reddetmesi üzerine, Sendikamızca Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'na itiraz edilmiştir. Kurul, Bor, Ereğli ve Ilgın Şeker Fabrikası'nın satışına onay vermemiş ve üç fabrikanın satışının tekrar gözden geçirilmesini istemiştir. Davamızın, Danıştay 13. Dairesi'nde yeniden görüşülmesi devam etmektedir.

Üst Mahkemenin kararında ayrıca, şeker sektörünün özelleştirme stratejilerinin ve anlaşmalı danışman firmaların çalışmalarının tekrar gözden geçirilmesi istenmiştir.

Şeker fabrikalarının özelleştirilmesi çalışmalarına yardımcı olmak üzere 9 Kasım 2004 tarihinde sonuçlanan ihaleyle görevlendirilen üçlü konsorsiyumda, E D & F Man şirketi de yer almaktadır. Söz konusu şirket, şeker ticareti konusunda 220 yıldır dünyanın 60 ülkesinde 35 şirket ile faaliyet göstermekte olup, şeker ticaretinde dünya lideridir. Ülkemizin şeker üretimindeki her azalış ve Türkiye'nin şekere ihtiyaç duyan bir pazar haline gelmesi, bu şirket için kâr anlamına gelecektir. Temel faaliyetleri itibariyle Türkşeker'in rakibi konumunda olan böyle bir şirketin Şeker Sanayii'nin özelleştirilmesinde kendi çıkarlarından ve kârından başka bir şey düşünceğini, Türkiye'nin milli çıkarlarını gözeteceğini varsaymak mümkün değildir. Dolayısıyla E D & F Man'ın içinde bulunduğu üçlü konsorsiyumun, Şeker Sanayii'nin özelleştirilmesine yönelik stratejiyi ülkemizin çıkarları doğrultusunda belirlemesi beklenmemelidir.

Özelleştirmenin iptal edilmiş olması, Şeker Sanayii'nin sorunlarının çözümü anlamına gelmemektedir. Kanımızca asıl mücadele şimdi başlamaktadır. Bundan sonra sektörü yaşatmaya yönelik çalışmalar yapılarak gerekli önlemler alınmalıdır. AB ile bütünleşme ve AB Şeker Reformu çerçevesinde ülkemiz şeker sektörünün daha verimli, daha etkin ve daha rekabetçi bir yapıya kavuşturularak, sektörün sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekmektedir. Bu çerçevede AB Şeker Rejimi Reformu'nun tamamlanması planlanan ve Türkiye'nin de tam üye olacağı tarih olarak belirlenen 2014 yılına kadar sektöre yönelik devlet desteği ve denetimi sürdürülmelidir.

Ayrıca pancar, her yıl yetiştirilmesi mümkün olmayan, ancak münavebe ile ekilebilen bir bitkidir. Aksi takdirde toprakta bir tür hastalık oluşmakta ve o topraktan yıllarca herhangi bir ürün alınmamaktadır. Bu hastalıkla mücadele yıllardır son derece başarılı bir şekilde sürdürülmektedir. Ancak sektörün özel sektör ağırlıklı bir yapıya geçmesi ile tarımsal mücadelede de çiftçi yalnız bırakılmış olacaktır. Böylece bilinçsiz ekim yapılmasının önü açılacak ve tarım alanlarımızın kaybedilmesi söz konusu olacaktır.

Tüm bu nedenlerle Sendikamız Şeker-İş, sektörün yaşatılmasına yönelik ciddi tedbirler alınana ve bu doğrultuda politikalar oluşturulana kadar mücadele devam edecektir. Bu doğrultuda;

- Öncelikle şeker fabrikalarının özelleştirme kapsamından çıkarılarak özleştirilmesi gerekmektedir. AB'ye tam üyelik tarihi olarak belirlenen 2014 yılına kadar ülkemiz Şeker Sanayi korunmalı ve devlet desteği sürdürülmelidir.
- Bunun yapılamaması durumunda mülkiyet devri yerine işletme hakkının devri yöntemi benimsenmeli, fabrikaların işletme hakkı asıl sahipleri olan pancar çiftçileri ile şeker işçilerinin ve gerekirse sermayenin katılımıyla oluşturulacak yapılanmalara devredilmelidir. Her halükârda en az 10 yıl süresince pancar ve şeker üretim garantisi, fabrikaların

modernizasyonu ve mevcut istihdamın korunmasına ilişkin zorunlu hükümler getirilerek fabrikaların yaşatılması temin edilmelidir.

- Bor – Ereğli ve Iğın Şeker Fabrikaları yeniden Türkşeker bünyesine kazandırılmalıdır.
- Türkşeker fabrikalarının teknoloji ve ölçek sorunları çözümlenmelidir.
- Fabrikaların üretim maliyetleri minimize edilmeli ve pazar olanakları iyileştirilmelidir. Bu konuda tüm kesimler üzerine düşen görevleri yerine getirmeli, devletimiz de kaçak şeker ve tatlandırıcı üretim ve satışını engellemelidir.
- Fabrikalarımızda sağlıklı üretim ve revizyon yapılmasını engelleyen kadro sorunu bir an önce giderilmeli, eksik kadrolar tamamlanmalıdır.
- Ayrıca bu önlemler temel sorunların aşılması amacıyla alınacak diğer önlemlerle desteklenmelidir. Bilahare sektör yeniden masaya yatırılmalı, dünyadaki gelişmeler ve ülkemiz çıkarları doğrultusunda yeniden gözden geçirilmeli ve değerlendirilmelidir.

Türkiye yıllardır enflasyon, iç ve dış açıklar ve borçlar, üretimdeki ve yatırımlardaki durgunluk, işsizlik ve gelir dağılımındaki bozukluklar gibi pek çok ekonomik sıkıntıyla boğuşmaktadır. Türkiye'nin içinde bulunduğu kısır döngülerden kurtulmasının tek yolu, üretmektir. Bu nedenle mümkün olduğunca istihdam yaratma kapasitesi ve katma değeri yüksek ürünlerin üretimi konusunda gerekli politikalar oluşturulmalıdır.

Pancar tarımı ve pancar şekeri sanayi, en yüksek katma değer yaratan ve en fazla istihdam sağlayan sektörlerden biridir. Bu özelliği ile, Türkiye'nin geleceğini garantileme potansiyeli olan sektörlerin başında gelmektedir. Bu nedenle özellikle 2014 yılına kadar sektörün kesinlikle korunması ve desteklenmesi, üretiminin artırılması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA :

- Şeker Kurumu 2001 ve 2002 Faaliyet Raporu.
- Şeker Kurumu 2003 yılı Faaliyet Raporu.
- Şeker Kurumu İnternet Sitesinde (www.sekerkurumu.gov.tr) yayınlanan araştırma raporları ve veriler.
- Şeker Kurumu Başkanı Sayın Abdurrahman ÖZENBAŞ'ın 2004/2005 Pazarlama Yılı Sonuçlarına İlişkin Basın Açıklaması
- T.Ş.F.A.Ş. Genel Müdürlüğü Faaliyet Raporları.
- T.Ş.F.A.Ş. Genel Müdürlüğü internet sitesi (www.turkseker.gov.tr) verileri.
- Pancar Ekicileri Kooperatifleri Birliği (Pankobirlik) yayınları
- Pankobirlik internet sitesi (www.pankobirlik.org.tr) verileri.
- Zir. Y. Müh. A. İsmet TORTOPOĞLU, Vatan Sevgisi ve Şeker Pancarı, Pankobirlik yayını, 2003.
- Uluslararası Şeker Kurumları internet siteleri verileri ve yayınları.
- TBMM'de Şeker Sektörü ile ilgili olarak verilen soru önermeleri ve ilgililerce bunlara verilen cevaplar.

TÜRKİYE ŞEKER SEKTÖRÜNDEKİ GELİŞMELERİN EKONOMİK ve SOSYAL ANALİZİ

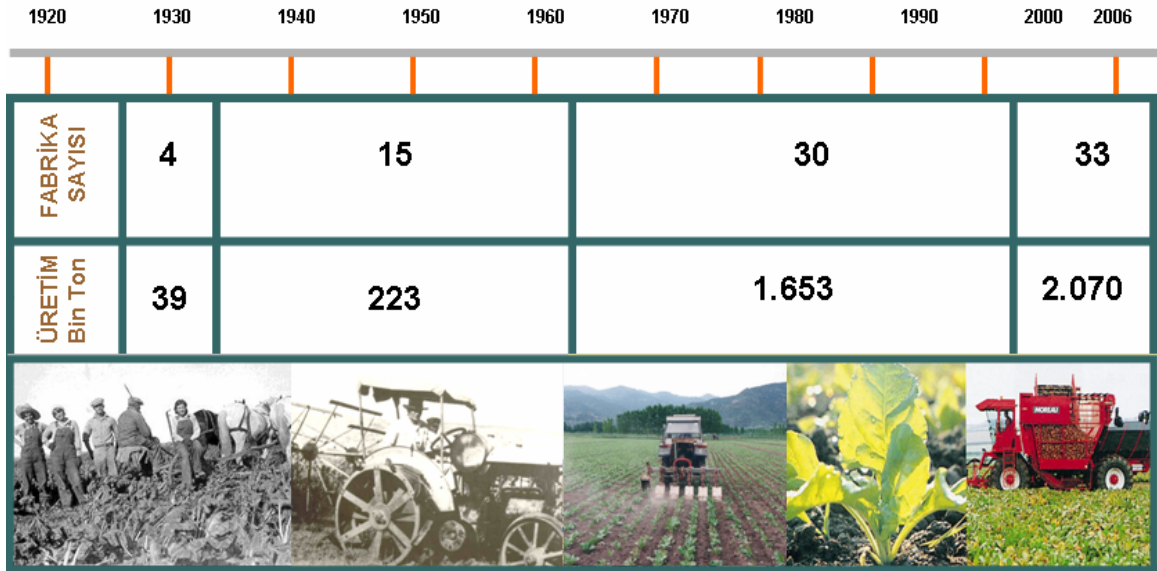
Yrd. Doç. Dr. Mikdat ÇAKIR
PANKOBİRLİK Genel Müdürü

1. TÜRKİYE'DE ŞEKER SEKTÖRÜ

Türkiye'de Şeker Fabrikaları Kurulmasına ve şeker üretimine başlanılmasına büyük önder ATATÜRK 'ün işaretiyle Cumhuriyet döneminde başlanılmıştır. İlk Şeker Fabrikası 17.12.1926 tarihinde işletmeye açılmış, aynı tarihlerde Alpulu Şeker Fabrikasının da temeli atılmış, 26.11.1926 tarihinde fabrika işletmeye açılarak ilk Türk şekerini üretmiştir.

1930'lu yılların başına kadar bu iki fabrika Türkiye'nin ihtiyacını kısmen karşılamıştır. Eskişehir ve Turhal Şeker Fabrikaları bu dönemde kurulmuştur. 1950'li yılların başında artan şeker ihtiyacının karşılanması ve şekerin hammaddesi olan pancarı düzenli ve verimli bir şekilde üretmek amacıyla özel sektör yoluyla yeni fabrikaların yapılması atılımı başlatılmıştır.

1953–1956 yıllarında kurulan 11 fabrikanın 5 adedi pancar ekicileri kooperatifleri adıyla bir araya getirilerek oluşturulan kaynak ile kurulan Kooperatif Fabrikaları şeker sanayine kazandırılmış, fabrika sayısı 15'e ulaşmıştır. 1962 yılından 2001 yılına kadar, ülkemizin nüfus artışına paralel artan şeker ihtiyacını karşılamak amacıyla 15 fabrika daha işletmeye alınarak sayıları 30'a ulaşmıştır. 2006 yılına gelindiğinde Türkiye' de pancardan şeker üreten mevcut 33 fabrikanın 6 tanesi Pankobirlik'e, bir tanesi Pankobirlik ve özel sektör ortaklığına, bir tanesi özel sektöre, 25 tanesi ise Türkşeker'e aittir.

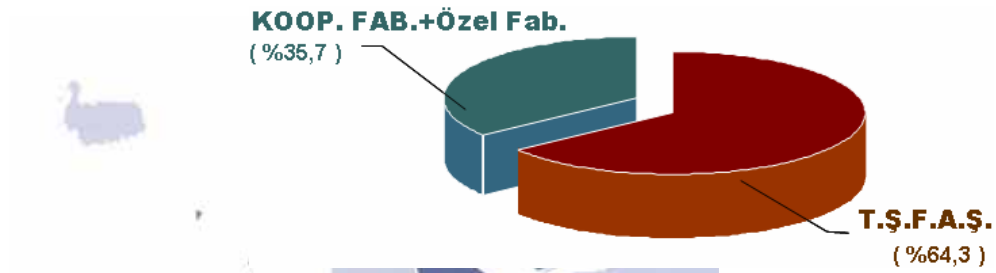
Türkşeker bünyesindeki fabrikalarda yıllık toplam 1.800.000 ton şeker, 4 alkol fabrikasında 57,6 milyon litre etil alkol, tohum işleme fabrikasında yılda 1.200 ton kalibre edilmiş ve yüksek genetik potansiyelli tohum üretim kapasitesi bulunmaktadır. Ayrıca, 2 tarımsal işletmede tarla bitkileri üretimi ve hayvancılık çalışmaları yapılmakta ve 1 araştırma enstitüsü ile de AR-GE hizmeti verilmektedir.

Ülkemizin en büyük sivil toplum kuruluşlarından birisi konumundaki Pankobirlik bünyesindeki (Adapazarı, Amasya, Boğazlıyan (Henüz deneme üretiminde) Çumra, Kayseri ve Konya fabrikaları ile birlikte 6 şeker fabrikası ve ortağı olduğu (%44) Kütahya fabrikası ile sektör üretiminin yaklaşık % 36'ını karşılamaktadır.

2005 – 2006 faaliyet yılında Kooperatif Şeker Fabrikalarında toplam 738.200 ton, henüz özelleştirme süreci devam eden Kamu Fabrikalarında ise (T.Ş.F.A.Ş.) 1.331.800 ton şeker üretimi gerçekleştirilmiştir.

TÜRKİYE PANCAR ŞEKERİ ÜRETİMİNDE PAZARIN DAĞILIMI

2. AB ŞEKER SEKTÖRÜ

2005-2006 dönemi itibariyle;

-AB şeker üretimi 56 ticari işletmenin ve bunların çoğunluğu

aynı şirketler gruplarına ait 30 şirket, 53 Rafineri ve 126 Şeker Fabrikası tarafından gerçekleştirilmektedir.

-Bu fabrikalarda doğrudan istihdam edilen işçi sayısı kampanya boyunca yaklaşık 38 Bin kişi olup, ortalama kampanya süresi 91 gündür.

-Kampanya dışı ve genel ortalama olarak bakıldığında 20 Bin kişi fabrikalarda doğrudan istihdam edilmektedir.

-AB şeker üretiminin %35'lik kısmı ise şeker pancarı üreticilerinin elindedir.

-2005- 2006 döneminde Avrupa Birliği Dünya şeker üretiminin %15'ini, Tüketimi'nin %13'ünü, İthalatı'nın %12'sini İhracatının ise %16'sını karşılamaktadır.

Avrupa Birliğinde pancar şeker sanayi; ülke ekonomisine katkısı ve üreticilere sağladığı yüksek ekonomik getirisi yanında, çevreci bir ürün olması nedeni ile büyük önem arz etmekte olup sürdürülebilirliği yönünde gerekli önlemleri alınarak şeker fabrikalarında sürekli kapasite artırımına yönelik yatırımlar yapmaktadırlar. Şu anda AB 'de bunu sağlayabilecek optimum işletme kapasitesi 10.000 ton/gün ve daha üstündedir.

Son genişlemeyle birlikte üye sayısı 25 olan AB'de şeker pancarı üreten tarım işletmesi sayısı 125 bin artmış ve toplam işletme sayısı 355 bine ulaşmıştır. Yeni üyelerle birlikte şeker pancarı ekim alanı %30 üretimi %15 artmıştır. Üye ülkeler arasında en çok işletmeye sahip ülkelerin başında Polonya (100), Almanya (48.3 bin), İtalya (46.4 bin) ve Fransa (31.8 bin) gelmektedir. Son yıllarda AB-25'in şeker üretimi 19-20 milyon ton arasında gerçekleşmiştir.

AB-15'de ortalama tarımsal işletme genişliği 20 hektar olmasına karşılık, şeker pancarı tarım işletmelerinin ortalama büyüklüğü 70 hektar civarındadır.

Lüksembourg hariç, şeker pancarı AB-15'de tüm ülkelerde üretilmektedir. Fakat, verimlik ülkeden ülkeye büyük farklılık gösterir. Yeni üye ülkelerin altısında şeker üretilmekte ve bunların üretim miktarı yaklaşık 3 milyon ton ve bu üretimin yaklaşık üçte ikisini Polonya yapmaktadır. Yeni üye ülkelerden Güney Kıbrıs, Malta ve Estonya'da şeker üretimi yoktur. Fransa, Almanya ve Polonya'nın şeker üretimleri AB-25'in üretiminin yaklaşık yarısını oluşturmakta ve üretim sırası bakımından bu ülkeleri İtalya ve İngiltere takip etmektedir.

AB'nde Şeker Rejimi Genel Pazar Organizasyonu (CMO) içerisinde 2001/ 1960 Sayılı Şeker Rejimi kapsamında düzenlenmiş, rejimde pancar şekeri ve Nişasta Bazlı Şekerlerin üretim kotaları, kotalara göre Pancar alım fiyatları, rafine ve ham şeker satış fiyatları, ithalat fonları ve desteklemeler ana başlıklar olarak yer almaktadır.

AB Şeker rejimi kapsamında desteklenen ürünler, pancarı üretimi, pancar şekeri (sakaroz), katı halde kimyasal saf sakaroz, pancar ve şekerin rafine atıkları (melas), pancar posası küspedir. AB'de tarım, oluşturulan sistemle garanti kapsamına alınmıştır. 2004/05 yılında AB'de tarım sektörüne yaklaşık 45 Milyar Euro kaynak sağlamıştır. Bu kapsamda şeker sektörüne 1,5 milyar Euro, yani tarıma ayrılan desteklerin %3,3'ü civarında bir miktar sadece pancar şekerinin desteklenmesinde kullanılmıştır.

2004/2005 ÜRETİM DÖNEMİNDE TARIM ve ŞEKERE YAPILAN DESTEKLER VE STOK DURUMU

KONU BAŞLIĞI	ABD	AB	TURKİYE
1. Tarıma Destek	75,0 Milyar Dolar	45,0 Milyar €	1.5 Milyar Dolar
2. Şeker Üretimi	11,0 Milyon Ton	19,0 Milyon Ton	2.3 Milyon ton
3. Şekere Destek	1,8 Milyar Dolar	1,5 Milyar €	-

Kaynak : USDA / Danish Research Institute of Food Economics / Sugar Economy

2.1. AB - DTÖ GÖRÜŞMELERİ VE AB YENİ ŞEKER REFORMU

Dünya Ticaret Örgütü, AB'ni şeker ticaretinde ihrac amaçlı desteklerin için mevcut şeker rejimini değiştirmesi konusunda baskıya almıştır. Bu baskılar ve mahkeme kararları AB'ni 23 Kasım 2005 tarihi itibariyle 30 Haziran 2006'da sona erecek olan mevcut şeker rejiminin değiştirilmesi kararını aldırın sürece zorlamış, son Hong Kong görüşmelerinde 2013 yılına kadar ihracat desteklerinin kaldırılacağına tutanaklara geçmiştir.

AB ŞEKER REFORMU 2006 - 2015

AVRUPA BİRLİĞİ

- Ortak Tarım Politikası Reform süreci,
- Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) iç destekler ve sübvansiyonların düşürülmesi yönündeki baskıları ile
- Çeşitli etkenler sonucunda

Şeker Rejiminde köklü değişiklikler yapılması yönünde karar almıştır.

2.1.1. Reformun Hedefleri

- Avrupa piyasasının aşırı fiyat dalgalanmalarından korunması,
- Düzenli şeker arzının sağlanması ve verimsiz şeker arzının daraltılması,
- AB'nin uluslararası yükümlülükleri ile uyuşan bir şeker piyasası kurulması,
- Uluslar arası piyasalarda daha rekabetçi bir şeker sektörünün oluşturulması,
- Şeker rejiminin OTP reform süreci ile uyumlu hale getirilmesi,
- Sektörü yeniden yapılandırırken daha çok pazar odaklı yönelimin sağlanması,
- Rejimin basitleştirilmesi ve daha şeffaf hale getirilmesi,
- Bütçe maliyetlerinin sınırlanmasıdır.

2.2.2. Reform ile yapılan Düzenlemeler

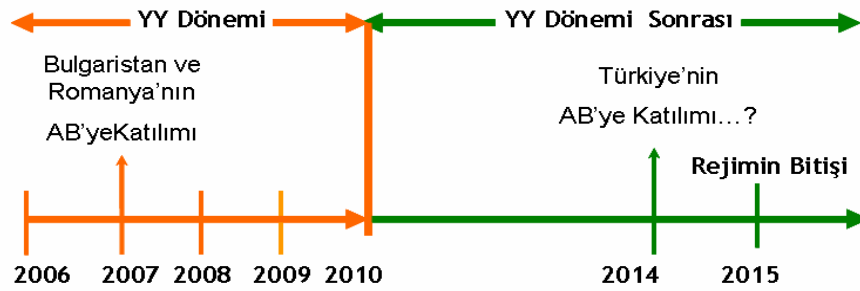
- 2006/2007 piyasa yılından başlanarak ilk yıl %20, ikinci yıl %25, üçüncü yıl %30 ve dördüncü yıl %40'a tamamlanacak şekilde şeker fiyatlarında bir kesinti gerçekleştirilecek.
- Dört yıl sürecek bu geçiş döneminin ardından, müdahale sistemi kaldırılacak ve müdahale fiyatının yerini referans fiyatı alacak.
- Piyasa fiyatının referans fiyatın altına düşmesi durumunda bir güvenlik önlemi olarak, özel depolama ortaya konulacak.
- Tek Çiftlik Ödemesi kapsamında, çiftçilere fiyat kesintisinin ortalama %64,2'si oranında tazminat verilecek.
- Yeni rejim herhangi bir değişiklik yapılmadan 2014/2015 piyasa yılına kadar geçerliliğini koruyacaktır.

- Üreticilere, işletme kapatma desteği ve kotadan vazgeçilmesinin etkilerini önlemeye yönelik bir ödemeyi de içeren bir gönüllü yeniden yapılandırma planı sunulacak.
- Kotalarını en az %50 oranında indiren ülkelerde, pancar ve kamış üreticilerine en fazla 5 yıl süreyle destek verilebilecek. (Çeşitlendirme Yardımı)

SEKER KOTALARI, FİYATLAR VE DESTEKLERDE ÖNGÖRÜLEN DEĞİŞİKLİKLERİN ÖZETİ

	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/2015
Kotalar A+B (milyon ton)	17,4	18,2	15,0	14,0	13,1 / 12,2
% değişim					- %29,8
Şeker Referans Fiyatı (€/ton)	631,9	631,9	631,9	541,5	404,4
% değişim					- %40
Asgari Pan. Alım Fiyatı (€/ton)	43,6	32,9	29,8	27,8	26,3
% değişim					- %36
Kota Feragat Dest. (€/ton)	0	730	730	625	520

YENİDEN YAPILANDIRMA (2006 – 2015) “TAKVİM”

YY= Yeniden Yapılandırma Dönemi.

AB'de yeni şeker reformunda yeniden yapılanma süreci 2006-2010 yılları arasında gerçekleştirilecek olup, 2014/15 yılında yeni rejim sona erecektir. AB uzmanları rejimin devamı ve yapılacak değişiklikler konusunda sistemin oluşacak yeni durum sonrasında

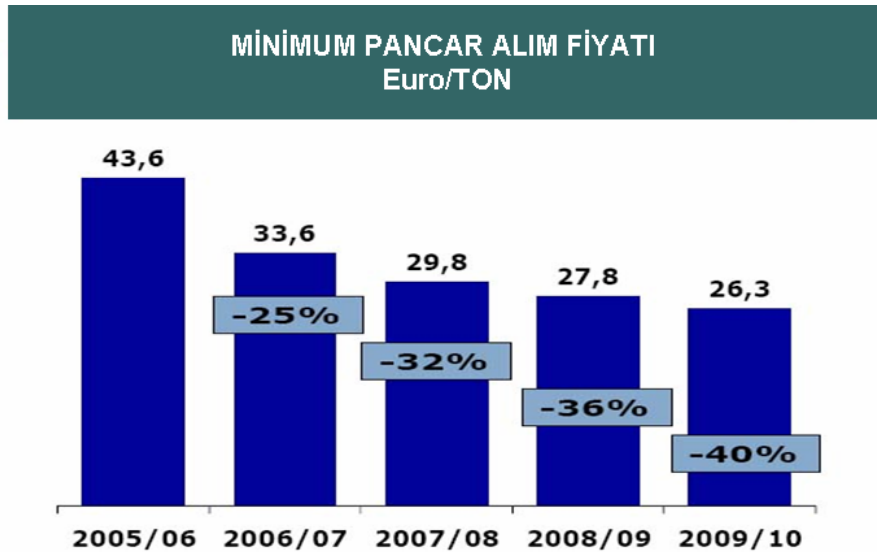
şekilleneceğini ifade etmektedirler. Yeniden yapılanma süresince sektörde yapılacak yardımlar ve destekler ise aşağıdaki tabloda verilmiştir.

YENİDEN YAPILANDIRMA (2006 – 2015) “DESTEKLER”

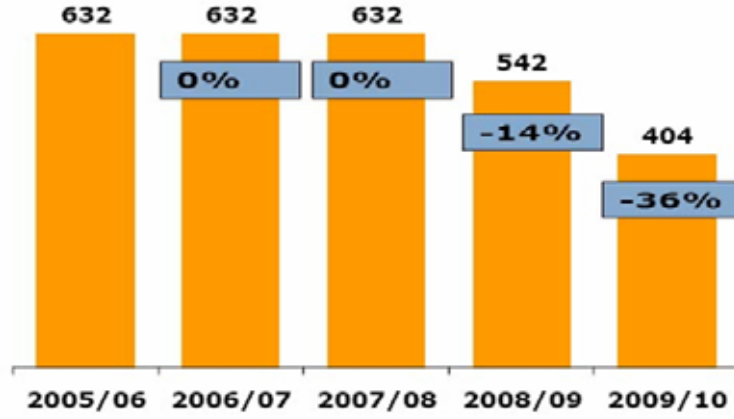
YARDIM (Euro/Ton)	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10
YAPILANDIRMA YARDIMI	730	730	625	520
ÇEŞİTLENDİRME YARDIMI + İlave Yard.	109,5	109,5	93,8	78

- 1- Gönüllü olarak üretimden tamamen ayrılacak (**yapılandırma**) veya %50 si'ne kadar kısmen ayrılacak sanayiler için (**çeşitlendirme**) kotalı şekerde ton başına verilen yardımlar.
- 2- Pancar üretiminden vazgeçen ve diğer ürünlere yönelik bölgelerdeki üreticilere verilen yardımlar. (**kayılları'nın %60'ına kadar tanzim**)
- 3- **Enerji tarımına yönelik** üretimde üreticilere yapılan yardımlar (**45 euro/ha**)
- 4- **Biyoyakıt politikaları vergi muafiyetleri ve teşvikler.**

Reformla birlikte kademeli olarak minimum pancar alım fiyatları yaklaşık %40 düşürülmesi öngörülmüş, Şekerin fabrika çıkışı minimum satış fiyatı ise %36 düşürülerek 404 Euro / ton olarak belirlenmiştir.

ŞEKER REFERANS FİYATI Euro/TON

AB ŞEKER REFORMUNUN ÜYE ÜLKELERİN ŞEKER SEKTÖRLERİ ÜZERİNDEKİ OLASI ETKİLERİ

ÜRETİMİN CİDDİ BOYUTLARDA DÜŞECEĞİ, GİDEREK YOK OLACAĞI ÜLKELER	ÜRETİMİN SÜRECEĞİ, ANCAK ÖNEMLİ ÖLÇÜDE AZALACAĞI ÜLKELER	ÜRETİMİN AZ MİKTARDA DÜŞECEĞİ VEYA MEVCUT DÜZEYDE KALACAĞI ÜLKELER
Yunanistan	Çek Cum.	Avusturya
İrlanda	İspanya	Belçika
İtalya	Danimarka	Fransa
Portekiz	Letonya	Almanya
	Litvanya	Hollanda
	Macaristan	Polonya
	Slovakya	İsveç
	Slovenya	İngiltere
	Finlandiya	

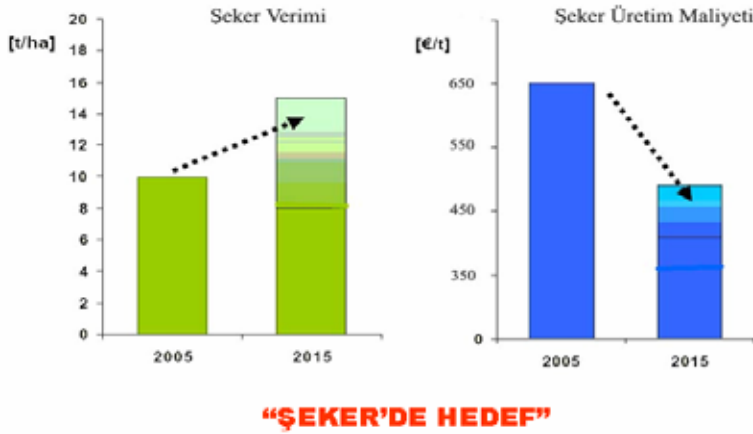
AB ŞEKER REFORMU SONRASINDA OLASI DURUM

- Kademeli Olarak Azalan Pancar Şekeri Üreticisi Ülke.
- Merkezi ve Kuzey Avrupa'da Sektörel Konsantrasyon.
- 430-450 €/ton Fab. Şeker Satış Fiyatı.
- 25-30 €/ton Pancar Alım Fiyatı.
- İç Tüketime Yönelik Üretim.

2.2. YENİDEN YAPILANMA SÜRECİ ve AB'DE MEVCUT DURUM

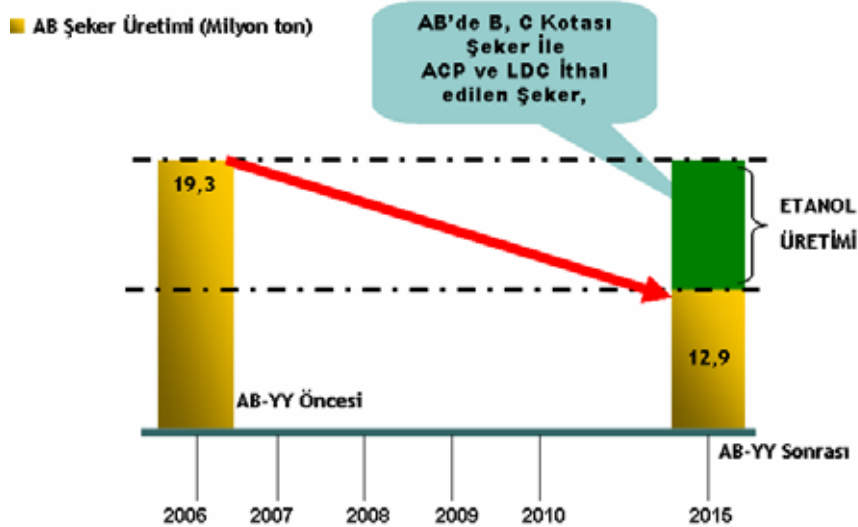
AB uzmanları'nın şeker reformu ve politikaları kapsamında 2009/10 yılına kadar ve sonrası için yapılan değerlendirmelerinde; Diğer tarım ürünleri gibi şekerde de destekleme politikaları'nın devam edeceği ve pancar şekeri üretiminin sürdürüleceği şeklindedir. AB, DTÖ ve çok uluslu şirketlerin baskılarına rağmen diğer tarım ürünlerinde olduğu gibi pancar şekeri üretimindeki sübvansiyonlarını da sürdürmektedir. Yeni oluşumda AB Şeker sanayinde öne çıkan en önemli faktör, şeker verimini artırmak ve şeker üretim maliyetlerini düşürmek olacaktır.

YENİDEN YAPILANDIRMA (2006 – 2015)

2006 yılının ortalarından beri dünya şeker borsa fiyatları artmaktadır. Yeni şeker reformu sonrasında, AB'de ihracata yönelik şekerin üretilmeyecek olmasının ortaya çıkaracağı çıkmazı aşmada ortaya çıkan çözüm, biyoyakıt (biyoetanol) üretiminde şeker pancarının en avantajlı ürünler arasında yer almasıdır.

AB'de yenilenebilir kaynaklardan üretilen yakıtların kullanımının artırılması ile petrole olan bağımlılığın azaltılarak, fosil kökenli yakıtlardan kaynaklanan CO₂ salınımlarının indirgenmesi ve küresel ısınma karşısında Kyoto Protokolü hedeflerinin karşılanmasına katkıda bulunulacağı fikri kabul görmüştür.

AB şeker sektöründe yapılan yeniden düzenlemeyle ortaya çıkan en önemli zorluk, fabrika kapanmaları neticesinde oluşacak sosyo-ekonomik problemlerdir.

Pancar üretim masraflarının azaltılması ve verimin artırılması en önemli hedef olarak gösterilmiştir. Petrol fiyatlarında ki artış ve AB nin ithal petrole olan bağımlılığı, yerli üretim şeker pancarı ve için yeni pazar imkânları yarattığı fikrini öne sürmektedirler.

Biyo yakıtların kullanımı ve tüketimin artırılması hususunda AB ülkelerinin biyoyakıt üretimine istekli olmalarını sağlayan bir diğer faktör ise; AB'nin DTÖ (Dünya Ticaret Örgütü) ile olan görüşmeleri neticesinde uygulamaya koyduğu yeni şeker reformu ile ihracat amaçlı üretilen şekerin (toplam 4–6 milyon ton) 2006 pazarlama yılından itibaren üretilmeyecek olmasıdır.

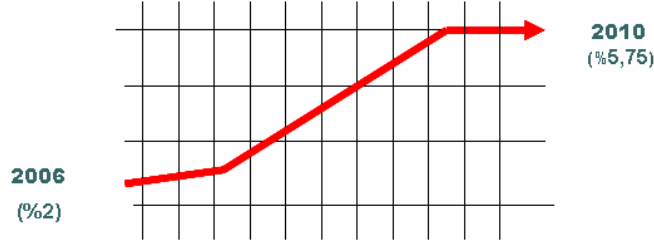
Petrol kaynaklarının azalması ve fiyatlarının yükselmesi karşısında, biyoyakıtların geleceği iyi görünmektedir. Birçok ülkede etanol yatırımları hükümetler tarafından desteklenmekte, Avrupa'da biyoyakıt pazarını genişletmek için yasal çalışmalar sürmektedir. Petrol şirketleri, biyoetanolin benzin ile karıştırılmasına ve esnek yakıtlı (flexy) araçların geliştirilmesi konusunda çalışmalarını büyük bir hızla sürdürmektedirler.

Bilindiği gibi Avrupa'da biyolojik yakıtlar 2003/30/EC yönergesi ile tanımlanmış, Yönerge'de etanol için belirtici bir harmanlama hedefinin oluşturulmasını amaçlanmış, referans değer 2005 yılı için %2 ve 2010 yılı için %5.75 olarak oluşturulmuştur.

YENİDEN YAPILANDIRMA (2006 – 2015)

- AB ülkeleri yayımladıkları 2003/30/EC sayılı direktifin 3/1.maddesi a ve b fıkraları ile biyoyakıtların fosil yakıtlara karışım hedef oranlarını aşağıdaki gibi belirlemişlerdir.

BIYOYAKITLAR'DA HEDEF

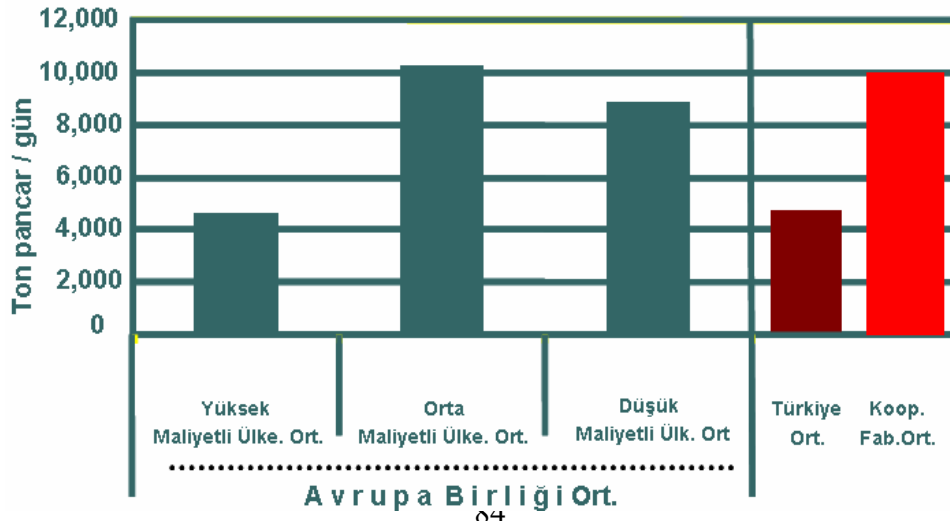

AB Üyesi ülkeleri çoğunluğu yönergenin uygulanmasını kuvvetle istemektedir. Pek çok proje üretimi artırmak amacıyla yürürlüktedir. 2005 yılındaki AB tarımsal kökenli alkol üretiminin ise yaklaşık %40 yakıtlara karıştırılmak üzere kullanılmıştır.

3. TÜRKİYE İÇİN DEĞERLENDİRME

Türkiye’de bulunan 33 adet şeker fabrikasının toplam pancar işleme kapasitesi günlük 140.000 ton düzeyindedir. Fabrika başına kurulu kapasite: T.Ş.F.A.Ş.’ne ait fabrikaların ortalama kapasitesi 4.000 ton/gün , pancar kooperatifi fabrikalarının kapasiteleri 8.500 ton/gün seviyelerindedir. T.Ş.F.A.Ş.’ne ait 26 adet fabrikadan sadece 7 tanesinin (Afyon, Çorum, Ereğli, Eskişehir, Iğın, Susurluk ve Turhal) günlük pancar işleme kapasiteleri 6.000 ton ’un üstündedir. Geriye kalan 19 fabrikanın kapasitelerinin düşük olması nedeniyle ölçek ekonomisinin avantajlarından faydalanamamaktadır.

AB İLE ORTALAMA PANCAR İŞLEME KAPASİTESİNİN MUKAYESESİ

Avrupa Birliği (AB) ÷lkelerinde NBSĐ için (HFCS) ortalama %2'lik kota bulunmaktadır. Üzerinde durulması gereken en önemli ayrıntı; Őekerpancarından Şeker üretiminde birinci ve ikinci sırayı paylaşan ÷lkelerden Fransa'da bu oran % 0.42, Almanya'da ise % 0.89'dur. AB ÷lkeleri Şekerpancarı tarımının sağladığı katma değer nedeniyle, daha ucuz olan NBSĐ üretimine kota uygulayarak Şekerpancarı tarımını teşvik etmektedir. Türkiye'de ise, AB normlarının aksine yeni Şeker Yasası ile bu kota % 10 (AB nin 5 katı) olarak belirlenmiş, bu da yetmezmiş gibi Bakanlar Kuruluna tanınan yetki ile ihtiyaç olmadığı halde Şeker pancarının aleyhine son üç yıldır % 50 arttırılarak %15'e çıkarılmakta, adeta bindiğimiz dal kesilmektedir

Sektörün en önemli sorunlarından bir diğeri de; ÷lkeye sınır ticareti yoluyla "*kaçak Şeker girişi*" ve tam olarak ne kadar kullanıldığı kontrol edilemeyen "*kimyasal tatlandırıcılar*" dır. ÷lkemizde ilaç ve vb. sanayilerde kullanılması gereken kimyasal tatlandırıcı ihtiyaçı 1 ton olmasına karşın, 2004/5 yılında ithalatı yapılan ve sakaroz kökenli Şekerin de kullanıldığı sanayilerde kullanılan tatlandırıcı miktarı 8 ton olmuştur. Yoğun tatlandırma güçleri nedeniyle (normal doğal pancar Şekerinin 200, 1000, 2000, 5000, 10 000, 20 000, hatta 40 000 misli) bir el çantası ile 500-1000 ton (5-10 kamyon) Şekere eŐdeđer kimyasal tatlandırıcı kaçak olarak yurda sokulabilmektedir.

Belli miktarı aŐınca kanser riski olan kimyasal tatlandırıcılar maalesef daha çok çocuklarımıza içirdiğimiz meyve sularında kullanılmaktadır. Hatta Őekersiz Şeker gibi sloganlarla bon bon Şekeri olarak dahi piyasaya sür÷lmektedir. Bu Şekerlerin bir tanesi bile günlük risk miktarını kat kat aÇmaktadır. Gıdalarda kimyasal kullanım oranını kontrol edecek otorite, yasal boşluktan dolayı yoktur. Ciddi devlet organizasyonlarının hiç birinde bu örneklere rastlamak mümkün değildir. Aç gözli ticaretin insan sağlığını hiçe sayması, gelecek nesillerde kanser patlamasının ana sebeplerinden olacağı tahmin edilmektedir.

Bilindiği gibi kamuya ait Şeker fabrikaları özelleştirme kapsamındadır. Sektörün özelleŐtirilmesinin önünde; iç pazar payındaki daralma, uygulanan sektörel politikalar, dünyadaki gelişmeler, uluslararası anlaşmalar gibi problemliler konular vardır. Şeker sanayinin sosyo-ekonomik tarımsal sanayi yatırım sınıfı olma özelliğinin yanı sıra, stratejik gıda maddesi olması nedeniyle milli güvenlik boyutu da unutulmamalıdır. Bunun için ÷lkemiz Şartlarında en uygun özelleştirme modeli; geniş çiftçi kitlelerinin içinde yer aldığı özelleştirme modelidir. Tapusu devlette kalan ancak; belli iyileŐtirici proje garantili Őartlarla başarılı pancar çiftçi kooperatiflerine devredilme seçeneği düşün÷lmelidir.

÷lke Şeker Sektörü'nün AB ile uyum çalışmaları kapsamında 2001 yılında yür÷rlüğe giren 4634 sayılı yeni Şeker kanunu ile uluslar arası taahhütlere uyumlu, devlet desteğinden arındırılmış, özel sektörü teşvik edici, rekabete açık ve katılımcı bir sektörel yapı amaçlanmıştır. Kanun, sektörün kendini finanse etmesi, düzenli arz yapısı, kotalı Şeker üretimi, sözleşmeli pancar üretimi, nişasta bazlı Şeker üretimini de kotalı üretim planına alınması gibi ilkeleri de esas almaktadır.

AB ile tarım müzakerelerine baŐlamaya çabaladığımız Şu günlerde, ÷lkemiz açıŐından hayati önem arz eden Şeker üretim kotalarının belirleme kriterlerinden olan üretim ve tüketim rakamlarımız, ÷lke Şeker sanayisi açıŐından önemli baz teşkil edecektir. Zira, AB ÷lke üretim kotalarını belirlerken müzakerelerin tamamlanmasından önceki son 5 yıllık ortalama üretim rakamlarını esas almakta ve ÷lke A ve B Pancar Şekeri ve NBSĐ üretim kotalarını bu verilere

göre belirlemektedir. Bu sebeple; kaçak şeker, NBS ve kimyasal tatlandırıcı kullanımı modern devlet anlayışına uyarlanmalıdır.

4. AB ŞEKER REFORMU'NUN TÜRKİYE'YE OLASI ETKİLERİ

Yeni yürürlüğe giren AB Şeker politikası 2014/15 pazarlama yılından sonra da devam edecek olursa ve eğer Türkiye bu tarihte Birliğe tam üye olursa, Türkiye şeker sektörü üzerinde ortaya çıkacak olası sonuçlar şöyle sıralanabilir;

- ✓ Türkiye için yurtiçi kullanımı (talebi) dikkate alan bir üretim kotası pazarlığı yapılacaktır.
- ✓ Yeni yürürlüğe giren (Temmuz 2006) AB şeker rejimine göre üreticiye ödenecek min. pancar alım fiyatı 26.3 €/ton olacaktır. Türkiye'de 2003-2005 yılları ortalaması olarak pancar alım fiyatı 56.5 €/ton olmuştur¹. Bu verilere göre üreticiye ödenen pancar fiyatlarının düşeceği söylenebilir.
- ✓ AB şeker ithalatında %200-250 seviyelerinde tarife eşdeğeri koruma kullanılmaktadır. Yeni şeker rejimi ile fabrika çıkışı şeker satış fiyatlarında %36 indirim yapılacaktır. İthalat fiyatı olarak dikkate alınan ham şeker referans fiyatı dört yıllık süre sonunda %36 düşecektir.
- ✓ Reform sonrası AB şeker ithalatında koruma oranı Türkiye'de kullanılan %135'lik orandan daha düşük olmayacaktır. Büyük olasılıkla 2015 yılına kadar hem Türkiye'de ve hem de AB'nin şeker ithalatında kullandığı tarifeler (tarife eşdeğeri olarak) arasındaki fark azalacaktır. Bundan dolayı AB üyeliği Türkiye'ye ithalatta ilave bir tarife indirim yükümlülüğü getirmeyecektir. AB uzmanları şeker politikası reformu sonunda dünya fiyatlarında ortaya çıkacak artışı da dikkate alarak, AB fabrika çıkışı şeker satış fiyatının dünya fiyatından yinede %50-60 daha yüksek olacağını (450-500 Euro/Ton) ifade etmektedir (**Gábor Zsugyelik 2005**).
- ✓ AB ülkelerinde, 2004 yılı verilerine göre tüketici fiyatları ortalama 1.28-1,59 \$/kg olup, ülkeden ülkeye ciddi farklılık göstermemektedir. Türkiye'de 2005 yılında beyaz toz şeker perakende satış fiyatı AB ülkelerindeki ortalama perakende satış fiyatları ile yaklaşık aynıdır. Bu bilgilere göre, Türkiye'de tüketici fiyatlarında AB üyeliğinden dolayı %10 dolaylarında bir düşme beklenebilir Ancak şeker fiyatlarını belirleyecek olan esas unsurun döviz kurundaki dalgalanma olacağı gözden uzak tutulmamalıdır.
- ✓ Türkiye'de 2000 - 2005 yılı üç yıllık ortalamaya göre, pancar üretim masrafları içinde işgücü, tarla kirası, çeki gücü (ekim-sulama-hasat vb), gübre ve nakliyenin payları sırasıyla %30, %25, %19, %11 ve %8.5 olarak hesaplanmıştır. AB üyeliği ile birlikte gübre ve mazot fiyatlarındaki indirim (KDV ve ÖTV ayarlamalarından dolayı) de dikkate alındığında, işgücü ücreti ve arazi kiralalarının düşük ve verimin yüksek olduğu bölgelerde (Orta Anadolu Şartlarında) üretim devam edecektir.

¹ Açıklanan fiyatlar yıllık ortalama YTL/Avro kuru ile Avro'ya dönüştürülmüş ve daha sonra üç yıllık ortalama alınmıştır.

5. AB MÜZAKERE SÜRESİNCE ÖNERİLER ve ÖNLEMLER

AB uzmanları şeker pancarı ve şeker fiyatlarında reform ile yapılacak indirimden sonra, şeker pancarı ziraatı ve şeker pancarı şekeri üretiminin rekabetçi bölgelerde devam edileceğini ifade etmektedir.

Bu ülkeler kategorisine yeni giren Polonya (Bu ülkedeki verimli fabrikaların tümü özelleştirilirken Fransa, İngiltere ve Almanya tarafından alınmış, fabrikaların kotası Polonya şeker sektörünün % 70' i dir.) şeker pancarı ve şeker üretim kotası pazarlıklarında sektörü en iyi şekilde savunan ve koruyan ülke olmuştur.

Portekiz, İspanya, İrlanda, İtalya ve Yunanistan'a şeker pancarı ve pancar şekeri üretiminde şans tanınmamaktadır.

TÜRKİYE Şeker Sektöründe AB müzakerelerini AB ile değil, AB şeker sektörünün dev ülkeleri ile yapacaktır. O halde AB ile müzakereler öncesi ve süresince öne çıkan önemli hususlar şunlardır.

- ✓ Şeker kotası pazarlığında tüketim miktarı, kayıt dışı tüketimi de yansıtacak şekilde, doğru belirlenmelidir.
- ✓ AB'de olduğu gibi kimya (tıbbi amaçlı) ve ilaç sanayinin kullandığı şeker miktarı ve yıllık büyümesini ortaya koymak için bir veri tabanı oluşturulmalıdır.
- ✓ NBS üretim kotaları AB normlarına çekilmelidir.
- ✓ Son yıllarda sentetik tatlandırıcıların kullanım miktarı şeker kotasının %10-15'ine ulaşmıştır. Sentetik tatlandırıcılar için pancar ve NBS toplam kotasının belirli bir yüzdesini aşmayacak şekilde ilaç sanayi ve mecburi sağlık (Şeker hastalığı vb) kullanımları için yetecek miktarda ithalat ve kullanım izni verilmelidir.
- ✓ Yapılacak reformlarla ekim alanı ölçeklerinin büyümesi ve teknik ve bilimsel çalışmalarla birim alanda pancar ve şeker veriminin artırılması sağlanmalıdır.
- ✓ Şeker Pancarı üretimi ve Şeker Sanayi ABD, AB ve diğer gelişmiş ülkelerde olduğu gibi mutlaka desteklenerek üretimin sürekliliği sağlanmalıdır.
- ✓ Şeker İthalatında gümrük vergisi uygulaması garanti altına alınmalı ve DTÖ müzakerelerinde savunulmalıdır.

6. SONUÇ

AB ile rekabette ve pancar tarımı ve sanayinin sürdürülebilirliği noktasında ;

- ✓ Pancardan şeker üretiminin yanında, pancar şekerinden elde edilen ürün yelpazesi (Sıvı şeker, etanol, şekerleme, çikolata vb.)genişletilmelidir.
- ✓ Türkiye'nin AB müktesebatını üstlenmesi durumunda zorunlu kalabileceği bazı anlaşmalar, şekerin dış ticareti açısından tehlikeli sonuçlar doğurabilir. (LDC ve ACP Şeker İthalatları)
- ✓ Türkiye AB'ye adaylığı ve yeni şeker rejimi nedeniyle, sektörde yeni düzenlemeler yapmak zorundadır. (sektörel reform planı, yasal ve yapısal düzenlemeler.)

Bir sivil toplum kuruluşu olarak örgütlenme yapısıyla, bilgi birikimiyle, ülke tarımına ve çiftçisine devletten hiçbir destek almadan hizmet vermekte olan PANKOBİRLİK, yedi fabrikasıyla sektörün kamudan sonraki en büyük aktörü konumunda bulunmakta, faaliyetleri ile milli ekonomiye ve etkinlik gösterdiği bölgelere önemli ekonomik değerler kazandırmaktadır.

Kendi bünyesindeki tüm fabrikalarda modernleştirme ve kapasite artırımı ile ilgili yatırımlarını son hızla sürdüren Pankobirlik, aynı zamanda bir ilki daha gerçekleştirerek 2004 yılında, tamamen kendi öz kaynakları ile bu alanda ülkemizin en büyük yatırımı olan Çumra Şeker Fabrikasını ülkemizin hizmetine sunmuştur.

POLİTİKA: ÜRÜN ÇEŞİTLENDİRME ve SÜRDÜREBİLİRLİK

- **BIYOETANOL**
- **Sıvı Şeker**
- **Şekerli Mamuller (bom bom şekeri, kandis şek.)**
- **Çikolata**
- **Paket Yaş Küspe (Küspe Sucuğu)**
- **Zenginleştirilmiş Et ve Süt Yemi**
- **Süt ve Süt Ürünleri**
- **Hayvan Kreşi (Dana Bank)**
- **Kuru Küspe**

ETKİ: KOTA BASKISINDAN KURTULMA ve DIŞA BAĞIMLILIĞIN AZALMASI OLACAKTIR.

Bununla da yetinilmemiş, fabrikanın açılışı sırasında temeli atılan Sıvı Şeker Fabrikası 6 ay gibi kısa bir sürede tamamlanarak ülkemizin ilk pancardan sıvı şeker üreten fabrikası olarak üretime başlamıştır. Bugün ise sıvı pancar şekerine olan artan talebi karşılayabilmek için kapasitesinin iki katına çıkarılması çalışmaları da tamamlanmak üzeredir.

Bunun yanı sıra ülkemizin petrol bağımlılığının azalmasına önemli katkı sağlayacak ve çevresel nedenlerle kullanımı zorunlu hale gelecek biyoetanol üretimine 2007 yılı ilk aylarında başlanacaktır (Konya Şek. Fab. Çumra Şeker Tesislerinde). 84 milyon litre üretim kapasitesine sahip bu yatırımımız, ülkemizin ilk pancardan biyoetanol üretecek fabrikası ve çiftçimizin kota sorununun çözümüne katkı sağlayacak olması bakımından oldukça önemlidir.

Pankobirlik çevreye de büyük önem vermektedir. Dünyada ve ülkemizde bir ilki başararak kamu dışındaki bir kuruluş olarak Konya'da 2 yıl içerisinde 2,5 milyon ağaç toprakla buluşturulmuştur. Ayrıca bu faaliyetlerimizi daha da yaygınlaştırmak üzere Çumra Şeker Fabrikası içerisinde 1,3 milyon/yıl kapasiteli Fidanlık oluşturulmuştur. Türkiye Şeker Sanayinin yıllar boyunca kontrollü bir teknik tarım sistemini uygulaması sonucu, **kooperatif fabrikaları** yaptığı kapasite artırım yatırımları yanında verimliliği artırılan fabrikalarda üretim maliyetleri minimum seviyelere indirilerek **AB ile rahatlıkla rekabet edebilir duruma gelmiştir**. Pancar çiftçimizin tamamen kendi öz kaynaklarıyla gerçekleştirdiği bu yatırımlar, sanayinin bütünleşmesi ve kırsal kalkınmanın sağlanabilmesi adına da oldukça önemlidir.

KAYNAKÇA

- CEFS ve Bartens
- CIBE - D. 281 / 3.10.2005 Kooperatifler Komitesi toplantısı 20 / 21 Ekim 2005 – Pieštany – SK
- F.O. Licht Uluslar arası Şeker ve Tatlandırıcı Raporu./Cilt.137, No.36 / 06.12.2005/© 2005 F.O.Licht GmbH
- USDA Foreign Agricultural Service, 2005. Gain Report Number:E35225, 30 Kasım 2005.

ÜÇÜNCÜ OTURUM

TARIM VE GIDA SOSYOLOJİSİ

Oturum Başkanı

Prof. Dr. Mehmet ECEVİT
(ODTÜ Sosyoloji Bölümü)

Konuşmacılar

Atakan BÜKE (ODTÜ Sosyoloji Bölümü)
Yrd. Doç. Dr. Aynur ÖZUĞURLU (Kocaeli Üniversitesi Felsefe Bölümü)

Kaan Evren BAŞARAN (ODTÜ Sosyoloji Bölümü)

Mina FURAT, Kübra GÖKDEMİR, Sermin GÖLOĞLU (ODTÜ Sosyoloji
Bölümü)

Yrd. Doç. Dr. Nadide KARKİNE (Anadolu Üniversitesi Sosyoloji Bölümü)

Mahir KALAYCIOĞLU (ODTÜ Sosyoloji Bölümü)
Yrd. Doç. Dr. Hatice YEŞİLDAL (Anadolu Üniversitesi Sosyoloji Bölümü)

TARIM-GIDA SOSYOLOJİSİNDE DEVLET: ULUS-DEVLETEN ULUSÖTESİ DEVLETE Mİ?

Atakan BÜKE*

Aynur OZUĞURLU**

Biz bu bildiriye, tarım ve gıda sektörünün tabii olduğu ulusötesi sermaye ilişkilerini kapitalist devlet tartışmaları açısından ele alacağız. Bilindiği gibi, özellikle bizim gibi azgelişmiş ülkelerde tarımsal üretim ve gıda sanayi tarihsel olarak ulusal kalkınmanın temelini oluşturmuş ve sektörün hem örgütlenmesinde hem de gelişiminde devlet müdahalesi merkezi bir rol oynamıştır. Bu yüzden tarımsal politikalarda yaşanan küresel dönüşümler ile devletin geçirdiği dönüşüm arasında başka alanlarda muhtemelen bu kadar kolaylıkla gözleyemeyeceğimiz güçlü bir bağ vardır. Öyle ki bu bağ, pek çok tarım ve gıda ürününün halihazırda ya küreselleşmiş metalar olması ya da ulusötesi şirketler tarafından kontrol ediliyor olması nedeniyle hem "küreselleşme" adı altında anılan emperyalist süreçler, dolayısıyla, hem de kapitalizmde devlet sorunu hakkında genellemeler yapabilmenin zeminini oluşturmaktadır (Bonanno, 2004). Bir başka deyişle, bir bütün olarak kapitalizmin kendini yeniden tanımladığı kurucu alanlardan biri haline gelen tarım-gıda sektörü, bu özelliğiyle küreselleşme ve kapitalist devlet sorunu hakkındaki tartışmaların da artık merkezinde yer almaktadır.

Fakat bu tartışmaya geçmezden önce, tartışmanın dayandığı kavramsal zemini de görebilmek için tarımsal yapı ve ilişkileri "köy sosyolojisi" adı altında inceleyen çalışmaların 80'lerin sonlarından itibaren "tarım-gıda sosyolojisi"ne nasıl evrildiğine kısaca değineceğiz. Ardından bu dönüşümün devlet sorunu açısından çıkarımlarını ele alacak ve bizim gibi azgelişmiş ülkelerde köylülüğün geleceğine dair ne gibi sonuçlar çıkartılabileceği üzerinde duracağız. Çalışmamız tarım sektörü içinde önemli bir yer tutan sizlerle bir fikir alışverişi ve bütün bu tartışmalara dair sizlerin görüşlerini paylaşabilme çabası olarak değerlendirilmelidir.

Geleneksel Köy Sosyolojisinden Tarım-Gıda Sosyolojisine

Aslında bu sempozyumun oturumları da, tarımsal yapı ve ilişkilerin ele alınışının sosyolojik olarak nasıl dönüştüğü hakkında bize bir fikir vermeye yetiyor. Yönetim ve siyaset, destek ve pazarlama, ziraat mühendisliği gibi tartışma başlıkları, bir anlamda, artık tarım-gıda sektörünün siyasal sosyolojisinden ve tarım işletmeciliğinden sözetmeye başladığımızı gösteriyor. Sempozyumun da çok iyi yansıttığı bu durum, kırsal ekonomi-politiğin ve sosyolojinin özellikle 80'lerin sonlarından itibaren yaşadığı çarpıcı dönüşümün bir ifadesi. Öyle ki, Uluslararası Sosyoloji Derneği 1982'de Mexico City'de gerçekleştirdiği 10. Dünya Sosyoloji Kongresi'de önce "Tarım Sosyolojisi Araştırma Komitesi" kurmuş, fakat izleyen yıllarda bu komite, "köy sosyolojisi" altdisiplininin kırsal ortam ve bu ortamın problemlerine odaklandığını, oysa tarımsal ilişki ve yapıların artık küresel süreçler haline geldiğini söyleyerek adını "Tarım ve Gıda Sosyolojisi Araştırma Komitesi" olarak değiştirme gereği duymuştur (bkz. International Journal of Sociology of Agriculture and Food dergisinin çıkış yazısı²).

* Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü Araştırma Görevlisi, ODTÜ Yüksek Lisans Öğrencisi

** Kocaeli Üniversitesi, Felsefe Bölümü öğretim üyesi.

² "From the Editor", *International Journal of Sociology of Agriculture and Food*, 1991, Vol. 1.

Köy sosyolojisi kır-kent ikilimi çerçevesinde çok genel olarak kırsal bölgelerin nüfus büyüklüğü, yerleşim biçimleri, gelenekler gibi özelliklerine odaklanan bir disiplindi. Bu nedenle 1970'lerin başlarına kadar esasen "kırsal toplulukların" sosyolojisi olarak kaldı (Buttel, 2001: 166). Ardından özellikle kalkınma sosyolojisinde gelişen bağımlılık okulu, dünya sistemi yaklaşımı gibi neo-Marksist perspektiflerden etkilenecek "kırsal ekonomi-politiğe" doğru kısmen evrildi. Neo-Marksist yaklaşımlar köy sosyolojisinde güçlü bir hakimiyet kuramamış olsalar da, kalkınmacılığın az gelişmiş ülkelerde yükselişinin de etkisiyle 70'ler boyunca önemli bir gündem oluşturdular. Bizde de sosyal bilimler literatürünün en zengin tartışmalarını içeren bu gündem, "köylülük sorunu" olarak formüle edilen ünlü problemdir. Kısaca, az gelişmiş ülkelerde küçük köylülüğün 'inatçı' varlığına ve akıbetine odaklanarak tarımda kapitalistleşme sorununu ele alan bu tartışmalar, Araghi'nin (1991) deyişiyle, "kapitalizm altında köylülüğün geleceğine ilişkin yüzyıllık bir meseleyi" çözmeye çalışır³.

1980'lerin hepimizin yakından bildiği politik ve entellektüel ikliminde tarım çalışmalarından önemli ölçüde silinen bu yaklaşım, 20. yüzyıl köy sosyolojisini besleyen en önemli kaynaklardan biri olarak hem köy sosyolojisi literatürünü güçlendirmiş, hem de bu alt disiplin içinde ekonomi-politiğin varlığını meşrulaştırmıştır (Buttel, 2001: 171). 80'lerin sonlarından itibaren gelişmeye başlayan tarım-gıda sosyolojisinin ekonomi-politikten beslenen kavramsal içeriğini, bu mirasa borçluyuz.

Bugünden bakıldığında köy sosyolojisinin geçmiş yüzyılı için yapılan şu iki temel tespit, tarım-gıda çalışmalarının yönelimleri hakkında da bize bir fikir vermektedir: Buna göre, köy sosyolojisi geleneği, her şeyden önce, ulus-devleti verili bir analiz birimi olarak kabul etmiştir; dolayısıyla sınıf yapıları, tarımsal teknolojilerdeki değişim gibi çeşitli dinamikleri önemli ölçüde içsel olgular olarak ele almıştır. İkincisi, literatürün devlet ve politika yönelimi görece zayıf kalmıştır; bu eğilim, köy sosyolojisinin devlet politikalarına kavramsal olarak duyarsız olduğuna değil, daha çok devletin rolünün birikim ve meşruiyet işlevinden ibaret kılınmış olduğuna işaret etmektedir (Buttel, 2001).

Aslında her iki tespit, bir yandan da, bugün tarımda yaşanan radikal dönüşümlerin gerçekliğinden hareket etmektedir. Devlet sorunu açısından önemli sonuçları olan bu dönüşümü, ana hatlarıyla şu üç başlık altında toplamak mümkün (Konefal et. al., 2005: 293): Birincisi, tarım-gıdanın ölçeği ve coğrafyası hızla dönüşmektedir; tarım-gıda ağı yerel, bölgesel ve ulusal ölçeklerden küresel ve giderek tekelleşen ağlara doğru kaymaktadır. İkincisi, bu dönüşümde küresel tarım-gıda ağı üretici yerine alıcı-merkezli bir meta zinciriyle örülmektedir. Bir başka deyişle, küresel tarım-gıda ağının iktidarı artık esas olarak ulusötesi şirketlerin elindedir. Bunun anlamı, ne üretileceğinden ürün kalitesine, üretim maliyetlerinden nasıl üreticiliğine kadar tarımsal üretim sürecinin bütün aşamalarının ulusötesi sermayenin kontrolünde örgütlenmesi demektir. Nihayet, her iki gelişmenin kaçınılmaz sonucu olarak, gıda piyasası farklılaşmakta ve tüketim derin sınıfsal eşitsizlikler temelinde yeniden inşa edilmektedir. Öyle ki bu süreçte, sizlerin de yakından bildiği gibi, tarımsal üretim artan ölçüde tarım-gıda sanayiine dönük ara malların üretimi haline gelmekte ve böylece tarım, sadece nihai tüketiciyle değil doğayla da ilişkisini kaybetmektedir – artık tarımsal üretim tekniklerinde mevsimlerin, bölgesel koşulların değil endüstriyel girdilerin hükmü sürmekte, dolayısıyla, tarımsal kültür – insanlığın bin yılları bulan bir deneyimle oluşturduğu tarım kültürü tasfiye olmaktadır.

³ Ayrıntılarını burada ele alamayacağımız bu önemli literatür için yararlanılacak başvuru kitaplarından biri olarak bkz. Ecevit (1999); ayrıca Türkiye'de kırsal dönüşüm tartışmalarına ilişkin bir inceleme için bkz. Akşit (1987).

Sonuç olarak yaşadığımız dönüşüm, aslında, bilinen içeriğiyle kıyın bir bütün olarak tasfiyesi anlamına gelmektedir. Bu tasfiye kıyı üretimden gıda işleme sürecine, dağıtım ve pazarlamadan tüketim piyasalarına uzanan "bileşik ve eşitsiz" (Friedland, 1994) küresel süreçlerin dolaysız mekanı haline getirmektedir. Tarım çalışmalarının yeni kavramsal sözlüğü de bu "eşitsiz ve küresel mekanların oluşum süreçlerine" (Araghi, 1999: 111-112) dayanmaktadır. Kıyı kıyla sınırlayan geleneksel köy sosyolojisinin aksine, "tarım-gıda sosyolojisi"nin dili artık sadece üretim noktasından değil dağıtım, pazarlama, satış ve nihai tüketicilerin sofralarından hareketle kurulmakta ve hemen hepsi, farklı biçimlerde de olsa, küresel süreçlere odaklanmaktadır. Tartışmalar, bir yandan, "gıda rejimi" (bkz. Friedmann ve McMichael, 1989) kavramında olduğu gibi, ulusal tarımı kapitalizmin dünya çapındaki coğrafi-politik tarihinin bir parçası olarak ele almakta, dolayısıyla, tarımsal yapılarla devlet politikaları arasındaki ilişkiyi dünya kapitalizminin merkez ve çevre ülkeler arasındaki yapılanması içinde incelemektedir. Bir yandan da, "küresel tarım-gıda meta zinciri/sistemleri" (bkz. Friedland, 2004; Bonanno, 2004)) kavramında olduğu gibi belirli tarımsal metaları çokuluslu ya da ulusötesi şirketlerin stratejileri açısından ele almakta, dolayısıyla, sermayenin ulusötesi doğası ile devletin kendisi ve "ulusallığı" arasındaki tarihsel bağı sorgulamaktadır.

Sonuç olarak, ulusal tarımın küresel piyasalara entegre edilme süreci, hiç şüphe yok ki, ulusötesi sermaye ve onun tarım-gıda sektörünü düzenleyen siyasal/kurumsal pratiklerdeki hakimiyeti ile devlet arasındaki ilişki meselesidir. Biz, şimdi, bu ilişkiyi ele alan kuramsal tartışmaları kısaca aktaracağız, ardından tarım-gıda araştırmalarının teorik düzeyde devlet kavramı sorgusuna neden zemin oluşturduğuna biraz daha yakından bakacağız.

Sermayenin Küresel Birikimi, Devletin 'Ulusal' Meşruiyeti?

Devlet sorunu, klasik olarak, kapitalizmin şu çelişkili doğasına dayanan bir sorun oldu hep: Sermaye insanlığa ve doğaya karşı kör bir güçtür; böyle bir gücü bir yandan biriktirmek, kapitalist gelişmeyi sağlamak, bir yandan da toplumsal meşruiyeti elde tutmak nasıl bir arada olabilmektedir? Bir başka deyişle, modern devlet, sermaye birikimi ile toplumsal meşruiyet arasındaki çelişkiyi yönetme etkinliğine bağlı olarak tartışıldı ve genellikle şu 3 biçimde ele alındı (Bonanno ve Constance, 2006: 60): Devletin yönetici elitlerin çıkarlarının yürütücü organı olduğu yaklaşımı; devletin sermayeden özerkleşmiş bağımsız siyasal bir güce sahip olduğu yaklaşımı; devletin bütünüyle sermaye birikimine indirgenemeyecek görece özerk bir siyasal ve ideolojik alan olduğu yaklaşımı⁴.

Tarım-gıda sosyolojisindeki "yeni" devlet tartışmalarının başlangıç noktasını da, sermaye birikimi ile meşruiyet arasındaki bu kadim çelişkinin artık aynı mekansal bağlama sahip olmadığı fikri oluşturmaktadır. Buna göre, yukarıdaki devlet kuramlarının hepsi, farklılıklarına rağmen, kapitalist gelişme ile devlet arasında içsel bir ilişki olduğunu varsaymış ve ulus-merkezli bir devlet kavramsallaştırması yapmıştır – oysa ekonominin küresel düzeyde örgütleniyor oluşu ile devlet kavramının dayanageldiği mekansal varsayım arasında artık bir uyumsuzluk vardır (bkz. Bonanno, et. al. 1994). Belirtmek gerekir ki, bu tartışma, sermayeyi ulus orijiniyle düşünmekte zorlandığımız küreselleşme literatürüne bağlı olarak, basitçe, ulus-devletin çözülüp çözülmediği meselesini tekrar ediyor değildir. Tartışma, daha çok, Robinson (2001) örneğinde olduğu gibi devlet/piyasa, küresel/ulusal ikilemlerini reddederek ya da McMichael (1991) örneğinde olduğu gibi ulus-devletin, devletin sadece tarihsel formlarından biri olduğunu benimseyerek devlet-sermaye ilişkisinin ulusötesi yapılanışı etrafında dönmektedir. Dolayısıyla tartışmaların odağında, ulusötesi sermayenin

⁴. Sırasıyla "araççı", "devlet-merkezli" ve "görece özerklik" yaklaşımları olarak da bilinen bu kuramların ayrıntılarına burada giremeyeceğiz, ama literatürü derleyen önemli bir çalışma için bkz. Clarke (1991).

küresel düzeyde bir siyasal düzenleyiciliğe evrilip evrilmediği, kısaca, birikim sürecinin ulusötesi bir devlet formu inşa etmeye doğru gidip gitmediği sorusu yatmaktadır. Bu soruya bağlı olarak, tarım-gıda sosyolojisinde, ana hatlarıyla şu 4 farklı teorik konunun belirginleştiği söylenebilir (bkz. Bonanno et. al. 1994):

Birinci görüş, henüz belirginleşmemiş olsa da, OECD, FAO gibi uluslararası örgütlerin düzenleyici girişimlerinden ulusötesi devlet oluşumunun ilk adımlarının sezilebileceğini öngörmektedir (örneğin bkz. Friedland, 1991). Buna göre kapitalist devlet tarihsel olarak sermaye birikiminin önündeki engelleri minimize etmek için doğmuştur; eğer sermaye tahammül edilemez çelişkiler yaratmadan yoluna devam edecekse, devletin bu özelliğinin küresel senaryoda da devam etmesi gerekir.

İkinci görüş, devletin ekonomik güçler tarafından halihazırda ulusötesi devlete dönüştürülmüş olduğunu iddia etmektedir (örneğin bkz. McMichael, 1991; McMichael ve Myhre, 1991). Buna göre, küreselleşme zaten devletin, ulusötesi sermaye birikim sürecine entegre edilmesine dayanmaktadır. Entegrasyon, devletin, hem ulusötesi finans yapılarını denetleyemez hale gelmesi, hem de kendi tarımsal üretim ve gıda kompozisyonu üzerindeki kapasitesinin zayıflatılmasıyla sağlanmaktadır. Bu nedenle, devlet artık işçi sınıfı ile burjuvazi arasında bir "siyasal aracı" olmaktan çıkmış ve küresel sermayenin ihtiyaçlarının "kolaylaştırıcısı" haline gelmiştir.

Üçüncü görüş, daha çok, ulusötesi devlet oluşumunun sınırlılıklarına vurgu yapmakta ve ulus-devletin şu iki rolünün hala küresel olarak çözülemediğini iddia etmektedir (örneğin bkz. Koç, 1994): Birincisi, toplumsal çeşitliliğin etnik, politik ve dinsel kontrolü ve tektipleştirilmesi hala bir 'ülke' orijinini gerektirmektedir. İkincisi, ulus-devlet kendi topraklarında emeğin kontrolü yoluyla birikim için gerekli koşulları yaratmaktadır.

Sonuncu görüş ise, yukarıdaki ilk üç yaklaşımın devleti tamamen ulusötesi sermaye açısından ele alan yönelimini eleştirerek (bu vurguda devlet, ya tamamen ulusötesi sermaye tarafından bypass edilmekte ya da tamamen onun çıkarlarıyla hareket etmektedir), sermaye kadar ezilen-tabi grupların çıkarlarının da dikkate alınması gerektiğini ileri sürmektedir (örneğin bkz. Bonanno, 1991). Buna göre, ulusötesi sermaye kendi birikim koşullarını garantilemek için hem ezilen kesimlerden, hem de farklı sermaye fraksiyonlarından gelen talepleri meşrulaştıracak bir siyasal araca ihtiyaç duyuyorsa eğer, ezilen gruplar da benzer biçimde kaybettiklerini yeniden kazanmak, tüketici haklarını ve çevreyi korumak için küresel düzeyde böyle bir oluşuma ihtiyaç duymaktadır.

Kabaca aktarmaya çalıştığımız bu tartışmanın bizim açımızdan önemi, kuramsal düzeyde devlet sorununun nasıl ele alınacağından ziyade, birazdan değineceğimiz gibi, köylülüğün geleceğine ilişkin hangi saiklerden hareket edildiğini anlama çabasıdır. Devletin küreselleşmesi meselesi, zaten, hem kuramsal hem politik olarak son derece tartışmalı bir problem alanıdır. Örneğin en temel itirazlardan biri, küreselleşmeyi emperyalizmin "yeni" biçimi olarak ele alan yaklaşımlardan gelmektedir⁵. Buna göre, küreselleşme, ulusal ekonomi, hatta ulusal sınırlar üzerindeki siyasal egemenliğin küresel piyasa ve ulusötesi şirketlerin eline geçmesinden ziyade, ulus-devletlerin küresel sermaye birikiminin ihtiyaç duyduğu siyasal ve maddi koşulları garanti edecek temel aktörler olarak yeniden yapılandırılması anlamına gelmektedir; dolayısıyla, IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü, NATO gibi kuruluşları

⁵ Bu eleştirinin ayrıntılı bir biçimde sergilendiği bir çalışma için bkz. Barrow (2005).

ulusötesi devlet oluşumunun işaretleri olarak değil, "Amerikan emperyalizminin uluslararası araçları" olarak görmek gerekir (Barrow, 2005).

Kapsamı bildirimizin olduğu kadar tarım-gıda sektörünün sınırlarını da aşan bu tartışmayı burada tüketebilmemiz, ne mümkün, ne de gerekli. Ama, en azından, hangi "yeni" biçim altında olursa olsun, devlet-sermaye ilişkisinin küresel çapta yeniden yapılanışına dair tartışmaların, üçüncü dünya ülkelerinin akıbetine dönük çok temel bir kaygıdan hareket ettiğini söyleyebiliriz. Daha doğru bir deyişle, diyebiliriz ki, bu tartışma zaten esas olarak, kapitalizm altında üçüncü dünya ülkelerinin akıbeti sorunudur ve bu akıbetin, bildiğimiz gibi, en temel bileşeni köylülük problemidir. Bir anlamda, 70'lerin sorusu, Marksistlerin köy sosyolojisi geleneğinde yükselttiği tartışma, bugün muhtemelen geçmişten daha acil bir biçimde önümüzde durmaktadır.

Hatırlarsak, bu soru, sömürgeciliğin, sermaye birikiminin bu ilk küresel kuşatmasının, yağmasından kendini kurtaramamış üçüncü dünya ülkelerinde "gerçek bir kapitalist gelişmenin" mümkün olup olmadığı sorusuna tabiydi ve sosyal bilimlerde uzun zamandır göremediğimiz şu politik refleksten, kapitalizmi alt etmenin hangi olası sınıfsal ittifaklar zemininde sağlanabileceğini öngörebilme arzusundan, besleniyordu. Öyleyse günümüzde devlet-sermaye ilişkisinin küresel yeniden yapılanışının bu soru ve bu politik arzu bakımından anlamı nedir?

Bildiğimiz gibi, üçüncü dünyada tarımın küresel piyasalara uyarlanma süreci – bizde de Dünya Bankası ile 1985'te yapılan Sektörel Tarım Kredi Anlaşması ile doğrudan başlatılmış olan liberalizasyon politikaları, köylülük açısından sıkça işaret edilen şu iki temel sonuca sahiptir: Birincisi, tarım sektöründe kamunun tasfiyesi ve kurumsal yapının ulusötesi sermayenin çıkarları doğrultusunda dönüşümü önemli ölçüde devletin düşük maliyetli kredisine ve girdi desteğine ihtiyaç duyan küçük köylüyü açıkta bırakmaktadır (Kendir, 2003); ikincisi, sözkonusu süreç aynı zamanda temel gıdalarda emperyalizme bağımlılığı artırmakta ve üçüncü dünya ülkelerini kendi ulusal nüfusunu besleyebilmekten men etmektedir. Açık ki, bu bir yağma sürecidir. Üçüncü dünyanın doğal kaynak ve emek zenginliğinin kapitalist merkezlere dolaysız aktarımı sürecidir. Bizim ana hatlarıyla aktarmaya çalıştığımız "tarım-gıda sosyolojisinde devlet tartışmaları"nın saiki de şu temel "uyarı"ya (Moore, 2004) dayanmaktadır: Eğer küresel sermaye birikiminin bu ikinci "kanlı süreci", ilkinde olduğu gibi, yerel ya da küresel olarak devletin, hem süreci destekleyecek hem de onun yıkıcı etkilerini iyileştirecek müdahalesiyle desteklenmezse, bu üçüncü dünyanın yıkımı demektir. Bir başka deyişle, halihazırda kendi emeğini değersizleştirerek ayakta kalmaya çalışan ve şimdiden mülksüzleşme sürecine girmiş bulunan küçük köylülerden (Ecevit, 2006) boşalan yeri ne "güçlü proleterler", ne de "üretken köylüler" doldurabilecektir. Sonuç olarak eğer sermaye birikimi, üçüncü dünyanın talanında olduğu gibi, küresel tedarike bağlı olmadan sürdürülemiyorsa, azgelişmiş ülkelerin kaderinde "kapitalist gelişme değil yıkım, rekabet değil tekelleşme, demokrasi değil diktatörlük, barış değil savaş" (Moore, 2004: 95) var demektir.

Sermayenin "küresel siyasal formunun" ne olup olmadığı sorusunda bizim açımızdan kritik olan nokta, dolayısıyla, öngörülerin isabetinde değil, sonucunda yatmaktadır. Açık ki, insanlığın geleceği, üçüncü dünyada köylülüğün geleceğidir artık.

Kaynakça

- Akşit, B. (1987) "Kırsal Dönüşüm ve Köy Araştırmaları: 1960-1980", *11. Tez*, 7: 5-10.
- Araghi, F. (1999) "The Local in the Global: Agriculture, State and Revolution in İran", *International Journal of Sociology of Agriculture and Food*, 8: 111-125.
- Barrow, C. W. (2005) "The Return of the State: Globalization, State Theory, and the New Imperialism", *New Political Science*, 27(2): 123-145.
- Bonanno, A. (2004) "Globalization, Transnational Corporations, the State and Democracy", *International Journal of Sociology of Agriculture and Food*, 12: 37-48.
- Bonanno, A. (1991) "The globalization and theories of the state of the agricultural and food sector", *International Journal of Sociology of Agriculture and Food*, 1: 15-30.
- Bonanno, A. ve D. H. Constance (2006) "Corporations and the State in the Global Era: The Case of Seaboard Farms and Texas", *Rural Sociology*, 71(1): 59-84.
- Bonanno, A.; W. H. Friedland, L. Llambl, T. Marsden, M. B. Moreira ve R. Schaeffer (1994) "Global Post-Fordism and Concepts of the State", *International Journal of Sociology of Agriculture and Food*, 4: 11-29.
- Buttel, Frederick H. (2001) "Some Reflections on Late Twentieth Century Agrarian Political Economy", *Sociologia Ruralis*, 41(2): 165-181.
- Clarke, S. (1991) (derl.) *The State Debate*, New York: St. Martin's Press.
- Ecevit, M. (2006) "Ulusötesileşme ve Küçük Köylülüğün Yaşam ve Direnme Koşulları", *Küreselleşmeye Güneyden Tepkiler* içinde, derl. C. Gürkan, Ö. Taştan, O. Türel, Ankara: Dipnot Yayınları.
- Ecevit, M. (1999) *Kırsal Türkiye'nin Değişim Dinamikleri: Gökçeada Köyü Monografisi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Kültür Eserleri.
- Friedland, William H. (2004) "Agrifood Globalization and Commodity Systems", *International Journal of Sociology of Agriculture and Food*, 12: 5-16.
- Friedland, William H. (1994) "Globalization, State and Labour Process", *International Journal of Sociology of Agriculture and Food*, 4: 30-46.
- Friedland, William H. (1991) "The transnationalization of agricultural production: Palimpsest of the transnational state", *International Journal of Sociology of Agriculture and Food*, 1: 48-58.
- Friedmann, H. ve P. McMichael (1989) "Agriculture and the State System: The Rise and Fall of National Agricultures, 1870 to the Present", *Sociologia Ruralis*, 29: 93-117.
- Kendir, H. (2003) "Küreselleşen Tarım ve Türkiye'de Tarım Reformu", *Praksis*, 9: 277-300.
- Koç, M. (1994) "Globalization as a discourse", *From Columbus to ConAgra* içinde, L. Busch Bonanno, W. Friedland, L. Gouveia ve E. Mingione (derl), Lawrence: University Press of Kansas, sy. 265-280.
- Konefal, J.; M. Mascarenhas ve M. Hatanaka (2005) "Governance in the global agri-food system: Backlighting the role of transnational supermarket chains", *Agriculture and Human Values*, 22: 291-302.
- McMichael, P. (1991) "Food, the state and the world economy", *International Journal of Sociology of Agriculture and Food*, 1: 71-85.
- McMichael, P. & Myhre, D. (1991) "Global regulation versus the nation state: Agro-food systems and the new politics", *Capital & Class*, 43(2): 83-106.
- Moore, D. (2004) "The Second Age of the Third World: from primitive accumulation to global public goods?", *Third World Quarterly*, 25(1): 87-109.
- Robinson, William I. (2001) "Social theory and globalization: The rise of a transnational state", *Theory and Society*, 30: 157-200.

KÜRESELLEŞME AÇISINDAN BESİN REJİMLERİNDE ULUSAŞIRI ŞİRKETLERİN ROLÜ

Kaan Evren BAŞARAN*

Bu sunuş çerçevesinde ele almaya çalışacağım konu Uluslararası Besin Rejimleri adıyla kavramsallaştırmaya çalıştığımız düzenle ilgili. Tarım ve gıda ile ilgilenen sosyoloji literatüründe, yani bizim ekin-besin sosyolojisi adını verdiğimiz alanda “Besin Rejimleri” kavramı ile anlamaya çalıştığımız oluşum, uluslararası alanda, hem tarımsal üretim hem de tüketilen her türlü gıdaya dair dünya çapında oluşturulmuş bir iş bölümüne işaret etmektedir¹. Bu iş bölümünü hangi ülkelerde ne tip ürünlerin üretileceğini, hangi ülkelerin hangi alanlarda yoğunlaşacağını belirlediği gibi aynı zamanda tüketim kalıplarını da belirleyen bütüncül bir sistem gibi düşünebiliriz (Friedmann ve McMichael, 1989). Az sonra Uluslararası Besin Rejimlerinin tarihsel kökenlerine değinirken belirteceğim üzere bu rejimlerin oluşturulması özellikle kökenlerinde zora dayalı olarak işlese bile (Amin, 1992) aynı zamanda ticari, kültürel, ekonomik ve hegemonik her türlü aracı kullanarak da kurumsallaşiyor.

Bu bağlamda, sunuşun konusunu uzun dönemli bir analizde farklı şekillerde karşımıza çıkan Uluslararası Besin Rejimlerinin, günümüzde, “küreselleşme” adı ile anılan dinamikler doğrultusunda dünya çapında yeniden ve farklılaşan bir şekilde örgütlenme süreci oluşturuyor. Aynı zamanda bu yeniden örgütlenme sürecinin başat aktörlerinden birisi olarak Ulusaşırı Gıda Şirketlerinin belirleyici etkisini de ele almaya çalışacağım. Dolayısıyla öncelikle Uluslararası Besin Rejimleri ve Ulusaşırı Gıda Şirketleri kavramlarının netleştirmeye çalışacak, ardında da gıda sektöründe çalışan dev Ulusaşırı Şirketlerin yeni Besin Rejimlerini belirlemedeki rollerini bir kaç örnekle açıklamaya çalışacağım.

Uluslararası Besin Rejimlerindeki dönüşümün bizi ilgilendiren yanı, yada güncelliği nedir? Eğer başlangıçta öne sürdüğümüz tanımı gereği Uluslararası Besin Rejimlerini hem tarımsal üretim ve gıda üretimi kalıplarını hem de gıda tüketim alışkanlıklarımızı belirleyen genel eğilimlerin bütünü olarak algıarsak bu dönüşümü bir çok alanda deneyimlediğimizi gözlemleyebiliriz. Uluslararası Besin Rejimindeki dönüşümlerle paralel olarak hem günlük yaşantımızdaki gıda tüketiminde kültürel boyutları ile birlikte ciddi değişiklikler meydana gelmektedir; hem de ülkemiz ekonomisi içerisinde hala önemli bir yer tutan ve oldukça yüksek bir nüfusu ilgilendiren tarımsal üretimin koşullarını etkilenmekte, bu üretimin koşulları büsbütün değişme ihtimali ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu değişiklikler doğrultusunda bir yandan yeni besin tüketim alışkanlıkları ediniyoruz, günlük diyetlerimizin bileşimleri şu yada bu ölçüde değişiyor diğer yandan Türkiye’deki tarımsal üretim skalasına yeni ürünler giriyor, ulusaşırılaşan pazarların ihtiyaçları doğrultusunda yeni türler geleneksel bitki türlerinin yerine yetiştirilmeye başlanıyor.

Tarımsal üretimdeki tek dönüşüm bitki türlerindeki dönüşümle de sınırlı değil. Ulusaşırı gıda şirketlerin gerek geliştirdikleri tohumlar vasıtasıyla, gerekse üretim, paketleme, işleme ve pazarlama tekniklerindeki dönüşümler gerekçesi ile tarımsal üreticilerin emek süreçlerine artan müdahaleleri söz konusudur. Örneğin giderek yaygınlaşan sözleşmeli çiftçilik tipi üretimde şirketler yalnızca sözleşme çerçevesinde son ürünü alma taahhüdü ile kalmıyor, üretim süreci boyunca ‘teknik destek’ adı altında ilaçlamadan gübrelemeye, sulamadan hasada kadar bütün koşulları kontrol edecek bir oluşumu dayatmaya çalışıyorlar (Morera, 1994).

Uluslararası Gıda Şirketlerinin tarımsal üretici ile doğrudan ilişkilene biçimleri bu çalışma alanı içerisinde belki de en ilgi çekici özellikleri barındırmaktadır ve daha detaylı olarak analiz edilmesine ihtiyaç duymaktadır. Ancak böylesi bir analiz bu çalışmanın kısıtlarını aşacağından burada sunuşun çerçevesini Uluslararası Besin Rejimleri kavramı ile ifade edilmeye çalışılan olgunun tarihsel kökenlerinin ve günümüzün ‘yeni’ Besin Rejiminin getirdiği özgünlüklerin incelenmesi ile sınırlı tutmaya çalışacağım. Ekin-Besin Sosyolojisi açısından Uluslararası Besin Rejimlerinin tarihi batılı ülkelerin klasik sömürgecilik dönemine kadar dayanırⁱⁱ. Buna göre merkantalist dönemde hem ticari hem de askeri güç olarak Avrupa sınırlarının ötesinde yeni keşfedilen ve kontrol altına alınan coğrafyalarda egemenlik kuran Batı Avrupa ülkeleri besin pazarlarını da Uluslararası alanda örgütlemeye, uzak coğrafyalardaki gıda üretimini kendi tüketim ve sınıai ihtiyaçları doğrultusunda belirlemeye başladılar. Böylece uluslararası anlamda inşa edilen ilk Besin Rejimi, bu ülkelerin kendi topraklarında yetişmeyen kahve, kakao, çay, tütün gibi bitkilerin, muz benzeri egzotik meyvelerin yada kauçuk ve şeker tipi ürünlerin plantasyonlardan yada sömürge topraklarından tüketilecekleri Batı Avrupa ülkelerine getirilmelerini kapsayan bir düzen çerçevesinde kuruldu.

Bilindiği üzere 2. Dünya Savaşı sonrası dönem tarımsal üretim açısından bu basit işbölümünde çeşitli değişikliklere yol açtı. Egzotik ürünlere yönelik Uluslararası ticaret sürmekle beraber, sömürgecilik karşıtı mücadelelerin de etkisi ile dünya çapında ulusal egemenlik kavramı öne çıktı. Bu kavrama paralel olarak “gıdada kendine yeterlilik” düşüncesi yeni kurulmuş olan devletlerin de gündemine girdi. Aynı dönemde Amerika Birleşik Devletleri tarımsal teknoloji ihracatına girişti. “Yeşil Devrim” olarak anılan bu ihracat doğrultusunda tarımda yoğun makine, sınıai gübre ve ilaç kullanımı yaygınlaştı (Yenal, 2001). Böylece daha önceden bağımlı tarımsal üretim havzaları olarak tasarlanan ülkelerde dahi yerel üretimlerin güçlendirilmesi, tarımsal verimliliğin artırılması gündeme geldi. Tahıl benzeri sermaye yoğun ürünlerin kitlesel üretiminin yaygınlaşması ile nişasta bazlı beslenme alışkanlıkları daha önceden bulunmadığı kimi coğrafyalarda dahi kitleler açısından temel diyet haline geldi.

İkinci Uluslararası Besin Rejimi olarak adlandırılan bu sistemin temel mekanizmalarından birisi Uluslararası ticaretteki korumacılık oldu. Bu dönemde devletlerin temel hedeflerinden birisi kendi nüfuslarının beslemesi iken, Uluslararası ticaret de çeşitli mekanizmalarla düzenleniyordu. Daha 2. Dünya Savaşının bitiminde yapılan Bretton-Woods anlaşması Uluslararası ticaretin parametrelerini sabitlemiş, devletler ise gümrük tarifeleri gibi uygulamalarla ulusal pazarları denetlemenin olanaklarını ele geçirmişlerdi (Wallerstein, 2000). Tarımsal ürünler açısından Uluslararası alışverişin konusu ülke içerisinde görece üstün üretim koşullarına sahip meyve-sebze gibi ürünler iken, az gelişmiş ülkelere gelişmiş olan ülkelere doğru kaynak aktarım mekanizması artık basitçe hammaddelere el koyma biçiminden avantajlı bir şekilde ve de ucuza üretilen tarım ürünlerini üretim girdisi olarak almak, bunun karşılığında katma değeri daha yüksek, işlenmiş ürünleri satarak kar sağlamak biçimine dönüştü. Bunun yanı sıra tarım alanı da dahil kontrollü bir teknoloji aktarımı da eşitsiz bir değişime olanak sağlıyor, aynı zamanda üretimin öngörülen doğrultuda örgütlenmesini garanti altına alıyordu (Günaydın, 2002).

Günümüzde oluşmakta olduğunu gözlemlediğimiz yeni Uluslararası Besin Rejiminin ortaya çıkış dinamiklerine gelirsek, bunun iki temel dayanağı olduğunu söyleyebiliriz. Birincisi tarımsal ürünlerin üretme, işleme, saklama ve pazarlama teknikleri ile gıda üretim süreçlerinde ve kullanılan teknolojilerde yaşanan muazzam gelişmelerken (Llambi, 1993), ikincisi bu teknolojilerin de olanak sağladığı gıdada ortaya çıkan çeşitlenmeler olarak

düşünülebilir (Wilkinson, 2002b). Yani bir gıda rejimini oluşturan iki ayaktan birisi olan tarımsal üretimde kullanılan teknolojiler öylesine gelişmiştir ki artık tarımsal ürünlerin üretim koşulları ile oynanabilmekte, ihtiyaç doğrultusunda çok daha uzun süreler saklanabilmekte, çok farklı şekillerde işlenebilmekte ve belki de bütün bunlardan bile daha etkili olacak şekilde yeni pazarlama yöntemleri ile meta değeri olarak kıymetlenmektedir. Bu süreçle el ele gidecek şekilde gıda rejiminin ikinci ayağını oluşturan gıda sektöründe yaşanan gelişmeler ise yapay girdilerin kullanılması ve ürüne katılan düzenleyici ve aroma miktarlarının artması ile ortaya çıkan neredeyse sonsuz bir potansiyeli barındıran çeşitlenmeleri getirmiştir (Wilkinson, 2002a). Geleneksel olarak belli çeşitler ve markalarla sınırlı kalmış olan gıda sektörü gün geçtikçe artan ürün çeşitliliği ile yeniden üretim faaliyetinin en canlı alanlarından birisine dönüşürken artan bir değer üretim faaliyetini de temsil eder hale gelmiştir.

Şimdi isterseniz bu yeni Uluslararası Besin Rejiminin oluşmasına zemin hazırlayan bir kaç gelişmeyi ortaya koyalım. 2. Dünya savaşı sonrasında oluşturulan Uluslararası Besin Rejimi doğrultusunda tarımsal üretimde kullanılan teknoloji miktarı ve verimlilikteki artış, özellikle üretim miktarı kendi ihtiyaçlarını oldukça aşan gelişmiş ülkelerde tarımsal ürünlerde üretim fazlası durumunu ciddi bir sorun olarak ortaya çıkarmaya başladı. Üretim fazlasının değerlendirilebilmesi gıda alanında faaliyet gösteren şirketleri iki yönlü bir arayışa sürükledi. Yavaş yavaş ortaya çıkan ve gücünü arttıran bu şirketler hem tarımsal ürünlerin bozulmadan daha uzun süreler saklanması için uğraşüyor hem de tüketim miktarının arttırılabilmesi için gıdaya yönelik talebi canlandıracak çareler arıyordu. Gıdaların bozulma sürelerinin geciktirilmesi ürünlerin farklı pazarlara kolaylıkla ulaştırılabilecek dayanıklılığa kavuşmasına olanak sağlarken (Friedland, 1991), gıdadaki çeşitlenme ciddi pazarlama kampanyaları ile birlikte yeni tüketim kalıplarının ve kültürel örüntülerin oluşmasına yol açarak gıda alanında yeni taleplerin oluşmasına sebep oldu (Burch ve Lawrence, 2005).

Böylece tarımsal üretim fazlasını değerlendirme uğraşındaki gıda şirketleri hızla küreselleşen ve birbirinin içine geçen yeni bir gıda pazarı oluşturmaya başladılar. Bu pazarın oluşturulmasında kilit önem atfedilen çeşitli kavramlar olarak “yeni”, “farklı”, “kültürel özellikler barındıran”, “çeşitli” gibi nitelenmeler tüketicilerin ilgi ve taleplerinin sürekli değişen bir özellik kazanmasını beraberinde getirdi. Bu sebeple çeşitlendirilerek pazara sürülmüş ürünler içerisinde sürekli yeni arayışlar gündeme geliyor, bu arayışlara cevap vermeye çabasındaki gıda şirketleri ise geriye dönerek hem gıda üretim sürecine hem de tarımsal üretime yönelik müdahalelerle bunu sağlamaya çalışıyordu.

Bu arayışın, günümüze gelindiğinde küresel gıda pazarlarının çok büyük bir kısmını kontrol eden Ulusaşırı Gıda Şirketlerinin oluşması süreci ile de elele giderek ortaya çıkarttığı tabloya baktığımızda ise artık dünyanın her yerinde eskisine oranla çok daha fazla sayıda farklı ürünün tüketime açılıyor; ancak her an piyasaya sürülen bu yeni gıda ürünleri tarımsal üretimdeki genetik müdahaleler, gıdalara eklenen sentetik aromalar ve katkıları, yeni karışımlar ve paketlenip tüketime hazır hale getirilmiş farklı kültürel unsurların eklenmesi ile oluşturuluyor (Friedland, 2004). Bu durumu sağlayabilmek ise tarımsal üretimin ciddi müdahalelerle dışsal girdilere artan miktarlarda bağımlı ve hızlı bir şekilde değişmeye hazır hale getirilmesi gerekiyor (Llambi, 1993). Tarımdaki üretici emeği tamamen Ulusaşırı Şirketlere bağımlı hale getiren bu süreç; tüketim alışkanlıklarındaki dönüşüm bağlamında tarım dışı kitleleri de etkilemektedir. Sentetik ve genetiği değiştirilmiş ürünlerin sağlık açısından ortaya çıkarttığı sakıncalar bir tarafa, hızla büyüyen bu yeni Besin Rejiminin pazarları ulaştığı her yerde bir yandan pazarlama kampanyaları ile insanların arzularını hareketlendirirken diğer yandan alım gücü ve sınıfsal pozisyonu ile ilişkili olarak pazarları kademelendirmekte sınıfsal eşitsizlikleri pekiştirip şiddetlendirmektedir (Fonte, 2002).

Bu noktada, sonuca geçmeden önce günümüzdeki Uluslararası Besin Rejiminin oluşumunda en büyük rollerden birine sahip olduğunu iddia ettiğimiz Ulusaşırı Gıda Şirketlerinin gelişim dinamiklerine eğilmekte ve “ulusaşırı” olma niteliklerinin netleştirilmesinde fayda görüyorum. Yeni besin rejiminin dinamiklerini belirlemede dünya çapında böylesine büyük bir etkiye sahip olan Ulusaşırı şirketleri üç grupta toplayabiliriz: birincisi üretim girdilerini kontrol eden ve özellikle tohumlardaki genetik oynamalarla gündeme gelen Monsanto, Cargill, Aventis, Dow ve Novartis gibi firmalar. İkincisi yüzlerce farklı gıda ürünü ile küresel gıda pazar üzerinde hakimiyet oluşturmuş olan Nestle, Unilever, Kraft, Phillip-Morris, Nabisco, Danone, Nippon, Coca-Cola ve Pepsi gibi firmalar. Bir üçüncü grupta ise bunca talebin oluşturulmasında, farklılaştırılmış ve yeni pazarlara ilk defa sunulmakta olan bunca ürünün insanlara ulaştırılması ve tüketimdeki dalgalanmalara en iyi şekilde karşılık vererek ürün yelpazesinin çeşitlendirilmesini sağlayan dev perakende şirketlerine örnek olarak Carrefour, Metro, Tesco, Wall-Mart yada Tangelman’ı sayabilirizⁱⁱⁱ.

Her üç gruptaki şirketler de temelde birbirlerini besleyerek dünya çapında oluşturdukları pazarları büyük oranda küreselleşme sürecini açıklamak için sık sık başvurulan teknolojik gelişmelere borçlular. Çoğunlukla küreselleşme kavramından kastedilen olgu farklı coğrafyalar arasındaki mekansal mesafelerin anlamını yitirmesi ve daha önceden var olan zaman sınırlamalarının ortadan kalkması olduğundan böylesi bir duruma yol açan gelişmeler de 20.yy’ın ortalarından itibaren taşıma, iletişim ve bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmelere dayandırılır (Harvey, 1997). Gıda sektöründe bunlara ilaveten daha önceden belirttiğimiz üzere saklama, işleme, paketleme ve pazarlama süreçleri de önemlidir. Tüm bu teknolojik gelişmelerin yanı sıra 72 petrol krizinden sonra Uluslararası pazarlarda yaşanan serbestleşmenin de bu şirketlerin dünya pazarları üzerinde kurdukları hakimiyet açısından eşsiz bir kolaylaştırıcı işlevi gördüğünü belirtmek gerekir (Moreira, 1994).

Ulusaşırı şirketlerin özellikleri açısından son olarak dikkat çekilmesi gereken nokta, bu şirketlerin klasik çok uluslu şirketle gibi ikinci yada üçüncü ülkelerde yatırım yaparak kar aktarımı yapmaktan ziyade, merkezileşmiş yönetim yapılarının dışında şirket örgütlenmelerinin oldukça dağınık ve parçalı bir yapı sergilemesidir. Hem hammadde ve emek kaynaklarının kullanımı açısından hem de pazar stratejileri açısından mekandan bağımsızlaşmışçasına her zaman en çok kar edecekleri olanakları takip etmekte; üretim örgütlenmesinde ise üretim faaliyetinin kendisini çoğu zaman ortaklık, taşeronluk, alt anlaşmalılık yada sözleşmelilik gibi ilişkilerle şirket bünyesinin dışına çıkartmakta, böylece hem hareket kabiliyetini yüksek tutarak pazarlık payını yükseltmekte hem de üretim maliyetlerini ve olası zararları dışsallaştırmaya çalışmaktadırlar (Moreira, 1994).

Dolayısıyla tarımsal ürünlerin temininde Ulusaşırı Şirketler çoğu zaman üretim alanına girmeyi yeterince karlı görmemekte; bunun yerine sözleşmeli çiftçilik ile ürün girdisini hem garanti altına almakta hem de küçük üreticilikte çiftçi kendi emeğini ücretli işçiye göre daha fazla sömürme ve değersiz kılma potansiyeline sahip olduğu için ucuza getirmektedir. Öte yandan bir ülkenin hem gıda üretim sektörüne hem de pazarlama sektörüne girerken ortaklıkları tercih ederek o ülkede hali hazırda varolan üretim ve dağıtım potansiyellerini kullanmaktadır. Aynı şekilde Türkiye gibi bölgesinde gelişmiş ülkelerin sermaye olanaklarını da kullanarak kurulan ortaklıklarla bağlı pazarla ortak açılımlar sağlanmaktadır.

Tüm bu anlatılanlar karşısında yeni Uluslararası Besin Rejiminin karşısında ne şekilde itirazlar öne sürülebileceği sorulabilir. Bu durumda bana göre alınabilecek üç pozisyon vardır. Birincisi bu yeni Uluslararası Besin Rejiminin unsurlarını tamamen dışarıklı gelişmeler gibi

algılayıp bunu engelleme yönünde ie kapalı, korumacı bir politika geliştirmeyi önerebilirsiniz. Bu durumda insanların artan taleplerini engellemek için internet yada yabancı kaynaklı medyayı kontrol almaya çabalayarak ve baskıcı bir kontrol rejimi ile insanları elinizde varolan kaynaklarla tatmin olmaya zorlayabilirsiniz. İkinci itirazınız evre ve sağlık açısından olabilir. Yeni besin rejiminin ortaya çıkarttığı ürünlerin tüm unsurları ile insan sağlığını tehdit edici, sürekli artmakta olan bir tüketim seviyesinin ise doğal kaynaklar açısından sürdürülemez olduğu bilinci ile Ulusasıırı Şirketlerin faaliyetlerini kısıtlamak ve düzenlemek için mücadele edilebilir.

Bir üçüncü itiraz ise emek eksenli olarak inşa edilebilir. Bu itirazın kaynağında bir yandan tarımsal üreticinin Uluslararası pazarlarda oldukça yüksek bir katma değere dönüşen ürününden aldığı payın girdi sağlayıcısı, gıda üreticisi ve pazarlamacı Şirketlerin aralarında bölüştükleri toplam değerin ne kadar zavallı bir parçası oluşuna yönelik itiraz, diğer tarafta ise ömrünü çalışarak tüketmek zorunda olan milyonlarca insana layık görülen üç kuruşluk geçim olanağının yeniden bu Şirketlerin kasalarını dolduruyor oluşuna yönelik itiraz yer almalıdır. Bu doğrutudaki bir düşünce önerisi ise yeniden örgütlenmekte olan Uluslararası Besin Sistemi içerisindeki küresel sömürünün ortadan kaldırılmasının tek yolunun, tüm toplumsal zenginliği yaratan kesimlerin bu zenginliğin kontrolünü ele geçirmesi olduğunu söyleyecektir.

* ODTÜ Sosyoloji Bölümü, Araştırma Görevlisi

ⁱ Uluslararası Besin Rejimleri kavramsallaştırmasına dair Kır Sosyolojisi içerisinde gelişen tartışma, Uluslararası Sosyoloji Derneği'nin Kır Sosyolojisi alışma Komitesi içerisinde 1980'li yıllardan itibaren tarımsal ürün ve gıda üretiminin ilişkisel doğası ve bunların küresel düzeyde belirlenen bütüncül yapılarına dair vurgular bağlamında ortaya çıkmıştır. Geleneksel kır sosyolojisinin ana sorunsalı olan "köylü sorunu"ndan farklı olarak bir grup araştırmacı, bir süredir güçlenerek geleneksel sosyolojik yaklaşımlar içerisinde kendisine yer edinen "dünya sistemler okulu"nun da etkisiyle, tarımsal ilişkileri belirlediklerini iddia ettikleri küresel sistemler erevesi içerisinde analiz etmeye başladılar. 1990 yılındaki XII. Uluslararası Sosyoloji Kongresi'nde bu ereve içerisinde hareket eden araştırmacılar ağının "Tarım ve Gıda Sosyolojisi alışma Grubu" adını almalarıyla Uluslararası Besin Rejimleri analizi de kurumsallık kazanmış oldu.

ⁱⁱ Buradaki kullanılan dönemselleştirmede McMichael'in 1991 tarihli çalışması izlenmiştir.

ⁱⁱⁱ Buradaki sınıflandırma ve örnekler için Moreira (2004) kullanılmıştır.

Referanslar:

Amin, Samir (1992), **Emperyalizm ve Eşitsiz Gelişme**, Kaynak Yayınları: İstanbul

Burch, David; Lawrence, Geoff (2005), "Supermarket Own Brands, Supply Chains and The Transformation of the Agri-Food System", **International Journal of Sociology of Agriculture and Food**, Vol.13 (1)

Friedland, H. William (1991), "The Transnationalization of Agricultural Production: Palimpsest of the Transnational State" **International Journal of Agriculture and Food**, Vol.1: 48 - 58

Friedland, H. William (2004), “Agrifood Globalization and Commodity Systems”, **International Journal of Agriculture and Food**, Vol.12: 5 - 16

Friedmann, Harriet; McMichael, Phillip (1989), “Agriculture and the State System: the Rise and Decline of National Agricultures, 1870 to the Present”, **Sociologia Ruralis**, Vol. 29 (2): 93 - 117

Fonte, Maria (2002), “Food Systems, Consumption Models and Risk Perception in Late Modernity”, **International Journal of Agriculture and Food**, Vol.10 (1): 13 - 21

Günaydın, Gökhan (2002), **Küreselleşme ve Türkiye Tarımı**, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası: Ankara

Harvey, David (1997), **Post-Modernliğin Durumu, Kültürel Değişimin Kökenleri**, Metis: İstanbul

Llambi, Louis (1993), “Global Agro-Food Restructuring: The role of Transnational Corporations and Nation-States”, **International Journal of Agriculture and Food**, Vol.3: 21 - 39

McMichael, Phillip (1991), “Food, the State and the World Economy”, **International Journal of Sociology of Agriculture and Food**, Vol. 1: 71 - 85

Moreira, Manuel Belo (1994) “The Firm and the State in the Globalization Process”, **International Journal of Sociology of Agriculture and Food**, Vol.4: 84 – 112

Moreira, Manuel Belo (2004) “Agriculture and Food in the Globalisation Age”, **International Journal of Sociology of Agriculture and Food**, Vol.12: 17 - 28

Wallerstein, Immanuel (2000), **Bildiğimiz Dünyanın Sonu, 21. yy İçin Sosyal Bilim**, Metis Yayınları: İstanbul

Wilkinson, John (2002a) “Genetically Modified Organisms, Organics and the Contested Construction of Demand in the Agro-Food System”, **International Journal of Sociology of Agriculture and Food**, Vol.10 (2): 3 - 10

Wilkinson, John (2002b), “The Final Foods Industry and the Changing Face of the Global Agro-Food System”, **Sociologia Ruralis**, Vol. 42 (4): 329 - 346

Yenal, N. Zafer (2001) “Türkiye’de Tarım ve Gıda Üretiminin Yeniden Yapılanması ve Uluslararasılaşması”, **Toplum ve Bilim**, Bahar 2001: 32 – 55

TARIMDA KADIN VE KÜRESELLEŞME SÜRECİNE SOSYOLOJİK BİR BAKIŞ

Mina FURAT, Kübra GÖKDEMİR, Sermin GÖLOĞLU (ODTÜ Sosyoloji Bölümü)
Yrd. Doç. Dr. Nadide KARKİNE (Anadolu Üniversitesi Sosyoloji Bölümü)

Bu çalışmada, Türkiye tarımındaki kadının toplumsal, politik ve ekonomik konumu küreselleşme ve neo-liberal politikalarla ilişkilendirilerek incelenecektir. Küreselleşme sürecinde tarımdaki kadını anlamak için kadının konumu ekonomik, politik ve toplumsal temelde analiz edilecektir. Ayrıca Türkiye tarımını incelerken kadının kırdaki ekonomik, politik ve toplumsal rolünün göz önünde tutulmasının küreselleşme analizini tamamlayabileceği varsayılır. Bu varsayımın temelinde küreselleşmenin tarımla ilişkisini açıklayan bilgi birikiminin kadının toplumsal konumunu analize dâhil etmemesi yatıyor. Buna karşın kadının konumunu incelemeyen önce, Türkiye tarımının küreselleşme sürecinde ‘yeniden yapılandırılması’na değinmek gerekir. Öncelikle, neoliberal politikalar, teknolojinin gelişmesi ve yaygınlaşması, pazar ekonomisi, bağlamında küreselleşmeyle birlikte Türkiye tarımının geçirdiği dönüşüm ele alınacaktır. İkincil olarak küreselleşme sürecinde kadın emeğinin tarımdaki konumuna değinilecektir. Üçüncü olarak da küreselleşmenin etkisindeki Türkiye tarımındaki kadının toplumsal, politik ve ekonomik konumu analiz edilecektir.

İlk olarak küreselleşme sürecinde tarımın geçirdiği dönüşümü kapitalizmin tarihsel gelişmesiyle ve neo-liberal ekonomik politikalarla ilişkilendirmekte fayda vardır. 1970’lerden sonra kapitalist gelişme sürecinde ekonomik gelişmenin temel özellikleri emeğin yer değiştirmesi, tarımın ticarileşmesi ve köyden kente göç olmuştur. Gelişmekte olan ülkelerde IMF’nin zorladığı yapısal kalkınma programları devletin yeniden üretime yönelik sosyal programlarını birdenbire kestiği için yoksulluğu ve eşitsizliği arttırmıştır. Türkiye’de, neoliberal politikaların az gelişmiş ülkelerin tarım politikalarının belirlenmesinde özellikle 1980’ler sonrasında etkili olmaya başlamasıyla tarım ‘yeniden yapılanması’ gerçekleşmiştir. Diğer bir deyişle neo-liberal politikalar tarım sektörünün küresel düzeyde yeniden yapılanmasını da öngörmektedir. Bu yeniden yapılandırma tarımsal ürünlerin kalitelerine göre belirli standartlar getirilmesi, teknolojinin tarımsal üretimdeki örgütlenmeyi ve girdileri değiştirmesi- genetiği değiştirilmiş tohumların ve onlara bağlı diğer ürünlerin kullanılması-, tarımsal ürün piyasalarında gümrük sınırlarının kaldırılması- küresel Pazar ekonomisinin genişlemesi- gibi yeni siyasetleri içermektedir. Bu siyasetlerin uygulanması sürecinde gelişmiş ülkeler ve az gelişmiş ülkeler arasındaki güç ilişkileri de etkili olmaktadır. Özellikle Uluslararası Para Fonu ve Dünya Ticaret Örgütü gibi uluslararası kuruluşlar bu siyasetlerin uygulanmasını az gelişmiş ülkelere zorunlu kılmaktadır. Bu neoliberal politikalar çerçevesinde az gelişmiş devletler tarımsal desteklerini giderek azaltma ve hatta tarımsal desteklerini kesmeye başlamışlardır. Özellikle ürün destekleme alımları, kredi destekleri, tarımsal araştırma geliştirme faaliyetleri azaltılmakta, tarımsal girdi ve bilgi sağlamaya yönelik siyasetler terk edilmekte, tarımsal devlet kurum/kuruluşlar lağvedilmektedir. Buna karşın gelişmiş ülkelerde ise devletler tarımsal ürünlere ucuz girdi (tohum, gübre ve ilaç gibi) sağlayarak, araştırma ve geliştirme faaliyetlerini destekleyerek, ürünlerine lojistik destek vererek tarımsal üretimin uluslararası pazarda rekabet gücünü arttırmaktadır. (Özkaya, 2006: 37) Küreselleşme sürecinde tarımın geçirdiği dönüşümü anlamak için önemli bir başka nokta ise teknolojik gelişmelerin tarımsal üretime etkisidir. Gelişmiş ülkelerde sermaye ve teknoloji yoğun üretim yapılabilmesi ve genellikle büyük toprak sahipliğinin yaygın olması da tarımsal verimi arttıran faktörlerden biridir. Böylece devlet tarımsal ürünlerde belirlenmiş standartlara

ucuz maliyetle ulaşılmasını da sağlamış olur. Bunları bütünü de gelişmiş ölkelerin tarımsal ürünleriyle az gelişmiş ölkelerin tarımsal ürünlerinin pazara eşitsiz koşullarda girmesine neden olmaktadır.

Teknolojik gelişmelere bağlı olarak tarımda üzerinde durulması gereken diğer bir husus da Genetiği değiştirilmiş tohumlar, yeni ilaçlama, gübreleme ve sulama teknikleridir. Aysu'nun da belirttiği üzere (2002: 31- 32), genetiği değiştirilmiş tohumların desteklenmesindeki en etkin sav; üretimi, verimliliği yüksek oranda arttıracacı ve depolama & dağıtımı kolaylaştıracacı için dünyadaki açlığa çözümler getireceği düşüncesidir. Ancak dünyadaki açlık probleminin asıl nedeninin tarımsal üretimin az olması değil tarımsal üretimin eşitsiz dağılımı olduğu da öne sürölmektedir.

Genetiği değiştirmiş tohumlarla ilgili tartışmalı bir konu da ulusaşırı tarım tekellerinin konumudur. McMichael'a göre (2001: 219) göre, girdi üreten büyük tarım tekelleri tohumlarıyla beraber o tohumla uyumlu gübrelerini ve ilaçlarını da kullanmayı zorunlu hale getiriyor ve bu durum küçük köylüyü küresel pazarda daha da savunmasız hale getiriyor. Biyomühendislik alanının gelişmesi söz konusu olmakta ve bu alanın tarımdaki izdüşümlerine bakıldığında ise belirgin şekilde emek sürecinin değiştiğirdiğini, yapısal ilişkileri dönüşüme uğrattığını belirtmek gerekir. Diğer bir sav ise genetiği değiştirilmiş tohumların kimi öngürülebilir zararlarından bahsetmektedir. Genetiği değiştirilmiş organizmaların insan- doğa ile ilişkisini incelemek önemlidir. Aysu da (2002: 32- 35) özellikle genetiği değiştirilmiş tohumları kullanmanın toprağa, bitkilere ve bütünüyle doğaya zarar verdiğini ve daha güçlü gübre kullanmayı ve yan etkisi daha fazla ilaç kullanmayı zorunlu kıldığını belirtmiştir.

Küreselleşme sürecinde, tarımsal üretimin geçirdiği yapısal değişimden bahsedilirken üzerinde durulması gereken konulardan biri de yeşil devrimdir. Kandiyoti (1985: 13), yeşil devrimde; kimyasal gübreler, böcek öldürücü ilaçlar ve sulamayla birlikte geniş ürün çeşitliliğinde yüksek verim alınmasını üçüncü dünya ölkelerinin gıda krizine çözümler olarak sunulduğuna değinir ancak yeşil devrimin kırsal yapıda eşitsizlikleri arttırdığına da dikkati çeker. Çünkü yeşil devrimde ancak toprak sahipleri ve arazide çalışacak emek gücü kiralayabilen ve tarımsal kredilere ulaşabilen üreticiler yarar sağlamaktadır. Ayrıca bu üretim yeterli gıdaya ulaşma imkânlarını arttırmamaktadır. Bu durum toplumsal eşitsizlikleri derinleştirdiği gibi küçük köylölüğün de çözümlerine neden olur. Küçük köylüyü mülksüzleştirerek köyden kente göçü hızlandırır

Türkiye tarımında küreselleşmenin geçirdiği dönüşümden ve devletin tarımsal alanda desteğini çekmesinde de kısaca bahsetmek gereklidir. Doğan'ın (2006: 50) Yenil'dan aktararak bahsettiği üzere, Türkiye de 1980'li yıllardan beri neoliberal politikaların uygulanmasıyla hem yurt içi hem de yurtdışındaki özel sektörün devlet işletmelerini satın alması ya da devletin yeni işletmelerin açılmasını teşvik etmesi söz konusudur. Bu durumda tarım sektöründe devletin aradan çıkmasıyla, devletin sermaye ile doğrudan ilişkisi kırılmış, köylü sermaye karşında yalnız bırakılmıştır. Neo-liberal anlayış çerçevesinde artık devlet köylüye tarımsal girdi için destek vermemekte, yüksek fiyattan ürün alımı yapmamakta, tarım teknolojisiyle ilgili olarak gerekli araştırma geliştirme faaliyetlerinde bulunmamaktadır. Böylece köylü için tarımsal üretimin maliyeti artmakta ve ulusaşırı sermayenin oluşturduğu koşullarda çalışmaya mecbur kalmaktadır. Bu süreçte ulusaşırı şirketlerle köylü arasında sözleşmeli çiftçilik denilen belirli standartlarda üretim yapmaya dayalı, üretimin örgütlenmesi ulusaşırı şirket tarafından belirlenen, üretim sürecinin şirket gözetiminde olduğu bir

örgütlenme biçimi oluşmuştur. Bu örgütlenme biçimiyle köylü sözleşmeli çiftçi olarak çalışarak küresel ekonomiye dâhil olmaktadır.

Küreselleşme değerlendirildiğinde tarımdaki dönüşümün kuzey-güney, merkez-çevre ülkelerde nasıl farklılaştığını görmek önemlidir. Küreselleşme az gelişmiş ülkelerde bu sürecin deneyimlenmesi çok daha farklı şekillerde gerçekleşmektedir. Acker (2004: 27), aynı zamanda, küreselleşme sürecinde, gelişmekte olan ülkelerdeki 'kalkınma'nın köylü tarımının yerine 'şirketleşmiş tarım faaliyetleri' veya 'ucuz tarımsal ithalat'ı yerleştirerek, tarımda günlük hayatın parasal olmayan yeniden üretimini, yani metalaşmamış yeniden üretimi zorlaştırdığını belirtmiştir.

Ayrıca küreselleşme sürecinde uluslararası kuruluşların yönlendirmeleriyle Türkiye'de belli tarımsal ürünlerde uzmanlaşma, belli ürünlerden ise vazgeçme politikası uygulanmaktadır. Buna neden olan temel etken ise üretimin uluslararası pazarda talep dengesine göre oluşturulmasıdır. Köylü artık uluslararası pazarda daha fazla talep olan ürünlere yönelmiştir. Bu denge daha önce de vurgulandığı üzere tarım ürünlerinde özelleşmeye götürürken tarım ürünlerinde ithalatı artırmaktadır.

Küreselleşmenin Türkiye tarımında neden olduğu değişimlere değindikten sonra toplumsal cinsiyeti göz önünde tutan bir bakış açısıyla küreselleşen tarımı yeniden gözden geçirmek gereklidir. Çünkü tarımdaki küreselleşmenin tarımsal üretimde zaten süregelen kadının eşitsiz konumunu daha da derinleştirdiğini, erkekten ve köylü ailesinden bağımsız olarak kadını etkilediğini düşünüyoruz. Küreselleşmeyi analiz edebilmek için toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini dâhil edecek şekilde yapılacak çalışmaların kadının varolan konumunu değiştirmeye yönelik adımlar olduğu de yadsınmamalı. Çünkü kadını analize dâhil etmek bu konuyla ilgili yapılacak çalışmaları daha toplumsallığı bütünsel biçimde anlamayı da olanaklı kılacaktır. Acker (2004: 20) de toplumsal cinsiyet analizinin kadınların ve erkeklerin günlük deneyimleri arasındaki farklılıkların ve güncel küresel sorunların anlaşılabilmesi için küreselleşme analizine dâhil edilmesi gerektiğini belirtir. Ona göre toplumsal cinsiyet kavramı kadın ve erkek arasındaki farklılıklar, ayırımlar ve eşitsizliklerin anlaşılabilmesi için küreselleşme analizinde kullanılmalıdır.

Küreselleşmenin tarımdaki kadın emeği ile ilişkisi, küreselleşmenin genel olarak kadının konumunu nasıl etkilediği ile bağlantılı olarak açıklanabilir. 1980'lerden önce, kadın üretim sürecinden ev-kadını olarak dışlanırken şimdi ise düşük ücret getiren işlerde çalışmaya başlamıştır. Böylelikle yoksulluğun kadınlaşması, kadınların yapısal uyum politikalarından daha zararlı çıkmaları söz konusu olmuştur.

Ayrıca Acker Marchand and Runyan 2002 ve Stiglitz 2002'den alıntılanarak IMF'nin zorladığı yapısal kalkınma programlarının devletin yeniden üretime yönelik sosyal programlarını birdenbire kesmesinin yoksulluğu ve eşitsizliği arttırdığını belirtmiştir. Neoliberal politikalar ve kadın emeği arasındaki ilişkinin karmaşıklığını değerlendirmek önemlidir. Küreselleşme ve neo- liberal politikaların kadının emeğinin değerini etkilemesi de söz konusu olur. Moghadam'ın (1999: 135) Mies'dan (1986) alıntılanarak belirttiği üzere 1970'lerden sonra kapitalist gelişme sürecinde ekonomik gelişmenin temel özellikleri emeğin yer değiştirmesi, tarımın ticarileşmesi ve köyden kente göç olmuştur. Daha önce kadın üretim sürecinden ev-kadını olarak dışlanırken şimdi ise düşük ücret getiren işlerde çalışmaya başlamıştır. Böylelikle yoksulluğun kadınlaşması, kadınların yapısal uyum politikalarından daha zararlı çıkmaları söz konusu olmuştur. Kandiyoti (1985: 11) Deere (1976)'den alıntı

yaparak çevre ülkelerindeki kırsal kadınların geçimlik üretim yapmaları sayesinde yarı proleter olan erkek işçilerin emeklerini aile geçimlik düzeyinden aşağı bir ücrete kiralamalarının ve böylelikle ucuz iş gücü oluşmasının mümkün olduğunu belirtiyor.

Çalışmamız kapsamında üçüncü olarak ele aldığımız konu, küreselleşme sürecinden etkilenen kırsal kadının toplumsal, ekonomik ve politik konumudur. Bunu incelerken de ele alınacak temel sorun kadının kırsal alandaki ikincil konumunun artarak sürmesidir. Kadın küreselleşme sürecinde artan oranda hem tarımsal üretim sürecinde hem de yeniden üretim sürecinde emek gücünü ortaya koymasına rağmen karar alıcı ve kendine yeter özellikte bir birey olamamaktadır. Bunun nedenleri anlamak için küreselleşme sürecinde kadının toplumsal konumunu etkileyen faktörleri incelemek yararlı olabilir.

Bu faktörleri Acker küreselleşme sürecindeki toplumsal cinsiyet analizini yaparken ortaya koyar. Acker (2004: 23) toplumsal cinsiyetin küreselleşme sürecine üç temel eğilimle içkin olduğunu savunur. Bu temel eğilimlerden ilki olarak kapitalist üretimle insanın yeniden üretiminin birbirinden ayrılmasının ulusaşırı şirketlerin yeniden üretim sürecinde sorumluluk almaktan kaçınmalarını gösterir. Bu ayrılmanın etkisiyle artık şirketler kendilerini çalışanlarının ve ailelerinin yeniden üretiminden sorumlu tutmamaktadırlar. Sermayenin dışında devlette işçinin yeniden üretimini sağlayacak koşulların (sağlık sigortası, ucuz konut, emeklilik güvencesi gibi) yaratılmasında sorumluluk almamaktadır. Bunu kolaylaştıran belli başlı nedenlerden biri ise üretimlerini en ucuz emeği ve en asgari üretim maliyetini sağlayabildikleri az gelişmiş ülkelere kaydırabilmeleri ve post-fordist veya enformal üretime geçebilmeleridir. Böylece üretim süreci en asgari maliyet ve en azami kârı sağlamaları doğrultusunda kurulabilmektedir. Bunu sağlamak için üretim maliyetlerini en asgari düzeye indirecek az gelişmiş ülkede üretim yapan, ucuz emeği (en ucuz kadın emeği) kullanan ve çevreye duyarlılığı göstermeyen bir üretim örgütlenmesi tasarlamaktadırlar. Bu durum özellikle küreselleşmenin etkisiyle artan oranda giderek üretim sürecinin ve yeniden üretim sürecinin birbirinden ayrılmasına ve üretimin sermaye birikimi hedefiyle örgütlenmesine ve insanların yeniden üretim ve hayatta kalma (bekaa) ihtiyaçlarının dikkate alınmamasına neden olmaktadır.

Bu faktörlerden ikincisi olarak, Acker baskın erkekliğin küreselleşme sürecinde önemli bir faktör olduğunu söyler. Bu analize göre, erkeğin iktidarı sermaye, bilgi ve teknoloji sahibi olmasıyla kuruluyor. Baskın erkeklik, kârı arttırmayı ve kendi mülkiyetinin bekasını önemseyen ve çevreye verdiği zararları önemsemeyen karar alıcı olarak kuruluyor. Bunu tarıma uyarlısık tarımsal alanda kadının rolünü mülkiyeti devamlılığını sağlayan ama hiç bir zaman mülkün sahibi olamayan konumda tutuluyor. Bu yüzden kadın karar verici olamıyor.

Üçüncü olarak da toplumsal cinsiyetin küreselleşme sürecinde sermaye için önemli bir kaynak olduğunu belirtir. Bu temelde, kadının erkekten ucuza çalışması, erkeğin yapmadığı işi yapması (enformal sektör ve part-time gibi) anlamına gelir. Bu da emeğin kadınsılaşması açısından önemlidir. Bu durum genel olarak pazarda emeğin değerinin düşmesine neden olmaktadır.

Bu faktörlerin dışında kadının ikincil konumunu kapitalist sistemin yeniden üretim alanıyla ilişkisiyle açıklamak mümkündür. Acker'in (2004: 23) belirttiği üzere kapitalist üretim sürecinde yeniden üretim alanı metalaşmamış olduğu için ikincil bir konuma sahiptir. Kadın emeği de metalaşmamış yeniden üretim alanında harcandığı için ikincil olarak görülür. Acker (2004: 25) analizini Elson'dan (1994: 42) alıntılıyarak üretim ile yeniden üretim arasındaki

ayrımı parasal olan üretim ve parasal olmayan yeniden üretim olarak belirleyerek yapar.. Bu analize göre, paranın emek gücünü üretimde kullanabilmesi için bazı parasal olmayan sosyal ilişkiler bütünü emek gücünü yeniden üretim işine yönlendirmesi gereklidir. Bu parasal olmayan ilişkiler kümesi kendi kendine yeteri konumda değildir, parasal ilişkilerden bağımsız hareket edemez ve paranın gücüne göre yeniden şekillenir. Aynı şekilde para ekonomisi de toplumsal cinsiyet yapısı tarafından şekillenen ücretsiz işgücü olmadan kendini devam ettiremez. Bu analize göre, parasal olan üretim ekonomisi ve parasal olmayan yeniden üretim ekonomisi birbirine bağlı olarak kendilerini devam ettirir. Neo- liberal anlayış doğrultusunda hazırlanan makro ekonomik politikalar, kendilerinin etkisiyle olumsuz yönde değişen koşulları telafi edecek sınırsız ücretsiz kadın emek gücü olduğunu varsayarak oluşturulur. Bu politikalar kadınların yeniden üretim süreciyle yalnızca kendilerinin değil ailelerinin ve içinde yaşadıkları topluluklarında temel ihtiyaçlarını karşılayacaklarını varsayarak oluşturulur.

Ayrıca, kadının ikincil konumunu analiz ederken, kadın emek değerinin düşük olması ve yeniden üretim ve üretim alanında kullanılması küresel pazar ve kapitalist sistem için çok anlamlıdır. Fine Gardiner'dan alıntılanarak (1992: 171) kapitalist sistemde ücretlerin düşük tutulmasının kadının emeğinin erkek tarafından sömürülmesiyle sağlandığını söyler. Çünkü ev içi emeği ve ücretli emek arasındaki denge işçi ailesinin belli bir düzeyde tüketim yapabilmesine göre kurulur. Ona göre (1992: 171) kadının evde çocukları ve kocası için ev içi işler yaparak harcadığı zaman erkeğin maaşıyla ters oranda değişir. Gardiner'in (1992: 173) ifade ettiğine göre, kadın tüketebilmek için ev içinde daha fazla emek harcamak zorunda kalır. Bu sayede, ev-içi emek değer üretmese de artık değerün üretilmesine emek gücünün değerini işçi sınıfının fiili geçimlik düzeyin altına düşürerek katkıda bulunmuş olur. Ücretsiz işçi olarak evde çalışan kadın da evlilikle birlikte ücretli işçi olan erkeğin emeğinin yeniden üretimini de sağlamış oluyor. Hartman (1990:158) böyle bir sistemin evliliklerde değer üreten ücretli emekle değer üretmeyen ev içi emek arasında bir ikilik ve eşitsiz bir değişim ilişkisi yarattığını ifade eder. Bu eşitsiz değişim ilişkisi kadınların geçinebilmek için ev içindeki üretkenliği arttırmalarına ve zamanı giderek daha ekonomik olarak kullanmalarına yol açar.

Kadınların sosyal, toplumsal ve ekonomik konumlarını analiz ederken, yeniden üretimin üretimle ve kapitalizmle ilişkisinin yanı sıra, tarımda küçük meta üretimiyle aile emeğinin ilişkisine de değinmekte fayda vardır. Bernstein (Kandiyoti, 1985: 11) da tarımda aile emeğinin sömürülmesinin üretici güçlerin doğal limitlerine ulaştığında emeğin yoğunlaştırılmasıyla mümkün olduğunu savunur. Bu açıklamaya göre, emeğin yoğunlaşmasıyla, hane halkı emeğinin sömürsüyle emek değerinin aşağıya çekilerek piyasaya uyum sağlanması söz konusu olur. Bu süreçte üretici güçlerin gelişme de emeğin yoğunlaştırılmasıyla hane halkının sömürülmesi gerçekleşir. Bernstein'ın analizinden hareketle küçük meta üretimini dayalı aile çiftçiliğinin kadının emeğini de daha fazla sömürerek devamlılığını sağladığını söyleyebiliriz.

Özellikle küçük köylü tarım girdilerinin maliyeti artınca, küçük meta üretimi olarak varlığını sürdürebilmek için beka stratejilerini (survival strategy) kullanmak zorunda kalır. Aydın da (Karkıner içinde 2006: 3) bu beka stratejilerini, “yeni gelir kaynakları yaratmaya yönelik stratejiler; birikmiş kaynakları harcama ve borçlanmaya dayalı stratejiler ve tüketimi sınırlama, maliyeti düşürme biçimindeki stratejiler” olarak ifade etmektedir. Küçük köylü aile emeğini yoğunlaştırarak yani daha uzun süre aile emeğini üretimde kullanarak serbest piyasada rekabet koşullarında ayakta kalmaya çalışır. Karkıner (2006: 3), devlet destekleme politikalarının kaldırılmalarının ya da azaltılmalarının hane gelirlerinin önemli ölçüde azaltılması, gelirlerin farklılaşması ve hane halkının mülksüzleşmesi gibi sonuçlara yol

açtığı vurgular. Bunlarla ilişkili olarak, kadınların ücretli emekle, ücretsiz hane emeğiyle, cinsiyete dayalı işbölümüyle ve toprakla ilişkilerine bakıldığında, kadınların hane içerisindeki iş yüklerinin arttığı ve bunun da eşitsizliği ve sömürüyü pekiştirmekte olduğu ifade edilmektedir.

Küreselleşmenin etkisindeki Türkiye tarımında kadının toplumsal, politik ve ekonomik konumu analiz etmek için, Ecevit'e göre (1994: 96- 97) Türkiye'de tarımda kadın emeğinin dönüşümünü incelediğimizde kadın emeğinin, üretim, yeniden üretim ve mülkiyet temelinde anlamının önemli olduğu düşünülmektedir. Küçük meta üretimine dayalı aile çiftçiliğinde, tarımdaki üretimin organizasyonu da tarımdaki kadının konumunun belirlenmesinde önem taşır. Tarımda kadın emeği, kadın üretimde çalışsa da, tarımsal sosyal ilişkileri çerçevesinde parasal kaynaklara ve arazinin mülkiyetine sahip olmadığı için yeniden üretim olarak değerlendirilebilir. Türkiye'de küçük meta üretimi ve küçük toprak sahipliği yaygındır. Karkiner (2006:5) Aydın'ın (2001: 22) beka stratejisi olarak oluşturulan geçimlik üretimin içerisine çocukların yetiştirilmesi ve kadının eviçi emeğinin eklenmesi gerektiği görüşünü paylaşır. Böylelikle kırdaki yoksulluğa direnme şekli kadın emeğini daha yoğun ve daha uzun süreli kullanmak ve kadın eviçi emeğini yeniden üretim aracı olarak kullanmak suretiyle gösterir. Kısaca, Karkiner ve Ecevit'in (2006: 22) de belirttiği gibi küçük meta üreticisi olarak kadınların sosyal ekonomik konumunun yapısal uyum politikalarından erkeklere göre daha olumsuz yönde etkilendiğini ve bu politikalarının sonuçlarına direnmek için ücretli emek kullanmaksızın tarlada daha uzun süre ve daha yoğun emek harcamak durumunda kaldıklarını söyleyebiliriz. Ayrıca, Ecevit ve Ecevit 'e (2002: 276) göre, Türkiye tarımında hâkim olan küçük toprak sahipliği ve toprağın eşitsiz dağılımı, tarımda sermaye birikimini olanaksız kılarak kadının mülksüzlüğünü, tarımda emeğin kadınsılaşmasını ve kadın emeğinin sömürsünü pekiştirici bir rol oynayacaktır.

Ayrıca yine Karkiner'in (2006: 6) Ecevit'ten alıntılıyarak belirttiği gibi, Türkiye'de tarımda kadın emeği ve yeni pazar ilişkilerinin değişimiyle birlikte ataerkilliğin kontrolündeki kadının emeğinin görünmezliğinden ve gizli emekten söz etmek mümkündür. Bu durum kadının emeğini ev içinde ve tarlada önemsizleştirme olarak ortaya çıkmakta, ataerkillik baskısını arttırmakta ve kadının cinsiyete bağlı işbölümündeki eşitsiz konumunu derinleştirmektedir. Kadının eşitsiz konumun derinleştiren durumlardan biri de kadınların mülkiyet hakkından vazgeçmesidir. Türkiye tarımında kadının mülkiyet hakkının kendi isteğiyle vazgeçmesi ya da mirasın erkek egemen şekilde dağıtılması kadın emeğinin ezilmesini artırdığı gibi tarımda kadının karar mekanizmalarına katılmasını da engelleyici özellik taşımaktadır. Karkiner'in (2006 p: 6) de belirttiği gibi,

“Türkiye tarımında mülkiyet yapısı ağırlıklı olarak ataerkindir. (...) Mülksüzlük, miras yoluyla hak edilen toprakları almamakla başlar ve kadın, parası olsa bile yeni toprak alıp mülkiyetine geçiremez. Toprak mülkiyetine sahip olmaması kadının hem hanedeki diğer malların sahipliğini, hem de kadının kendi emeği üzerindeki kontrolünü olumsuz etkiler.”

Karkiner (2006:7) Ecevit'ten (1994: 98) aktararak kadının hane içinde varolan güç ilişkileri kadının mülksüzlüğüyle eşitsiz konumunu daha da artırarak kadını karar verme mekanizmalarından daha da uzaklaştığını ifade ediyor. Bu analize göre, kadının hak ettiği topraklardan vazgeçmesiyle ataerkilliğe direnme temelinde kırılma meydana gelmesi ve kadının evlilik süresince ve evlilik öncesi 'pazarlık' gücünün azalması söz konusudur. Bu da kadın kendi emeğinin değerinin görünmezliğini kabul etmesi anlamına gelecektir.

Kırsal alanda kadının sosyo- ekonomik konumunun analizini, ataerkilliğin ve kapitalizmin ilişkisini de değinerek yapmak gerekir. Ataerkil ideoloji yalnız emek sürecinde değil bütün toplumsal ilişkilere de nüfuz ederek bu ilişkileri erkek egemen temelde örgütler. Hartman'ın (1990: 169) analizine göre kapitalist sistem ancak ataerkil ilişkilerin varlığı ile varlığını sürdürmektedir. Kapitalist sistemde toplumsal cinsiyet ilişkilerinin üretilmesi sosyal olarak dayatılmaktadır. Bu yüzden, kadının ev içi emeğinden sorumlu olması kadının emek piyasasındaki gücünü azaltmakta ve kadının ev içi emeğinin ikincil konumu emek piyasası tarafından pekiştirilmektedir. Hartman'a göre bu süreç birbiriyle çatışan kapitalist sistemle ataerkil sistemin etkileşimiyle oluşur. Bu çatışmanın sonucu olarak, erkek hem aile için verilen ücretinden hem de kadının evde ücretsiz çalışmasından faydalanmaktadır. Hartman (1990:148) böylelikle kapitalizmin gelişmesinin ataerkil kurumları dönüştürdüğünü ve ataerkillikle kapitalizm arasındaki uzlaşmanın kadını bir kısır döngüye soktuğunu iddia etmektedir. Kapitalizm ve ataerkillik ilişkisi ise farklı toplumsal dinamiklerle değerlendirmek olasıdır. Meillaoux kırsal alanda ataerkilliğin ve kapitalizmin ilişkisini, kadının doğurganlığının kontrolü üzerinden açıklamıştır. Kandiyoti Meillaoux'dan (1985: 7) alıntı yaparak, kırsal kadının, emek gücünün bakılması ve yeniden üretilmesi, çocukların ve yaşlıların bakımı ve yemek yapmak gibi işlerin yanında evin tüketimi için hayvan bakımı, tarımsal işler, küçük meta üretimi, su taşıma, odun toplama gibi aslında üretken olan işleri de üstlendiğini belirtiyor. Kadınlar bu şekilde aslında üretime katılsalar da kadının doğurgan (doğuran) olarak değerinin onların üretici olarak statü elde etmelerine engel olduğunu iddia ediyor. Bu analize göre, kırsal alanda insanın yeniden üretilmesi üzerindeki kontrolü sağlamak için kadın üzerindeki baskı ve kontrol kuruluyor. Bu kontrol de kadının ikincil konumunu pekiştiriyor, sosyal yeniden üretimi düzenlemekte belirleyici oluyor ve geçimlik üretimin yapılmasını sağlıyor.

Bunlara ilaveten, tarımdaki kadının küreselleşme etkisinde toplumsal, ekonomik ve politik konumunun değişimini etkileyen faktörlerden biri de tarımsal alandaki teknolojik değişimlerdir. Küreselleşme sürecinde kırsal alanda değişimin dinamikleri tarımsal teknolojik değişimlerin de etkisiyle oluşur. Bu süreçte değişim dinamikleri sosyal ilişkilerin de değişmesine neden olur. Kadınlar özellikle ekonomik yeniden yapılanma ve sosyal ilişkilerin değişmesinden olumsuz olarak etkilenmişlerdir. Ayrıca, genetiği değiştirilmiş tohumlar gibi tarımda gerçekleşen teknolojik gelişimlerin kadın emeğinin daha yoğun bir şekilde sömürülmesine neden olmaktadır. Şöyle ki; teknolojinin gelişmesiyle tarımda kullanılan tohum, gübre, ilaç gibi tarımsal girdilerin maliyetindeki artışlar piyasadaki ürünlerle kadın emeğinin daha fazla sömürülmesiyle telafi edilmeye çalışılmaktadır.

Kadın emeğinde diğer dikkat çekici bir unsur da kadın emeğinin daha çok emek ve sermaye yoğun ürünlerde kullanılıyor olmasıdır. Bu da kadın emeğinin yine daha çok sömürülmesine neden olmaktadır. Örneğin, Karkiner ve Ecevit'in (2006: 25) araştırmasına göre, bütün ürününde kadınlar emek yoğun ve ücretsiz emekçi olarak kullanılmaktadır. Bu durum kadının sosyal ve ekonomik durumunda gelişmesini engelleyici bir unsur olarak varlığını sürdürmektedir.

Sonuç olarak, kadının tarımsal alandaki sosyal, politik ve ekonomik konumu erkeğin konumuna göre ikincildir. Bu durum Hartman'ın da belirttiği gibi (1990), kadının kapitalizm ve ataerkillik tarafından çift taraflı sömürülmesiyle oluşur. Çünkü kapitalist sistem ancak ataerkil ilişkilerin varlığı ile varlığını sürdürmektedir. Kapitalist sistemde toplumsal cinsiyet ilişkilerinin üretilmesi sosyal olarak dayatılmakta, kadının ev içi emeğinden sorumlu olması kadının emek piyasasındaki gücünü azaltmakta, kadının ev içi emeğinin ikincil konumu emek

piyasası tarafından da pekiştirilmektedir. Kadın emeğinin ikincil konumunun değiştirilmesi için kadının politik ve ekonomik gücünü kazandırmaya ve artırmaya yönelik çalışmaların yapılması hayatidir. Kadının ikincil konumunu değiştirmeye yönelik kadın hareketinin güçlendirilmesi için bu konuda yapılacak olan çalışmaların niceliğinin ve niteliğinin artması gereklidir. Kadının emeğinin görünür kılınması ve ataerkil yapının değişmesinde, toplumsal cinsiyet analizinin çalışmalara dâhil edilmesinin olumlu etki yapacağı umulmaktadır.

Kaynakça

Acker J. (2004). Gender, Capitalism and Globalization. *Critical Sociology*, 30 (1), 17- 41.

Aydın, Z. (2001). Yapısal Uyum Politikaları ve Kırsal Alanda Beka Stratejilerinin Özelleştirilmesi: Söke'nin Tuzburgazı ve Sivrihisar'ın Kınık Köyleri Örneği. *Toplum ve Bilim*, 88(Bahar), 11–31.

Aysu, A. (2002). *1980- 2002 Türkiye Tarımında Yapılanma(ma): Tarladan Sofraya Tarım*. İstanbul: Su Yayınları.

Doğan S. (2006). Tarım-Gıda Sisteminin Küreselleşmesi ve Çok Uluslu Şirketlerin Artan Önemi. *İktisat Dergisi*, 42- 54.

Ecevit, M. ve Karkiner N. (2006) Rural Women's Response to Global Tendencies in Turkey. Yayınlanmamış Makale.

Ecevit, Y. Ecevit, M. (2002) "Kırsal Yoksullukla Mücadele: Tarımda Mülksüzleşme ve Aile Emeğinin Metalaşması", *Yoksulluk, Şiddet ve İnsan Hakları* içinde, ed. Y. Özdek, Ankara: TODAİE.

Ecevit M. (1994). Tarımda Kadının Toplumsal Konumu: Bazı Kavramsal İlişkiler. *Amme İdaresi Dergisi*, 27(2), 89- 106.

Elson, D. (1994). Micro, Meso; Macro: Gender and Economic Analysis in the context of Policy Reform. İçinde I. Paker. (Ed.) *The Strategic Silence: Gender & Economic Policy*. London: Zed.

Fine B. (1992). Appendix: Reviewing the Domestic Labour Debate. İçinde B. Fine (ed.) *Women's Employment and the Capitalist Family*. (169- 191). London: Routledge.

Gardiner, J. (2000). Domestic Labour Revisited: A Feminist Critique of Marxist Economics. İçinde S. Himmelweit (ed.). *Inside the Household: form Labor to Care*. (80- 102). New York: St Martin's Pres.

Hartman, H. (1990). Capitalism, Patriarchy, and Job Segregation by Sex. İçinde K. Hansen, and I. Philipson (Ed.). *Women, Class, and the Feminist Imagination: A Socialist-Feminist Reader*. (147- 181). Philadelphia: Temple University Press.

Kandiyoti D. (1985) *Women in Rural Production Systems Problems&Policies*. Paris: Unesco.

Karkiner N. (2006). Tarımda Kadın ve Yapısal Bazı İlişkiler. *İktisat Dergisi*.

McMicheal, P. (2001). The Impact of Globalisation, Free Trade and Technology on food and Nutrition in the New Millenium, *Proceeding of Nutrition Society*, 60, 215- 220.

Moghadam, V. (1999). Gender and the Global Economy. İçinde M. M. Ferree, J. Lorber and B. Hess (ed.). *Revisioning Gender*. (128- 160). London: Sage Publications.

Özkaya T. (2006). Türkiye'de Tarımın Çöküşünü Kabullenecek miyiz? *İktisat Dergisi*, 35- 42.

GIDA SİSTEMİNDEKİ KÜRESEL DÖNÜŞÜMLER BAĞLAMINDA PERAKENDE SEKTÖRÜNÜN DEĞİŞEN KONUMU VE GIDA TÜKETİMİNİN METALAŞMASI

Mahir KALAYLIOĞLU*
Hatice YEŞİLDAL**

Gıda sistemindeki güncel değişimlerle ilgili bir literatür taraması niteliğinde olan bu çalışma, iki temel değişim sürecine odaklanıyor: Perakende sektörü örneğinde ticaret sermayesinin gıda sistemindeki başlıca aktörlerden biri haline gelmesi ve batı ülkelerinde gıda tüketimi metalaşırken kürenin geri kalanında da gıda pratiklerinin piyasa ilişkilerinin hükmü altına girmesi. Birbiriyle ilişkili bu iki gelişme, aynı zamanda, sermayenin gıda bağlamında toplumsal ve kültürel yeniden üretim alanına girmesi olarak bilinen süreci de hazırlayan, bu sürecin koşullarını olgunlaştıran etmenler. Bu bağlamda her iki gelişme de, daha genel bir çerçevede, günümüz toplumlarında sosyal paradigmanın üretimden tüketime doğru kaydığı ve buna paralel olarak gıda sisteminin tüketim-temelli bir doğrultuda değiştiği yönündeki varsayım etrafında değerlendirilebilir. Çalışmanın ilk bölümünde gıda sistemindeki güncel değişim dinamiklerine ilişkin bir çerçeve çiziliyor. İkinci bölüm, perakende sektörünün gıda zincirindeki diğer aktörler üzerinde kurduğu egemenliğe ve bu bağlamda süpermarketleşme olarak tanımlanan sürece odaklanıyor. Gıda tüketiminin metalaşmasına ayrılan son bölümdeyse, gıda pratiklerindeki metalaşma sürecinin hem maddi hem de kültürel ve sembolik düzlemlerdeki etkilerinin nasıl anlaşılması gerektiğine dönük bir değerlendirme sunuluyor.

Standartlaşma ve Farklılaşma Arasında Değişen Gıda Sistemi

Kapitalizmin altın çağının yapısal bir krize girdiği 1970'li yıllardan beri gıda sisteminde hem üretim hem de tüketim modellerini etkileyen önemli değişimler ortaya çıkmaktadır. Dünya ekonomisindeki dönüşümlere paralel olarak gıda sisteminde gözlemlenen değişimlerin, geç moderniteye özgü gıda tüketim modelinin ortaya çıkması, post-fordist gıda tüketimine geçiş ve yeni bir gıda rejimine geçilmesi gibi farklı başlıklar altında değerlendirildiği görülmektedir. Gıda tüketim modelindeki değişimleri vurgulayan yaklaşıma göre son yirmi yılı aşkın süreçte, servis sektörünün endüstriyel sektör üzerindeki egemenliğiyle karakterize olan geç moderniteye özgü model, modern topluma özgü endüstriyel modelin yerini almıştır (Fonte, 2002). Fordizmin krizine odaklanan yaklaşıma göre 1970'lerle başlayan dönem, standartlaştırılmış gıda tüketim biçimlerine dayalı fordist kitle tüketiminin gerilemesine ve buna mukabil farklılaşmaya dayalı post-fordist tüketim biçimlerinin artan egemenliğine sahne olmaktadır (Yenal, 1999). Gıda rejimi kavramına dayanan diğer yaklaşımsa yirminci yüzyılın sonuyla birlikte, neo-liberal serbestleşme ve serbest piyasa ilkelerine dayalı bir düzenleme tarzı çerçevesinde gelişen ve başlıca aktörünü perakendeciliğin oluşturduğu yeni bir gıda rejiminin, yaklaşık yarım yüzyıldır hakim olan ve kitle üretimine dönük markalı ürünlere dayanan önceki gıda rejiminin yerini aldığını belirtmektedir (Burch ve Lawrence, 2005).

Değişimin teşhisinde ortaya çıkan bu tip farklılıklara rağmen, bütün bu yaklaşımlar temelinde gıda sisteminin değişmekte olan yönlerine dönük bazı ortak saptamalar yapılabilir. Son çeyrek yüzyıllık dönemde merkez ülkelerde esnek bir üretim sisteminin ortaya çıktığı, dağıtımın rasyonelleştiği ve buna bağlı olarak perakende sektörünün gıda zincirinde önemli bir rol kazandığı, gıda tüketimi alanındaki ilişkilerin metalaştığı ve tüm bu gelişmeler çerçevesinde

gıda piyasalarının önceki döneme kıyasla artan ölçülerde katmanlaştığı görülmektedir (Fonte, 2002, s.14-5). Perakende sektörünün gıda zincirinde elde ettiği gücün en önemli göstergelerinden biri, süpermarketlerin, gıda sunumu ve satışındaki standartları yükselttikleri iddiasıyla kendilerini tüketici haklarının “ahlaki muhafızları” olarak sunmalarıdır (Burch ve Lawrence, 2005, s.14). Gıda tüketim biçimlerindeki değişimler açısından bakıldığında, tüketici tercihlerinin önem kazandığı, tüketim tarzlarının bireyleşerek fragmante olduğu ve gıda üretiminin artan oranlarda uzmanlaştığı görülmektedir. Başka bir ifadeyle içinde bulunduğumuz dönem, kitle üretimi koşullarında üretilen metalara dayalı ve tüketicilere sınırlı sayıda seçenek sunan kitle tüketimi modelinden farklı olarak, tüketici tercihlerine duyarlı, esnek ve özelleşmiş koşullarda üretilen malların pazarlanmasına dayanan ve pazar katmanlaşmasını arttıran tüketim biçimlerinin ortaya çıkmasıyla karakterize olmaktadır (Yenal, 1999, s.24). Pek çok değerlendirmeye göre gıda sisteminde meydana gelen bu gelişmeler, gıda ürünlerinin modern toplumlardaki ideolojik statüsünde de önemli bir kaymaya yolaçmıştır: tüketim alanında cereyan eden toplumsal ilişkilerin önem kazanmasına paralel olarak gıda endüstriyel bir üründen, kimliğin toplumsal kuruluşunda önemli işlevlere sahip bir tüketim nesnesine dönüşmüştür.

Bu değişim dinamiklerine rağmen, gıda sistemindeki eski unsurların yok olmadığını, eski ve yeni unsurların bir arada varolmasının neticede sistemin daha karmaşık bir yapıya kavuşmasına yol açtığını belirtmek gerekir. İçinde bulunduğumuz dönemde, gıda piyasalarındaki artan uzmanlaşma eğilimlerine rağmen, kitle tüketimiyle post-fordist tüketim tarzları bir arada varolmaktadır. Post-fordist tüketim pratiklerinin gelişmesinde sınıfsal farklar belirleyici olmakta, yüksek alım gücüne sahip ayrıcalıklı tüketiciler uzmanlaşmış gıda ürünlerine yönelirken, kitle tüketicileri daha standart gıda diyetleriyle yetinmek durumunda kalmaktadır. Buna paralel olarak, küresel meta zincirleri hem fordist hem de post-fordist üretim sistemlerine ait unsurları kendi bünyelerine dahil edebilmektedir. Bu bağlamda, fordist ve post-fordist sistemlerin bağımsız olmadığı, fordist ve post-fordist değişimlerin bir meta sisteminde içiçe geçebildiği söylenmektedir. Bu bakımdan kimi yazarlar, gıda sektöründeki değişimleri anlamın yolunun, bir meta sisteminin fordist ve post-fordist unsurları nasıl entegre ettiğini araştırmaktan geçtiğine işaret etmektedir (Higgins ve Jussaume, 1998, s.46, 64).

Gıda sektöründe standartlaştırma ve standartsızlaştırma eğilimlerinin bir arada varolması, gıda sisteminin karmaşık yapısını örneklemektedir. Standartlaştırma olgusu, gıda sistemindeki küreselleşme ve dönüşüm tartışmalarının odağında yer alan başlıca konulardan biridir. Gıda sistemindeki küreselleşmeyle birlikte gıda üretim süreçlerinin modern gıda sisteminin tarihinde görülmedik ölçüde standartlaştığı söylenmektedir. Bu durum, farklılaşmış yerel tüketim pratiklerinin aşınmasında ve gıda kitle tüketim biçimlerinin küresel bir nitelik kazanmasında ifade bulmaktadır. Başka bir ifadeyle gıda sisteminin küreselleşme sürecinde kazandığı yeni dinamikler, hem üretim hem de tüketim alanlarında standartlaştırma olgusunu teşvik etmektedir. Standartlaştırma olgusunun en belirgin yönlerinden biri, gıda malları arasında müşterek bir referans noktası olarak işlev gören metaların ortaya çıkmasıdır. Bu çerçevede, standartlaştırma süreçlerinin küreselleşme sürecinin semptomatik bir görünümü olduğu ileri sürülmektedir (Murdoch ve Miele, 1999).

Küreselleşme sürecinin gıda kültürleri üzerindeki homojenleştirici etkileri, standartlaşma yönündeki eğilimleri güçlendirmektedir. Gıda kültürleri bağlamında küreselleşme sürecinin odağında yer alan can alıcı şeylerden biri, homojenleşmeyle çeşitlilik arasındaki gerilimdir. Homojenleşme tezine göre küreselleşme, kitle üretimine dayalı metaların yerkürenin her

köşesini kat etmesinde ifade bulan homojenleştirici bir güçtür. Bu bağlamda homojenleşme olgusu, batı özellikle de Amerikan kültürel emperyalizminin çağdaş bir fenomeni olarak görülebilir. George Ritzer'in "Mc-Donaldlaşma" kavramı homojenleşme tezinin en güçlü örneklerinden birini sunar. Ritzer'e göre verimlilik, hesaplanabilirlik, kontrol ve öngörülebilirlik ilkeleri üzerinde yükselen "Mc-Donaldlaşma" süreci, Weber'in çözümlediği modern toplumlardaki akılcılaştırma sürecinin yeni bir biçimini temsil etmektedir. Kavramın temel içerimlerinden biri, büyük gıda şirketlerinin standartlaştırılmış ürünleri dünyanın her tarafındaki gıda piyasalarında dolaşıma sokma konusunda sahip oldukları güçtür (Ashley, Hollows, Jones ve Taylor, 2005; Ritzer ve Ovadia, 2000). Daha da ötesinde kavram, fast-food restoranlarının ilkelerinin başta Amerikan toplumu olmak üzere kürenin pek çok bölgesinde hakim olmaya başladığını hikaye etmektedir. Amerikan toplumu örneğinde, bir işletme tarzı olarak "Mc-Donaldlaşma"nın hastane ve okul gibi toplumsal hayatın diğer kesimlerine de sirayet ettiği vurgulanmaktadır. Başka bir ifadeyle "Mc-Donaldlaşma", sadece fast-food restoranlarının değil, günlük tüketim pratiklerinin ve bizatihi günlük hayatın bir parçası haline gelmektedir (Ritzer ve Ovadia, 2000).

Öte yandan özellikle merkez ülkelerde, üretim ve tüketim süreçlerindeki standartlaştırma eğilimine karşıt olarak, standart olmayan gıda üretim ve tüketim pratiklerinin de yaygınlaşma eğilimine girdiği görülmektedir. Bu bağlamda, çeşitliliğin çağdaş gıda kültürünün başlıca özelliklerinden biri haline geldiği yönündeki sav, yukarıda değinilen standartlaştırma ve homojenleşmeye dönük değerlendirmelerle atbaşı gitmektedir. Çevre ülkelerdeki nüfusun yaşam ve çalışma koşullarını zorlaştıran küresel işbölümüne bağlı olarak gerçekleşen farklılaşma olgusu, önceki dönemden farklı olarak gıda piyasalarındaki katmanlaşmayı da derinleştirmektedir. Etnik ve egzotik gıdaların ve geleneksel lezzetlerin yeniden keşfedilmesi, tüketici tercihlerine duyarlı hale gelen gıda üretim ve tüketim pratiklerindeki yeni eğilimler olarak dikkat çekmektedir. Gıda talebindeki çeşitlenme ve geleneksel tatlarla doğal ve organik ürünlere öncelik veren yeni tüketim alışkanlıklarının ortaya çıkması, geleneksel ve uzmanlaşmış gıda malları üreten üreticilerin gıda piyasalarında varolma şansını arttırmaktadır. Nitekim büyük gıda şirketleri gıda talebindeki çeşitlenmeyi karşılayabilmek için üretim etkinliklerini farklılaştırmaktadır (Murdoch ve Miele, 1999; Ashley, Hollows, Jones ve Taylor, 2005). Bu bağlamda gıda üretimindeki güncel gelişme eğilimlerinin tek yönlü olmadığı, gıda sektörünün standartlaştırılmış ve uzmanlaşmış üretim süreçleri arasında çatallandığı belirtilmektedir (Murdoch ve Miele, 1999, s.469). Bu yöndeki gelişmeler gıda sisteminin giderek karmaşıklaşan yapısının göstergesi olarak okunmalıdır.

Perakende Sektörünün Gelişimi ve Süpermarketleşme

Yukarıda işaret edildiği gibi 1970'lerden bu yana batı ülkelerindeki gıda tüketim biçimlerinde ortaya çıkan gelişmeler, gıda imalat sektörüyle gıda perakendeciliği arasındaki güç ilişkilerinde önemli değişimlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Gelişmiş ülkelerdeki ekin-besin arz zincirinin organizasyonunda ve yönetiminde perakendecilik sektörü giderek imalat sektörünün yerini almaya başlamıştır (Burch ve Lawrence, 2005, s.1). Bu çerçevede, gıda sisteminin tüketim-yönelimli bir doğrultuda değişmesinin, modern geniş-ölçekli perakende sektörünün gıda sisteminin bütününde hegemonik bir pozisyona kavuşmasına yol açtığı söylenmektedir (Wilkinson, 2002, s.7). Gıda sektörünün küresel dinamikler kazanması, perakendeciliğin gıda sektöründe bulunan diğer ekonomik aktörler üzerindeki egemenliğini pekiştirmektedir. Örneğin küreselleşen gıda tedariki küçük üreticilerin olanaklarının çok ötesine uzanmakta ve süreç büyük ölçüde, ekin-besin ekonomisinin dönüşümündeki başlıca aktörleri oluşturan büyük gıda şirketleri ve perakendeciler tarafından yürütülmektedir

(Murdoch ve Miele, 1999, s.468). Bu bağlamda gıda perakendeciliği, gıda piyasalarının tüketici kesimlerinin talepleri çerçevesinde yeniden düzenlenmesinin başlıca aktörü konumuna gelmiştir (Burch ve Lawrence, 2005, s.3).

1970'lere dek uzanan bu gelişmenin temelinde birbiriyle ilişkili birkaç faktörün yattığı söylenebilir. Perakende sektörünün çıkarları bakımından belirli meta sistemlerine bağlı olmaması ve talebin mobilize edilmesine dönük bir yapıya sahip olması akla gelen ilk etmandir. Başka bir ifadeyle, tüketici talebiyle esnek bir etkileşim kurabilmesi ve talebi eklemleyebilmesi, perakendecilik sektörüne gıda zincirindeki diğer aktörler karşısında ciddi bir avantaj kazandırmaktadır (Wilkinson, 2002, s.3, 7). Perakende sektörünün gücünü açıklayan bir diğer faktör, üreticiler, işleyiciler ve tüketiciler arasındaki konumdur. Bu özgül konumu sayesinde perakende sektörü ekin-besin metalarına değer ekleyen standartları da belirleyebilmektedir. Gıda sisteminin dağıtım ayağında ortaya çıkan monopsony olgusu ve süpermarketlerin kendi markalarını üretmesi, sektörün sahip olduğu gücü açıklayan bir diğer etmandir. Bir diğer faktör, sektörün kendini seçkin bir gıda otoritesi olarak sunması ve bu yolla tüketiciler nezdinde yeni gıdaları cazip kılmasıdır (Burch ve Lawrence, 2005, s.3-4).

Perakendecilik sektöründeki gelişmelerin gıda sistemine etkileri, süpermarketleşme olarak tanımlanan süreç çerçevesinde değerlendirilebilir. Süpermarketlerin yaygınlaşması, modern gıda üretim ve dağıtım sistemlerinin gelişmesinin en başarılı sonuçlarından birini temsil eder. Gelişmiş batıda süpermarketlerin perakende zincirlerine katılması ve yaygınlaşması, kapitalizmin altın çağına girildiğini müjdeleyen 1950'li yılların sonlarına tarihlenmektedir. Bu tarihten sonra süpermarketler başarılı perakende tüccarlarının gözde yatırım alanı haline gelmiştir. Kentsel tüketicilerin büyük bölümü eski stil dükkanlardan, gelişmiş paketleme sistemi ve uygun pazarlama koşullarıyla müşteriler üzerinde ciddi bir ikna gücüne sahip olan bu self-servis perakendecilik biçimine yönelmiştir. Bugün itibariyle süpermarketler, dünyanın hemen her yerinden getirilen gıdaların müşterilere sunulduğu gösterişli sergileriyle, modern tüketicinin sahip olduğu tüketim imkanlarının çeşitliliğini göstermektedir (Beardsworth ve Keil, 1997, s.32, 39).

Süpermarketleşme olgusunun temel dinamikleri, perakende sektörünün gıda zincirindeki diğer aktörler üzerinde kurduğu ekonomik egemenliği yansıtmaktadır. Bu dinamikler arasında akla ilk gelen, gıda üreticisi firmaların malların dağıtımını ve pazarlanması gibi konularda giderek süpermarketlere bağımlı hale gelmesidir. Başka bir ifadeyle, süpermarket zincirlerinin hangi firmaların hangi ürünlerinin market raflarında yer alabileceği hususunda söz sahibi olmaları, üretici firmaların işini oldukça zorlaştırmaktadır. Gıda üreticisi firmaların tüketici pazarına ulaşabilmek için, ürünlerin kalitesi, fiyatları ve raf alanı gibi konularda başlıca süpermarket zincirleriyle pazarlık yapmak durumunda kaldıkları görülmektedir. Bu durum, gıda şirketlerinin süpermarketlere kendi satış ve dağıtım koşullarını kabul ettirebilmek için, ürün yelpazelerini çeşitlendirmek ve pazarlama faaliyetlerine özen göstermek zorunda olduklarına işaret etmektedir (Yenal, 2001, 50-1). Diğer yandan, süpermarketler ticari markaya sahip olmayan gıdalar ve kendi markalarını taşıyan gıdalar üreterek, gıda zincirindeki rollerini de maksimize etmektedirler. Bu süreç 1970'lere dek uzanmakla birlikte, son yıllarda gıda sektöründe ortaya çıkan gelişmeler, süpermarketlerin bu alanda yerleşik gıda imalat şirketlerinin markalarıyla rekabet edebilecek bir düzeye ulaştıklarının da sinyallerini vermektedir (Burch ve Lawrence, 2005, s.1).

Gıda üretimi işine soyunmaları, süpermarket zincirlerinin sektördeki ilgilerinin sadece dağıtım ve pazarlama alanlarıyla sınırlı kalmadığını ve giderek gıda üretimi alanında da söz

sahibi olmaya başladıklarını göstermektedir. Başka bir ifadeyle süpermarketlerin kendi markalarına ağırlık vermeleri, perakende sektörünün üretim sürecine yöneldiğini, gıda sistemindeki etkinliğini ve kontrolünü üretim sektörünü de kapsayacak şekilde genişletme eğiliminde olduğunu ortaya koymaktadır. Öte yandan, tüketici talebiyle esnek bir etkileşim kurabilmesi ve talepteki değişimlere duyarlı olması, süpermarketlerin üretici ve tüketici arasındaki dolayımdayıcı rolünü pekiştirmektedir. Bu bağlamda süpermarket zincirlerinin gıda arz zincirlerin düzenlenmesindeki hegemonik konumunun, üretim ve dağıtıma ilaveten tüketim alanına da uzandığını not etmek gerekir. Süpermarketler bütün bu gelişmeler çerçevesinde kendilerini gıda sektöründeki başlıca otoritelerden biri olarak temsil etme gücüne kavuşmuşlardır. Süpermarketlerin tüketiciler nezdinde kazandıkları bu sembolik güç, tüketici tercihlerini etkilemelerinde ve müşteri sürekliliği sağlayabilmelerinde önemli bir paya sahiptir (Burch ve Lawrence, 2005, s.9-10).

Kültürel ve Sembolik Yönleriyle ‘Gıda Tüketiminin Metalaşması’

Gıda sistemindeki küreselleşme sürecinin başlıca sonuçlarından biri, daha önce aile bağlamında gerçekleşen gıdanın hazırlanması ve tüketimi süreçlerinin giderek artan ölçülerde metalaşmasıdır. Bu gelişmenin, içinde bulunduğumuz dönemde merkez ülkelerdeki gıda pratiklerinde ortaya çıkan başlıca değişimlerden biri olduğu görülmektedir. Metalaşma sürecinin hazırlama ve tüketim alanlarını kapsayacak biçimde genişlemesi, bir bütün olarak gıda sisteminin piyasa kurallarına tabi hale gelmesi anlamına gelmektedir. Başka bir ifadeyle, önceleri büyük ölçüde aile bağlamına sınırlı kalan hazırlama ve tüketimin giderek metalaşması, piyasa mekanizmasının gıda sisteminin tüm düzeylerinde egemenliğini sağlamakta olduğunu göstermektedir. Bu süreç tamamlanmış olmamakla birlikte, küreselleşen gıda sistemindeki başlıca gelişme dinamiklerinin bu yönde olduğu görülmektedir. Küreselleşme sürecinin çevre ülkelerde de benzer gelişmeleri tetiklediği bilinmektedir. Küreselleşen gıda sisteminin bu ülkelerde yarattığı başlıca sonuç, yerel beslenme düzenlerinin ve gıdalla ilişkili sistemlerin yok olma sürecine girmesidir. Bu ülkelerdeki gıda pratikleri kapitalizmin küresel dinamikleri tarafından pazar ilişkileri içine çekilmekte ve bu yolla hakim gıda tüketim modeli bu ülkeleri de etki alanına dahil etmektedir. Böylece, büyük ölçüde merkez ülkelerde gelişen piyasa temelli gıda tüketim modeli, çevre ülkeleri de kapsayacak biçimde genişlemektedir (Fonte, 1991).

Maddi açıdan bakıldığında, gıdanın hazırlanmasının ve tüketiminin metalaşması, piyasa mekanizmasının gündelik hayatın yeniden üretimine giderek artan biçimlerde nüfuz etmesi anlamına gelmektedir. Başka bir ifadeyle, gündelik hayat gıda tüketiminin metalaşmasını kapsadığı ölçüde, kapitalizm günlük hayatın yeniden üretimindeki hakimiyet biçimlerini geliştirmektedir. Bununla birlikte piyasada mallar bireyler arasında eşitsiz dağıldığından, gıda tüketiminin piyasa tarafından sağlanan bir hizmete dönüşmesi tıpkı diğer tüketim biçimleri gibi farklı toplumsal kesimler arasındaki eşitsizlikleri takip etmekte ve bunları pekiştirmektedir. Gıda pratiklerinin mekansal bağlamı açısından, metalaşmayla birlikte gıdanın hazırlanması endüstriyel bir nitelik kazanırken, kafeterya ve restoranlar gibi gıda tüketimine dönük kamusal mekanlar da eve alternatif hale gelmektedir. Tüketimin metalaşması denilen sürecin etkisi toplumsal ve sembolik düzeylerde de yaşanmaktadır. Zira, diğer tüketim faaliyetleri gibi gıda tüketimi de, kişilerin toplumsal konumlarını göstermelerinde ve tükettikleri mal üzerinden başkalarıyla iletişim kurmalarında dile gelen sembolik bir boyuta sahiptir (Buğra, 2003, s.45). Özellikle gıda tüketimine yönelik mekanların kamusal nitelikleri ve tercih edilme sebepleri, kimi durumlarda tüketicileri asıl cezbeden şeyin gıdanın kendisinden ziyade gıdalla iletilen kültürel mesaj olabildiğini ortaya

koymaktadır (Yan, 2005, s.87). Bu bakımdan, metalaşmanın muhtemel sonuçlarına dönük kapsamlı bir değerlendirme yapabilmek için, bu süreci gıda tüketim faaliyetinin toplumsal ve sembolik boyutları bağlamında da ele almak gerekir.

Gıda hazırlanması ve tüketimi, gıda sisteminin sahip olduğu sembolik ve kültürel anlamların yoğunlaştığı alanlar olarak dikkat çekmektedir. Bu nedenle, ekonomik analizlerin ağırlıklı olarak üretim ve dağıtım alanlarına odaklanması, hem hazırlama ve tüketim alanlarının hem de bunların kapsadığı toplumsal, kültürel ve sembolik anlamların gıda sistemindeki rolünün ihmal edilmesine yol açmaktadır (Fonte, 1991, s.116). Ekonomik analizlerde olduğu gibi gıdanın beslenmeyle tüketimin de satın alınan şeyle sınırlandırılması, gıda pratiklerinin etraflıca anlaşılabilmesi bakımından yetersiz kalmaktadır. Gıda tüketiminin içerdiği pratiklerin kapsamı düşünüldüğünde, gıdanın beslenmeye ilişkin kısmının hikayenin sadece bir parçasını anlattığı söylenebilir. Beslenmeye dayalı anlatının eksik bıraktığı parça, gıda pratiklerinin sahip olduğu toplumsal ve sembolik yöndür. Bu yön doğrudan doğruya beslenmeye ve gıda ürünlerinin lezzetine ilişkin terimler içinde tartışılmayacak dinamikler barındırmaktadır. Son zamanlarda gıdaya ilişkin akademik literatürde bu eksiği kapama yönünde ciddi bir ilgi artışı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, küresel dinamikler kazanan gıda sisteminin değişen yönlerini anlamının, gıdanın maddi ve sembolik karakteristikleri arasındaki ilişkiyi analiz etmekten geçtiği belirtilmektedir (Lind ve Barham, 2004, s.47-8).

Gıda tüketiminin toplumsal ve sembolik boyutunu analiz etmek, insanların sadece neler yediğini değil, bunları neden ve nasıl yediklerini de incelemek anlamına gelmektedir (Fonte, 1991, s.116). Gıda tüketim biçimleri basitçe bireysel tercihlerin ifadesi olarak değil, farklı toplumsal sınıfların yaşam tarzlarında temellenen pratikler olarak görülmelidir (Ashley, Hollows, Jones ve Taylor, 2005, s.59). Gıda pratiklerindeki ve bunların kapsadığı anlamlardaki farklılıklar, toplumsal sınıflar arasındaki ayrım çizgilerini temsil etmekte ve bunları yeniden üretmektedir. Buna ilaveten gıda seçimlerinin ve yeme alışkanlıklarının toplumsal kimliklerin kuruluşunda da önemli işlevler yüklendiği görülmektedir. Zira günlük yaşamda tüketilen pek çok yiyecek türü; yaşam tarzları, toplumsal ritüeller ve etnik aidiyet gibi kimlik biçimleriyle yakın bir ilişki içindedir (Lind ve Barham, 2004). Diğer yandan, son çeyrek yüzyılda kapitalist toplumlarda ortaya çıkan değişimlerin, tüketici kategorisinin üretici kategorisi üzerinde analitik bir üstünlük kurmasına sahne olduğu söylenmektedir. Buna göre, toplumsal üretim ilişkilerinde temellenen sınıfların kolektif kimlikleri aşınmakta ve tüketim alanında gözlemlenen dinamikler kimliğin toplumsal kuruluşunun önde gelen kaynağı haline gelmektedir (Wilkinson, 2002, s.3). Bütün bu söylenenler, tüketim sürecinde belirli gıdalara verilen anlamların; bu gıdaların temsil edilme biçimleri ve onlara atfedilen toplumsal kimliklerle ilişkili olarak değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir (Ashley, Hollows, Jones ve Taylor, 2005, s.60).

Fast-food restoranları türünden gıda tüketimine dönük kamusal mekanların yaygınlaşması, gıda hazırlama ve tüketimi süreçlerinin metalaşmasının hem maddi hem de toplumsal ve sembolik düzeylerdeki etkilerinin anlaşılması bakımından oldukça elverişli bir örnek sağlar. Gıda tüketiminin toplumsal ve sembolik boyutları açısından bakıldığında, fast-food zincirlerinin ortaya çıkması sadece büyük gıda şirketlerinin çıkarlarına hizmet eden bir gelişme olarak görülemez. Bu gelişme aynı zamanda yaygınlığı ölçüsünde kentsel orta sınıf ailelerin yaşam tarzlarını da etkilemektedir. Gıdanın evde hazırlanması ve eviçi gıda tüketimi aile yaşamının yeniden üretilmesine katkı sağlarken, aile içinde kurulan ilişkileri de güçlendirmektedir. Buna karşın gıda hazırlama ve tüketim süreçlerinin piyasa kurallarına tabi hale gelmesi, bir sosyalleşme yeri olarak ailenin önemini aşındırmaktadır. Bu aşınma da gıda

üzerinden kurulan yeni sosyalleşme biçimlerinin ortaya çıkmasının koşullarını hazırlamaktadır. Bu durum aynı zamanda dışarıda yeme gibi belirli beslenme biçimlerinin modern hayata katılmanın bir ifadesi olarak oynadığı role de işaret etmektedir. Büyük gıda şirketlerinin reklam kampanyaları kadar kitle iletişim araçları da bu tür beslenme düzenlerinin temsil ettiği kültürel modelin kabul görmesine ve aleniyet kazanmasına hizmet etmektedir (Fonte, 1991, s.121-22).

Bu kültürel modelin etkisi, fast-food tarzı beslenmenin görece yeni bir alışkanlık olduğu çevre ülkelerde daha net görülmektedir. Özellikle Amerika gibi gelişmiş batı ülkelerinde fast-food restoranlarının yaygınlaşmasını açıklayan iki temel etmen, çabuk beslenme imkanı sağlaması ve düşük gelir grubundaki katmanlar için bir “aile restoranı” niteliğinde olmasıdır. Başka bir ifadeyle fast-food türünden endüstriyel gıdaların batı ülkelerindeki başarısı, büyük ölçüde, müşterilere hızlı gıda tüketim imkanı sağlanması ve fiyatların uygun olması gibi faktörlerde yatmaktadır. Buna karşın çevre ülkelerde yapılan çalışmalar, doğrudan tüketimin maddi boyutuyla ilişkili olmayan etmenlerin de fast-food restoranlarını müşteriler açısından cazip kılan şeyler arasında yer aldığını göstermektedir. Kimi durumlarda bu tür etmenler, verimlilik ve düşük fiyat gibi ekonomik faktörlerin önüne dahi geçebilmektedir. Bunlar arasında akla ilk gelen, bu tip restoranların sunduğu kültürel sembolizmin alıcısı olabilmektir. Orta sınıf tüketiciler bu tip mekanlardaki tüketim faaliyetine katılarak, hem gıdaya ilaveten modern kültürün “tadını” çıkarmakta hem de böylelikle sınıfsal kimliklerini ve toplumsal statülerini pekiştirmektedirler. Buna, bu tür mekanlarda gıda sunumuna eşlik eden hijyen, samimi servis ve fiziksel mekan kalitesi gibi şeyler de eklendiğinde, yemeğin bir fast-food restoranında yenmesi tüketiciler açısından önemli bir gündelik hayat etkinliğine dönüşebilmektedir (Yan, 2005). Nitekim, fast-food ürünlerine dayalı beslenme tarzına yönelmenin, son dönemde çevre ülkelerdeki kentsel orta sınıfların yeme-içme kalıplarında gözlenen değişimler arasında ön sıralarda yer aldığı görülmektedir. Bu değişimde, bu türden kültürel ve sembolik faktörlerin de ihmal edilemez bir rolü vardır.

Sonuç Yerine

İnsanların, gıda pratiklerinin nasıl olması gerektiği yönündeki anlayışları, daha genel bir bağlamda, toplumsal hayatın nasıl düzenlenmesi gerektiği hakkındaki kavrayışlarını yansıtmaktadır. Bu bakımdan günlük gıda pratikleri ve türlü beslenme biçimleri, toplumsal hayatın nasıl düzenlenmesi gerektiği yönündeki varsayımlarla yakın bir ilişki içindedir. O halde, gıda sisteminin giderek piyasa kurallarına tabi olması sadece kapitalizmin homojenleştirici gücünün gıdayı metalaştırdığını hikaye etmez (Lind ve Barham, 2004). Bu süreç, aynı zamanda, gıdanın piyasa ilişkileri çerçevesinde üretilmesi ve tüketilmesi gerektiğini salık veren söylemin yaygınlığını ve gücünü hangi maddi sürece borçlu olduğunu da hatırlatır. Bu bağlamda gıdanın ve gıda tüketim süreçlerinin metalaşması hakkında söz söylemek, aynı zamanda, toplumsal hayatın piyasa kuralları çerçevesinde düzenlenmesi hakkında belirli varsayımlarda bulunmak anlamına gelecektir. Bu süreci tartışmaya açmaksa, piyasa ilişkilerini esas alan yaklaşımın varsayımlarını sorgulamak bakımından büyük önem taşımaktadır.

Kaynakça

Ashley, B., Hollows, J., Jones, S. ve Taylor, B. (2005). *Food and Cultural Studies*, London and New York: Routledge.

Beardsworth, A. ve Keil, T. (1997). *Sociology on the Menu: An Invitation to the Study of Food and Society*, London: Routledge.

Buğra, A. (2003). *Devlet-Piyasa Karşılığının Ötesinde: İhtiyaçlar ve Tüketim Üzerine Yazılar*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Burch, D. ve Lawrence, G. (2005). “Supermarket Own Brands, Supply Chains and the Transformation of the Agri-Food System”, *The International Journal of the Sociology of Agriculture and Food*, 13/1.

Fonte, M. (1991). “Symbolic and Social Aspects in the Working of the Food System”, *The International Journal of the Sociology of Agriculture and Food*, 1.

Fonte, M. (2002). “Food Systems, Consumption Models And Risk Perception In Late Modernity”, *The International Journal of the Sociology of Agriculture and Food*, 10/1.

Higgins, L. ve Jussaume, R. (1998). “The Viability of Niche Marketing Within Global Commodity Chains: An Example from Beef”, *The International Journal of the Sociology of Agriculture and Food*, 7.

Lind, D. ve Barham, E. (2004). “The social life of the tortilla: Food, cultural politics, and contested commodification”, *Agriculture and Human Values*, 21.

Murdoch, J. ve Miele, M. (1999). “Back to Nature: Changing Worlds of Production in the Food Sector”, *European Society for Rural Sociology*, 39/4.

Ritzer, G. ve Ovadia, S. (2000). “The Process of McDonaldization Is Not Uniform, nor Are Its Settings, Consumers, or the Consumption of Its Goods and Services”, Mark Gottdiener (der.), *New Forms of Consumption: Consumers, Culture and Commodification*, Oxford: Rowman & Littlefield Publishers.

Wilkinson, J. (2002). “Genetically Modified Organisms, Organics and the Contested Construction of Demand in the Agro-Food System”, *The International Journal of the Sociology of Agriculture and Food*, 10/2.

Yan, Y. (2005). “Of Hamburger and Social Space: Consuming McDonald’s in Beijing”, James L. Watson ve Melissa L. Caldwell (der.), *The Cultural Politics of Food and Eating*, Malden: Blackwell Publishing.

Yanıklar, C. (2006). *Tüketimin Sosyolojisi*, İstanbul: birey yayıncılık.

Yenal, N., Z. (1999). “Food TNCs, Intellectual Property Investments And Post-Fordist Food Consumption: The Case of Unilever and Nestle in Turkey”, *The International Journal of the Sociology of Agriculture and Food*, 8.

Yenal, N., Z. (2001). “Türkiye’de tarım ve gıda üretiminin yeniden yapılanması ve uluslararasılaşması”, *Toplum ve Bilim*, 88.

DÖRDÜNCÜ OTURUM

ZİRAAT MÜHENDİSLİĞİ MESLEĞİNDE SORUNLU YILLAR

Oturum Başkanı

Prof. Dr. Cemil ERTUĞRUL
(Muğla Üniversitesi İİBF)

Konuşmacılar

Dr. Turhan TUNCER
(ZMO II. Başkanı)

ZİRAAT MÜHENDİSLERİNİN ÖZLÜK HAKLARI ALANINDA ZMO'NUN ÇALIŞMALARI

Dr. Turhan TUNCER
Ziraat Mühendisleri Odası II. Başkanı

Sayın Başkan, değerli katılımcılar, Ziraat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu adına hepinize saygılar sunarım. sözlerime şu şekilde başlamak istiyorum: Politikalar sorunları çözücü olmadığı sürece, sadece bizim meslek camiamızda değil, tüm ülkede, belirli bütün mesleklerde sorunlar bir kartopu gibi çoğalmaktadır.

Ziraat Mühendisleri Odası Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu'na dayanılarak kurulmuş bir meslek odasıdır. Yasayla kurulan, Anayasanın 135. maddesi anlamında kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur. Ziraat Mühendisleri Odası özelde tarım sektörü, genelde ise ülke yararına çalışmalar yapmaktır. Ana Yönetmeliği gereği ZMO'nun amaç ve görevleri, tarım sektörünün sosyo-ekonomik politik bütününe ilişkindir. Tarımın ekonomik bir sektör olarak geliştirilmesinin yanı sıra sektörün insan unsurunu oluşturan üyelerinin yaşama ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi için çalışmak temel özellikleri arasındadır.

Ziraat Mühendisleri Odası, meslekte 53 yılını doldurmuştur. Bu yarım asırlık bir zamanı alıyor. Bu zaman içerisinde görev yapan ODA Başkanlarımızı şöyle sıralayabiliriz:

- Prof. Dr. Kerim Ömer ÇAĞLAR (1954)
- Prof. Dr. Sedat KANSU (1956)
- Kemal GÖKÇORA (1957-1958)
- Fahri KÖŞKEROĞLU (1958-1960)
- Behram ÖCAL (1961-1963)
- Adnan AKER (1964)
- Mehmet YÜCELER (1965-1969)
- Mustafa ULUÖZ (1967-1968)
- Ali BAYAZIT (1970)
- Cemil KALELİ (1971-1972)
- Dr. Avni BAŞDOĞAN (1972 - 1974)
- Prof. Dr. Duran TARAKLI (1974 - 1976)
- Orhan AKBULUT (1975-1976)
- Prof. Dr. Cemal TALUĞ (1977-1978)
- Prof. Dr. Ali KARABULUT (1978-1979)
- Sami DOĞAN (1980-1986)
- Şerafettin TAV (1986-1988)
- Mahir GÜRBÜZ (1988-1996)
- Prof. Dr. Gürol ERGİN (1996-2003)
- Dr. Gökhan GÜNAYDIN (2003 -)

53 yılda 20 Genel Başkanla birlikte yönetim organlarında görev alan ve yönetimde olmasa da, yönetimlerle birlikte bu mücadelede taşın altına elini ve yüreğini koyan meslektaşlarımıza Yönetim Kurulu adına teşekkür ederim.

Dün sabah plaket töreninde bir olay ile karşılaştık. Hemen burada anımsatmak istiyorum. Biz bilindiği üzere Ankara’da 50 yılını doldurmuş meslektaşlarımıza plaket vermekteyiz. Dün burada bir arkadaşımız, “Beni unutmusunuz” dedi. Bunu incelediğimizde, itirazda bulunan 3 arkadaşımızdan 2’sinin ODA’mızdan istifa ettiği, 1 arkadaşımızın da ODA’mıza hiç üye olmadığını saptadık. Bunu sizlere bildirmek isterim.

Yasal dayanaklarımız; 13.5.1960 tarih ve 10504 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun, 24.1.1992 gün ve 21121 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük, 24.7.2002 tarih ve 24825 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Ziraat Mühendislerinin Hizmet Alanlarındaki Çalışmalarıyla İlgili Mesleki Denetim Uygulamaları ve Disiplin Hükümleri Hakkında Yönetmelik, 6.4.2005 tarih ve 25778 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Ziraat Mühendisleri Odası Ana Yönetmeliği, 11.8.2005 tarih ve 25903 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Ziraat Mühendisleri Odası Tarım Alet ve Makineleri Projelendirme Yetki Belgesi Yönetmeliği, 8.11.2005 tarih ve 25987 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Ziraat Mühendisleri Odası Meslek İçi Eğitim, Uzmanlık ve Belgelendirme Yönetmeliği ve 14.12.2005 tarih ve 26023 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Ziraat Mühendisleri Odası Serbest Müşavirlik, Mühendislik Hizmetleri ve Belgelendirme Yönetmeliği’nden oluşmaktadır.

Bir kanun, bir tüzük ve 5 adet yönetmelik mevcuttur. Son olarak 2005 yılında çıkarttığımız 4 yönetmelik ile yönetmeliklerimizi tamamladık. Bu konuda emeği geçenlere teşekkür ederim.

7472 sayılı Ziraat Mühendisliği Hakkında Kanun’un 2. maddesinde mesleki ihtisas sahalarımız, “Araştırma, ıslah, yetiştirme, toprak muhafaza, zirai mücadele, zirai alet ve makineleri, bahçe mimarisi, toprak tasnifi, toprak, su, gıda, yem, kimyevi gübre tahlilleri, teknoloji, zootekni ve zirai ekonomi” olarak belirtilmiştir.

Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük’te ise çalışma alanlarımız şöyle sıralanmaktadır:

“Tohumculuk, Kimyasal Gübre, Zirai Mücadele, Zirai Karantina ve tarım İlaçları, Yem Sanayii ve Yem Kontrolü, Çevre Koruma, Tarım İşletmelerinin Planlanması ve Projelendirilmesi, Tarımsal Eğitim ve Yayım, Laboratuvar Kurma ve İşletme, Tarım Ürünlerinin İthal ve İhracı, Tarım Kooperatifleri, Tarımsal Kredilendirme ve Kredi Kontrolü İşleri, Tarım Sigortası, Tarımsal Danışmanlık Büroları Açma, Birlikçilik, Toprak Etüdüleri, Sulama, Drenaj ve Tarımsal Yapılar, Tarım Alet ve Makineleri, Zootekni, Su Ürünleri, Peyzaj Mimarlığı, Gıda Bilimi ve Teknolojisi.”

Ziraat Mühendislerinin Hizmet Alanlarındaki Çalışmalarıyla İlgili Mesleki Denetim Uygulamaları ve Disiplin Hükümleri Hakkında Yönetmelik, ziraat mühendislerinin hizmet alanlarındaki çalışmalarını kamu yararı ilkesine, çalışma alanlarıyla ilgili genel düzenleyici işlemlere, meslek etiğine ve Türkiye tarımı ve tarımcısının yararına olacak şekilde gerçekleştirmelerini sağlamaya yönelik mesleki denetim kurallarını oluşturmak ve uygulamasını sağlamak ile Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Ziraat Mühendisleri Odası’nın disiplin işlerini düzenlemek üzere hazırlanmıştır.

Ana Yönetmeliğimizde ODA’mızın amaç ve görevleri 17 başlık altında toplanmıştır. Bunlar şöyle sıralanmaktadır:

-
- a) Ülke tarımı ve tarımsal üretim kaynaklarının korunması, geliştirilmesi, işletilmesi ve verimli kılınması, kırsal nüfusun toplumsal ve ekonomik kalkınmasının sağlanması, kırsal ve tarımsal gelişime yönelik strateji, politika, program ve proje oluşturulması çalışmalarına katkıda bulunmak amacıyla her türlü girişim ve etkinlikte bulunmak,
- b) Tarımsal üretici örgütleri, tarımsal girdi üreten, sağlayan, dağıtan ve tarım ürünlerini işleyen, değerlendiren ve pazarlayan kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak, girdi ve ürün fiyatlarıyla hizmet ücretleri hakkında önerilerde bulunmak, tarımsal girdileri üretecek tesislerin kurulmasını özendirmek,
- c) Meslek ile ilgili her türlü hukuki, idari ve teknolojik düzenlemeleri oluşturmak, incelemek, bunlarla ilgili görüş ve önerilerini resmi ve özel kuruluşlara bildirmek,
- d) Meslek alanları ile ilgili standartlar, teknik şartnameler, tip sözleşmeler gibi teknik belgeleri hazırlamak, diğer kuruluşlarca hazırlanmış olanları incelemek, geliştirmek, değişiklikleri yapmak ve uygulanmasını denetlemek,
- e) Meslek uygulamaları sırasında meslek etiğini korumak ve kamu yararını gözetmek doğrultusunda kuralları saptamak, gerekirse yönetmelikler çıkarmak, üyeleri denetlemek, uygulanacak yaptırımları tespit etmek ve uygulamak mesleki hizmetler karşılığı ödenecek asgari ücretleri belirlemek ve bunların uygulanmasını sağlamak,
- f) Üyelerinin mesleki alandaki hak ve yetkilerini meslek etiğine uygun olarak kullanmalarını sağlamak, haksız rekabeti önlemek ve tüketiciyi korumak amacıyla uyulması zorunlu kuralları koymak ve denetlemek,
- g) Üyelerin hak ve yetkilerini savunmak, ortak gereksinimlerini karşılamak, mesleki uygulamaları kolaylaştırmak, mesleğin genel yararlarına uygun olarak gelişmesini sağlamak ve bu yetkilerin kullanılabilmesini gerçekleştirmek üzere resmi ve özel kuruluşlarda girişimlerde bulunmak,
- h) Mesleğin geliştirilmesi ve tanıtılması amacıyla teknik ve bilimsel araştırmalar yapmak, kongre, seminer, panel, konferans gibi toplantılar ve sergiler düzenlemek, diğer kuruluşların bu gibi çalışmalarına katılmak,
- ı) Meslekle ilgili proje, taahhüt, müşavirlik, sorumlu yöneticilik ve danışmanlık işlerinde üyelere gerekli belgeleri vermek, onaylamak, bu konuda gereken hukuki, idari düzenlemelerin yapılmasını sağlamak, bu amaçla gereken resmi girişimlerde bulunmak,
- j) Üyelerin iş güvenliği ve sosyal güvenliğinin sağlanması, demokratik hak ve özgürlüklerinin korunması için girişimlerde bulunmak, üyeler arasında dayanışma sağlamak ve üyelerin meslek onuru ve saygınlığının korunması için gereken önlemleri almak, aykırı davranışları izleyerek gerekli disiplin yaptırımlarını uygulamak,
- k) Her türlü bilimsel ve mesleki yayınlar yapmak,
- l) Üyelerin mesleki ve üyelik özgeçmişleri ile ilgili bilgileri toplayıp korumak,

-
- m) Bilirkişilik hizmeti yapacak üyeleri belirleyerek ilgili resmi ve özel kuruluşlara bildirmek,
- n) Mesleki ve ulusal sorunlarla ilgili olarak TMMOB, bağlı Odaları ve diğer meslek kuruluşlarıyla işbirliği yapmak, ortak mesleki çalışmalar yapmak, kararlar almak,
- o) Meslek alanındaki gelişme ve yenilikleri izlemek ve yaymak, bu amaçla yurt içi ve dışındaki meslek kuruluşları ile ilişki kurmak, ortak çalışmalar yapmak, yurt içinde ve dışında mesleği temsil etmek,
- p) Ziraat Mühendisliği öğrenimi yapan kuruluşlarla işbirliği yaparak meslek elemanlarının eğitimleri konusunda öneri ve yardımlarda bulunmak, üyeler için hizmet içi eğitim programları hazırlamak ve uygulamak,
- r) Tarımsal çalışmalarla ilgili büro ve firmaların tanımı, tescili ve hizmet esaslarının belirlenmesi konularında, izleme, denetim ve onaylama işlemlerini yapmak,
- s) 6/5/1960 tarihli ve 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun ve bu Kanun uyarınca çıkarılmış olan 24/1/1992 tarihli ve 21121 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük hükümlerinin uygulanması amacıyla mevzuat çalışmaları yapmak, resmi ve özel kuruluşlarda gerekli girişimlerde bulunmak.

Tarım Alet ve Makineleri Projelendirme Yetki Belgesi Yönetmeliği’nin amacı, mesleki etik kuralları doğrultusunda, tarım veya orman traktörleri ile bunlara bağlanan ekipmanın, standartlara uygun olarak projelendirilmesi, imalatı ve denetiminde görev alacak, ziraat fakültelerinin tarım makineleri bölümü mezunu olan ve Ziraat Mühendisleri Odası’na kayıtlı bulunan ziraat mühendislerine, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Ziraat Mühendisleri Odası tarafından Tarım Alet ve Makineleri Projelendirme Yetki Belgesi verilmesinin usul ve esaslarını belirlemektir.

Meslek İçi Eğitim, Uzmanlık ve Belgelendirme Yönetmeliği ise kamu yararı, meslek uygulama etiği ve meslek alanının geliştirilmesi doğrultusunda, mesleki disiplinler gözetilerek meslek alanları ile ilgili uygulama ve denetimin yapılabilmesi için; uzmanlık alanı ve tanımı, yetkili üyeliğin tanımlanması, yetkili üyelerin mesleki ve bilimsel çalışmaları, yaptıkları işler ile tamamlayıcı eğitimlerine dayanan uzmanlıklarının belirlenmesi, belgelendirilmesi ve gerektiğinde kamuoyuna önerilmesiyle ilgili usul ve esasları düzenlemektir.

Yönetmelikte, Ziraat Mühendislerinin tek başına tasarlamaya, uygulamaya, kabule ve imzaya yetkili ve sorumlu olduğu uzmanlık alanları 25 başlık altında toplanmıştır. Bunlar şöyle sıralanmaktadır:

“Toprak etüt ve haritalama, Bitkisel üretim ve ıslah, Hayvansal üretim ve ıslah, Tohumculuk, Kimyasal gübreler ve gübreleme, Zirai mücadele, Zirai karantina, Tarım ilaçları, Yem sanayi ve yem kontrolü, Tarım işletmelerinin planlanması ve projelendirilmesi, Tarımsal araştırma ve yayım, Tarla içi geliştirme hizmetleri, Tapu, kadastro ve haritacılık hariç olma üzere arazi toplulaştırması hizmetleri, Tarımsal yapılar, Tarımsal kooperatifçilik, Tarımsal kredilendirme, Tarım sigortası, Su ürünleri, Çevre koruma, Tarım alet ve makineleri ile tarımsal enerji, Peyzaj ve çevre düzenleme, Gıda sanayi ve gıda kontrolü hizmetlerine ilişkin alt uzmanlık alanları, Kapalı alan ilaçlama hizmetleri, Sulama ve drenaj, Laboratuvar kurma ve işletme.”

Tarımsal yayınlar, çevre koruma, peyzaj, kapalı alan ilaçlama ve hizmetleri, laboratuvar kurma ve işletme, tarım alet ve makineleri, gıda hizmetleri, sulama ve drenaj hizmetlerinde diğer meslek gruplarıyla birlikte belgelendirmeye gidebilmekteyiz.

Serbest Müşavirlik, Mühendislik Hizmetleri ve Belgelendirme Yönetmeliği'nde amacımız, "Serbest çalışan ziraat mühendisleri ile Ziraat Mühendisleri Odası'na üye diğer meslek mensuplarının, kamu yararı, meslek etiği ve meslek alanının geliştirilmesi doğrultusunda Ziraat Mühendisleri Odası tarafından düzenlenmesi, ziraat mühendisliği hizmetlerinin mesleki esaslarının gelişmesinin sağlanması, haksız rekabetin önlenmesi, serbest hizmet veren kişi ve kuruluşların mesleki denetim, kapasite ve yeterlilik açısından değerlendirilerek, belgelendirilmesi ve kayıtlarının tutulması ile ilgili usul ve esasları belirlemek" olarak hükme bağlanmıştır.

Bu verdiğim kanun, tüzük ve yönetmeliklerden sonra özlük haklarımız konusunda bazı bilgiler vermek istiyorum. ODA'mız tarafından Toprak Koruma Kurulu'nda yer alan üyelerimize eğitim verildi. Toprak Koruma Proje Eğitimi de, fakültelerimizle işbirliği içinde 12-21 Nisan 2006 tarihlerinde Ankara'da yapıldı. İkinci eğitim 22-26 Ocak 2007 tarihlerinde yapılacak. Ayrıca eğitimlerin yurt geneline yayılması için fakültelerle görüşmeler tamamlandı.

Toprak koruma projesi asgari ücreti belirlendi. Asgari ücret tablosu web sayfamızdan yayımlanmaktadır. Toprak koruma projelerinde 2.772 YTL en düşük proje bedeli olarak belirlenmiş olup, arazi durumuna göre tablolar geliştirilmiştir, bu rakam arazinin durumuna göre değişmektedir.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın yetkisi olmadığı halde, Toprak Koruma Proje eğitimi vermesine karşı hukuki girişimlerimiz devam etmektedir. Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Yasası'nda Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın kendisinin de eğitim verebileceği şeklinde bir değişiklik yapıldı, ancak bu yasa Cumhurbaşkanı tarafından Meclis'e iade edildi.

Her şey yasal düzenlemelerle oluyor. Yönetmelik ve tüzüklerle ancak yetkili olduğunuzu belirleyebiliyorsunuz. Araçların İmal, Tadil ve Montajı Yönetmeliği'nde 2004 yılında yapılan değişiklik sonrasında, tarım alet ve makineleri, tarım veya orman traktörleri ile römorkları için tadilat projelerinde ziraat mühendislerinin yetkili olabilmesine yönelik Yönetmeliğimiz 2005'te yayımlandı. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile 19 Nisan 2006 tarihinde eğitimlerin yapılabilmesine ilişkin bir protokol imzalandı ve fakülteler ile işbirliği yapılarak, 4-8 Aralık 2006 tarihlerinde Ankara'da eğitim yapıldı. Eğitimin sonunda sınav yapılarak, belgelendirme gerçekleştirildi. 15-19 Ocak'ta İzmir'de, 5-9 Şubat Adana'da eğitimlere devam edilecektir.

Halk sağlığı ilaçlamaları konusu. Yıllarca bu alanda hizmet veren meslektaşlarımız vardı. Ancak yasal boşluk mevcuttu. Sağlık Bakanlığı ile görüşülerek, hazırlanmakta olan yönetmeliğe ziraat mühendisleri ilave edildi. Tabi bir yönetmelik çıkarken eğer kişisel ilişkilerle birtakım şeyler yapılırsa, sonradan dava etmekten kurtuluyoruz. Bu anlamda da burada özel çaba harcayan Yönetim Kurulu Üyemiz sayın Özden GÜNGÖR, ODA Başkanımız Gökhan GÜNAYDIN ve Koruma Kontrol Genel Müdür Yardımcısına teşekkür etmek isterim.

Halk Sağlığı Alanında Haşerelere Karşı İlaçlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik 27.1.2005 gün, 25709 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Anılan

yönetmelik ile ziraat mühendisleri mesul müdürlük yetkisi kazandı. Eğitim ve belgelendirme Sağlık Bakanlığı tarafından yapılmaktadır.

Tarımsal Yayım ve Danışmanlık konusu. Eurepgap İyi Tarım Uygulamaları standardı sistemine kurumsal üyeliğimiz gerçekleştirildi. Eurepgap sertifikaları birçok firmanın istenilen minimum gıda güvenliği şartlarını içermesi bakımından ticari bir bilet haline gelmiştir. Tarımsal Danışmanlık Merkez ve İl Teknik Komiteleri üyelerimizin atamaları yapıldı. Fakültelerimiz ile işbirliği içinde tarımsal danışmanlık eğitimleri planlanmakta, eğitim belgelendirme akredite belgesi mevcut eğitimcilerle ilk eğitim 3 Ekim 2006 tarihinde gerçekleştirildi.

Tarladan sofraya gıda güvenliği hizmetlerinde ziraat mühendislerinin yetkileri Gıda ve Kimya Mühendisleri Odaları ile ortak hareket ederek yürütülmektedir. Bu alanda görev alan meslektaşlarımız için tip sözleşme belirlenerek, Noterler Birliği'ne gönderilmiştir.

Gıda Sektöründe Sorumlu Yöneticinin El Kitabı basımı gerçekleştirilmiştir.

HACCP Tehlike Analizi ve Kritik Kontrol Noktaları Yönetim Sistemi, ISO 22000 Gıda Güvenlik Yönetim Sistemleri eğitimlerine tüm Türkiye'de devam edilmektedir.

Sosyal Sigortalar Kurumu ile protokol görüşmeleri konusunda, taslak hazırlanmış olup, bu alanda görev alarak, sorumlu yöneticilik yapan üyelerimizin sigortalanıp, sigortalanmadıklarını ve primlerinin düzenli olarak yatırılıp yatırılmadığını kontrol etmeleri sağlanacaktır.

Yem, tohum, gübre, zirai mücadele ilacı satışı... Sancılı bir sektördür. Tarımsal girdilerin yalnızca uzmanlar tarafından satılması, reçeteli satış ve kayıt yapılmasıyla birçok sorun çözüme kavuşabilir. Halk sağlığı açısından bayilik sisteminin düzenlenmesi gerekir. Şu anda ülkemizde 6 bin zirai mücadele bayii vardır. Bunun yaklaşık 1000 tanesi meslek dışındadır. Kontrol mekanizmalarının kurulması gerekir. Ülkemizde sahte ilaç gerçeği mevcuttur. Kaçakçılık ve sahtecilik, ilgili kuruluş ve sektörün işbirliği ile engellenebilir. Sektör ve Bakanlık temsilcileri ile ODA'mızda 2 Mayıs 2006'da sahte ve kaçak ilaç toplantısı yapılmıştır.

Bazen ortak çalıştığımız diğer meslek grupları ile hukuki olarak karşı karşıya geldiğimiz olaylar oldu. Mimarlar Odası ve Peyzaj Mimarları Odası'nın açtıkları davaların, Yetki Tüzüğüümüz açısından sorunsuz olarak sonuçlanacağı düşüncesindeyiz.

Hayvan yetiştirme ve ıslah çalışmaları konusunda, zootekni bölümü mezunu meslektaşlarımızın hak ve yetkilerini korumak için Suni Tohumlama Yönetmeliği ve Kuluçkahane ve Damızlık İşletmeleri Yönetmeliğine karşı açtığımız davalar devam etmektedir.

Bilirkişilik uygulamaları alanında, ODA'mızdan eğitim almış uzman ziraat mühendislerinin kamu yararına hizmet üretmesi genel ilkemizdir. Kamulaştırma davalarında görev alan bilirkişi ve mülk bilirkişilerinin, eğitim ve belgelendirilmesi çalışmaları yurt çapında devam etmektedir.

Eğitim ve ğretim sorunlarında ODA'mız gerekli girişimleri yapmaktadır. Öğrenci Kurultayları geleneksel hale getirilmiştir. Gençlerimizin ilgisizliğinden yakınıyoruz, ancak bunlar çok önemli şeyler. Teşekkür etmeden geçemeyeceğim, iki ğrenci Kurultayımızın düzenlenmesinde büyük emeği olan hocam Ekrem KN'e saygıyla teşekkür ediyorum. "Yarının mühendisleri ne kadar iyi yetişirse Türkiye o kadar yarar görecektir." Bu Ekrem hocamın sözü.

ODA olarak hayatın her alanında varız. Çalışanların ekonomik ve demokratik haklarını kazanması, grevli, toplu sözleşmeli sendikal haklara sahip olunması ile çözümlenebilir. Türkiye'nin gündemine ilişkin basın açıklamaları yapıyor, mitingler ve yürüyüşlere etkin olarak katılıyoruz. Haber bltenlerimiz ve Dergilerimiz ile yaptığımız çalışmaları üyelerimize ayrıntılarıyla iletiyoruz. Ayrıca alanımızla ilgili kitaplar yayınlıyoruz.

Ziraat Mühendisleri Odası, yelerinin mesleki ve ekonomik hak ve çıkarlarını savunmanın yanı sıra; demokratik, laik, sosyal hukuk devletinin halk yararına sonuçlar üretmesi için katılımcı çabalar göstererek, kamuoyunu yönlendirmiş ve bu bağlamda idari ve yargı yollarını kullanarak karar süreçlerine müdahalede bulunmuştur. Ziraat Mühendisleri Odası, yarım asırlık geçmişindeki başarıları ile gücünü ve belirleyicilik niteliğini ortaya koymuştur. Bundan sonra da doğru bildiğimiz bu yolda ödün vermeden mücadelemize devam edeceğiz. Saygılarımla.

BEŞİNCİ OTURUM

TARIM SEKTÖRÜNDE DESTEKLEME – PAZARLAMA SORUNLARI: 2006 YILINA BAKIŞ

Oturum Başkanı

Ali Ekber YILDIRIM
(Gazeteci - Dünya Gazetesi)

Konuşmacılar

Güven BURMA
(ZMO Adana Şube Eski Başkanı)

Rıfat KODAL
(Seyhan Ziraat Odası II. Başkanı)

Onur ŞAHİN
(Ordu Ziraat Odası Başkanı)

Cahit ÇETİN
(TARİŞ Zeytin ve Zeytinyağı Birliği Başkanı)

ÇUKUROVA VE PAMUK

Güven BURMA
Ziraat Yüksek Mühendisi
ZMO Adana Şube Eski Başkanı

Öncelikle şunu ifade etmek isterim ki, bu başlık tesadüfen seçilmemiştir. Çay nasıl Rize'nin, fındık nasıl Giresun'un, Ordu'nun kaderi ise Pamuk da Çukurova'nın kader bitkisidir.

Öyle sanıyorum ki, dünya yüzünde insana pamuk kadar yararlı ikinci bir bitki bulunsun. Kozasından yaprağına, dalından köküne ve hatta en küçük hücresine kadar insan hizmetindedir.

Kozasını toplar çırçıra verirsiniz, elyaf ve ardından iplik elde edersiniz. Çıkan çiğidi prese verirsiniz yağ elde edersiniz, yağdan artan posayı küspe şeklinde hayvana yem olarak verirsiniz. Pamuk toplandıktan sora yapraklarını yemek üzere hayvan yadırırsınız ve en son kalan çöpünü kökünden çekip, bazlama yapmak, ekmek yapmak için ocakta kullanırsınız.

Böylesine değerli bir bitkinin Türkiye açısından önemine gelince; Ülkemiz, pamuk ekim alanı açısından dünyada yedinci, birim alandan alınan lif pamuk verimi açısından dördüncü, pamuk üretim miktarı yönünden altıncı, pamuk tüketimi yönünden beşinci ve ne yazık ki pamuk ithalatı yönünden dördüncü konumdadır.

Türkiye'de pamuk ekim alanları Ege, Antalya, Çukurova ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yoğunlaşmıştır. 1970'li yıllara kadar pamuk üretim alanlarının % 50'sinden fazlası Çukurova Bölgesi'ndeyken, bu tarihten sonra ekim alanlarında çok büyük düşüşler başlamıştır. 400.000 hektardan 130.000 hektara kadar düşmüştür.

Çukurova'nın ekim alanlarındaki kayıplar GAP Bölgesi ile karşılanmaya çalışılmıştır. Çok yakın bir gelecekte Türkiye pamuk üretim miktarının yarıya yakın kısmının bu bölgeden temin edilmesi beklenmektedir.

Pamuk ekim alanlarının stabil bir yapıda olmamasına karşın, lif veriminin 40 yıl öncesine göre iki katın üzerinde bir artış gösterdiği, ancak lif pamuk ihtiyacının giderek artması sonucu yaklaşık 450.000 ton ithalat yapmak durumu ile karşı karşıyayız. Oysa 1960'lı yıllarda Türkiye pamuk ihraç eden ülkeler sıralamasında 8. sırada bulunmaktaydı. Sanırım o yıllarda en büyük döviz geliri pamuk ve iplikten elde edilmekteydi.

Gerçi bugün yine tekstil ürünleri ihracatı, ülke ekonomisinde en büyük payı almakla birlikte ne yazık ki tekstilin hammaddesi olan pamuk, ABD, Yunanistan, Çin ve Hindistan'dan gelmektedir. Peki, ne oldu, nasıl oldu da ihracatçılıktan ithalatçı konumuna düştük?

Pamukçuluğumuzda yapısal sorunlar vardır, ekonomik sorunlar vardır, politik ve ticari sorunlar vardır. Ama hepsinden önemlisi her yerde, her zaman olduğu gibi pamukçuluğumuzun üzerinde de oynanan oyunlar vardır. Türkiye'de pamuk üretimine ilişkin sorunları şöyle sıralayabiliriz:

-
- Politikalara ilişkin sorunlar,
 - Pamuk üretiminde girdilerdeki anormal artışlar,
 - Çeşit, tohum ve üretim tekniklerindeki sorunlar,
 - Hasat ve hasat sonrası yabancı madde sorunları,
 - Üretim ve işleme tekniği konusundaki eğitim yetersizliği
 - Pamuk ile ilgili birimler arasındaki iletişim ve işbirliği yetersizliği.

Bunlar arasında en önemli madde politikalara ilişkin sorunlardır. Pamuk üretimi sadece üretici kesimi değil, endüstri bitkisi olması dolayısıyla sanayi politikalarından; iç ve dış ticarete konu olduğu için ticaret politikalarından etkilenmektedir.

2000’li yıllarda tüm hızıyla dünyayı saran serbest piyasa ekonomisi Türkiye’yi de etkilemiş ve ne yazık ki Türkiye “kraldan fazla kralcı” çıkarak tarımın gelişmesi için bütün dünya ülkelerinin hala kullanmaya devam ettiği bütün enstrümanları kaldırmıştır. Bu kapsamda taban fiyatı, destekleme alımları, ihracat teşvikleri, dışa karşı koruma desteklerinin kapsamı iyice daraltılmış, girdi sübvansiyonları ve kredi ayrıcalığı kaldırılmıştır.

Bunların yerine doğrudan gelir desteği denen, üreten ve üretilene hiçbir yarar getirmeyen bir sistem getirilmiştir. Bunun dışında getirilen prim sistemi ise, bugün var yarın yok dediğimiz bir sistemdir. Yani sınırlı sayıdaki ürünlerden hangisine, ne zaman, ne kadar prim verileceği belli olmayan bir sistemdir.

30 yıldan beri süregelen girdi desteklerin oranı 1970’lerde % 34.5 olurken, 2000’li yıllardan sonra bu oran da % 2’nin altına düşmüştür. Girdi desteklerinin yerine konulan DGD’den dolayı pamuk üreticisinin kaybı % 46 dır.

Oysa bugün ithalatımızın tamamına yakınına yaptığımız ABD’de pamuğa yapılan sübvansiyonlar, bütün pamuk üreticisi ülkelerin tümünün yaptığı sübvansiyonların yarısı kadardır. Gene Türkiye’nin rakibi konumundaki Çin, İspanya, Yunanistan gibi ülkelerde pamuk üreticisinin eline geçen para, dünya pamuk fiyatlarının iki mislidir.

Bunun bir tek anlamı vardır: Elimizi kolumuzu sıkı sıkıya bağlamış Muhammet Ali’nin önüne atmışlar "haydi boks yapın" diyorlar! Olası mı?

Pamuk tarımında üretim maliyetlerinin yüksekliği de, pamuk tarımını olumsuz yönde etkileyen en önemli faktörlerden bir diğeridir. Girdilerdeki fiyatların yüksekliği yanı sıra pamuk üretiminin yoğun olarak insan iş gücüne dayanması maliyeti artıran bir unsurdur. Ancak unutulmaması gereken nokta, gene 1970’li yıllarda Çukurova’da istihdam edilen pamuk işçisi sayısı 300.000 civarındaydı.

Buraya kadar dünya ve Türkiye pamukçuluğu ile ilgili genel bir değerlendirme yapılmıştır. Ancak, Pamuk Çukurova için çok başka anlamlar ifade eder. En basit olarak yukarıda da değinildiği gibi 1965’li yıllara kadar Türkiye pamuğunun % 50’den fazlası bu bölgede yetiştirilmekte idi. Bossalar, Milli Mensucatlar, Güney Sanayiler, çırçır prese fabrikaları, yağ fabrikaları, alet ve ekipman fabrikaları bu dönemde Adana’yı neredeyse kendi ayakları üzerinde duran en büyük sanayi şehri yapmıştı. Ya şimdi? Bayburtlu Zihni’nin dediği gibi, “Vardım ki yurdundan ayağ göçürmüş, Yavru gitmiş ıssız kalmış otağı” misali ne fabrika kalmış ne atölye. Ne yazık ki, Adana şimdi bu vaziyette.

Kaderini pamuğa bağlamış olan Adana'nın sevdiği pamuk, son yıllarda kendisine ihanet eder olmuş... Sevdikçe batağa saplanıyor. Ve olmaz olsun bu sevdada diyerek terk ediyor. Adana'nın çok güzel bir sözü vardır "kumarda gaye ütmektir." Ama ne yazık ki son zamanlarda pamukla oynadığı kumarda hep ütülen taraf olmuştur. Sadece 2005 yılını örnek vermek gerekirse, 1 kg. kütlü maliyeti 1100 YTL, satış fiyatı 500 YTL. O zaman kim neden eksin pamuğu?

Son yıllarda pamuğun genel olarak bütün ülkede çiftçiye zarar verdiği malum, ama bana göre Adana çok farklı bir konumda. Adana'nın başına gelenler, son yılların Tarım politikalarının genel olumsuzluğuna değil, çok başka nedenlere ve çok eskilere dayanır. Öncelikle Çukurova ve Adana ovası, pamuk üretimi açısından ekolojik ve meteorolojik olarak ender bulunan en mükemmel bölgelerinden birisidir. Diğeri ise yukarıda da belirtildiği gibi 1960'lı yıllarda pamuk ülkenin en önemli ihraç ürünlerinden birisi ve bu ürünün % 50'den fazlası Çukurova'da yetişmektedir.

Ülkeler arasında sıcak savaşlar bitmiş, ancak ekonomik savaşlar tüm sinsiliği ile devam etmekte. Büyümekte olan Türkiye'ye dur demenin bir tek yolu var o da pamuğu yok etmek. Ancak sen pamuk ekme demekle bu mümkün olmuyor. İşte O zaman AET, OECD gibi kurumların güya Türkiye tarımını kalkındırmak için peş peşe hazırladığı projeler ve krediler bunu gerçekleştirmek için bir araç olarak kullanılmıştır.

Yaşlı ve toprak sahibi bir dostumu çocukları akıl hastanesine götürmüşler. Doktor sormuş, "Amca buranın neresi olduğunu biliyor musun? Biliyorum oğlum tımarhane. Peki demiş doktor, niye geldiğini de biliyor musun? Biliyorum oğlum demiş, gözü kör olsun o dört yüz dönüm tarlayla, iki ev var ya işte onlar beni buraya getirdi..."

İşte Çukurova pamuğunun başına gelen bu. O yıllarda pamuğun bereketi Türkiye'yi dünyanın başına bela edecek gibi algılandı. İster kurgu deyin, İster hayal deyin, ama ben Çukurova pamuğunun bitirilmesi üzerine oynanan oyunların hayatta kalmış canlı şahitlerinden biriyim. Ve mutlaka anlatılması gerektiğine inanıyorum. Ders alınır mı?

ÇOK GEÇ

Yıl 1966, Çukurova Bölgesi için Meksika'dan erkenci ve yüksek verimli olduğu iddia edilen Sonora 64 diye bir çeşit buğday tohumu getiriliyor. İfade edilen amaç, hem buğday verimini artırmak hem de buğdaydan sonra ikinci bir tarla ürünü yetiştirmek. Bu yıl için verim açısından istenen noktaya ulaşılmış ancak, ikinci ürünle ilgili bir çalışma yapılmadığı için buğday sonrası tarlalar boş kalmış. 1967 yılında getirilen buğday tohumu çeşidi 19'a çıkarılmış ve hiçbir adaptasyon çalışması yapılmamıştır. Ve o yıl da çok başarılı bir buğday sezonu geçirilmiştir. Ancak 1968 yılında yaygın bir pas hastalığı neticesinde, bu çeşitlerden sadece ikisi ayakta kalmış, diğer 17 çeşidi eken çiftçi, biçer bile sokamamıştır. Gene ikinci ürün projesi olmadığı için buğday sonrası tarlalar boş kalmıştır. Ancak gözden kaçan nokta pamuk ekim alanlarının Çukurova'da 400.000 hektardan, önce 250.000 hektara, 1970 yılından itibaren de 150.000 hektara düşmesi. Buğdaydan yüksek verim alınmasına rağmen getirisi hiçbir zaman tatmin edici olmamış, çiftçi ekonomik olarak giderek sıkıntıya düştüğünü fark etmiş ve tekrar pamuğa yüklenmiştir.

Ancak elde oyun çok. Bu defa devreye iki proje birden girer. Birincisi Hayvancılığı Geliştirme Projesi. Dünya Bankasının düşük faiz, uzun vadeli kredisıyla desteklenen bu

projeye göre Çukurova'da en küçüğü 20 baş olmak üzere kurulacak tesislerde Almanya ve Hollanda'dan getirilecek ineklerle süt sığırcılığı yapılacak ve Çukurova çiftçisi kalkınacak. Tek şartı her hayvan için 5 dekar sulu arazi 'yani pamuk arazisi' tahsis edilecek. Bu projenin de arkasında ne var diye düşünülmeden balıklama dalınmıştır.

Çukurova'nın sarı sığağı ve Holstein gibi nazlı bir sığır. Hiç oluru var mı diye soran olmadı. Ve olmadı. Kendisi haftada bir banyo yapmak için su bulamazken ineklerine günde üç öğün duş yaptırmasına rağmen gene de olmadı, Holstein'ler ovanın sarı sığağına yenildi ve yüzlerce yetiştirici icralık oldu. Bu projeye Çukurova çiftçisini kalkındıracağını iddia eden melek yüzlü şeytanların asıl amacını ise kimse sorgulamadı. Oysa amaç o kadar açıktı ki. Birincisi, pamuk ekim alanlarını yok etmek; ikincisi ise, kendi başlarına bela olan sığırlarından kurtulmak. O günlerin gazeteleri, Almanya'da, Hollanda'da sütlerin denize döküldüğü, damızlık süt ineklerinin kasaplığa verildiği şeklinde haberlerle doludur. Yani, amaç başlarına bela olan sığırlarının bedelini çok yüksek bir rayiçle bize ödetmek.

Hayvancılığın akıbeti peşinen belli olup tutmayacağı anlaşılınca hemen bir proje daha: Meyseb Projesi. Çukurova Bölgesi Avrupa'nın meyve sebze ambarı olacak. Gene malum finans kuruluşları, gene uzun vadeli, düşük faizli krediler. Ve sonunda gele gele İtalya'dan erkenci çeşit şeftali fidesi. Hemen bahçeler tesis edildi. Şeftali yetiştirilmeye başlandı ve iş o kadar cazip anlatıldı ki neredeyse dağ taş şeftali bahçesi oldu. Yetmezmiş gibi yetmiş narenciyeyi kesip şeftali dikenler oldu. Ve iş o kadar büyüdü ki, Mersin'de kurulan Meyseb Bölge Müdürlüğü'ne ilaveten bir bölge müdürlüğü de Adana'da kuruldu. Ne yazık ki şeftaliler meyve verdiğinde kasa parasına toplanamaz oldu. İki sene sonra da Meyseb Bölge Müdürlüklerinin ikisi de kapatıldı.

Buradaki oyunun dünya piyasalarında önemli bir yeri olan Türkiye narenciyesiyle pamuğu bitirmek olduğu çok geç fark edildi.

Artık bu oyunlardan yılan çiftçi 1974 yılında gene pamuğa sarıldı. Bu tarihte ekim alanı tekrar 300.000 hektar seviyesine çıktı. Ama bu defa da beyaz sinek zararlısı pamuk üreticisini yaktı kavurdu. Ve bu tarihten sonra bir daha da pamuk üreticisi kendine gelmedi. Ekim alanları 30.000 hektar seviyelerine kadar indi. Ve Çukurova yıllarca buğday pamuk, buğday soyaya mahkum oldu. Ta 2005 yılına kadar. 2005 yılında iktidarın prim ve yüksek fiyat vaatlerine kanan üretici yeniden pamuğa yöneldi. Ne yazık ki gene hüsrana. Çok basit bir örnek, 1100 YTL'ye mal ettiği kütlünün kilosunu 400 liraya satabilmek için, 250 YTL toplama ücreti ödedi.

Sonuçta batan sadece pamuk üreticisi olmadı, onunla birlikte girdi sağlayan birçok meslektaşımız da iflasın eşiğine geldi.

SONUÇ

Kim ne derse desin, rakamları ve ekonomik olayları ne şekilde saptırırlarsa saptırırlar. Türkiye ekonomik ve sosyal olarak bir tarım ülkesidir. Ve bu sektör ülkenin öz varlığıdır. Bunu yabancılar bizden daha iyi bildikleri için tarım üzerindeki oyunları hiç bitmeyecektir. Dün pamukta, bugün fındıkta yarın narenciyede...

Bu nasıl bir oyundur? Dünya piyasalarının % 75'ine hakim olduğumuz fındığın fiyatını onlar tayin edecek, binbir emekle ürettiğimiz sütü 30 kuruştan alıp bir liradan bize satacaklar. Bu

nasıl oyundur, Tanrının pamuk üretimi için özel olarak yarattığı Çukurova toprağı, mısır ve ayçiçeğine mahkum edilecek. Allah aşkına söyler misiniz, ne işi var ayçiçeğinin Çukurova'da?

Yapılacak tek şey. Dış yardım dendiğinde balıklama atlamak değil, bayram değil seyran değil eniştem beni niye öper mantığıyla hareket etmektir.

Özelde pamuğun sorunlarının çözümü, tarımın sorunlarının çözümüne bağlıdır. Tarımın sorunları ise bana göre, ne üretim, ne verim, ne maliyetler, ne sübvansiyonlar, ne desteklemelerdir. Bana göre tarımın bir tek sorunu vardır: Kimlik sorunu. Şu anda tarımın kimliği olmadığı için hükümetler tarafından muhatap kabul edilmiyor.

Yarattığı katma değer, istihdam ettiği nüfus, sanayiye sağladığı hammadde açısından iddia ediyorum ki Türkiye'nin en önemli birinci sektörüdür. Ama ne yazık ki, ekonomik rakamlar, sosyal olaylar saptırılıyor ve bu sektör yok kabul ediliyor. Şu anda Amerika'nın, Avrupa'nın her türlü sübvansiyonlu tarım ürünleri, Türk tarım ürünlerinin karşısına geçit vermez birer kale gibi dikilmişler. İnatla üretmeye devam eden üretici birer birer yok ediliyor. Nereye kadar bilen yok. Ancak bildiğim bir tek şey var. 2007 yılı Çukurova çiftçisi için çok kötü bir yıl olacaktır. 2007 yılına borçsuz giren çiftçi % 10'u bulmaz. Geriye kalanların, üretim için girdi bulma şansı neredeyse hiç yok. Çünkü çiftçi ile aynı kaderi paylaşan ilaç, tohum, gübre gibi girdi sağlayan bayilerin durumu çiftçiden daha kötü. Üretim için iki umut, biri buğday ve ne yazık ki kuraklıktan dolayı buğday yok, diğeri ise kusura bakmayın kaba tabirle, "sıçanın sidiğı denize fayda" misali pamuğa verilecek primler. Eğer bu primler çok kısa zamanda, ödenirse belki. Ama hiç umudum yok.

Sonuç olarak benim bildiğim bu gidiş iyi gidiş değil.

Doğruluk derecesini bilmiyorum ama benim çok beğendiğim ve Türkiye ile örtüşen bir anekdotu anlatmamın belki tam zamanıdır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan Japonya yenik çıkmış, korkunç bir ekonomik krizin içindedir. Bir Amerika heyeti gelir ve derkler ki, "Bir harp geçirdik, siz de, biz de çok büyük yaralar aldık, bunları geride bırakalım, size yardım etmek istiyoruz, sizin tek beslenme tarzınız pirinç ve bu pirinci siz maliyetinizden dolayı halkınıza çok pahalıya yediriyorsunuz, gelin sizinle çok uzun süreli, yani 20-30 yıllık bir anlaşma yapalım ve size pirinci sizin fiyatınızın onda bir fiyatıyla verelim." Japonlar gayet sakin, "Düşünelim" demişler. Aradan bir ay, üç ay, beş ay geçmiş, Japon'lardan ses seda yok. Amerika heyeti tekrar Japonlara gidip soruyorlar: "Size çok cazip bir teklif yapmıştık ama cevap vermediniz." Japonlar gene gayet nazik, "Teklifiniz gerçekten cazip ama maalesef kabul edemeyeceğiz. Siz bize bu kadar ucuz pirinç verirseniz, zaten kıt olan pirinç tarlaları konuta, sanayiye dönüşecek, zaten az sayıda olan pirinç üreticisi başka işlere yönelecek. Bizler öldükten sonra sizin ve bizim çocuklarımız karşı karşıya kaldığında ya sizin çocuklarınız bizim çocuklarımıza pirinç vermezse, bizim çocuklarımız bizi mezarımızda dahi rahat bırakmaz."

Rusya'nın İran'ın doğalgaz da yaptığı gibi.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

NARENCİYE SEKTÖRÜNDE YAŞANANLAR

Rıfat KODAL

Seyhan Ziraat Odası II. Başkanı

Hepinize iyi günler diliyorum. Sayın milletvekillerim, sayın konuklar, öncelikle narenciye sorunuyla ilgili olarak son 1 yılda 3500 km yol kat ederek, 19 ili ilçelerine kadar gezip dinleyen sayın Gürol Hocam ve sayın milletvekilim Necati Bey'e huzurlarınızda teşekkür ediyorum. Yine her platformda ve her fırsatta narenciyemizin ve bizlerin içinde bulunduğu zor durumu anlatan değerli başkanım Gökhan Bey'e de çok teşekkür ediyorum.

Konuşmama 3 ana yerden başlayacağım. Öncelikle narenciye ile ilgili kısa bir tanım yapacağım. Üretim ve tüketim ile ilgili meselelerimiz var. Bir de her zaman olduğu gibi hükümetle olan meselemiz var. Onu arz etmeye çalışacağım.

Değerli arkadaşlar, değerli misafirler, narenciye ürünü dünyanın 40. derece kuzey ve güney enlemleri arasında yer alan subtropik ve tropik iklim kuşağı içerisinde yapılabilmektedir. Yurdumuz dünya narenciye üretim alanının en kuzey sınırında yer almaktadır. Ülkemizde Hatay, Osmaniye, Adana, Mersin, Antalya, Muğla, Aydın, İzmir illerinde yoğunlukla narenciye üretimi yapılmaktadır. Bunların dağılımına bakarsak, Karadeniz ve Marmara bölgelerinde özel lokallerde üretilen narenciye yüzde 0.35, Akdeniz Bölgesi'nde 89.8, Ege Bölgesi'nde 10.1 düzeyinde gerçekleşmektedir. Narenciye ilimiz ve yöremizin ekonomisine üretim, istihdam ve ihracatla çok önemli katkı sağlayan, kışın özellikle işsizliğin en yoğun olduğu dönemde milletimize iş ve aş veren bir önemli sektördür.

Yılda 2 milyon 500 bin tonluk üretime sahip olan narenciyenin iç ve dış pazarda takribi 3 milyar dolar civarında bir mali portresi vardır. Toplam yaş sebze meyve üretiminin yaklaşık yüzde 19.3'ü, toplam yaş meyve ve sebze ihracatımızın ise yüzde 70.3'ünü narenciye meyveleri oluşturmaktadır. Görüldüğü gibi narenciye, yaş meyve sebze ihracatı içindeki payı ile katma değer açısından tartışmasız üstünlüğünü yıllardan beri devam ettirmektedir.

Ülkemizde üretilen narenciye yaklaşık 105 bin hektar alanda yapılmaktadır. 2 milyon 500 bin ton narenciyenin her yıl 1 milyon 250 bin tonunu portakal, 600 bin tonunu limon, 550 bin tonunu mandarin, 135 bin tonu greyluft oluşturmaktadır.

Rahmetli ATATÜRK zamanında, Büyük Önderin talimatı ile 1925-1930 yılları arasında ziraat teşkilatının bedava narenciye fidanı vermesi suretiyle ticari anlamda ilk tesis başlamıştır. Ve giderek gelişmiş, artış göstermiş, bugünkü seviyeye gelmiştir. Nedir bugün geldiğimiz seviye? Türkiye dünya üretim sıralaması içinde ilk 10'a girmiştir. Akdeniz ülkeleri arasında ise ilk 5'e ulaşmıştır.

Narenciye ihracatı yapan ülkeler arasında yüzde 6.5'lük pay ile dünyada bir yer tutmaktadır. Ayrıca hani bazıları "salya sümük" bizi sokmaya çalışıyorlar ya AB'ye, orada, Türkiye'nin neyi var, neyi yok diye tarımı hakkında verilen referanslara göre, OECD raporlarına göre Türkiye'nin 11 milyon ton yılda narenciye üretme imkanı ve kabiliyeti var.

Değerli arkadaşlar, aynı global pazarda rekabet ettiğimiz ülkeler narenciyemizin ulaştığı son durumdan hiç hoşnut değiller, son derece rahatsızlar. Bunu da her fırsatta her zeminde ifade ediyorlar. Bunu ifade etmeleri önemli değil de, bir de kendi pazarlarında bize yapmadıklarını bırakmıyorlar. Bunu ülkemizin yöneticilerine, bu platformda bir kez daha hatırlatmak istiyorum.

Dünya narenciye üretimi yılda 96-100 milyon ton arasında değişmektedir. Bunun içinde Akdeniz ülkeleri 17 milyon ton ile başı çekiyor, 6 milyon 750 bin ton ile de İspanya başta. Ben fazla rakamlarla sizin canınızı sıkmayacağım. Türkiye bu tablo içerisinde 2 milyon 500 bin ton ile çok ciddi bir yere sahip bulunuyor. Ancak bizim ihracatta sorunlarımız var. İhracatımız engelleniyor. 6.5 milyon ton üretim yapan İspanya, üretiminin yüzde 65'ini satıyor. Beğenmediğimiz Fas, Tunus yüzde 41'ini satıyor, rakip olduğumuz İsrail de yüzde 37-38'ini satabiliyor. Türkiye'ye ancak yüzde 30'unu sattırıyorlar. Satıyor demiyorum, sattırıyorlar, ihraç ettiriyorlar.

Ağaç başına birim alanda verim arttığı halde, maalesef çiftçinin geliri ve kazancı artmamaktadır. Dünyanın hiçbir yerinde, hiçbir ülkesinde bereket üretenin başına felaket getirmez. Ancak Türkiye'de narenciye ürün artışı, bereket yerine başımıza felaket getirmiştir. Özellikle son 3 yılda, sayın milletvekillerim de son derece bu konuda çaba göstermişlerdir, sayın Başkanım GÜNAYDIN da 3 yıldan beri bu konuyu dile getirmektedir. Bereket, ürün artışı maalesef gelir artışına dönüşmemiştir. Verim artışı, başımıza bela getirmiştir.

Şimdi 2007 seçim sürecinde tarım sektörü ile ilintili bütün herkese, başta bizim gibi çiftçilere, ziraatçılara ve bunları kullanan tüketicilere bu platformdan sesleniyorum. Başımıza gelenleri iyi değerlendirin, menfaatimiz ne gerektiriyorsa, Allah rızası için onu yapalım.

Üretim merkezli sorunlardan bir tanesini vurgulamak istiyorum. En büyük sorunlarımızdan biri, üretim masraflarının dünya ölçütlerinde olmaması. Yani dünya ölçütlerinde üretiyoruz. Gübre, akaryakıt, zirai ilaç, kimyasallar, tarımda kullanılan alet, kısacası dünyanın en pahalı girdileri bizde. Biz narenciyeciler monopolcü bir piyasada, iyi denetlenmeyen bir piyasada üretim yapıyoruz. Yani pahalı üretiyoruz. Ve bize de zorla ucuza sattırıyorlar. Bunun özellikle altını çizmek istiyorum. Bu yüzden üreticilerimizin mutlaka rakip ülkeler seviyesinde desteklenmesini talep ediyoruz.

Değerli arkadaşlarım, sayın izleyiciler, narenciyede yaşanan olumsuzlukları size arz etmeye çalıştım. İstiyorum ki emekle yapılmış bu güzel organizasyonda, bu platformda hep beraber fikir üretelim. Bir araya gelip, lütfen bu yayınlananları okuyun, fikir birliği yapalım da çare üretelim, çözüm üretelim. Yani bu bir işe yarasın.

Değerli arkadaşlar ihracat, yıllık üretim arz miktarına göre yetersiz ve az. İhracatın yılda en az 1 milyon 250 bin tona çıkarılması gerekir. Şu anda 800-900 bin ton diyorlar, ama gerçek olan 500 bin tondur, gerisi hayal, onu da özellikle arz ediyorum.

Tarımdaki sivil toplum kuruluşlarının bu konuda ortaya koyduğu çözüm önerileri, talepleri dikkate alınmıyor, narenciye ihracatı adeta engelleniyor. Akdeniz ve Ege bölgesindeki çiftçilerimiz çok ciddi mali sorunlarla karşı karşıya. Arkadaşlar bunun yalnız ekonomik boyutu yok, bunun bir de sosyal boyutu var. İnsanlarımız son derece zorda. Zarar 1 sene olur, 2 sene olur, 3 sene üst üste zarar olur mu? Olmaz. Bunun adına zarar değil, tertip derler.

Değerli arkadaşlarım, ihracatta uygulanan teşvik primleri yetersiz, rakip ülkelerdeki destekler ise yüksek. Bizim bunlarla rekabet etmemiz mümkün değil. Devlet 1960-1970’li yıllardan beri, ihracatı teşvik etmek için, Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu’ndan ton başına 100 dolar para veriyordu. Ürün ihraç edilip, Türkiye’ye döndükten sonra devlet içinden çıkarıp veriyordu bu parayı. Bu 3 yıl evveline kadar böyle devam etti. Ama birileri bizim ihracat çarkımıza çomak soktu. İhracat çarkı durdu. Önce bunu 100 dolardan 80 dolara düşürdüler. Narenciye’nin toplanmaması en büyük problem, biz de 450-500 bin olan fiyatlarımızı 300 bin liraya çektik, fiyat manipulasyonu yaptık, o sene ihraç edildi. Ama büyük kargaşa oldu.

İkinci seneye geldik, aleyhimize çalışan enternasyonal güçler ne yaptılar? Tuttular bu sefer mahsup yapacaksın dediler. Ne zaman? Biz bu parayı nakit olarak sana vermeyeceğiz, mahsup yapacağız. Biz narenciye satıyoruz. Bakın buzdolabı, sanayi ürünü, otomotiv ve benzeri sattığımız zaman gümrükten muamelelerinizi yaparsınız, gümrükten çıktıktan hemen sonra devlet size paranızı öder. Peki bu arada mahsup yapıyor musun, sanayiciye, tüccara, yok. Biz nasıl ihracat yaparız, onu da anlatayım. Biz önce malımıza pazar bulmaya çalışırız. Devlet destek verir 100 dolar. Biz malımızı ihraç ederiz. Para Türkiye’ye gelir, 1 yıl sonra çıkartır onun içinden 100 dolar para verirsin. Neyi mahsup ediyor biliyor musunuz? SSK borcunu mahsup ediyor, vergi borcunu mahsup ediyor, ÖTV’sini mahsup ediyor, KDV’sini mahsup ediyor... Bu uygulamaları anlamakta zorluk çekiyorum.

Değerli arkadaşlarım, sayın milletvekillerim bilirler, AKP milletvekili Ali ER başkanlığında bir Narenciye Komisyonu kuruldu. Narenciye bölgelerini gezerken, Adana’ya da geldiler. Kendilerine, “Bu ürettiğimiz 2 milyon 500 bin tonun, 1 milyon 250 bin tonunu satmazsak mahvoluruz. Eteğinizdeki taşı dökün. Gelin bu işi eski yerine getirin. Bu ürünü satalım. Bu ürün dalda kaldığı zaman hem çiftçiye, hem ekonomiye fayda yok” dedik. 3 defa geldiler. Toplandık konuştuk, tuluat çok ama icraat yok. Öyle değil mi sayın milletvekilim? Aynı şekilde Allah razı olsun, Gürol Hocam olsun, diğer CHP milletvekilleri olsun, narenciye ile ilgili olarak bu yıl 5-6 defa gündem dışı konuşma aldılar ama gene bir şey yok.

İhracat kadar önemli bir olay da iç tüketim değerli arkadaşlarım. İç tüketim miktarı, ihracat kadar önemli. İç tüketim yetersiz. Yurt içinde halkımızın narenciye kullanabilmesi için iç destek veremiyoruz. Gavurun, elalemin kullanması için narenciyeye destek veriyoruz ama halkımızın kullanması için destek veremiyoruz, bunu da anlamakta zorluk çekiyorum.

Değerli arkadaşlarım, ürettiğimizi önce kendi halkımıza yedirmek zorundayız. Bakın biraz evvel söyledim, 96 milyon ton yıllık narenciye üretimi var. Dış ticarete konu olan narenciye miktarı 11 milyon tondur. Sebebine gelince üretkenlerin çoğu kendi mahallinde tüketiyor narenciyeyi. Gelelim Türkiye’ye. Türkiye’deki insanımıza biz narenciye yediremiyoruz. İç tüketimimiz 1 milyon 500 bin tonlara bile çıkmıyor.

Ülkemizde yıllık kişi başına narenciye tüketimi 23 kilo. ABD ortalaması ise 33 kilo. Biz 50 milyon insanımıza ayda limon da dahil 3.5 kilo narenciye kullandırtmayı becerebilsek, yıllık 2 milyon ton eder, bu da zaten ihracat derdimizi ortadan kaldırır. Bu nedenle Milli Savunma Bakanlığı’nda, Adalet Bakanlığı’nda, turizm merkezlerinde narenciye’nin kullanılması için mutlaka ciddi tedbirler alınması lazım.

Şimdi gelelim önerilerimize. Arkadaşlar, 2 milyon 500 bin ton ürünün, 1 milyon 250 bin tonunu mutlaka ihraç etmek zorundayız. Yıllardan beri süregelen 100 dolarlık DFİF desteğini kaldırdılar, peki ne yapacağız? İki tane seçenek var. Birinci seçenek, acilen gelecek seneden

itibaren -bu sene ilan etmek kaydıyla-, yine 100 dolar DFİF desteği vermek zorundayız. Ve mahsubu bundan kaldırmak zorundayız. Maliye Bakanlığı diğer sektörlerden nasıl alıyorsa, ondan da mahsubunu yapsın.

Hayali ihracatı önlemek istiyorsak, desteğin yüzde 25'inin tarım kesimine aktarılması lazım. Menşei şahadetnameleri istiyorlar sayın Başkanım. Bu son derece önemli. Mutlaka mahsubu bunun dışında tutmak lazım. Ayrıca ihracatçılara KDV, ÖTV, enerji desteği gibi konularda yardım edilmeli. Diyeceksiniz ki, Dünya Ticaret Örgütü buna karşı. Tamam o zaman ikinci seçeneği arz ediyorum.

İkinci seçenek, DFİF desteğini TL bazında 100 dolar olarak çiftçiye verelim. Ne Dünya Ticaret Örgütü karışır, ne kimse karışır, o benim iç meselem. Gerçek ihracat yapanlar getirir faturasını SSK, ÖTV, KDV, enerji gibi destekleri alır.

Türk kamu maliyesi, dış ticaretini yürüten birimler, "Türkiye Cumhuriyeti'nin para verecek kaynağı yok" diyorlar Değerli arkadaşlarım, eğri oturup, doğru konuşalım, biz cemaatlere, partili yandaşlara, şunlara, bunlara verilen, israf edilen paraları konuşmuyoruz. Onlar bizim Seyhan Ziraat Odası'nda, medyadan çıkardık, onlar duruyor. 11-12 milyar dolar düzeyinde bir rakam. Ona bir şey demiyorum. Şimdi gelelim tarımda israf ettiğimiz paraya. Tarım sektöründe israf edilen rakamı koyup, 3 yıl evvel 100 doları kaldıran maliyeci ve yöneticilere sesleniyorum: Ülkemizin kendi kendine üretme kabiliyeti varken, sen neden 6 milyar dolar verip de dışarıya parayı yolluyorsun. 8 yıl evvel şu ülke 2-3 milyon dolar ithalat yapıyordu, ithalat sıfır. Şimdi 6 milyar dolar para veriyoruz ithalata.

Biraz önce hocamın konusuydu, pamuk ithal ediyorlar. Bize ürettirmiyorlar, 700 milyon ton yurtdışından ithal ettiriyorlar, 1 milyar 100 milyon dolar para veriyorlar. En çok parayı ham yağa veriyoruz, petrolden sonra. Yalnız ona ödediğimiz para, bizim pamuğun payına düşen para 700 milyon dolar civarında zannedersem. Pamuğa 1 milyar 100 milyon dolar verirken cömertler. Ham yağ Türkiye'de soyadan, ayçiçeğinden üretilirken, onların ham yağına pamuğun payına düşen 700 milyon doları verirken cömertler. Narenciyeye 100 milyon dolar verirken, hasisler. Bu ne biçim iş arkadaşlar anlamıyorum. Üniversite mezunu olduğumuz halde anlamıyorum. Türk çiftçisine geldiği zaman para yok, gavurun çiftçisine geldiği zaman para çok.

Değerli arkadaşlarım, biliyorsunuz devleti hükümet yönetir. Kimse başbakanı zorla tayin etmez. Başbakan silah zoruyla oraya gitmez. Millete gelir, "Ben size hizmet edeceğim" diye talip olur, oraya seçilir. Başbakan herkesin derdine çare üretmek zorundadır. Bunun başka yöntemi yok. Demokrasilerde böyle. Narenciyeden bıkmış, usanmış arkadaşlarımız Mersin'de, "Öldük, bittik sayın Başbakanım" dediler. "Artistlik yapma lan" dedi. Terbiye harici. Biz bunu terbiyeli bulmuyoruz, ayıp ayıp. Ondan sonra "Anamız ağladı sayın Başbakanım" dedi. "Ananı al git" dediler, bu da son derece ayıp.

Şimdi seçim sürecinde tarım sektöründeki ve ilgili herkese söylüyorum, tüketicilere de söylüyorum, doymak istiyorsanız, Allah rızası için mutlaka sandığın başına gidin, çoluğunuzu, çocuğunuzu alın gidin, ama özellikle ananınızı alın gidin.

Çok teşekkür ediyorum.

FINDIK SEKTÖRÜNDE YAŞANANLAR

2000 YILINDAN BUGÜNE FINDIK ÜRÜNÜNDE DESTEKLEME VE GELİNEREN SON NOKTA

Onur ŞAHİN

Ordu Ziraat Odası Yönetim Kurulu Başkanı

Dünya üretiminde % 70 ihracatında % 80'lik bir payla milli ürün tanımına layık görünen, tarım ihracatımızın amiral gemisi özelliğini üstelenen fındık ürünü, yetiştiği Karadeniz Bölgesi nüfusunun büyük bir bölümünün geçim kaynağını oluşturduğu gibi, bölge ekonomisinin lokomotifi durumundadır.

1964-1994 yılları arasında 30 yıl fındık devlet tarafından destekleme alımı kapsamında desteklenmiş, Fiskobirlik bu görev için devlet tarafından görevlendirilmiştir. 1994 yılında birçok üründe olduğu gibi fındık devlet destekleme kapsamından çıkartılmıştır. Ancak 1994 yılından, Tarım Birlikleri Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 2000 yılı arasında destekleme ve fiyat istikrar fonundan (DFİF) sağlanan krediler vasıtasıyla devletin fındık piyasasına dolaylı müdahalesi devam etmiştir. 1995-2001 yılları arasında FKB'nin fındık alım finansmanın % 90'ı DFİF kredileri kanalıyla sağlanmak suretiyle, dolaylı olarak devlet desteği devam etmiştir.

Tablo-1

DFİF KAYNAKLI KREDİ DESTEĞİNİN SAĞLANDIĞI DÖNEMDE FİSKOBİRLİK FINDIK ALIM DEĞERLERİ				
YIL	ALIM DEĞERİ (Milyar TL)	DOLAR KARŞILIĞI \$	KULLANILAN KREDİ (Milyar TL)	KREDİ DOLAR KARŞILIĞI \$
1995/96	2.805	55.963.449	1.262	25.178.564
1996/97	21.657	228.584.396	17.367	183.304.484
1997/98	34.513	193.155.362	27.430	153.514.663
1998/99	184.610	661.115.886	173.245	627.153.924
1999/00	153.770	329.577.531	147.270	315.645.984
2000/01	99.002	145.146.133	99.002	145.146.133
2001/02	188.622	177.440.348	63.000	39.225.233
2001/02	ERTELENİP KULLANDIRILAN		99.002	61.640.897
TOPLAM		1.730.983.105		1.550.809.883

KAYNAK: SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI, FINDIĞIN ÜLKE VE BÖLGE AÇISINDAN ÖNEMİ 2004

Fındığın fiyatı arttığında Pazar gücünü kaybetme korkusu, fındığın alıcı kesimleri tarafından tüm iktidarlara kabul ettirilmiş bir fikirdir. Bu düşünce fındığın ticaretini elinde bulunduran kişi ve kurumların mensubu olduğu meslek odaları tarafından de iktidarlara sunulmuştur. Fındık ürünündeki üretim ve dış ticaretindeki tekel gücümüz ve üreticilerin talepleri dikkate alınmadan bir fındık politikası haline gelen düşük fiyatlarla fındık fiyatlarının oluşumu, fındık ihracat gelirlerimizin 90'lı yıllarda ulaştığı yıllık 900 milyon dolarlık seviyelerin, 2000'li yılların başlarına doğru 600 milyon dolara gerilemesine neden olmuştur. 2002 ürünü fındığı bir kararname ile son kez hazine adına alınmıştır.

Bu yanlış politikanın bir devamı olan, “ucuz fiyatlarla tüm fındığımızı satarız” fikri de 2001 ürün sezonunda, son 10 yılın en düşük ihrac fiyatları olan 230 \$/kental fiyatlarına gerilediği halde, 130 bin ton fındık satılamayarak stoklarımızda kalmak suretiyle bir sonuç vermemiştir.

2003 yılında ziraat odaları, fındık üreticileri ve Fiskobirlik üçlüsünün başlattığı ve günümüze kadar devam ettirdiği mücadele milli ürün konumundaki fındığın ve üreticisinin bağımsızlık mücadelesidir. Fındığı üreten insanlar son 3 yıldır meslek odalarıyla, Fiskobirliğiyle bir mücadele vermiştir: Emeğin mücadelesini. Bu, milli ürünümüzle ilgili milli bir duruşun onur mücadelesiydi. Hamburg’dan fiyatını ben belirlerim diyenlere karşı, Karadeniz’in fındık bahçelerinden biz belirleriz diyen üreticilerin verdiği mücadele...

2002 yılında 57. Hükümet tarafından üreticileri fiyat hareketlerinden korumak amacıyla hazine adına satın alınan 48 bin ton fındığı, 2003 yılı içinde yeni ürün sezonundan 2 ay önce satma kararı alan iktidara bir uyarı niteliğinde, Ordu-Giresun Ziraat Odaları tam sayfa gazete ilanıyla bir açık mektup yayınlamıştır. Bu açık mektup, sömürülmek istenen milli ürünümüz ve üreticilerimizin emeğine karşı bir haykırıştı. Ve her şey bu uyarı ilanıyla başladı...

23 Haziran 2003 tarihinde Türkiye Gazetesinde tam sayfa yayımlanan ve “Bu Oyun Bozulsun” manşetiyle biten ilan, fındığın milli mücadelesinin başlangıcı olmuştur. Yani, mevcut iktidar ve ülke menfaatini değil sadece kendi çıkarlarını düşünen çevrelerle, fındık üreticisinin mücadelesinin başladığı tarih 23 Haziran 2003’tür.

Tüm uyarılara rağmen yeni sezona girmeden 2002 ürünü fındığı, alış fiyatına yakın bir fiyatla satılarak Devlet Hazinesi zarara uğratıldığı gibi, 2003 ürününe karşı alıcıların üreticiler karşısında direnç kazanmasına imkan sağlandı. Bu gelişmeler karşısında Ziraat Odaları, Esnaf Odaları, Muhtarlar Derneği ve Fiskobirlik organizasyonu ile 9 Ağustos 2003 tarihinde Ordu Cumhuriyet meydanında 10 bin üreticinin katılımıyla bir fındık mitingi yapıldı. Miting alanında iktidarın fındık politikalarının düzeltilmesi istendi. Bu miting AKP iktidarına karşı yapılan, üreticiler tarafından organize edilen ilk mitingdi.

Sayın Başbakan ve Başbakan Danışmanının iktidarlarının ilk fındık sezonu olan 2003 yılı ürünü için Fiskobirlik, 2 YTL/kg fiyat açıklanmaya zorlandı. Bu zorlama, Hazine adına alınan 2002 ürünü fındığının, alış fiyatından kendilerine satılmasını sağlayan çevrelerin, fındık fiyatlarını düşük oluşturma baskısının da iktidar kanadında kabul edildiğini gösterdi. Fiskobirlik, Ziraat Odalarının da açık desteği ile bu baskıya karşı gelerek, 2003 fındık fiyatını 2,5 YTL olarak açıkladı. İktidar kanadının özellikle ihracat kesiminin, bir önceki yıla göre % 50 artış gösteren fiyatlara tepkileri sert oldu. İhracat miktarımızın azalacağı, pazarı kaybedeceğimize dair kırık plaklarını çeşitli ortamlarda çalmaya başladılar.

Tablo-2

SEZON	FKB FİYATI (TL)	FKB ALIM (TON)	PIYASA ALIM (TON)	İHRACAT MİKTARI (TON) İÇ FINDIK	İHRACAT GELİRİ (\$)
2003	2.500.000	8.104	500.000	223.363	915.616.061

Kaynak: FKB Karadeniz Fındık ihracatçıları Birliği

2003 sezonu ile başlayan mücadelede Ziraat Odaları olarak sayısı yüz binleri bulan üreticilerimizi, ürünlerine sahip çıkmaları konusunda uçaktan broşürler atmaya da dahil birçok eylemle uyararak, bilinçli hareket etmeleri ve pazara kontrollü ürün indirmelerini sağladık.

Bizzat yazdığım uyarı broşürleri, ilk kez Samsun semalarında o küçük uçakların içinden yine ilk kez kendi ellerimle atmış bir Oda Başkanı olarak bu mücadelenin karada ve havada devam ettiğini söyleyebilirim.

Havadan atılan broşürler etkisini göstermiş, hatta ulusal gazetelerin ekonomi sayfalarına da manşet olmuştur.

2003 yılında Fiskobirlik tarafından açıklanan 2,5 YTL alım fiyatı, fındık ve fındık üreticilerinin bir dönüm noktası olmuştur. 7 Eylül 2005 tarihinde düzenlenen Ulusal Fındık Zirvesi'nde bu dönüm noktası, AKP Genel Sekreteri İdris Naim ŞAHİN tarafından da net ifadelerle ortaya konulmuştur.

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde 2004 yılında yaşanan don olayının reelte üzerindeki olumsuz etkisini dikkate alarak, Fiskobirlik tarafından açıklanan 5.05 YTL/kg alım fiyatı herkesi tedirgin etti. Özellikle alıcılar tarafından hakaretlere varan ithamlar ve fındık piyasasıyla ilgili kıyamet senaryoları basında yer almaya başladı. Söylemler aynıydı, "Bu fiyatlarla fındık ihraç edemeyiz, pazarı kaybederiz..."

Tablo-3

SEZON	FKB FİYATI (TL)	FKB ALIMI (TON)	PİYASA ALIMI (TON)	İHRACAT MİKTARI (TON) İÇ FINDIK	İHRACAT GELİRİ(\$)
2003	2.500.000	8.104	500.000	223.363	915.616.061
2004	5.050.000	15.149	345.000	194.594*	1.554.156.298

Kaynak FKB – Karadeniz İhracatçıları Birliği

*İhracat miktarındaki düşüklüğün tek sebebi reelte eksikliğidir.

Şubat 2005'ten itibaren fındığın ihraç kental fiyatı 1000 \$'ı yakalamış, 6 ay boyunca 1000 \$ ve üzerinde seyrederek 52. haftaya 1100 \$'la kapamıştır. 2005 yılına gelindiğinde açıklanan 6.350 YTL net fiyat serbest piyasa tarafından da benimsenmiştir.

Türk fındığına kadermiş gibi biçilen 200-230 \$/kental fiyatlardan Türkiye kurtulmuş, 700-900 \$/kental aralığında sürdürülebilir bir uzun vadede kental fiyatını yakalama şansını elde etmişti. Bu ortamın oluşmasında iktidar finansman yönünden bir destekte bulunmamıştır. İktidardan tek istenen 3 yıldır üretici-Ziraat Odası ve Fiskobirlik tarafından sürdürülen bu sürece destek vermektir.

2005 ürün sezonunda, 2005-2006 boyunca iktidarın ve onun gölgesinde hareket eden bir kısım ihracatçıyla üreticinin mücadelesi ön plana çıkmıştır. Fındığın ihracat ve bölge ekonomisine önemli katkısını sadece seyretmekle yetinen yetkililerin, kendi insanlarıyla verdikleri kavga sonucunda, 956 \$/kental'dan başlayan 1. hafta ihracatı, 52. haftanın sonunda 409 \$/kental'e düşmüştür.

Hiç destek verilmeyen ve çeşitli uygulamalarla engellenmeye çalışılan fındık ürününden, 2003-2004 ve 2005 dönemlerinde Fiskobirlik – Ziraat Odaları ve üreticilerin birlikteliği ve verdikleri mücadele neticesinde, toplam 4,220,000,000 \$ ihracat geliri elde edilmiştir. Geride bıraktığımız, fındığın altın çağını yaşadığı bu 3 yıllık dönemde, iktidar diğer tarım birliklerine kredi desteği sunduğu halde, kanunen bunu almaya hak kazanmış kurum

niteliğindeki Fiskobirliğin 2005 sezonu içinde kredi talebine cevap dahi vermeyerek, desteklenmesi gereken ürün ve üreticisiyle kavga ederek, Türk fıncığının sürdürülebilir altın çağının sonunu hazırlamıştır.

2000 tarihli 4572 sayılı Yasanın özellikle geçici 1/E maddesinin hukuki bir sonucu olan işlemleri dahi çarpıtarak, Türkiye kamuoyu karşısında fıncık ve üretici, devleti zarara uğratan bir kesim gibi gösterilerek küçük düşürülmüştür. Bu konuda Türkiye kamuoyu aydınlatılmak zorundadır.

“Fiskobirliğin 2 katrilyon borcunu sildik” söylemi bir aldatmacadır. 1,5 katrilyonluk rakam devletin borcunun Fiskobirlik’ten alacağıının mahsuplaşmasıdır. 1996 ve 2001 yıllarına ait Bakanlar Kurulu kararları çerçevesinde çıkartılan yağlık kararnamelerinin bir sonucu, Fiskobirliğin uğradığı zararın devlete olan borcundan mahsubudur.

Bakanlar Kurulu Kararnamelerinde, fıncığın yağlığa ayrılması sonucu oluşacak zararların Fiskobirliğin DFİF’e olan borçlara mahsup edilmesi açıkça ifade edilmektedir. Daha da önemlisi Hazine’nin 30 Aralık 2005 tarihli basın duyurusunda da her şey çok açık ifade edilmektedir. Bu açıklamaya göre, 2 katrilyonluk bir borcun silinmesi söz konusu değildir.

Tüm bu gerçekler ortadayken sayın Başbakan’ın fıncık ürünü, üreticileri ve Fiskobirlikle ilgili olumsuz söylemleri, piyasaların direncinin kırılmasını ve fiyatların düşmesini hızlandırmıştır. Bu konu, dünya fıncık piyasasına bilgi servisi yapan firma Daarnhouwer’ın belgelerinde de ispatlanmıştır.

Hazine açıklamasından da anlaşılacağı gibi mevcut iktidarın, kendi döneminde Fiskobirliğe kullandığı ya da yağlığa ayırma işleminden dolayı borcuna mahsup ettiği 1 YTL dahi söz konusu değildir. Yapılan işlem daha önce çıkan kanunlar ve Bakanlar Kurulu kararlarının hukuki sonuçlarından başka bir şey değildir.

Fıncık ürünü ve Karadeniz bölgesinde yaşanan sorunlara bir çözüm bulmak amacıyla Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’nın koordinatörlüğünde 10 Temmuz 2006 tarihinde “Fıncık Zirvesi” düzenlenmiştir. Zirvede amaç mevcut sorunların çözümü ve yeni sezonunun yol haritasının belirlenmesiydi. Fıncığın sorunlarının çözümünde ve geleceğinin belirlenmesinde tek taraflı bir toplantı yapıldı. Fıncığın daha ziyade iç ve dış ticaretini yapan tarafların katıldığı bir toplantı oldu. Sonuç ise sadece temennilerden ibaret kaldı. Bir tek cümle yok ki 950 \$’lardan 400 \$’lara gerileyen ihracat fiyatına dur diyelim!

Fıncığa hükümetimizin ilgisini çekmek milli ürünlerdeki bu yanlış yaklaşımlara son vermek için başta Ziraat Odaları olmak üzere Meslek Odaları ve Muhtarlar Derneğinin ortak kararı ile fıncık mitingi yapılmıştır. Özellikle son 4 yıldır izlenen yanlış fıncık politikası yüzbinleri Ordu meydanında toplanmaya mecbur bırakmıştır. 30 Temmuz 2006 tarihinde Ordu meydanında toplananların mücadelesi emeğimizi sömürmek isteyenlere karşı bir mücadeleydi. O meydanlardaki üreticilerdi. Bazılarının ifade ettiği gibi terörist değildiler.

İktidarın fıncık ürünü ve üreticisiyle verdiği yanlış mücadele, bölge ve ülke menfaatinden ziyade belli bir grubun çıkarı ve yanlış yönlendirmeleri sonucu oluşturdukları politikaların fıncık ürünü ve Karadeniz insanını ne duruma düşürdüğünü, 2006/2007 sezonunun ilk 4 aylık ihracat verilerinden görebiliriz.

Tablo-4

SON 3 YILIN İLK 4 AYLIK İHRACAT VERİLERİ		
EYLÜL-ARALIK	İHRACAT MİKTARI (TON)	İHRACAT GELİRİ (\$)
2006/2007 SEZONU	125.107,80	575.790.878
2005/2006	116.918	1.058.788
2004/2005	103.590	697.590.777

KAYNAK: Karadeniz Fındık ve Mamulleri İhracatçıları Birliği

Tablo-5: Son 4 Sezonun Haftalık İhraç Kental Bedelleri (100 KG İÇ/\$)

	2002/2003SEZONU (2002 ÜRÜNÜ) KENTAL/\$	2003/2004 SEZONU (2003 ÜRÜNÜ) KENTAL/\$	2004/2005 SEZONU (2004 ÜRÜNÜ) KENTAL/\$	2005/2006 SEZONU (2005 ÜRÜNÜ) KENTAL/\$
1.HAFTA	232	309	649	951
5.HAFTA	212	358	666	885
10.HAFTA	220	373	670	884
20.HAFTA	233	368	738	863
30.HAFTA	224	373	1007	820
40.HAFTA	229	382	994	661
45.HAFTA	251	580	1082	515
52.HAFTA	255	626	1053	404
TOPLAM İHRACAT MİKTARI (TON)	255.918	223.363	194.594	238.256
TOPLAM İHRAÇ GELİRİ	593.690.721	9.156.160.961	1.554.156.288	1.952.276.266
KENTAL ORTALAMASI	230	404	816	811

KAYNAK: Kaynak Karadeniz Fındık ve Mamulleri İhracatçıları Birliği

İhraç miktarları baz alınarak 2006 sezonunun ilk 4 aylık ihracat verileri karşılaştırıldığında, 2005 sezonuna göre 520 milyon dolar, 2004 sezonuna göre 230 milyon dolar kayıp yaşandığı görülmektedir. Bu kayıp Karadeniz insanının ve Türkiye'nin kaybıdır. Bugün fındığın coğrafyasında yaşanan ekonomik sıkıntının kaynağı da bu olumsuz gelişmedir.

Bugün itibarıyla Toprak Mahsulleri Ofisi 160 bin ton fındık olarak, 550 milyar YTL ödeme yapıyor. Soruyoruz 550 milyon YTL kaynak aktaracak kudretin vardı da neden 2005 yılında, asıl fındığın ihtiyaç duyduğu 200 milyon YTL'lik Fiskobirlik kredi talebine cevap dahi vermediniz?

Hükümetin fındık piyasasına TMO kanalıyla geciken bu müdahalesi, bir tabur askere ihtiyaç varken, desteğin verilmemesinden dolayı düşen bir kaleye kolordu göndermesine benziyor.

Karadeniz Bölgesi ve ülke ekonomisi için önemli bir yere sahip olan fındık ürünü üreticisi, Ziraat Odaları ve Fiskobirliğiyle bir bütün halinde hareket edildiğinde ve bu birlikteliğe de devletin destek olduğu ortamda, ürünümüzün bölge ekonomisi ve ülkemiz için hangi rakamlara çıkabileceği 2003-2004 ve 2005 sezonunda görülmüştür. Aynı şekilde hükümetlerin, üreticisi ve ürünüyle ilgili olumsuz tavır içerisinde olduğunda da, bu olumsuzluğun etkisinin hızlı bir şekilde üretici ve piyasalar üzerinde yıkıma varan etkisini gösterdiğini, 2005 ve 2006 sezon başında da görmüş bulunmaktayız.

Fındık politikası tüm tarafların eşit oranda temsil edildiği ortak platformda ele alınarak mutlak suretle değerlendirilmelidir. Bugün 400-450 \$/kental fiyatlarına oturma eğiliminde olan ihrac değerleri kalıcı hale gelebilir. Böyle bir gelişme Karadeniz Bölgesi için bir yıkım, ülke ekonomisi için bir kayıp olur.

Üretim ve ihracatında dünya genelinde özel bir yere sahip olduğumuz fındık ürününde genel tarım politikalarının dışında fındığın bu özelliğinden dolayı özel politikalar geliştirmek ve uygulamak, fındık ürününe tanınan bir ayrıcalık değil bir zorunluluktur.

Çok teşekkür ederim.

ZEYTİNYAĞI SEKTÖRÜNDE YAŞANANLAR

Cahit ÇETİN
TARİŞ Zeytin ve Zeytinyağı Birliği Başkanı

Teşekkür ediyorum sayın Başkan. Saygıdeğer misafirler tarımın çok önemli unsurlarından bir tanesi olan zeytinyağını konuşacağız. 20 dakikaya bu süreci sığdırmak çok zor. Ancak elimden geldiği kadar özetle, ana hatlarıyla konuyu vurgulamaya çalışacağım.

Biliyorsunuz artık dünyanın ve Türkiye'nin gündeminde zeytinyağı var. Çünkü zeytinyağı yükselen bir değer ve insan sağlığı ile doğrudan ilişkisi olması itibariyle, dünyada eğitim seviyesiyle beraber doğru orantılı bir tüketim yükseliş grafiği gösteriyor. Ülkemiz bu konuya kaygısız kalamaz. Nitekim parlamentomuzda, muhalefetin önerisiyle, iktidarın da katılımıyla zeytinyağı, daha doğrusu yağlı tohumlarla ilgili bir araştırma komisyonu kuruldu. Devlet bakışı anlamında bu önemli bir gelişme. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın zeytinyağı fidanı dağıttığını da görüyoruz. Demek ki Türkiye'deki zeytincinin önemi kısmen kavranmış durumda. Bu 57. Hükümet zamanında sayın Nami ÇAĞAN ile başlayan bir süreçtir. Bozuk orman alanlarının, zeytin ağaçlarına tahsisi meselesi... O da birçok polemiklere sebep olmuştur ama bir başlangıçtır.

Dünyada hızlı bir zeytinyağı tüketimi var. Özellikle Amerika 250 bin ton ile ambalajlı anlamında en büyük tüketici ülke. Tabi ki üretici ülkeler aynı zamanda en büyük tüketici ülkeler. Mesela Yunanistan kişi başına 22 kilogram zeytinyağı tüketebiliyor. Bakıyorsunuz İspanya ve İtalya'da bu oran 16-18 kg arasında değişiyor. Ama Türkiye en az zeytinyağı tüketen ülke, kişi başına düşen miktar hala daha 1 kg seviyelerinde...

Miktar olarak artmıştır tüketim, 30 bin tonlardan 70 bin tonlara çıkmıştır ama nüfusun artışıyla bakarsanız oran değişmemiştir. Türkiye zeytinyağını tüketmelidir. Esasında 1 milyon 400 bin ton sıvı yağa ihtiyacı olan ve bunun 800 bin tonunu ithal eden bir ülkenin, bu konunun ne kadar önemli olduğunu göz ardı etmemesi lazım.

Dünyada çok hızlı bir tüketim var. Yılda 100 bin ton artan bir taleple geliyor tüketim. Özellikle son yıllarda Uzakdoğu Japonya, Kore, Endonezya, Avustralya şimdi de Çin. İnanın bana Çin'de iki yıl önce 2 bin ton olan tüketim, bu yıl 10 bin tondur, seneye bu 20 bin ton olacak ve katlanarak büyümeye devam edecektir. Ama zeytin bir fidan, ağaç olduğu için de bu hıza yetişmek üretim anlamında mümkün gibi görünmüyor.

Zeytinyağı konusunda dünyada ciddi bir pazar var. İnsanlar mutlaka zeytinyağına yöneleceklerdir. Çünkü artık zeytinyağı tüketmek, sağlıklı yaşamakla özdeşleşmiş, bütünleşmiştir ve dünya bunu fark etti. O bakımdan ülkemiz bu konuda kaygısız ve geri kalmamalıdır.

Yükselen değerlere mutlaka birileri sahip çıkmaya çalışıyor. Dış ticari anlamında sahip çıkmaya, bunun nemasını paylaşmaya çalışıyor. Esasında bunu Avrupa Birliği'nin genel tarım politikaları içinde düşünmek lazım.

Biliyorsunuz ekonomide basit bir kural vardır, bir ürünün talebi arz-talep ile belirlenir. Çok basit bir kural, bunu köydeki herhangi bir insan bile bilir. Eğer yumurta az ise fiyatı pahalı, çoksa azdır. Benzer şekilde, arz-talep dengesine bakıyoruz, dünyada üretim tüketimi karşılamıyor ama, "tüketimi olumsuz etkilediği için ve alternatif yağlara kayma sağladığı için, tüketimin başka yağlara kaymaması" gerekçesiyle fiyatları düşürme eğilimine girdi Avrupa Birliği. Ve bunu başardı. Nasıl başarı? Müthiş desteklemeler var. Avrupa Birliği, zeytinciliğe 2.5 milyar euro destek veriyor. Eğer topluluk bütçesinin tamamına bakarsanız tarıma destek

bütçesi 60 milyar eurodur. Ama Türkiye’de sübvansiyonlara, desteklere baktığımızda, IMF politikaları diyor ki, sübvansiyon yapma. Dünya Ticaret Örgütü’nün toplantılarını takip ediyoruz, çiftçilikle uğraşan küçük ülkelerin en büyük problemi, büyük ülkelerin sübvansiyonları karşısında rekabet edememesi ve tarımın ölmesi.

Dünyada tarım üzerinde yeni, ciddi bir savaş var. Avrupa Birliği’nin tarım sübvansiyonlarını 60 milyar euro seviyelerinde tutmasının, sadece yüzde 5-6 oranındaki Avrupa tarım nüfusuna yönelik popülist bir politika anlamını taşıdığını düşünmek çok safdillik olur. Bu tamamen ideolojik ve stratejik bir yaklaşımdır. Bu yeni savaşın en önemli silahı tarımdır. Tarihin birinde biz kendi kendini doyuran 3-5 ülkeden bir tanesiydik. Şu anda sarımsağı bile dışarıdan alıyoruz, bu çok önemli bir ivmedir.

Değerli arkadaşlar, Uluslararası Zeytinyağı Konseyi’ne Türkiye gecikmeden, hemen girmelidir. Bu konuda çalışmalar var. Uluslararası Zeytinyağı Konseyi Başkanı diyor ki, “Tüketimi olumsuz etkiliyor”, demin de ifade ettiğim gibi. Ama üreticiyi kilo başına 1.33 euro primle destekleyerek ve Tunus’ta yaptığı anlaşmalar ile Tunus’un ürünü kullanarak fiyatları belirli bir seviyeye kendileri indirdiler. Ekonomik kurallara uymayan zorlama bir baskı ile indirdiler.

Aslında eğitim, kültür seviyesi ile ilgili olduğu için zeytinyağına alışmış insanların hiçbir zaman başka bir yağa kayma ihtimali yoktur,. Özellikle Amerika’da, Japonya’da ya da Avrupa Birliği’nin içindeki ülkelerde. Bu tamamen aldatmaca bir meseledir. Avrupa Birliği bizim yağlarımızın fiyatını ucuzlatarak, bizim sırtımızdan kendi ekonomisini ve kendi sanayicisini güçlendiriyor. Demin bahsettim, bu savaşın başka bir ayağıdır bu. Türkiye’de şu anda çiftçisine en çok para kazandıran durumda gibi görünen zeytinyağı, zeytin ağacı, zeytindir. Ama bu nemaya da başkalarının göz diktiğini fark etmek ve ona göre milli duruşumuzu doğru düzgün koymak lazım.

Bakın geçtiğimiz günlerde İzmir’de Ege İhracatçıları Birliği’nden bir yetkili dedi ki, “Bu sene 250 bin ton rekolte olacak, fiyatlar düşecek.” Bunu ta Haziran ayında söyledi. Evvela bakın üretim esastır. Üretim olmazsa bunun ne sanayisi olur, ne ihracatı olur, hiçbir sektörü olmaz. Üretim esastır, tüketici de kutsaldır. Ama tüketicinin sübvansiyonunu, üreticiden beklememek ve ondan ummamak lazım. Çünkü üretim olmadan, hiçbir şey olmaz. Evvela Türkiye şiddetle bu ihtiyaç olan ürünleri üretmek zorundadır ve dünyadaki zeytinyağı ticari pastasında hak ettiği yeri almalıdır.

“250 bin ton rekolte olacak, fiyatlar düşecek” denildi. Yani münecime bakın, nereden biliyorsun fiyatların düşeceğini? Ama hedef bu. Bir ülke kendi tarımsal ürünlerine ilişkin politikalarını ırzı ve namusu gibi korumalıdır. En önemli faktör bu bana göre.

Dünya zeytinyağı üretimi 2 milyon 600 bin ton civarında bulunuyor. Rekolte düşecek diyen kişi, “Türkiye 170-160 bin ton rekolte ile dünya sektöründe nasıl bir oyuncu olabilir?” ifadesini kullanıyor. Bakın Avrupa Birliği’nin Tunus ile yaptığı anlaşma 40 bin tonluk. O anlaşmayla, 40 bin tonla istedikleri manipulasyonu yapabiliyorlar. Bugün Türkiye 250 bin tonları değil, 600 bin tonları hedeflemelidir. Ben inanıyorum ki 15 yıl sonra Türkiye İtalya’nın bile üzerine çıkacak bir üretim seviyesine ulaşacak ve ulaşması da gerekiyor. Yüksek üretimden korkmak ve yüksek üretim paniği yaratarak Türkiye’de zeytinciliğin gelişmesine engel olmak ya da zeytinciliğin gelişmesi konusundaki heyecanı kırmanın kime ne faydası var? Bugün o paniği yaratmak isteyenlerin fiyatları düşürerek, Türkiye’deki

heyecanın kaybedilmesi konusundaki gayretlerini de ibretle izledik ve buna karşı mücadelemiz tabi ki sürüyor.

Türkiye 160-170 bin ton rekolte ile istediği gibi fiyatlarda etkili olabilecek, dünya fiyatlarındaki oyunları bozabilecek güçtedir. Yeter ki ulusal duruş ve bir sektörel duruş gösterebileyim. Tabi üretici bilincinin de gelişmesi lazım. Üreticimiz zayıf. 1 milyon lira prim istedik. Bakın prim devletten istenen bir iane değildir, eğer bir savaş varsa o savaş eşit silahla olur. Karşınızdaki Yunanistan yahut İtalya'nın üreticisi kilo başına 1.33 euro prim alıyorsa, siz 11 kuruş ile bunun rekabetini yapamazsınız. Kaynak yok ifadesini kullanıyorlar. Doğru olabilir ama primin kaynağı kendi içindedir. Kayıt dışı ekonominin kayda alınması suretiyle kendi içindedir kaynağı.

Değerli arkadaşlar, bu kıyasıya ciddi bir savaştır. Bakın batının kabusu olan Çin rekabetini bile tarımla bozacaklar göreceksiniz. Şu anda Çin'in ihtiyacı olan tarımsal ürünlerin üretimini yapıyor bugün Avrupa. Yakında Çin rekabetinin önüne tarımla geçecektir.

Suni düşüşler Avrupa Birliği'ndeki yani dünyadaki raflara yansımada. Aradaki müthiş rant, kar marjı üreticiye verdikleri destekler buradan çıktı ve kendi sanayicisini, kendi sektörlerini güçlendirdiler ve biz de bu oyuna geldik.

Değerleri arkadaşlarım, kısaca ne yapmalıyız? Zeytinyağı Türkiye'nin geleceğidir. Tarımsal geleceğidir. Bir tanesi de şaraptır. Tabi ki fındıktır, tabi ki pamuktur. Tarıma dayalı sanayinin hammaddesini teşkil eden en önemli unsur, tekstil sektörünün dinamiği olan pamuğu bugün Türkiye ithal ediyor. Pamukçu dostlarım konuşacak. Fındık da dünyanın en nadide ürünüdür.

Ne yapmalı Türkiye zeytinyağı konusunda? Ulusal duruşunu ortaya koymalı, üreticisini desteklemeli ve çok önemli tarımsal konularda milli politikalarımızı uygulayarak, bu acımasız savaşın dışında kalmamalıdır. Bu sadece zeytinyağında değil, bütün tarımsal ürünlerde böyledir, zeytinyağı bu ülkenin geleceğidir, en önemlisi de Türkiye bu zeytinyağını yemelidir, yemek zorundadır. İnsanlarımızın sağlığı açısından bu gereklidir. Zeytinyağı pahalı deniyor, doğrudur, değerli şey pahalı olur, ama doktor parası, ilaç parası pahalı değil mi? Biliyor musunuz kalp-damar hastalıkları bakımından dünyanın en sağlıklı insanı Girit adasında yaşıyor. Bu konuda ikinci sırada Ege geliyor. Çünkü bu bölgelerde zeytinyağı daha ağırlıklı olarak tüketiliyor.

Ben Edremitliyim. Edremit'te bir eczacı arkadaşım var, "Yazın kalp ilaçları peynir ekmek gibi gidiyor, kışın kimseye satamıyorum" diyor... Zeytinyağı bu kadar önemli, hepimizi saygıyla selamlıyorum.

ALTINCI OTURUM

SİYASETİN TARIM SEKTÖRÜNE BAKIŞI

Oturum Başkanı

Prof. Dr. Cemal TALUĞ
(Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekanı)

Konuşmacılar

Vahit KİRİŞÇİ
(Adalet ve Kalkınma Partisi Adana Milletvekili)

Gürol ERGİN
(Cumhuriyet Halk Partisi Muğla Milletvekili)

Cevher CEVHERİ
(Doğru Yol Partisi Adana Milletvekili)

Hasan MACİT
(Demokratik Sol Parti)

Cafer YÜKSEL
(Sosyaldemokrat Halk Partisi)

Oturum Başkanı
Prof. Dr. Cemal TALUĞ
(Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekanı)

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. Seçim Sürecinde Tarım Sektörü Sempozyumu'nun "Siyasetin Tarım Sektörüne Bakışı" konulu son oturumunda, 5 değerli konuğumuz var. Tabi

bu sene seçim senesi. Seçim senesi olduğu için tarım kesimi nasılsa siyasete bakışını gösterecek. Ama daha önce biz burada siyasetin tarım sektörüne bakışını öğreneceğiz.

Son derece dinamik, zamana uygun bir oturum sergileyeceğiz çok değerli dostlarımız, siyasetçilerle beraber.

Adalet ve Kalkınma Partisi adına sayın Prof. Dr. Vahit KİRİŞÇİ, Tarım Komisyonu Başkanı alkışlarla yerimizi alıyoruz.

Cumhuriyet Halk Partisi adına önceki ODA Başkanımız sayın Prof. Dr. Gürol ERGİN, Muğla Milletvekili.

Doğru Yol Partisi Temsilcisi, Doğru Yol Partisi Tarım Komisyonu Başkanı sayın Cevher CEVHERİ, yine alkışlarımızla.

Sosyaldemokrat Halk Partisi Temsilcisi, hepimizin yakından tanıdığı sayın Cafer YÜKSEL, kendisini alkışlarla alıyoruz.

Demokratik Sol Parti adına da yine Genel Başkan Yardımcısı sayın Hasan MACİT aramızdalar, kendisine teşekkür ediyorum.

Anavatan Partisi ile Milliyetçi Hareket Partisi temsilcileri geçerli mazeretleri nedeniyle aramızda bulunamadılar, onlara da teşekkür ediyorum ve oturuma hemen geçiyorum.

İlk söz sayın Prof. Dr. Vahit KİRİŞÇİ'nin, buyurun efendim.

Prof. Dr. Vahit KIRIŐÇI
Adalet ve Kalkınma Partisi
Tarım, Orman ve Köyşleri Komisyonu Başkanı

Sayın Başkan, çok değerli panelist arkadaşlar, değerli izleyiciler, hem şahsım, hem de mensubu olduğum Adalet ve Kalkınma Partisi adına hepinizi saygıyla selamlıyorum. 161.

yıldönümümüzde, bu etkinliklerin artarak devam etmesini ve bütün yıla yayılmasını diliyorum. Tarımı sürekli konuşan bir Türkiye olmasını temenni ediyorum. Özellikle başlığa da uygun olarak, siyaset kurumunun tarıma bakışı noktasında, Adalet ve Kalkınma Partisi olarak görüşümüzü bu 20 dakikalık süre içinde sizlere arz etmeye çalışacağım.

Öncelikle tarımın, Türkiye açısından ekonomik ve sosyal bir faaliyet alanı olmasının ötesinde, stratejik öneme haiz bir alan olduğunu ve bundan dolayı da diğer dünya ülkelerinin yaptığı gibi mutlak surette desteklenmesi gerektiğini baştan kabul eden ve sürdürülebilir bir tarımı ilke edinen bir partiyiz. Tarım özellikle Türkiye açısından nüfusumuzun üçte bire yakınına doğrudan ama üretilen ürünler itibariyle de tamamını ilgilendirmektedir.

Türkiye’de Gayri Safi Milli Hasıla’ya tarımın koymuş olduğu katkı, yıllara sari olarak belli bir azalma gösterse de, hala yüzde 10 gibi önemli denilebilecek bir düzeydedir. Tarım diğer yönü itibariyle bizim kendi üretim faaliyetlerimize, sanayi üretimimize hammadde olarak destek veren bir sektör, bir yandan da ihracatta önemli bir kalem. 2006 yılı Aralık ayı itibariyle artık yaklaşık 9.5 milyar doları aşan bir rakama ulaştık. İthalat rakamımız da 6.5 milyar dolar civarında. Dolayısıyla 3 milyar dolarlık bir dış ticaret fazlası olan bir sektörden de bahsetmiş oluyoruz.

Hükümet olarak, AK Parti olarak tarıma bakışımızla ilgili altını çizmek istediğim birkaç husus var. Tarım artık insanlarımızın veyahut da yaşayan canlıların beslenmeleri, barınmaları, giyinmeleri için bir destek sektörü veyahut da böyle bir desteği sağlayan sektör olmanın ötesinde bir de enerji tarımı olarak adlandırılan bir boyut kazanmıştır. Yani bugün dünyada enerji tarımı kavramı, belki ülkemiz için yenidir ama yıllardan beri dünya bu konunun üzerinde hassasiyetle durmakta, petrole olan bağımlılığı azaltıp, enerji kaynaklarını çeşitlendirmek adına enerji tarımı da gündeme gelmiş durumda. Şimdi bu yönüyle baktığımızda da tarım son derece önemli bir sektör.

Diğer taraftan Türkiye’de tarımın benim her zaman paylaştığım bir başka boyutu var. Aynı zamanda da siyasal bir alan. Çünkü siyasi partilerimizi gerçekten o alandaki nüfus ve o alandaki nüfusun durumu itibariyle de yakından ilgilendirmekte ve bundan dolayı da tarım-siyaset ilişkisi hep öne çıkmakta. Bu ilişki elbette ki günün birinde sonlandırılması gereken bir ilişki olarak algılanmamalıdır. Biz bu ilişkinin mutlaka olması gerektiğini düşünüyoruz. Yalnız bu ilişkinin sağlıklı bir zemin üzerinde tesis edilmesinin doğru olduğunu düşünüyoruz.

Geçmişe baktığımızda sektörün, özellikle seçimler arifesinde mutluluk noktasında zirve yaptığını, seçim sonrasında ise büyük bir sıkıntıya düştüğünü ve bunu da sektörde 1 yıl büyüyen, ama ertesi yıl küçülen bir düzlemde gördük. Bu yönüyle de değerlendirdiğimizde, bu sektörün mutlak surette tarım-siyaset ilişkisi açısından gözden geçirilmesi gereken bir sektör olduğuna karar verdik. Bunu biraz daha somutlaştıracak olursak, sektörün artık kurumsal bir yapı kazanması, kendi ayakları üzerinde durması, tarımı gelişmiş olan ülkelerde olduğu gibi seviyeli bir tarım-siyaset ilişkisinin tesisi adına da birtakım adımlar attık. Bu adımları bu sektöre kurumsal yapı kazandırmak adına ifade etmek istiyorum.

Tabi ki sektör sadece üreticilerden oluşmuyor. Sektörün kamu idaresi ile ilgili, kamu yönetimi ile ilgili olan boyutu var. Bu sektörün bu hizmeti alan üreticileri var. Bu üretici ile tüketici arasında değişik halkaları oluşturan ara unsurları var. Ve nihai olarak elbette ki tüketicinin kendisi var. Bu hizmetleri verenler içerisinde bizim de ODA’mızı mutlaka zikretmemiz lazım. ODA’mız var, ODA’mızın mensupları olan ziraat mühendisleri var, gıda mühendisleri var,

veteriner hekimler var. Olaya bu yönüyle de baktığımızda gerçekten bu kurumsal yapının ne kadar gerekli, ne kadar önemli olduğunu bir kez daha idrak etmiş oluyoruz.

Biz hükümet olarak kendi parti programımızda, yani 3 Kasım 2002 öncesi, 14 Ağustos 2001 yılında kurulan partimizin bu manada kurumsal bir kimlik olarak ortaya koyduğu parti programında bunları açık seçik ifade ettik. Daha sonra seçim beyannamemizi hazırladık ve seçim beyannamemizin ardından, seçimlerde işbaşına gelmemizle birlikte bunu hükümet programına dönüştürdük. Gerek 58. Hükümet, gerekse 59. Hükümet programlarında tarıma nasıl baktığımızı ortaya koyduk. Bir de bunları kendimizi bağlamak adına süre açısından özellikle Acil Eylem Planı adı altında bir belgeye dayandırdık. Bu belge ile 3 aylık, 6 aylık, 1 yıllık ve daha sonrasında ilgili dönemler itibariyle tarımda yapmayı taahhüt ettiklerimizi ortaya koyduk.

Değerli izleyiciler bunların adımları olarak 3 Kasım sonrası, örneğin bir Üretici Birlikleri Yasası'nı çıkardık. Bilhassa Türkiye'de meyve ve sebze başta olmak üzere, örgütlenmenin yetersiz olduğu alt üretim alanları itibariyle çiftçi örgütlenmesini, üretici örgütlenmesini destekledik. Bu örgütlenmede çokça tartışılan üyeliği özellikle zorunlu kılmadık. Çünkü üyeliğin zorunlu kılınması ile birlikte başka üretici örgütlenmelerini çağrıştıracığı endişesi, verili çevreler tarafından bizimle paylaşıldı.

Diğer taraftan üreticimizin özellikle 3 Kasım öncesi borçlarının yapılandırılması adına, onlara bir can suyu verilmesi adına hemen 2003 yılı başında borçları yeniden yapılandırdık. Bu çerçevede 760 bin üreticimizin borçlarını yapılandırdık. Bunların 1.5 katrilyonu bulan, yeni parayla 1.5 milyar YTL'lik faizini sildik 1.2 milyar YTL'lik kısmını da peşin ödemeleri durumunda yüzde 30 indirim yaparak, 900 trilyona çektik. 1.2 katrilyonu taksitli ödemek istediklerinde de bunu 36 aya, yani 3 yıla yayan bir anlayış içerisinde ödemelerini sağlamış olduk.

Diğer taraftan üreticilerimizin yine bir örgütü olan ziraat odaları açısından, ziraat odalarının kuruluş ve görevleri ile ilgili düzenlemeleri yaptık. Tarım Kredi Kooperatifleri'ne ilişkin düzenlemeleri gerçekleştirdik. Türkiye'de özellikle çeşit geliştirenlerin çok şikayetçi oldukları, rahatsızlık duyduğu bir konu olan, yeni bitki çeşitleri ile ilgili ıslahçı haklarının korunmasına ilişkin kanunu çıkardık. Böylelikle sektörde bu alanda faaliyet gösteren araştırmacıları, bu işe emek verenleri, bu konuda uğraş verenleri, bir anlamda haklarını teslim etmek adına ödüllendirmiş olduk.

Bir başka atmış olduğumuz adım, bugün itibariyle bizim arzuladığımız anlamda hayata geçmesi söz konusu olmasa bile özellikle Türkiye'de ekonomik değeri olan tarım ürünlerinin lisanslı depolarla pazara arz edilmesi ve dolayısıyla üreticinin ihtiyacı olan kısa süreli finansman ihtiyaçlarının sağlanması için de Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu'nu çıkardık.

Organik ürünlerle ilgili daha önce bir yönetmelik formatında olan mevzuat, bir kanuna dönüştürüldü. Yine aynı şekilde tarım ürünlerinin önemli bir risk içeren faaliyet ortamında yürütüldüğünü veya böyle bir faaliyet olduğunu, böyle bir faaliyet neticesinde elde edildiğini dikkate alarak, gerek bitkisel üretim, gerekse de hayvansal üretim alanına yönelik Tarım Sigortası Kanunu'nu çıkardık. Bu kanun ile 1 Haziran 2006 tarihinden itibaren poliçeler kesilmeye başlandı. İlk olarak dolu zararına karşı tüm Türkiye'de ve pilot uygulama olarak da don zararına karşı uygulandı. Şimdi 1 Ocak 2007 tarihi itibariyle de hem dolu, hem de don

zararına karşı bitkisel ürünlerde, yine hayvan hayat sigortası olarak büyükbaş hayvanlarda, kümes hayvanlarında ve seralarda bu tür zararları telafi etmek adına bizim yürürlüğe koyduğumuz bir sigorta gündeme geldi. Böylelikle üreticimizin yaşamış olduğu, karşı karşıya bulunduğu riski ,bu riski satın almak isteyenlere devretme imkanını gerçekleştirmiş olduk.

Tohumculuk Kanunu, her ne kadar Meclis'te görüşülmesi epeyce zaman alsa da, özü itibariyle komisyonda görüşülme safhasında iktidarıyla, muhalefetiyle oybirliğiyle çıkardığımız bir yasanın özellikle tohumculuk alanında ciddi bir mevzuat kazanımı ve sektöre destek olduğunu belirtmem gerekir. Bu bir anlamda ıslahçı haklarının korunmasına ilişkin kanun ile beraber tamamlayıcı bir kanun olmuştur.

Bu kanunlarla ilgili eğer süre içerisinde birtakım eksiklik ve aksaklık olursa bunları değiştirme imkanımız her zaman için söz konusudur.

Diğer taraftan Türkiye'de toprağın ve arazinin korunması ve kullanılması adına bir mevzuat olarak Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nu çıkardık. Bu kanun ile Türkiye'de özellikle arazi parçalanmasının önüne geçmek ve en küçük bölünebilir arazi büyüklüğünü kanuna derç ederek bu ülkede yıllardan beri konuşulan arazi parçalanmasına da dur diyecek bir mevzuatı yine kendi mevzuatımız arasına dahil etmiş olduk.

Değerli arkadaşlar, bunların en tepesine de, dayanağını 30 Kasım 2004 tarihinde Yüksek Planlama Kurulu'nun yayımladığı Tarım Strateji Belgesi'nden alan, Tarım Kanunu olarak adlandırdığımız bir kanunu gündeme getirdik. Bunu 18 Nisan 2006 tarihinde yasalaştırdık. Böylece Türkiye'de tarım adına önemli bir dönemeç aşılmış oldu. Çünkü bu kanun hepimizin şikayetçi olduğu, bu sektörün artık hükümetlerden bağımsız hale gelmesi gerektiği noktasında arzuladığı ve ısrarla istediği bir kanundu. Bizim geçmişteki bütün kalkınma planlarımızda, ekonomik planlarımızda, Avrupa Birliği ile müşterek olarak ve Avrupa Birliği'nin bizden istediği dokümanlar içerisinde hazırlamış olduğumuz dokümanlarda ısrarla altı çizilen bir kanundu. Eğer seçim sürecinde tarım konuşuluyorsa, bu kanunun, tarımın artık keyfilikten kurtarılması adına önemli olduğunu sizlerle burada paylaşmak durumundayım. Bunun sadece desteklemeleri içeren bir kanun olduğu noktasında değişik görüşleri, değişik ifadeleri bu zamana kadar duyageldik, ama unutmayalım ki böyle bir kanun daha önceden yoktu. Böyle bir kanun olmadığı için ilk defa kazandırılan bir mevzuat oldu.

Değerli arkadaşlar, eğer Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın mevzuat ile ilgili web sitesine girerseniz, Bakanlığın şu anda doğrudan ve dolaylı kullandığı kaç tane kanun vardır diye bakarsanız, bunun 20-25 civarında olduğunu görürsünüz. Ama ben size bu 4 yıl 2 aylık sürede tam 10 tane kanundan kısaca bahsetmiş oldum.

Bu çerçevede özellikle konuşmamın bu son bölümünde, Tarım Kanunu ile bizim sektöre kazandırdıklarımızın neler olduğu noktasında ana hatlarıyla ifade etmek istiyorum. Değerli arkadaşlar hepimiz bu ülkede köylü ile çiftçinin karıştırıldığını, bunların mutlak surette bir ayrıma tabi tutulması gerektiğini ifade ettik. Dolayısıyla köylü kimdir, çiftçi kimdir, bunların tanımını bu kanun içerisine koymuş olduk. Diğer taraftan bu ülkede sözleşmeli üretimin mutlak surette yaygınlaştırılması gerektiğini, sözleşmeli üretime mutlak surette destek verilmesi gerektiğini ifade ettik. İşte bunun da yer aldığı yine Tarım Kanunu'nun kendisi oldu. Türkiye'de bir destek politikası uygulanırken, hayata geçirilirken bu total olarak uygulanıyor, tüm Türkiye'ye şamil olarak gündeme geliyor, halbuki bölgeler bazında coğrafya farklılıkları, iklim farklılıkları, toprak farklılıkları, verim farklılıkları var deyip,

bunun mutlaka havza bazında olması gerektiğini ifade ettik. Ama havza bazında destekle ilgili bir mevzuat düzenlemesini bu zamana kadar gerçekleştiremedik. Ama bu Tarım Kanunu'nun içerisinde var.

Yine bir ürünle ilgili, örneğin pamuk ile ilgili Türkiye açısından son derece önemli olan ürün konseyinin mutlaka oluşturulması, buna benzer ürünler için de benzer konseylerin kurulması gerekir dedik. Bu konularda mevzuat çıkaramadık ama bu şu anda Tarım Kanunu'nda var. Şu anda yönetmelikleri hazırlanıyor, tamamlandığında taşın altında eli olması gereken bütün taraflar, bu konsey içerisinde yer alacaklar ve o ürünle ilgili görüşlerini açıkça orada paylaşabilecekler.

Bunların dışında tarımda desteklemeye ilişkin kısa, orta ve uzun vadedeki temel destekleme araçlarını ortaya koyduk. Fark ödemesi veyahut da telafi edici ödeme gibi kavramları gündeme getirdik. Tarım destekleri için bütçeden ayrılacak kaynağın, Gayri Safi Milli Hasıla'nın yüzde 1'inden az olamayacağı ifadesini kanuna taşıdık. Artık hepimiz o kanundaki bu ifadeyi esas alarak, mutlak surette hükümetin tavırlarını, davranışlarını, tarıma yaklaşımlarını değerlendirir hale geldiniz. Bunları da önemli birer kazanım olarak görüyorum.

Yine aynı şekilde tarımın desteklenmesi ve yönlendirilmesine ilişkin bir kurulun oluşturulmasını sağladık. Özellikle karar verici bakanlıkların müsteşarlarından oluşan bu kurul sayesinde desteklemelere ilişkin kararların daha hızlı, daha çabuk alınmasını ve etkin bir şekilde hayata geçirilmesini temin eder hale geldik.

Sayın Başkan 3-4 dakika önce beni uyarmıştı. Bu süreyi zorlamak istemiyorum. Konuşmalarının başında da bu süreye katıyen uyacağını ifade etmişti. Bir panelist olarak kendilerine buna uymak durumunda olduğumu ifade etmek istiyorum. Mutlaka sorular olacaktır. Yalnız çok uzaması durumunda benim bir Adana seyahatim olacak, birkaç gün önce düşen uçak faciasında ölen vatandaşlarımız, iş adamlarımız var hayatını kaybeden, onlarla daha önceden yapmış olduğumuz bir program çerçevesinde Adana'da olmam gerekiyor. Sabırla dinlediğiniz için hepimize teşekkür ediyorum. Haftamızın başarılarla dolu geçmesini diliyorum, hepimize saygılar sunuyorum.

Prof. Dr. Gürol ERGİN
Cumhuriyet Halk Partisi Muğla Milletvekili

Teşekkür ediyorum sayın Başkan. Sayın Başkan değerli panelistler, Ziraat Mühendisleri Odamızın değerli Başkanı, yöneticileri, değerli şube başkanları, değerli öğretim üyesi arkadaşlarım, meslektaşlarım, önceki dönemin değerli başkanları, hepimizi ve sayın basın mensuplarını, saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Değerli arkadaşlarım, elbetteki buraya bir siyaset kürsüsü olarak çağrıldık, o yüzden konuşmamız siyasi olacak. Konuşmama geçmeden önce şunu söyleyeyim, bir ülkede yaşanan olaylar ve süreçler ne ölçüde yasal mevzuata bağlanırsa, o ölçüde doğru yapılmış olur. Ama getirilen yasal düzenlemeler eğer halkın yararına ise doğru yapılmış olur. Şimdi bakınız burada Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Yasası'ndan söz edildi. Hem o yasanın ilk metninde, hem daha sonraki değişiklik önergesinde hepimizi yere baktıracak maddeler vardı sevgili arkadaşlarım. Bir yabancı firmayı korumak için hükümet seferber oldu.

Değerli arkadaşlarım, burası Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve biz Türk ulusunun bir parçası olmakla iftihar eden yurttaşlarız. Ama bir yasal düzenlemede bu ulusun aleyhine bir Amerikan firması, bir uluslararası firma lehine siz çalışıyorsanız, bu konuda sizin halka, ayına, yıldızına kurban olayım ifadeniz anlamını yitirir. Buna kimse inanmaz. Bunu söylememiz gerekiyor, keşke o yasa olmasaydı diyorum, keşke yine o yönetmelikle idare edilseydik. Ve o yasanın komisyonda görüşmeleri sırasında, şimdi zamana bu ölçüde dikkatli olan sayın Başkan, sivil toplum örgütleri ve meslek odalarının konuşmalarına da izin vermemiştir. Bunu da kınayarak söylemek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, son 4 yıl, kim ne derse desin, Türk çiftçisi ve tarımı için zillet yılları olarak tarihe geçecektir. Bunu herkesin bilmesi gerekir.

Değerli arkadaşlar, hesap kitap hepsi ortada. Son 4 yılda Türk köylüsünün zararı net olarak yüzde 40'tır. Her köylü varlığının yüzde 40'ını yitirmiştir son 4 yılda. Tarımda yaşanan budur. Şimdi bize şu söyleniyor, "Efendim biz Tarım Yasası çıkardık, orada tarım desteğini yüzde 1'den az olamaz diye koyduk, ne iyi yaptık." Hayır iyi yapmadınız, alt komisyonda o rakam yüzde 2'nin altında olamayacak şekildeydi, siz ve arkadaşlarınız sayın Başkan, bunu yüzde 1'e indirdiniz, yetmedi, hükümet olarak yüzde 0.83'e indiren bir düzenleme yaptınız bu yıl bütçede. Bunların bilinmesi gerekiyor.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye'de halkı aldatıcı olarak şu hep söyleniyor: "4 yılda tarıma verilen destekleri artırdık, 1.8 milyar dolardan, 5 milyar dolarlara çıkarttık." Değerli arkadaşlarım, rakamlar sizi yanıltmasın, Gayri Safi Milli Gelir oranlarına baktığınızda hiçbir şey değişmemiş. Ama değişen bir şey var. O da çiftçinin ürettiği ürünlerin fiyatlarının sürekli düşmesi, girdi fiyatlarının ise sürekli artmasıdır. Verdiğiniz destek devde kulak bile olmamıştır çiftçi için. Çiftçi ne üretse zarar ediyor.

Bakın, "Çiftçi borçlarını erteledik, bunların faizini sildik" deniyor. Türkiye Sulama Kooperatifleri Merkez Birliği Genel Başkanı burada, bugün Türk çiftçisinin sulama enerjisi konusunda borcu faiziyle birlikte 1 katrilyon 100 trilyondur. Türk çiftçisi nasıl ödeyecek bunu? Ürettiği ile kar edemiyorsa nasıl ödeyecek? Sevgili arkadaşlarım mümkün müdür? Siz para kazanamıyorsanız, borcunuzu ödeyebilir misiniz ki, o çiftçi o borcu ödeyebilsin. Daha doğrusu, borçlarla ilgili düzenlemeye gidilirken, faizleri kaldırıyoruz diyorsunuz, yalan söylüyorsunuz dedik. TÜFE değerini indirdiler, faizi kaldırmadılar. Ödenemez dedik. Şimdi Türk çiftçisi tarım kredi borçlarından, Ziraat Bankası borçlarından ötürü icra kapılarında sürünüyor.

Bir çiftçim geçen gün bana şunu söyledi: "Ya bu AKP geldi, bir şeyler yapacak zannettik, dağ fare doğurmadı, bu dağ akrep doğurdu, akrep akrep..." Olay budur değerli arkadaşlarım.

Türkiye’de, tarımda yaşanan olay maalesef budur. Söylenen hiçbir söz tutulmamıştır. Tütün konusunda, şeker pancarı konusunda bu halka sözler verildi. Bu sözler tutuldu mu bu ülkede?

Dokunulmazlıkları kaldırıyoruz yalanına da bu arada değinmek istiyorum. Hangi milletvekili olursa olsun ve hangi dönemde olursa olsun, sırf yaptığı arsızlıktan, hırsızlıktan kurtulmak için kendini Meclis’e atıyorsa ve onun bu yaptığı yanlışa devam ederek, ceza almaması için dokunulmazlık sürdürülüyorsa, söylenen her söz yalandır. Çünkü dokunulmazlığın olduğu bir ülkede hiçbir şekilde doğrudan ve ahlaktan söz etme imkanı yoktur. Bunu söyleyen yalan söyler.

Çiftçiye prim veriliyor. Biraz önce sayın Cahit ÇETİN söyledi. 250 bin lira primi, 100 bin liraya düşürdüler geçen yıl. Neymiş, zeytinyağı fiyatları artmış. Zeytinyağı fiyatı geçen yıl 6 milyon liraydı, bu yıl 3 milyona düştü. Niye primi artırmadınız da 100 bin liradan 110 bin liraya çıkardınız alay eder gibi. Çiftçi ben sadaka istemiyorum diyor. Ve sayın Başbakan diyor ki, “Sen bana al ananı git dedin, benim terbiyem böyle konuşmaya uygun değil” diyor, ama “Sana söylüyorum sayın Başbakan al primini de git, git artık” diyor.

Değerli arkadaşlar, sayın milletvekilim pek çok konuya değindi. Üretici Birlikleri Yasası, bu ülkenin hangi üreticisine ne getirmiştir? Üretici birlikleri vergiden muaf ama ticaret yapamaz. Böyle bir şey olabilir mi değerli arkadaşlarım. İşte üretici birlikleri her tarafta kurduruldu. Aslında onların kurdurulması, Avrupa Birliği bahane edilerek, Türk kooperatifçilik hareketi karşısına özellikle kurdurulmuş bir örgütü çıkarmak içindi, bunu biliyoruz.

Tarım Sigortaları Yasası, değerli arkadaşlarım, evine ekmek götüremeyen Türk köylüsü ürününü sigorta mı ettirecek? Bir avuç durumu iyi olan köylünün dışında -ki onun da durumu bozulmuştur-, hiçbir köylü sigortalı olamıyor. Şimdi sayın KİRİŞÇİ’den rica ediyorum, benim bu sözlerime vereceği yanıtta, bunun da yanıtını versin. Bugüne kadar kaç Türk çiftçisi sigortalı olmuştur? “Biz sigorta yasası çıkardık, çiftçiye şöyle sigortalıyoruz” deniliyor. Onu bırakın siz 2004 yılından Karadeniz çiftçisine olan yaklaşık 252 trilyon borcunuzu verin önce. Borç namus değil mi? Borcunuza sahip çıkacaksınız.

Avrupa Birliği, görüşmeleri 8 başlıkta kısmen askıya aldı, bunun 3’ü de tarımdı değil mi? Sayın iktidar temsilcisinin bu konudaki düşüncelerini anlatmasını beklerdim. Niye böyle oldu, bunu bir anlatın bakalım da bilelim. Bayramlar yaptınız, gündüz gözü havai fişekler attınız, ne oldu sonucu? Bunu bu halka ve benim meslektaşlarıma söyleme göreviniz var.

Değerli arkadaşlarım, Cumhuriyet Halk Partisi ne yapacak, ne yapmalıyız? Biz bunları bir metin halinde kamuoyumuza sunduk. Beğenilir ya da beğenilmez ama biz bunları yapacağız diyoruz. Bunlar bizim sözlerimiz ve biz çarenin tükenmediğine inanıyoruz. Ben size şimdi ana başlıklar halinde, ama çok özet olarak neler yapmayı düşündüğümüzü de sunmak istiyorum.

Sayın KİRİŞÇİ’nin de dediği gibi köylü-çiftçi ayrımını başından beri bilen bir partinin mensubuyuz. Onun için büyük Atatürk’ün Türkiye’de yerleştirmek istediği çiftçi kavramını yerleştireceğiz. Atatürk’ün yaşadığı bütün sürece, tarımdaki bütün düşüncesinin eksenini bu oluşturmuştu ve çok ciddi başarılar kazanmıştı. Bakın değerli arkadaşlarım 1923 ile 1929 yılları arasında, dünyanın buhran ile savrulduğu ve kavrulduğu döneme kadar bu ülkede tarım Atatürk’ün direktifleriyle her yıl ortalama yüzde 16.2 gelişme kaydetmiştir. O günün koşullarını lütfen düşünün. Biz bunları bilen bir parti olarak köylümüzü çiftçi yapmak için

gereken her şeyi yapacağız ve dün Genel Başkan Yardımcımızın söylediği gibi tarımı hiçbir şekilde serbest piyasanın acımasız koşullarına bırakmayacağız. Tarım sürekli devletimin desteğinde olacak. Bunu yapmazsak çıkış yok.

Biz tarımı Türkiye'nin sürükleyici gücü olarak değerlendiriyoruz ve o gücün, bu halkın, bu ulusun bütün varlığıyla desteklenmesini, bu ulusun geleceği için kesin gerekli ve zorunlu görüyoruz. Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası'nın dayatmalarını hiçbir şekilde düşünülmeden, görüşülmeden, kabullenecek kararlar olarak kabul etmiyoruz. Oturacağız, tartışacağız ve ne ki bizim aklımıza yatkındır, bu ülkenin lehinedir, onları uygulayacağız, onun dışında hiçbir kararı, hiçbir şekilde bu ülkenin zorunlu uygulanır bir kararı haline getirmelerine izin vermeyeceğiz. Bunu çok özel olarak söyleme gereği duyuyoruz.

Mutlaka hem ulusal, hem bölgesel üretim planlamasını yapacağız. Toprak konusuna çok özel önem vereceğiz. Toprağın her anlamdaki sorunuyla ilgileneceğiz. Toprağın yapısından, mülkiyet yapısına kadar toprağın bütün sorunu, bizim sorunumuz olacak. Mutlak surette 10 yıl içinde Türkiye'de götürülmesi gerektiği halde su götürülmemiş bir karış toprak bırakmayacağız, her yıl 400 bin hektar alana su götürmek için ulusal bir sulama seferberliğini gerçekleştireceğiz.

Biz de inanıyoruz ki yüzde 30-40'larda bir köylü nüfusu ile Türkiye'de tarım istenilen düzeyde gerçekleştirilemiyor. Onun tarım yapan nüfusu azaltacağız. Ama bugünküler gibi onları aç bırakıp, köyünden, beldesinden, kasabasından, geleceğinin ne olduğunu bilemediği ufuklara sürmek yerine, mutlaka onu işlendirerek, ama hizmet, ama sanayi sektörünü geliştirip işlendirerek ve belli bir süreye mantıklı olarak yayarak, bunu gerçekleştireceğiz. İstisnasız bütün üreticileri yapay birliklerde değil, kooperatiflerde örgütleyeceğiz. Vereceğimiz bütün tarımsal destekleri kooperatifler vasıtasıyla vereceğiz ve kooperatifleri gerçek anlamda vergiden bağışık hale mutlak surette getireceğiz. Mazottaki özel tüketim vergisini ya kaldıracağız, ya da son derece makul bir düzeye indireceğiz.

Çiftçinin kullandığı elektrik fiyatını mutlaka sanayi fiyatına indireceğiz. Çiftçinin kullandığı elektriğin, gübrenin, zirai mücadele ilacının katma değer vergisini yüzde 1'e çekeceğiz. Yurdumuzda özel sektörün zirai mücadele ilacı konusundaki çalışmalarını mutlaka destekleyeceğiz. Dışarıya bağımlılığı ve dışarının bu konudaki sömürsünü önlemeye çalışacağız.

Şeker pancarı ve tütün yasalarını mutlaka değiştireceğiz. Türk çiftçisine tütünü de ektireceğiz, şeker pancarını da ektireceğiz. Çünkü biz onların ne anlama geldiğini bilen bir partinin mensuplarıyız.

5 yıl içerisinde bu ülkenin dışarıdan yağlık tohum ve pamuk alımına son vereceğiz. Güven BURMA, Cahit ÇETİN çok güzel söyledi, yağda ve pamukta Türkiye'nin varolan durumunu aşacak potansiyeli var ama bunu ortaya koyacak siyasal iradesi yok. Niye yok biraz da onu söyleyelim. Biz bunları nasıl yapacağız, neye güvenerek söylüyoruz? Biz halkımızdan oy isteyerek iktidara geleceğiz. Amerika kapılarına gidip, bizi desteklerseniz, biz de iktidara geldiğimizde Güneydoğu'da sessiz kalırız demeyeceğiz. Kıbrıs'ta sessiz kalırız demeyeceğiz. Avrupa Birliği'nin dayatmaları karşısında suskun kalırız demeyeceğiz. Ve bunları söyleyerek halkımızdan oy isteyeceğiz. Halkımız bizi iktidara getirirse, ki getireceğine de yüzde 100 inanıyorum, işte o zaman kimseye diyet borcumuz olmadan, ama halkına karşı kendisini

borçlu hisseden bir parti olarak bu halk ve bu ülke için çırpınacağız. Her türlü sorunu aşmak için elimizden gelen her türlü çabayı mutlak surette göstereceğiz.

Belki büyük çoğunluğunuz bilmiyorsunuz, bu yılın sonunda Güneydoğu Anadolu Projesi'nin Bölge Kalkınma İdaresi'ne son veriliyor. Yani GAP İdaresi kalkıyor. Peki bu kadar katrilyonlar nereye gitti? Hani milyar dolarlar söylüyoruz ya, 18 milyar dolardan fazla para harcadık, 32 milyar dolar olacak, yok 50 milyar dolara çıktı, yeni çalışmalar 60 milyar dolar gideceğini gösteriyor... Ne oluyor değerli arkadaşlarım? Orada yapılanlar ne olacak? 4 senede bir metrekare yere su gitmemiş GAP Bölgesi'nde. Bunun özel bir anlamı yok mu size göre? Bu çok önemli bir yanlış düşüncenin ürünü değil midir? Lütfen bu konuları düşünelim. Bunlar boşuna olan işler değil. Bunlar bilinçli, ama bu ülkenin aleyhine uygulamalar.

Bu arada özetle söyleyeyim, ekolojik tarımı da, sözleşmeli tarımı da mutlak surette geliştireceğiz. Meralarımızı mutlaka koruyacağız. Şimdi mera ıslahı diyoruz. Yasasını çıkardık, son 4 yılda neredeyse durdu mera ıslahı. Yapıyoruz, diyeceklerdir. Her şeyi dedikleri gibi onu da diyecekler. Ama bizi artık inandırmaları mümkün değil. Çünkü yapılan bir şey yok. Mera ıslahını mutlak surette hızlandıracağız.

Bu ülkenin en büyük sorunlarından biri kaçak sorunudur. Yılda yaklaşık 50 bin ton çay bu ülkeye kaçak giriyorsa, iktidar partisi mensuplarının kendi gruplarındaki ifadeleri ile yılda 500 bin ton ile 1 milyon ton şeker bu ülkeye kaçak giriyorsa ve benim hükümetim de bunu tiyatro seyrederek gibi seyrediyorsa, bu büyük yanıltır. Bu kaçak işine kesinlikle son vereceğiz. Çay, şeker pancarı üreticisini, yabancılar lehine bu kaçağa göz yumarak sıkıntıya sokanlardan da hesabını soracağız. Bunu da özellikle belirtmek istiyorum.

Süt fiyatları düştü. Hükümetin kılı kırkırdamaz mı? 2 yıl önce 570 bin lira olan süt fiyatı, 450 bin liraya düştü, çıt yok. Süt fiyatında da arkadaşlarım, mutlaka devlet olarak müdahaleci olacağız. Şimdi tabii o konunun teknik ayrıntıları çok geniş. Oralara giremiyorum. Ama işte vadeli işlem borsaları sistemini geliştirerek, Toprak Mahsulleri Ofisi'ni yeniden yapılandırarak, destekleme kurumunu çok ciddi bir yapıya getireceğiz.

Narenciyede, tavukçulukta ihracat primini mutlak surette artıracacağız. Fındık borsasını mutlaka Türkiye'ye getireceğiz. Ürün benimse, borsası benim olacak. Özellikle Doğu ve orta Karadeniz'deki fındık üreticilerine ayrı ve özel destek vererek, başka alanlarda fındık üretiminin yaygınlaştırılmasını, bu şekilde teşvik sistemi farkıyla da mutlaka önleyeceğiz.

Ziraat Bankası'nı gerçekten Türk çiftçisinin bankası yapacağız. Yalnızca çiftçiye ve tarımsal sanayiye kredi veren bir kurum, kuruluş haline getireceğiz. Biliyorsunuz önümüzdeki dönem için hazırlanan kalkınma planında Ziraat Bankası ve Halk Bankası'nın özelleştirilmesi var. Halk Bankası'nın özelleştirilmesi ile ilgili yasa geçen gün tekrar görüşüldü ve süre uzatıldı. Kesinlikle Dokuzuncu 5 Yıllık Plana alınan, çay fabrikalarının, şeker fabrikalarının ve TEKEL'in tütün, sigara fabrikalarının özelleştirilmesi düşüncesini kökten silip atacağız. Halkımın malı halkımın hizmetinde ve halkım için kalacak.

Değerli arkadaşlarım son olarak toprak konusunda bir şeyler söyleyeyim. Biliyorsunuz bu hükümet mayınlı arazileri yabancı şirketlere "Temizleyin 49 yıl kullanın" diye vermeye çalıştı. Biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak Plan ve Bütçe Komisyonu'nda çok büyük mücadeleler verdik, o bir ölçüde durdu. Mayınlı arazileri Türk Silahlı Kuvvetleri'ne temizletip, yöre halkına mutlak surette vereceğiz ve olabildiğince de organik tarım için

kullandıracamız. Bunun dışında biz tarıma uygun bütün Hazine arazilerini, arazi edindirme ofisi kurarak onun vasıtasıyla topraksız köyllerimize vereceğiz. 2B denilen alanları Adalet ve Kalkınma Partisi gibi öncelikli çiftçiye sonra parası olana değil, mutlaka o yörenin çiftçisine eğer mümkün olursa parasız, ama olmazsa çok düşük fiyatla ve tapusuna şerh koyarak, başka anlamda kullanılmasını 50 yıl engelleyerek vereceğiz. Bunu da mutlak surette yapacağız.

Arazi toplulaştırma çalışmalarını mutlaka yaygınlaştıracamız. Tarım Sigortaları Yasası'nı değiştirip, küçük çiftçinin sigorta primini bizzat devlet olarak vereceğiz. Çünkü başka türlü o çiftçinin sigortalı olma şansının olmadığını bilmekteyiz.

Son olarak şunu söylüyorum sayın Başkan. Namusumuz bildiğimiz vatanın topraklarını, hem namusumuz olduğu için, hem bu toprakların altında yatanların kemiklerinin sızladığını bildiğimiz için, onların torunları olduğumuzu bildiğimiz için, hem de benim çiftimin bir çalışma alanı, üretim alanı olduğu için kesinlikle bir metrekaresini bile yabancılara satmayacağız. Bunun için elimizden gelen çabayı göstereceğiz. Bu konuyu değerli arkadaşlar, Anayasa Mahkemesi'ne verdik. Anayasa Mahkemesi maalesef 1.5 yıldır görüşmedi. Ama geldiğimizde zaten kaldıracamız o yasayı.

Tohumculuk Yasası ile vnlyor. Bu konuda çalışan sivil örgütlere, ODA'ma, meslek odalarına, hepsine teşekkür ederim. Öyle bir Tohumculuk Yasası ki değerli arkadaşlarım böyle bir şey olur mu, tohumculukta bütün denetim, kontrol, ithalat, ihracat fonksiyonlarını, tamamen yabancı şirketler ve uzantılarının kurdukları kuruluşlara, onlara da kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu yaftası vererek, devrediyor. Bunların hepsini engelleyeceğiz.

Hepinizi kendi adıma ve mensubu olmanın onurunu taşıdığım Cumhuriyet Halk Partisi adına sevgi ve saygıyla selamlarım. 161. Yıldınmmz de içtenlikle kutluyorum. Aramızdan ayrılan, sonsuzluğa gen meslektaşlarımızı saygı ve rahmetle; bugün çalışan, ülkeme hizmet eden bütün meslektaşlarımı da saygıyla selamlıyorum.

Cevher CEVHERİ
Doğru Yol Partisi
Tarım Komisyonu Başkanı

Sayın Başkan, değerli katılımcılar, değerli misafirler, şahsım ve Doğru Yol Partisi adına hepinizi saygılarımla selamlayarak, sözlerime başlamak istiyorum.

Seçim Sürecinde Tarım Sektörü Sempozyumu'nun "Siyasetin Tarım Sektörüne Bakışı" isimli bu son oturumunda, Doğru Yol Partisi adına bize ayrılan süre içerisinde görüşlerimi arz etmeye çalışacağım. Aslında bu tip konferansların, panellerin, sempozyumların son gününde, hele hele son oturumda ciddi bir çözülme olurdu ama bugün tersine bir görüntü ile karşılaştım. Ben de bu kadar izleyici beklemiyordum açıkçası. Bundan ötürü de hassasiyetlerinizden dolayı sizlere teşekkürlerimi sunmak isterim.

Bir teşekkür de Ziraat Mühendisleri Odası camiasına. İki gündür takip ettiğim ve büyük istifa ettiğim bu sempozyumun düzenlenmesinden ve bizlerin de davet edilerek düşüncelerimizi ifade etme fırsatı verilmesinden dolayı da Genel Başkan sayın Gökhan GÜNAYDIN'a ve Ziraat Mühendisleri Odası'nın değerli yöneticilerine teşekkürlerimi sunmak istiyorum.

Değerli katılımcılar, Doğru Yol Partisi olarak biz de tarım sektöründeki sorunların tespitiyle ilgili çözüm önerilerimizin belirlenmesi amacıyla pek çok çalışma yaptık ve yapmaya devam ediyoruz. Bunları partimizin web sitesinde de yayımlıyoruz, ayrıca çeşitli vesilelerle halkımızın ve ilgili kurumların dikkatlerine sunuyoruz. Memnuniyetle müşahade ediyorum ki, benzer çalışmaları diğer partilerimiz, meslek kuruluşlarımız, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları da yapmaktadır. Hatta bir manada birbirimizden istifa ediyoruz da diyebilirim. Çünkü bu metinlerde pek çok noktada özellikle sorunların tespiti aşamasında benzerlikler görüyoruz. Zaten onlarca yıldır bu iş için kafa yoran insanlarımız, akademisyenler, araştırmacılar, uygulayıcılar, pek çok değerli çalışmalar yapmışlar. Bu meselelerin neler olduğunu, tekrar tekrar tartışmaya gerek olmadığı inancındayım. Hele seçim sürecine girdiğimiz şu günlerde artık herkes ne yapacağını, neyi nasıl gerçekleştireceğini ve bu işe ne kadar kaynak ayıracağını açık seçik ortaya koymak durumundadır. Zaten bizlerin göremediği, bu işle ilgilenen değerli uzmanların gözünden kaçan yeni bir sorun, keşfedilmemiş bir problem olduğunu da sanmıyorum. Varsa da artık bu da bir an önce ortaya konulmalıdır.

Tabi bu sorunlarla ilgili çözüm önerileri somut bir şekilde kamuoyuna açıklanmalıdır. Bununla ilgili kaynaklar ortaya konulmalıdır. Bir önemli husus daha var. Bir de inandırıcılık unsuru eklenmelidir. Yani güven, itimat uyandırılmalıdır. Şimdi sözgelimi Adalet ve Kalkınma Partisi kalkıp da, "Biz 2007'de tekrar iktidar olduğumuzda, gübre desteklerini artıracamız ya da tatminkar miktarlarda vereceğiz" derse buna kaç kişi inanır? Bu konuda 2004 yılı için bir kararname yayımlandı. Hububatı örnek olarak ele alalım. Dekara 1,6 YTL destek verildi. Geçtiğimiz günlerde yayımlanan bir kararnameyle yine hububat için dekara 2.88 YTL'lik bir destek verileceği de taahhüt edildi. Hububattan mısır ürününü ele alırsak, aşağı yukarı kompoze gübre ve azotlu gübre olarak dekara toplam 120 kg civarında gübre sarfiyatı var artık mısırdaki. Bu gübrelerin ortalama fiyatını da 50 Ykr kabul edersek, dekara 60 YTL'lik bir gübre maliyeti çıkmaktadır. Oysa 2006 ürünleri için verilmesi taahhüt edilen rakam, 2,88 YTL'dir. Yani yüzde 5'in dahi altındadır. Sayın Ali ERYILMAZ dün yüzde 6'lara vardığını söyledi ama birçok üründe bu rakamın yüzde 5'in dahi altına düştüğünü görüyoruz.

O halde Adalet ve Kalkınma Partisi'nin bu konuyla ilgili vadinin hiçbir inandırıcılığı olamaz. Ama biz kalkıp da mesela Doğru Yol Partisi olarak aynı yönde bir taahhütte bulursak, buna herkes inanır. Neden? Çünkü iktidardan ayrıldığımız 1997 yılında çiftçinin kullandığı gübrenin yüzde 50'sini nakden destekleme olarak ödemekteydik biz. Miktar sınırlaması

olmaksızın, çiftçinin bitkisel üretimde kullandığı gübrenin yüzde 50'si en geç birkaç ay içinde çiftçiye destekleme olarak ödenmekteydi.

Bu arada hükümetimizin 2004 ve 2006 yıllarına ait gübre ve mazot desteği ile ilgili rakamlarını verirken, 2005 yılını tesadüfen atlamadık. Çünkü 2005 yılında hiçbir şey verilmedi. Verilmesi taahhüt bile edilmedi. Ben Resmi Gazete'nin dikkatli bir takipçisiyim. Aynı zamanda bir tarım üreticisiyim. 2005 için bir şey alamadık biz. Şimdi bir manada hükümet gübre ve mazot desteklemesi bakımından 2005 yılını pas geçti. Eğer halkımız bunun farkında değil diye düşünüyorlarsa, biz farkındayız ve her yerde bunu anlatıyoruz. Şimdi ödendi deniyorsa, ne zaman, nasıl ödendi, bunun açıklanması gerekir. Ya da ödeneceğine ilişkin şu tarihli Bakanlar Kurulu kararı, şu tarihli Resmi Gazete'de yayınlandı deniyorsa, yine ortaya koysunlar, ben sözlerimi düzeltmeye hazırım.

Dün yine burada sayın Prof. Dr. Oğuz OYAN belirtti, 2004 yılında dekara 16 YTL Doğrudan Gelir Desteği ödenmişken, 2005 yılında bu rakam 10 YTL'ye çekildi. Yüzde 38'lik bir gerileme var. Hangi gerekçeyle yapıldı, bunu bilemiyoruz. Başka fasıllara aktarıldıysa, ama desteklemelerde bir artış yok zaten. 2006 yılı için de kararname yayınlandı, ama ne zaman ödenecek, ne kadar ödenecek, o da hepimizin meçhülü, bekliyoruz.

Şimdi değerli katılımcılar, tarım sektörünün meselesi elbetteki sadece destekleme sorunlarından ibaret değil. Türk tarımının temel meseleleri olan tarımdaki nüfus, tarımsal işletme ölçekleri, tarımda verimlilik, arazi ve toprak varlığımızın korunması, üretim planlanması, tarım girdileri ve tarım ürünleri piyasasının düzenlenmesi, üretici örgütlenmesi, çiftçi eğitimi, ARGE çalışmaları ve gıda güvenliği gibi çok önemli konular da ele alınmayı beklemekte. Keza Uluslararası Para Fonu, Dünya Ticaret Örgütü ve Avrupa Birliği'ne karşı taahhütlerimizden kaynaklanan çok ciddi sıkıntılarla da karşı karşıyayız. Gerek bitkisel üretim, gerekse hayvancılığın üretim, girdi temini ve kullanımı, verimlilik, pazarlama gibi çözüm bekleyen çok önemli sorunları var.

Öte yandan tarım işletmeleri çok ciddi ölçüde sermaye sıkıntısı yaşıyor. İşletmeler, son 3-4 yılda sermayelerinin tamamını eritmiş durumda. Hem hayvancılık işletmeleri, hem bahçe bitkileri ile uğraşan işletmeler, hem de bitkisel üretim yapan, tarla bitkileri yapan işletmeler için geçerli bu. Ciddi bir finansman sıkıntısı var. Bize ayrılan zaman dilimi içinde bu sorunların ayrıntılarına girme şansımız yok. Ben bu noktada dünkü oturumlarda da sıkça bahsedilen tarım sigortası uygulamasına, bir de tarım sektörünün vergilendirilmesine ilişkin bir iki hususu dikkatlerinize sunduktan sonra, tarımsal desteklemelere tekrar dönerek, sunumumu tamamlayacağım.

İki gündür bolca ele alındı. 14 Haziran 2005 tarihinde kabul edilen 5363 Sayılı Tarım Sigortaları Kanunu'nu, bu önemli alanda kanuni bir düzenleme yapılması bakımından olumlu bir adım olarak ele alıyoruz. Tarım sigortası havuzu kurularak, riskin paylaşılması ve devletin havuza prim desteği vermesi de doğrudur, iyidir. Hatta 2006 ve 2007 bütçelerinden çiftçinin ödeyeceği primlere yüzde 50 oranında destekleme sağlanması da yine doğru bir adımdır. Şimdi gelelim eksiklere ve yanlışlıklara.

Malumlarınız olduğu üzere 2090 sayılı bir yasa var. Tabi Afetlerden Zarar Gören Çiftçilere Yapılacak Yardımlar Hakkındaki Kanun. Bu kanun 1977 yılında çıkartılmıştır, Adalet Partisi iktidarında. O günden beri çiftçilerimiz tabi afete maruz kaldıklarında zararları karşılanmaktaydı. Bu kayıplar ürünlerde, üretim araçlarında, hatta tesislerde yüzde 40'a

vardığı takdirde, her türlü zarar ve ziyanı kamu kaynaklarından telafi ediliyordu. Hatta bazen bu zarar ziyan yüzde 40'ın altında dahi olsa, eğer o üreticinin kredi alma imkanı, ya da başka bir geliri olmaması durumunda yine aynen tazmin ediliyordu.

Ne var ki yeni çıkan 5363 sayılı Kanun'un 17. maddesi aynen şöyle diyor: “Bu kanun kapsamında uygulama yılında yer alan riskler için tarım sigortası yaptırmayan üreticiler, 2090 sayılı kanundan yararlanamaz.” Yani prim ödeyerek 5363 sayılı Kanuna göre tarım sigortası yaptırmazsanız, ne 5363'ten yararlanabileceksiniz, ne de 2090 sayılı yasadan yararlanabileceksiniz. Bu anlamda 5363 sayılı Yasanın 17. maddesi, 2090 sayılı Yasayı zımnen yürürlükten kaldırmış olmaktadır ya da fiilen uygulanamaz hale getirmiştir. Oysa 2090 sayılı yasa sosyal devlet ilkesinin gereğidir. O amaçla çıkarılmıştı zaten o yıllarda. O günden bugüne kadar da gerçekten çok büyük işler gördü. Şimdi ise 2090 sayılı Yasa ile kazanılmış hak, 5363 sayılı Yasa ile çiftçinin elinden alınmıştır.

Çiftçi prim ödeyerek tarım sigortasından yararlanacak idiyse, bu imkan zaten vardı, 5363'ten önce de vardı. Herhangi bir üretici, herhangi bir sigorta şirketine gitmek suretiyle, ürünlerini, tesislerini, üretim araçlarını, her türlü tabi afete karşı sigorta ettirme şansına zaten sahipti. Yani bu imkan bu kanunla getirilmiş değildir. Şimdi buradaki tek fark devletin prim desteğidir. Az önce de söyledim, 2006 ve 2007 yılları için yüzde 50 oranında uygulanmaktadır. Ama önümüzdeki yıllarda ne olacağı belli değildir. Çünkü yüzde 50 oranında destek verileceği hususu 5363 sayılı Kanuna konulmuş amir bir hüküm değildir.

Bu arada birtakım fırsatçı eylemlere de tanık oluyoruz. Ben yıllardır kendi işletmemde tarım sigortası yaptırırım, bu yasadan önce sözgelimi buğday ürününde yangın ve dolu için sigorta yaptırdığınızda ödediğiniz prim miktarından yüzde olarak, oransal olarak şimdi çok daha fazla prim talep edilmektedir. Yani devletin sağladığı yüzde 50'lik destek bir manada bazı sigorta şirketleri tarafından da geri alınmaktadır.

Şimdi bu yasayı çıkartanlar, bize şunu söylemek istiyor: “Prim ödersen sigortadan yararlanırsın, yoksa derdine yanarsın...”

Türkiye'nin her tarafını geziyoruz bu konularla ilgili olarak, tarım sigortası uygulamasından pek çok çiftçimizin haberi yok. Mesela geçtiğimiz 2006 yılının Nisan ayında Malatya ilimiz çok ciddi bir don afetine uğradı. Az önce Vahit Hocam söyledi, 2006 yılında don afeti, kanun kapsamında değildi, 1.1.2007'den itibaren alındı. Sadece Malatya'da Pütürge ilçesi kapsamdaydı, ama Malatya gafil avlandı. Malatya biliyorsunuz Türkiye ve dünyada kayıscılığın baş şehri. 6 milyon 300 bin ağaç var. Büyük ölçüde zarar gördü ürünler. Biz oraya gittiğimizde çiftçilerin başını vuracağı hiçbir şey yoktu. Yine şu anda zımnen yürürlükten kaldırılan 2090 sayılı Yasaya müracaat ettiler. Allah'tan 2006 yılında don afeti kanun kapsamında değildi de, 2090 sayılı yasadan yararlanma imkanı oldu. Eğer bu yıl, yani 2007'de bu afet meydana gelmiş olsaydı, 5363 sayılı Yasanın 17. maddesi gereği, çiftçimiz 2090'dan da yararlanamayacaktı. Tabi orada vaat edilen miktarlar, büyük ölçüde ödenmedi, çünkü çiftçimiz bilgi sahibi değil. O halde yapılması gereken iş öncelikle kanunu üreticilere duyurmak ve anlatmaktır. Az önce Gürol Hocam belirtti, ödeme gücü olmayan çiftçilerin primlerinin mutlaka devlet tarafından karşılanması lazımdır. Bu yasa görüşülürken muhalefet partilerinin bu konudaki değişiklik önermeleri de yine iktidar çoğunluğu tarafından reddedilmiştir.

Sayın Genel Başkan Gökhan GÜNAYDIN dünkü oturumda ifade etti, bugüne kadar yaptırılan poliçe sayısı 10.500 civarında sayın Başkanım. Demek ki çiftçimiz büyük ölçüde bu işten habersiz. Bu arada Doğru Yol Partisi olarak diyoruz ki, hiç olmazsa iki yıl daha yani üreticilerimiz bu yeni yasaya alışıp, bilgi sahibi oluncaya kadar ve ödeme gücü olmayan küçük çiftçilerimizin primlerinin devlet tarafından ödenmesi sağlanıncaya kadar hiç olmazsa 2 yıl daha, 2090 sayılı Yasa yürürlükte kalmalıdır. Bunun için de 5363 sayılı Yasanın ilgili 17. maddesi mutlaka kanundan çıkarılmalıdır ve biz bunu çıkartacağız inşallah.

Bu konuda çiftçilerimizin vergilendirilmesi hususunda bir iki teknik konuya girmek istiyorum. Gürol Hocam çok heyecanlı bir konuşma yaptı, belki benim konuşmam ondan sonra bir muhalefet partisi sözcüsü olarak gerekli alakayı görmeyebilir diye endişe taşıyorum ama bir teknik konuya da temas etmek istiyorum. Çiftçilerimizin vergilendirilmesi ile ilgili çok ciddi birtakım haksızlıklar var. Bildiğiniz gibi KDV aslında nihai tüketicinin ödemesi gereken bir vergidir. Üretimin her aşamasında, mal ve hizmet alımları yapan firmalar, kişiler, tacirler, esnaflar, ödedikleri KDV'yi daha sonra mal ve hizmetlerini satarken, tahsil ettikleri KDV'den indirirler. Bunu tek yapamayan kesim çiftçilerimizdir. Yani deftere tabi olan çiftçilerimiz dışındaki çiftçilerimiz -ki çiftçilerimizin yüzde 90-95'i deftere tabi değildir-, ödedikleri KDV'yi hiçbir şekilde geri alma şansına sahip değildirler. Çok büyük KDV ödemektedirler. Zaten kendi özel tüketim harcamalarını yaparken, her gün KDV ve ÖTV öderken, bir de üretim yaparken aslında kendilerinin ödememesi gereken bir meblağı ödemektedirler. O bakımdan Doğru Yol Partisi olarak diyoruz ki, iktidara geldiğimizde deftere tabi olmayan çiftçilerimizin ödedikleri KDV'nin bir kısmını, harcamalarını belgelendirmeleri kaydıyla mutlaka kendilerine iade edeceğiz.

Bir de biliyorsunuz deftere tabi olmayan çiftçilerimiz stopaj yoluyla vergilendirilir, yüzde 2 ve yüzde 4 oranlarında stopaja tabidirler. Aslında çiftçinin para kazandığı dönemlerde bu stopaj oranları çok değildir. Sözgelimi 100 liralık bir satıştan 20 lira net hasılat elde eden bir çiftçi 4 lira stopaj ödüyorsa, bu yüzde 20'ye tekabül eder ki, normaldir. Ama karlılığın ortada kalmadığı şu dönemde eğer siz hala yüzde 4 ya da yüzde 2 stopaj alırsanız, vergilendirme yüzde 80'lere, yüzde 90'lara çıkar. Az önce Onur Başkan anlattı. 3 milyon 400 bin liraya bulunduğu mal ediyorsunuz, ortalama 3 milyona satıyorsunuz, zarardadır çiftçi bir de üstüne üstlük stopaj yoluyla vergi ödemektedir. Bu stopaj oranlarının mutlaka çiftçinin karlılığına göre yeniden düzenlenmesi gereklidir.

Sayın başkan, değerli katılımcılar, ben kalan süremde tekrar tarımsal destekleme konusuna dönmek istiyorum. Bir siyasi kadronun tarıma verdiği önemin en başta gelen göstergesi, iktidardayken verdiği muhalefetteyken vaat ettiği, devlet desteğidir. Bugün biraz bakarsak, Gayri Safi Milli Hasıla ile bir oranlama var, bu parametre çok sık kullanılıyor. 2003'te yüzde 0.79, 2004'te yüzde 0.72, 2005'te yüzde 0.76, 2006'nın ilk 3 çeyreğinde de -Hazine henüz son çeyreği yayınlamadığı için veremiyorum-, yine yüzde 1 civarındadır. Kanundaki oranı, ilk 3 çeyrek itibariyle yakalamışlardır ama Kasım ve Aralık'taki destekleme ödemeleri 180 milyon YTL ile sınırlı olduğu için yıl sonu itibariyle sanıyorum yine yüzde 0.8'ler mertebesine girecektir.

Bu arada sayın Başbakanımız hep destekleme ile ilgili rakamları verirken, kendilerinin tedavülden kaldırdığı Türk Lirası ile örnek veriyorlar, rakamlar büyük görünsün diye trilyonlar, katrilyonlar telaffuz ediliyor. Ben hep Yeni Türk Lirası'nı kullanacağım. Biz bir parametre daha getiriyoruz, diyoruz ki tarımsal desteklerin sadece Gayri Safi Milli Hasıla'ya oranını ele almalıyım, bir de bütçe harcamaları içindeki oranına bakmak lazım, burada da

2005 bütçesinin yüzde 2.56'sıdır, konsolide bütçe harcamaları içinde. Geride bıraktığımız 2006 yılı içinde de, 157 milyar 700 milyon YTL'lik bütçe harcamaları içerisinde 4 milyar 558 milyon ile yine yüzde 2.89'dur. Yani bir türlü 3'ü buldurmamaktadır.

Öte yandan Avrupa Birliği ülkelerine bakarsak, Gayri Safi Milli Hasıla içinde tarımın payı, yüzde 2'ler, 3'ler mertebesindeyken, tarıma verilen desteklerin Gayri Safi Milli Hasıla'ya oranı, yüzde 1 ila 1.5'tur. Yani 2-3 katıyor tarım, 1 ila 1.5'unu geri alıyor. Bizde ise tarımın Gayri Safi Milli Hasıla'ya katkısı yüzde 10 civarında, aldığı destek yüzde 0.8. Yani 13'te biri kadar.

Şimdi Doğru Yol Partisi iktidarındayken biz ne yaptık, biraz o yıllara da temas etmek istiyorum. 1995 yılında verilen destek 6.868 milyon dolardır. YTL'ye çevirirsek, 1.45 kur hesabıyla, 9.959 milyar YTL'dir. Yani bugün AKP iktidarının verdiği 2.5-3 misli neredeyse. 1996'da böyledir, 1997'de böyledir. Yine Avrupa Birliği bütçesinden 2005 yılında tarıma verilen destek 52 milyar eurodur. Şimdi 27 oldu, o zaman 25'ti. 25 ülkenin kendi milli bütçelerinden verdiği destek rakamı bunun dışındadır.

Şimdi biz ne yapacağız? Öncelikle 2007'de iktidara geldiğimizde AKP iktidarı döneminde kayıpların bir telafisi gerekir. Ama bunun ötesinde yılda en az 10 milyar YTL'nin mutlaka ama mutlaka tarımsal desteklere ayrılması gerekir. Sayın Hocam, dünkü konuşmasında da Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın bütçesindeki cari giderleri, DSİ'nin sulama yatırımlarını da sanki tarıma verilen destekler gibi takdim ettiler veya ben öyle anladım, yanlış anlamışsam düzeltsinler lütfen. Ama tarıma verilen destek, cari transferler içinde tarımsal desteklere ayrılan pay ile ölçülür. Yeni bütçe yılında da 5 milyar 233 milyon gibi bir ödenek teklifi vardır. Bu da 200 milyar 625 milyonluk bütçe ödenekleri içinde yine ne yazık ki yüzde 3'ün altındadır, yüzde 2.6 mertebesinde. Bunun mutlaka yüzde 7-8'ler seviyesine çıkartılması da gerekir.

Peki denecek ki bunun kaynağını nereden bulacaksınız? Bunun kaynağını bulmak için maliyeci veya iktisatçı olmaya gerek yok. Tarım girdileri piyasasında ve tarımsal ürün piyasasında hala çok ciddi kayıt dışılık var. Siz bunları kayıt içine aldığımız takdirde, Katma Değer Vergisi'nde, Özel Tüketim Vergisi'nde, Gelir Vergisi'nde ve Kurumlar Vergisi'nde hasıl olacak artışlarla, bizim taahhüt ettiğimiz 10-11 milyar YTL'lik tarımsal desteklemelere çok rahat kaynak yaratacağız, artacaktır bile.

Teşekkür ediyorum sayın Başkan.

Cafer YÜKSEL
Sosyaldemokrat Halk Partisi

Teşekkür ediyorum sayın Başkan. Öncelikle hepinizi Sosyaldemokrat Halk Partisi ve Sayın Genel Başkanı Murat KARAYALÇIN ile şahsım adına saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

Ayrıca sayın GÜNAYDIN ve Ziraat Mühendisleri Odamızın yönetimine, partimizin bu konudaki düşüncelerini anlatma fırsatı vermek üzere bizi davet ettikleri için teşekkür ediyorum. Yine Tarımsal Öğretimin 161. Yıldönümü münasebetiyle tüm tarım camiamızın bu önemli haftasını kutluyorum.

İlk günlerini yaşamakta olduğumuz 2007 yılı, şu anda konuşmakta olduğumuz tarımımızın sorunlarına çözümler getirilmesi açısından önemli bir yıl. Zaten Sempozyumun adından da anlaşılacağı üzere çözüm siyasetten bekleniyor. Önemli olan tarım siyasete nasıl bakıyor? Bir konuşmacı önceki oturumda söyledi, sorun zaten burada. Tarım uzun yıllar oy deposu olarak görülmüş. Sayın KİRİŞÇİ de, seçim dönemlerindeki popülist yaklaşımları ifade etti, tam bu cümleyi kullanmasa da, seçim yıllarında tarımın yüzü biraz güldürülmüş, daha sonra güldürülmemiştir dedi.

Şimdi önemli olan şu. Bizim partimiz adına önermelerimiz olmayacak. Bol keseden vaat verelim, gerçekçi olmayan çözümler önerelim, bunu istemiyoruz. Ama özellikle 12 Eylül sonrasında, 1990'lı yıllardan sonra daha da ağırlıklı olarak tarımın ihmal edildiğini, büyük bir kaosa, karmaşaya sürüklendiğini söylüyoruz. Mersin'de 1 yıla yakın süre önce yaptığımız Üretici Kurultayı'nda ilgili sivil toplum örgütleri ve üreticilerin de katkılarını alarak hazırladığımız çok detaylı bir SHP Tarım Programımız var. Madde madde kontrol ediyorum, bir iki cümle – kelime farkıyla birçok konuda aynı şeyler söyleniyor. Önemli olan, sayın CEVHERİ de söyledi, muhalefetleyen ne vaat edildi, iktidarda ne verildi? Şimdi mesele bu.

Bir milletvekili ile parlamentoda temsil edilen bir muhalefet partisiyiz. Önümüzde de seçimler var. Tarımla ilgili neler yapacağız? Neler yapılırsa tarımla ilgili doğru olur? Türkiye tarihinde çok partili yaşam boyunca hep tarımla ilgili yapılacaklar söylenmiş, ancak tarım istenilen düzeye gelememiş. Kırsal kesim o günün koşullarındaki uygulamaları dikkate alarak iktidarları belirlemiştir. İktidarları belirleme gücü hala da vardır kırsal kesimin.

Şimdi ben temsil ettiğim parti adına değil, içinde bulunduğum örgüt itibarıyla söylüyorum, Türkiye'nin en yoksul kesimi orman köylüsüdür. Yaklaşık 7 milyonluk nüfus içinde herhalde, 2-3 milyon seçmen var. Çünkü artık yaşlı nüfus kaldı oralarda. Bu insanlarla ilgili bugüne kadar somut hiçbir şey yapılmamıştır. Bunların sosyal güvenliği yoktur. Gelir düzeyi yıllık 300 doların altındadır. Şimdi seçim sonuçlarına baktığınızda bu insanların tercihlerinin, kendilerine sunulan çözümler ve bu çözümlerin ne ölçüde gerçekleşip gerçekleşmediğiyle ilgili olmadığını görüyoruz. İşte sorun burada. Tarımın siyasete ağırlığını koyma sorunu olarak bir defa gündemimize geliyor. Bunun da yolu örgütlenmeden geçiyor.

Tarımla ilgili kısa kısa başlıklar halinde görüşlerimizi sunacağım. Bize özgü çözümler noktasında olanları ise ayrıntılı biçimde açıklayacağım. Sektörün önemi tartışmasız. Sadece tarımsal üretim sonucunda elde edilen ürünün gıda olarak kullanılmasının ötesinde, iktisadi yaşamda sanayinin girdisi olması bakımından ve birçok nedenle tarım ülkemiz için son derece önemli bir alan. Kırsal yoksulluktan, özellikle orman köylerindeki yoksulluktan da bahsettik. Ama kırsal yoksulluk var dediğimizde, nüfusumuzun şu kadarı da kırsal alanda yaşıyor dediğimiz zaman, zaten nüfusumuzun yüzde 30-35'i yoksul demek durumundayız. Bunların büyük bölümü de açlık sınırının altında...

Tarımsal ürünlerin dış ticaretinde önemli dar boğazlar var. Yani ithalat, ihracat dengesi bakımından. Bunlar yine önceki oturumda ifade edildi. Bunun çözüm yolunu birazdan anlatacağım. Şimdi durum tespiti yapıyorum, bunları kısa geçmeliyiz. Çünkü durum tespiti

yaparak, eleştiri yaparak, siyaset yapmayı biz ilke olarak doğru bulmuyoruz. Yani yapılması gereken çözüm üretmektir diye düşünüyoruz.

Kırsal altyapı konusunda ciddi problemlerimiz var. Tarımsal ve kırsal altyapı hizmetleri, başta su kaynaklarının geliştirilmesi olmak üzere, işletme verimliliğini ve etkinliğini artıracak diğer fiziksel ve teknolojik alanlarda müdahaleyi gerektirmektedir. Sulanabilir tarım arazilerinin ancak yüzde 50'si su kaynaklarına kavuşmuş bulunmaktadır. GAP ile ilgili belirsizlikler devam etmektedir. Kırsal ve tarımsal altyapı hizmetleri SHP'nin bütünlüklü yaklaşacağı alanların başında gelmektedir.

Destekleme politikaları ile ilgili ciddi gelgitler izlenmekte. Biz bunu yaşayanlar olarak söylüyoruz. "Yüzde 1'den aşağı olamayacak" denildi. Yani yüzde 2'ydi, 1'e inmiş. Ben size 34 yıl evvel çıkan bir kanunu anımsatayım, o da Orman Köylerini Kalkındırma Kanunu'dur. O kanunda da der ki, "orman köylülerinin kalkınması için münhasıran bir fon kurulmuştur, Orman Köylüleri Kalkınma Fonu." O kanunun ilave maddesidir, bu fonun geliri, her yıl genel bütçeden ayrılacak binde 1'lerden oluşacaktır. Eski ORKÖY Genel Müdürümüz de burada. Şimdi aradan geçen bunca yıl zarfında bir kez bu binde 1 kuralı uygulanmadı. Çünkü her yıl bütçede bu defaya mahsus 10 binde 1, bu defaya mahsus 50 binde 1 diyerek gitti.

Şimdi de burada duydum, bilmiyordum çünkü işin doğrusunu söylemek gerekirse, 0.83 olarak uygulanacakmış. Yani daha birinci yılında yüzde 1'lik taahhüt delinmiş. Kanun yapmak iyi de, mühim olan biraz önce söylediğim gibi bunun hangi anlayışla uygulanacağıdır. AKP iktidarı bunu uygulamadı da, gelecek iktidarlar yüzde 1'i mutlaka uygular denilebilir mi, onlar da uygulamaz. Biraz önce örnek verdim 35 yıl içerisinde kaç tane iktidar geldi, geçti. Bu destekler en az bu kadar olacak diye Anayasaya koyarsak belki olur sayın KİRİŞÇİ, yoksa işte Bütçe Kanunu bozuyor. Ben yaşanmış bir şeyi söylüyorum.

Stopaj alınması konusunda hakikaten burada haksız vergileme vardır, aksine bazı ürünlerde destek gerekir. Stopaj alınmasının bir diğer zararı da, kayıt altına alınmadan kaçmaktır. Ayrıca ürün planlamasının istenilen ölçüde yapılmasını engellemektedir.

Şimdi hayvan sağlığı önemli bir sorun. Bununla ilgili gerekli çalışmalar mutlaka yapılmalıdır. ARGE son derece önemlidir. ARGE her türlü bütçe imkanı ve kurumsal imkanın sağlanması gereken, desteklenmesi gereken bir alandır.

SHP'nin tarım ve kırsal kesime yönelik tüm yaklaşımlarında, kırsal alanın yaşanabilir kılınması ve kırsal nüfusun yaşam kalitesinin yükseltilmesi esas alınacaktır. Yani çok realist davranıyoruz iddiasıyla, işin sosyal boyutunu, kırsal alanda yaşayan insanların yaşam kalitesini yükseltme, yaşamlarını insanca sürdürebilmelerini gözden ırak tutar, dikkate almazsak temel yaklaşım olarak; yani kardeşim altta kalanın canı çıksın, sen de rekabete hazır ol, piyasa böyle işte, sen kendini savun, kendini kurtar dersek, henüz o seviyeye gelememiş insanları, kuralları daha önceden çizilmiş ve altından kalkamayacakları bir yarışın içinde bırakmış oluruz.

Buna benzer temel yaklaşımlarımız var. SHP'nin Tarım Programı'nın amaçları, nitelikli ve rekabet fiyatlarına dayalı üretim yapılması, gelir yapılarının güçlendirilmesi, paylaşımın iyileştirilmesi, köylülüğün etkin üreticiliğe dönüştürülmesi, kırsal yerleşim sisteminin yeniden düzenlenmesi ile toplumsal ve teknolojik altyapısının konut, yerleşme, sağlık, eğitim,

örgütlenme ve teknoloji anlamında iyileştirilmesi ve bunların sonucunda kırsal alanda yaşam kalitesinin artırılmasıdır.

SHP tarımda ne yapacak, neyi değiştirecek? Neyi öneriyoruz da diyebiliriz. Tarımsal planlama ve üreticilere yol gösterilecektir. Üreticilerin örgütlenerek piyasaya müdahalesi sağlanacaktır. Arazi bankası kurulacak, toprak reformu -klasik anlamda bahsetmiyorum, yani arazi toplulaştırmasını da içeren anlamıyla-, yapılacaktır. Ürün borsa sistemi, her ürün için yani fındığından gerekli olan hepsine kadar kurularak, tarım piyasası düzene kavuşturulacaktır. Destekleme politikasıyla tarım sektörü yönlendirilecektir. Zaten desteklemenin amacı bu olmalıdır. Ürün planlaması tarım politikalarının, tarımın yönlendirilmesidir. Bu ürün ve bölgesel bazda olmalıdır kuşkusuz.

Tarımla ilgili kamu yatırımları artırılacaktır. Burada en temel şeyi ifade etmeden geçmeyim. Raporumuza aldığımız ODA'mızın verisine göre konuşuyorum. En temel altyapı sulamadır. Bu konuda Ziraat Mühendisleri Odamızın yapmış olduğu hesaba göre, 10 yıl boyunca her yıl 10 milyar avro olmak üzere tarıma yatırım yapılması gerekiyor. Şimdi gördüğümüz kadarıyla bütçemizde, geçmişte, yakın gelecekte böyle bir şey yok. Dışarıdan hani Avrupa Birliği'nden, fonlarından gelecek de bir şey yok. O zaman siyasetin, siyasetçilerin önünde bu konuda çok daha gerçekçi bir çözüm arayışı durmaktadır. "Oradan bulurum, buradan veririm" yok, rakam hesaplanmış, 10 milyar avro. Şimdi 10 milyar avronun dökümü belli, nereye, sulamaya, şuraya, buraya. Bunların hesabı ve bunun nereden nasıl karşılanacağı açık olarak ifade edilmektedir. Bütün partiler için söylüyorum önümüzde de bunu hazırlayacak ve açıklayacak zaman vardır, bugünkü bir fırsattır, ana başlıkları ile bunu açıklamış oldum.

Kırsal istihdam projeleri uygulanacak, kırsal alan altyapısı tamamlanacak, köylerde teknik personel istihdamı mutlaka yapılacak. İlla her köye bir veteriner, ziraatçı, gıda mühendisi, ormanlarda orman mühendisi anlamında değil, grup köyler, gerçekçi planlama şeklinde yapılmalıdır. Ama bu bugün olduğu gibi, "1000 köye bin tarımcı, tesadüf, işte rast geldi bu kadar, dur bakalım ilerde inşallah bunu 2000'e çıkaracağız" diyerek değil, kırsal alan planlanarak gerçekleştirilmelidir. Burada başlangıçta kamunun desteği ağırlıklı olmalı, ama mutlaka işin başından itibaren, örgütlü üretici dediğimiz kesimlerin elini taşın altına koyması da sağlanmalıdır. Teknik destek bu anlamıyla verilmelidir.

Tarım sigortası ile ilgili aktarılanlara da katılıyorum. Orman ekosistemi mutlaka geliştirilmeli, ormanların korunması konusundaki titizlikten kesinlikle taviz verilmemesi ilkemizdir. Ancak ormanların yönetiminde mutlaka örgütlü orman köylüsünün söz ve karar sahibi olması, bu süreçlere katılması da bizim özellikle üzerinde durduğumuz bir husustur.

Şimdi müsaade ederseniz biraz ikinci şapkama gireyim. Ben Türkiye Ormancılık Kooperatifleri Merkez Birliği'nin Genel Başkanıyım. Türkiye Milli Kooperatifler Birliği'nin Genel Başkan Yardımcısıyım. Üretici Birlikleri Yasası niye çıktı? Sekizinci 5 yıllık plana alınmış, mutlaka çıkarılması lazım. Nedir bu? Boşluk ne? Şimdi bakın, ifade aynen şu değil mi? Yaş sebze ve meyve alanında üreticilerin örgütlenme boşluğu var. Şimdi oralarda pek kooperatif yok. Biz çünkü şöyle itiraz ediyoruz, var olan örgütlere rakip örgüt yaratma, kırsal alandaki örgütleri birbiriyle itiş kakış içine sokacak yaklaşımlar, "Böl Parça Yönet" anlayışının bir başka versiyonudur. Bu yapılmasın, bize garanti verin. Ve kanunda, tasarıda biraz revizyona gidildi. Tasarıdaki revizyon bir ölçüde bizi tatmin etti, onu da söyleyeyim. Ama uygulama nasıl oldu?

İlk kurulan üretici birliği Süt Üreticileri Birliğidir. Türkiye’de en etkin kooperatif örgütlenme tipi, süt üreticileri yani hayvancılık yapan kooperatiflerdir. Ne oldu, hani boşluk sebze ve meyvedeydi. Şimdi benim o üretici birlikleri yöneticilerine, kurucularına sözüm yok, onlar da bizim üyelerimiz zaten, tabanımız ama ne oluyor biliyor musunuz, kooperatifte her yıl seçim oluyor, seçimi kaybeden, “Ben burada bir daha herhalde zor başkan olurum, gideyim bir üretici birliği kurayım” diyor. Orada seçimi kaybeden de muhtemelen kooperatif kurayım diyecek, yani sayısız, küçük, etkin olmayan gücü olmayan örgütlenmeler olacak. Bu konudaki kaos halen devam etmektedir.

Şimdi seçime daha 8-9 ay var. Bu kaosun önüne geçmek mümkünse, geçilsin. Biz her gün Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Teşkilatlanma Genel Müdürlüğü’nde bunun kavgasını yapıyoruz. Üretici örgütlenişin, yani örgütlenme demek çok sayıda örgüt demek değil herhalde... Örgütlenme demek, etkin örgütlenme, tabanı geniş örgütlenme demek. Ben bunu bir örgüte anlatıyorum, yani fazladan konuşuyorum. Bizim ihtiyacımızı, kırsal alanın ihtiyacını sizlere aktarabilmek bakımından söylüyorum. Bu konudaki kaos giderilmeli, bu olumsuzluk biran evvel önlenmelidir. Ya önlenir, ya önleyebilme imkanı bulduğumuzda biz önleyeceğiz. Biz önleriz diyen olursa şimdiden, onların önleyip önlemeyeceklerini, düzeltip düzeltmeyeceklerini soracağız.

Çok teşekkür ediyorum.

Hasan MACİT
Demokratik Sol Parti
Genel Başkan Yardımcısı

Teşekkür ediyorum sayın Başkanım, çok değerli katılımcılar, öncelikle Ziraat Mühendisleri Odası'nın Genel Başkanı ve çalışma arkadaşlarına bize bu fırsatı verdikleri için teşekkür ederiz.

2007 yılı gerçekten önemli bir yıl. 2007 yılı Türkiye'yi 7 yıl ve 5 yıllık süreler içerisinde yönetecek siyasi otorite ve devletin temsilcisinin seçileceği bir yıl olarak gerçekten çok önemli. Bu çok önemli olan yılın, uzlaşma-işbirliği içerisinde ve bütün kesimlerin görüş ve düşüncelerinin değerlendirildiği bir yıl olmasını diliyorum. Özellikle bu yıl içerisinde iktidar partisine büyük görev düşüyor. Gönül isterdi ki cumhurbaşkanlığı seçiminden önce bir erken seçim olsun ve bu erken seçimden oluşan parlamento -hoş erken seçim ne kadar gerçekçi olur bilmiyorum, zaten süresini bu yıl içerisinde dolduruyor-, Cumhurbaşkanını seçsin. Çünkü fiilen cumhurbaşkanını seçecek parlamento, 1 ay sonra zaten tatile girecek ve tekrar toplanmamak üzere dağılacak. Bugün iktidar partisi, toplumun tüm kesimlerinin bu isteğini maalesef değerlendirmemektedir, ben yaptım oldu anlayışıyla gitmektedir. Burada bir kez daha bunu vurgulamak ve hükümeti bir kez daha tüm toplum kesimlerinin, sivil toplum örgütlerinin uyarılarını dikkate almaya davet ediyoruz.

Değerli arkadaşlar, tarım sektörü gerçekten çok önemli. Şöyle bir dünyaya baktığımız zaman, dünyanın gidişi hakkında bir değerlendirme yaptığımızda, tarım sektörünün ne kadar önemli olduğu gözler önüne serilecektir. Bugün dünyada kuraklığın her geçen gün çoğalacağı düşünülmektedir, bilim adamları tarafından bu vurgulanmaktadır. Tarımın en önemli unsuru, olmazsa olmazı olan topraklarımız maalesef dünyanın her yerinde ve Türkiye'de tarım dışına doğru itilmektedir. Sularımız kirlenmektedir ve yok olmaktadır. Öyleyse biz, siyasiler, sivil toplum örgütleri ve tüm ülkelerdeki duyarlı insanların, bu konuda yoğunlaşması gerekir, toprağımızı, suyumuzu havamızı korumak adına gerekli önlemlerin alınması gerekir. Çünkü bir taraftan dünya nüfusu çoğalırken, diğer taraftan bu insanların gereksinimi olan tüketim maddelerinde, tarımdan dolayı üretim azalmalarının yaşanması kaçınılmazdır.

Türkiye boyutunda baktığımızda gerçekten Türkiye dünya üzerinde çok önemli bir ülke. Stratejik konumu, tarım toprakları, iklimi ile çok önemli bir ülke. Türkiye'deki bütün kesimler olarak, tarım toprağımıza, coğrafi yapımıza sahip çıkmanın zamanı geldi de, geçmektedir.

Bir hafta önce bir televizyon programında bir profesör hocamızın anlatımlarını gerçekten ürpererek dinledim. Türkiye'nin birçok bölgesinin çok yakın bir tarihte kuraklık ile karşı karşıya geleceğini söylüyordu. Elbette ki gelir. Elbette ki bilinçsiz bir şekilde yer altı sularının çekilmesi, yer altı sularının boşaltılması ve biraz önce sayın Komisyon Başkanı'nın söylediği Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Yasası'nda belirtilen özel maddelerle yıllar önce tarım topraklarına beton yığınlarını diken insanlara yıllar sonra af getirirsen, hukuku hiçe sayarak bunlara küçük bir bedelle bu toprağı tahsis edersen, elbette ki Türkiye'deki tarım toprağı da tarım dışı kalır.

Değerli arkadaşlar bu konuda gerçekten toplumun tüm kesimleri duyarlı olmak zorundadır. Biraz önce sayın Gürol ERGİN, yabancılara toprak satışı ile ilgili bir konuyu çok güzel izah etti. Değerli arkadaşlar, yabancılara toprak satışı ilk değildir. 1984-86 yıllarında o günkü siyasi iktidar tarafından çıkarılan yabancıya toprak satışı, Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin iptal gerekçesi nedir arkadaşlar, bunu hepiniz biliyorsunuz, benim söyleyeceklerimin de hepsini siz biliyorsunuz ama bir kez daha tekrar etmeyi görev sayıyorum. Anayasa Mahkemesi'nin iptal etme gerekçesi şudur: "Vatan toprağı bağımsızlığın ve egemenliğin sembolüdür, para ile satılamaz !"

Ne oldu? Bugünkü AKP iktidarı döneminde bir yasa, Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildi, ikinci bir yasa getirildi ve AKP yetkilileri, milletvekilleri, bakanları, “Ne olmuş canım? Avrupa Birliği ülkeleri veya yabancı ülkelerde bizim insanımız alabiliyor, onlar da alsın” diye açıklamalar yaptılar. Değerli arkadaşlar dünyanın neresine giderseniz gidin, tarım toprağını alamazsınız. Türk insanı gidip oralarda belki tarım alanında kullanım hakkını belirli süreler alabilir. Konut alabiliyor, ev alabiliyor. Gelsin o insan da burada konut alsın ama tarım toprağını almamalı. Bu ülke kolay kazanılmadı. Şimdi sorunlarını, çözümlerini tartıştığımız kırsal kesimin canları, kanları pahasına bu ülke alındı ve onların, dedelerimizin kanları, canları pahasına alınan bu toprakların yabancılara parayla satılması nasıl izah edilir? Bu yasaya oy verenler, yarın öbür dünyaya gittiğinde, dedeleri sorduğunda nasıl izah edebilecekler?

Değerli arkadaşlar, biraz önce sayın KİRİŞÇİ, tohumculuk, tarım sigortaları, ziraat odaları, üretici örgütlenmesi ve toprak kullanımı ile ilgili yasaları çıkardıklarını söylediler. Teşekkür ederiz Meclis’in görevidir. Ama ne yazık ki sahada uygulanması sırasında, bu yasaların halkı olumsuz etkilediğini görüyoruz. Bugün gelinen süreçte çiftçimiz daha da yoksullaşmıştır. Çiftçimiz eğer doğduğu yerde doyabilseydi, 4 yıl içerisinde 3 milyon insanımız kırsaldan, doğduğu topraklardan, çoluğunun çocuğunun geçimini sağlamak, ekmek kazanmak için başka yerlere göç eder miydi? Hangi insan kendi doğduğu yerden, bir başka yere ekmek bulmak için gider? Doğduğu yerde aç kalırsa gider, doğduğu yerde geçinemezse gider.

Kırsaldaki insanlarımız doğduğu yerde doyamamaktadır. Doğduğu yerde ürettiği ürünü satamamaktadır. Maliyet fiyatına bile satamamaktadır. Bu ürün satılmıyorsa, tüketilemiyorsa, ihraç da edilemiyorsa, elbette ki bu insan burayı terk edecektir. Peki satılmamanın gerekçesi nedir? Şehirlerdeki insanlar çocuklarına süt içirmek istemez mi, meyve alıp yedirmek istemez mi? Yaşam standardını yükseltmek, çocuğunun, ailesinin insanca geçimini sağlamak istemez mi? Elbette ister ama ekonomik olanaklar çerçevesinde ister. Geliri çerçevesinde ister. Bugün insanlar maalesef temel gıda ihtiyaçlarını alamaz konumdadır. Bugünkü iktidarın Başbakanı, Meclis konuşmasında çıkıp şunu diyebilmektedir. 1 milyon aileye kömür veriyorduk, bu yıl 1 milyon 750 bin aileye kömür veriyoruz. Sayın Başbakan suçüstü yakalandın. Siz iktidarınız döneminde 1 milyon yoksulu, 1 milyon 750 bin yapmışsınız.

Değerli arkadaşlar, sayın YÜKSEL benim siyaset öncesi arkadaşımdır. Ben de Köykoop yönetimlerinde, Başkanlığında bulundum. Örgütlenme ile ilgili bir şey söyledi. Bir konuda yaşanmış bir olayı ve halen yaşanan bir olayı vurgulayarak, diğer konulara geçmek istiyorum.

Değerli arkadaşlar, bugünkü iktidar kırsaldaki insanın örgütlenmesine, gelir düzeyinin yükseltilmesine şaşı bakan bir iktidardır. Bugünkü iktidar üretici örgütlenmesini kaosa dönüştüren bir iktidardır. Soruyorum sizlere arkadaşlar, sulama kooperatifleri üyeleri örgütlü üretici midir değil midir? Sayın KİRİŞÇİ buna yanıt verebilir mi? Örgütlü üreticidir. Ama ne yazık ki AKP hükümetinin çıkardığı kararnamede sulama kooperatifleri ortakları örgütlü üretici statüsünde sayılmamaktadır. Bugün süt teşviki verilirken, işte örgütlü üreticiye şu teşvik verilecek deniyor, sulama kooperatifine devlet sen çiftçi olarak bu hayvanı üret diye kredi açmış, o projeyi uygulatıyor, ama onun sattığı süte süt teşviki vermiyor. Bu ne yaman çelişkidir? Bu nasıl örgütlülüğe önem vermektir?

Sayın Gürol Hocam başışlasın, biraz önce Tohumculuk Yasası'nı şiddetle eleştirdi. Gerçekten şiddetle eleştirilecek bir yasadır. Türkiye'nin 13 bin gen kaynağının uluslararası şirketler tarafından ipotek altına alınmasına yol açacaktır. Bu düzenleme, Türk tarımını uluslararası şirketlerin emrine veren bir yasadır. Ama sayın KİRİŞÇİ de bir şey söyledi, ben orasını anlamadım. Komisyonunda iktidarı ve muhalefetiyle oybirliğiyle çıkarılan bir yasa dedi. İktidar ve muhalefet acaba Meclis'te farklı, burada farklı mıdır? Sayın Gürol Hocam, belki yanıtını verir. Atatürk Orman Çiftliği konusunda ana muhalefet partisinin örgütleri, Ziraat Mühendisleri Odası'nın yaptığı eyleme destek olurken, Meclis'te farklı bir olay gerçekleşti, iktidar ve muhalefetin oylarıyla bu yasa çıkarıldı. Böyle bir olgu mudur, onu açıkçası öğrenmem gerekir.

Değerli arkadaşlar, bugün AKP iktidarında Türk çiftçisine sürgün politikası uygulanmaktadır. Desteklemeler kandırmacıdır. AKP iktidarının geçmişte mazota destek verdiğini gördük. Ama ne yazık ki Doğrudan Gelir Desteği belgeleriyle mazota destek verdi. Peki Doğrudan Gelir Desteği ile mazot desteği arasındaki fark nedir? Ben burasını anlayamadım. Şu olabilir, mazot desteği, mazottan gübreden fatura alan, belge alan insanımıza, çiftçimize verilebilir ama bu istenmedi.

Geçen hafta yine mazot ve gübre destekleriyle ilgili kararname yayınlandı Resmi Gazete'de. Orada da anlayamadığım bir nokta var. Biliyorsunuz Doğrudan Gelir Desteği 16 YTL'den 10 YTL'ye düşürüldü. 6 YTL oradan eksiltilmiş oldu. Ama o kararnameye baktığımızda 6 YTL'nin bir kısmını gene çiftçiye, belki seçim meydanlarında "Mazot desteği vereceğiz" dedikleri için Doğrudan Gelir Desteği'nin ismini değiştirerek veriyorlar. Çünkü o Resmi Gazete'de, "Doğrudan Gelir Desteği'ne esas olmak üzere" diyor. Geçmişte mazottan belge istenmediğine göre, acaba yönetmelik yayınlanmadığı için bunu açıkça söyleyemiyorum, gene belgesiz bir şekilde gübre ve mazota destek mi verilecek? Kaygımız oradadır.

Değerli arkadaşlar özellikle kendi coğrafyamızda yetişen ürünlerin ithalatında büyük bir patlama yaşanmaktadır. AKP iktidarının dış ticaretten sorumlu bakanı hep ihracatla ilgili bilgi veriyor kamuoyuna. İthalat ile ilgili bir tek açıklama yaptığını ne duydum, ne gördüm, ne okudum? Evet ihracatımız artıyor ama ihracata konu olan malların yüzde 70'i ithal gelen mallardan oluşuyor. Bugün de kendi coğrafyamızda yetişen ürünlerin çok büyük bir bölümü dışarıdan ithal ediliyor. Ne yazık ki ithalle kalmıyor, sınırlarımızdan kaçak giriyor. Sınırlarımızdan kaçak giren ürünlerin hijyenik ortamlarda girmediği, insan sağlığına zarar verdiği bir gerçektir. Bugün sınırlardan kaçak giren ürünlerimizin içerisinde çay vardır, şeker vardır yani patlayıcı madde teröristlerin girdiği gibi, terörün bu boyuta geldiği gibi ne yazık ki kaçak girenler de tarımda bir terör eylemi yapmıştır ve tarımı batırmak üzeredir. Bugün 1 milyon ton şekerin kaçak girişi, kaçak imal edilmesi, 1 milyon ton şekerden dolayı üretim yapacak olan pancar üreticisinin üretimine mani olmaktadır.

Değerli arkadaşlar biraz önce vurgu yaptığım gibi gerçekten tarımın olmazsa olmaz konusunda, sulamaya çok büyük ağırlık vermemiz gerekir. Tarımsal sulamanın daha büyük boyutlarda açılması için hızla kaynak aktarmalıyız. Biz iktidardayken 2002'de son 2 ay içerisinde 43 tane göleti Köy Hizmetleri'nin ekipmanlarıyla 2 ayda yaptırmıştık arkadaşlar. Yani yapılırsa bu olabiliyor demektir. Bugün sulanabilecek olan toprağımızın yüzde 50'si yani, 8 milyon hektarın 4.5 milyonu sulanabilir, 4 milyonu daha sulanabilecek halde, kaynak yetersizliğinden sulamaya açılmamıştır. Hızla ve olabildiğince bunları gerçekleştirmek gerekir.

Değerli arkadaşlar arazi toplulaştırmasına kesinlikle el atılması gerekir. Miras hukukunun düzenlenmesi gerekir. Çünkü bugün verimliliği düşüren en önemli olgulardan birisi de araziler çok küçük parçalara ayrılmıştır ve verimlilik azalmakta, maliyet artmaktadır. Bu nedenle toplulaştırmanın toprak kanunu içinde, toprak reformu içinde ele alınması gerekir.

Bir diğer konu değerli arkadaşlar, babasından dedesinden kalan o topraklar üzerinde doğmuş ve o topraklar üzerinde çiftçilik yapan orman köylüsüne, ekip biçtiği orman toprağının dedesinden kaldığını kanıtlayan insanlara, o toprakların kesinlikle verilmesi gerekir. Maalesef bu verilemiyor.

Değerli arkadaşlar, bugünkü iktidar ARGE'lere ve araştırma geliştirme istasyonlarına bilmiyorum ne gözle bakıyor, bir çoğunu kapattı. ARGE'ye yatırım yapmayan uluslar, geleceğine yatırım yapmıyor demektir. Bugünkü gelişmiş olan ulusların ARGE yatırımlarına çok büyük kaynaklar aktardığını görüyoruz. Bu nedenle tarımsal ARGE'ye mutlaka önemli miktarda kaynak aktarılması gerekir. Özellikle tarımsal girdilerimizde dışa bağımlılık azaltılarak mutlaka girdi teşviki, ihracat teşviki yapılması gerekir. Bunların yolu ve yöntemleri bulunuyor. Gelişmiş ülkeler nasıl buluyorsa, Türkiye de bulmak zorundadır. Ürünlere verilecek teşvikler kayıt dışılığı önleyebilir, öz kaynaklarımızdan bunlar karşılanabilir.

Değerli arkadaşlar Demokratik Sol Parti'nin öteden beri söylediği köy-kentler olayı, köy-kentler mutlaka ve mutlaka hayata geçirilmek durumundadır. Böylece kooperatifleşmeye önem verilecek ve köy ürünlerin sanayi ürününe dönüştürülmesi için işletmeler açılacaktır, tarımdaki, topraktaki uğraşan, çalışan insanlarımızdan arta kalan işgücü de orada çalışacak, insanlarımız doğduğu yerde doyma yoluna gidecektir.

Bir diğer konu, bugün zirai kredi faizleri hiçbir dönemde olmadığı kadar yüksektir. Geçmiş hükümetlerin hepsinde zirai kredi faizleri enflasyonun yüzde 50 oranındayken, bugün enflasyon hedeflemesi ve gerçekleştirilenin iki katı üzerindedir. Bu nedenle kesinlikle zirai kredi faizlerinin enflasyonun altında, önceki gibi yüzde 50 oranına çekilmesi gerekir diye düşünüyoruz.

Değerli arkadaşlar, biz insanımıza çok fazla önem vermiyoruz herhalde. Hem arz fazlası ürünlerimizi eritebilmek için, hem de gelecekte Türkiye'yi yönetecek insanların daha iyi beslenmesi konusunda okullarımızda okul sütü, okul meyvesi uygulamalarına gidilmesi, yani beslenme saatlerinin mutlaka ama mutlaka devlet tarafından karşılanarak gerçekleştirilmesi gerekir. 57. Hükümet döneminde okul sütü başlatılmıştı maalesef yarım kaldı. Avrupa ülkelerinde böyle arkadaşlar. Avrupa ülkelerinde tarımla ilgili yapılanları kendi olanaklarımız ölçüsünde Türk tarımına, Türk çiftçisine aktarabilirsek, herhangi bir sorunumuzun kalmayacağını düşünüyorum.

Değerli arkadaşlar, gerçekten bu iktidar döneminde çıkarılan tarımla ilgili yasalar tekrar ele alınacaktır ve uygulamada görülen aksaklıklar, uygulamaya yansıyan yanlışlar düzeltilecektir. Bir de girdi maliyetlerini düşürmek için kesinlikle mazot, gübre gibi girdilerde ÖTV ve KDV'nin düşürülmesi zaruridir. Çok teşekkür ediyorum.

TARTIŞMA

Oturum Başkanı Prof. Dr. Cemal TALUĞ: 5 değerli siyasi partimizin 5 değerli siyaset insanı çok güzel, çok anlamlı ve çok zamana uyarak, yönetimin işini kolaylaştırarak sunuşlarını yaptılar, kendilerine çok teşekkür ediyorum. Sağ olsunlar, var olsunlar.

Biliyorsunuz tarımsal öğrenimin yıldönümlerini uzun yıllardır bir mesleki değerlendirme günü ve bir meslek bayramı olarak kutluyoruz. Ben de son oturumun başkanı olarak hepinizin bayramını kutluyorum. Tarım yaşamdır, sizin için yaşamın hep sağlık ve sevgi dolu olmasını diliyorum. Aramızdan ayrılan değerli meslektaşlarımıza da Allah'tan rahmet diliyorum. Niye bunları söylüyorum? Çünkü oturumun zor kısmı kaldı, kolay kısmını yaptım ama şimdi zorlaştı.

Biliyorsunuz bu mesleki bayram gününde biz bir şey daha yapıyoruz, çeşitli kuruluşlarımız değişik etkinliklerle bu bayramı kutluyor. Bizim fakültemizin de bir etkinliği var. Ben de ev sahibi olarak orada bulunmak durumundayım. Ama bir şey daha var, oturumda bir değerlendirme oturumu yok. Yazılmamış. Onun için en doğrusu sayın ODA Başkanımızın bir değerlendirme yapması. Onun için izin verirseniz, sayın Başkan'ı alkışlarınızla buraya davet edip, ben izin isteyeceğim.

Dr. Gökhan GÜNAYDIN (Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı): Cemal Hocanın bir şeyi çok güzel anlatması meşhurdur. Hocanın ben bir yere gideceğim lafını bu kadar hoş anlatmasını bir kez daha hep beraber not etmiş bulunuyoruz.

Sempozyumun gerçekten en zorlu bölümüne geldik. Siyasi parti temsilcilerine yöneltilen sorular, kendilerine aktarılmış durumda. Kuşkusuz bunlara yanıt verecekler, ancak ben o sorulara bir küçük soru daha ilave etmek istiyorum. Olası bir iktidar döneminde hem kamuda, hem özel sektörde çalışan ziraat mühendislerinin özlük hakları konusunda neler yapmayı planlıyorlar ve Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın yeniden yapılandırılması konusundaki düşünceleri nedir? Bunları da bize aktarırlarsa gerçekten memnun olacağız. Vahit Hocanın aslında çok haklı bir eleştirisi oldu, hep benden başlanıyor diye ama Hocam eğer uygun görürse bir kez daha öyle devam edelim ve bugünü tamamlayalım. Buyurun sayın KİRİŞÇİ

Vahit KİRİŞÇİ: Teşekkür ediyorum sayın Başkan. Özellikle soru soran arkadaşlarıma, meslektaşlarıma teşekkür ediyorum. Ama sorulara geçmeden önce panelistlerin yapmış oldukları konuşmalar sırasında açıklamamı istedikleri hususlara değinmek istiyorum. Özellikle bizim komisyon olarak sivil toplum örgütleriyle bir yönetim anlayışı içerisinde nasıl çalıştığımızı, panelist arkadaşlarımızın birkaçı da ifade etti. Geldik komisyona derdimizi anlattık diye... Ayrıca sayın ERGİN de bilir, Plan ve Bütçe Komisyonu üyesidir, orada bir sivil toplum örgütünün söz alıp da çıkıp konuştuğu çok vaki değildir. Ama biz Tarım Komisyonu olarak istisnasız, eksiksiz, noksansız mutlaka bunlara cevap verilmesini, bu konularda görüşlerin alınmasını istiyoruz ve bu zamana kadar bunun da gereğini yerine getirdik. Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'ndaki değişiklik ile ilgili teklif istisna, onun da özel sebepleri vardı.

Hocam, dokunulmazlık konusuna değindi. Aslında konu tarım, demek ki tarım ile de dokunulmazlık bir şekilde ilintili. Şunu söylemek isterim, Cumhuriyet Halk Partisi'nin de iktidar olduğu dönemler vardı, bizden önce 57 hükümet kurulmuştu, eğer bu bir komediye, 57 hükümetten bir tanesi bu dokunulmazlığı kaldırıp, bu komediye son verebilirdi.

“Kaç çiftçi sigortalandı” dedi, çünkü konuşmamda da belirtmişim. Yaklaşık 12.500 civarında poliçe kesildiğini belirtmek isterim.

Genel olarak şu anda gerek meclis içinde, gerekse meclis dışında muhalefette olan arkadaşların konuşmaları, tam da benim tema olarak işlediğim tarım-siyaset ilişkisinin sağlıklı bir yapıya oturtulması konusunda atmış olduğumuz adımların ne kadar da isabetli olduğunu gösteriyor. Çünkü sanki bir seçim meydanındaymış gibi birtakım vaatler ifade edildi, birtakım izahlar yapıldı, bunların çok üzerinde durmayacağım. Ama mera konusunda herhalde en az söz söylenmesi gereken iktidar bu iktidardır. Çünkü 2002 yılında 68 bin dekar alanda mera ıslahı yapılmıştır, 2006 yılında bu rakam 1 milyon 784 bin dekara ulaşmıştır. Dolayısıyla ben rakamları söylüyorum. Bu rakamlar devletin resmi rakamları.

Tohumculuk Kanunu’nda oybirliğiyle çıktığını ifade ettim. DSP’nin değerli sözcüsü, yanlış anlamadıysam dedi, doğru anladınız, oybirliği ile çıktığını ben Meclis kürsüsünden de belirttim. Dolayısıyla oradaki değerlendirmeyi bizi izleyenlere bırakmak istiyorum.

Doğru Yol Partisi’nin çok değerli sözcüsü, değerli dostumuz sayın CEVHERİ özellikle 1997’de bıraktıkları tarım sektöründen bahsettiler, eğer gerçekten sektör o gün güçlü olmuş olsaydı, bu yaşamış oldukları sıkıntıları da bir şekilde atlatabilirdi. O nedenle bunun üzerinde çok fazla bir şey söylenmemeli diye düşünüyorum. Bu konuda bilhassa DSP’li dostuma da, Anayasa kitapçığının atılması olayının bizim iktidarımız döneminde değil, cumhuriyet tarihinin en derin krizi olan 2000-2001 krizlerinin bizim dönemimizde değil, 57. hükümet döneminde olduğunu; 2003 yılında iktidara geldiğimiz daha ilk aylarında çiftçilerimizin borçlarını yapılandırırken, bunların 57. hükümet döneminde mağdur edilmiş, bu krizden olumsuz manada etkilenmiş üreticiler olduğunu da hatırlatmak isterim. Dolayısıyla bu konuda bir söz söyleyecek varsa sayın Demokratik Sol Partisi’nin ilgilileri ve yetkilileri, o sözün en son söyleyicisi olmalı. Bunun altını çizerek ifade etmek istiyorum.

Değerli arkadaşlar finansmandan söz edildi. Ben dün de ifade ettim, 2002 yılında 77 bin üreticiye sadece 277 milyon YTL’lik bir kredi kullanıldı ve bu kredinin faizi yüzde 59’du. Aralık ayı itibarıyla kullanılan kredi miktarı 3.3 katrilyondur. Kullanılan üretici sayısı da 286 bin. Arada dağlar kadar fark var. Enflasyonun yüzde 50 fazlasıymış, ben iyi bir demagog değilim, ama bu ülkede insanlar yüzde 7 mi büyük, yüzde 60 mı büyük, bunu gayet iyi bilirler.

Diğer taraftan sayın CEVHERİ dedi ki, 2090 sayılı Kanun tam bir afet kanunu. Bir üretici bütün varlıklarının yüzde 40’ını kaybederse, bu kanundan yararlanıyor. Biz istiyoruz ki üreticilerimiz zorunlu trafik sigortasını yaptırır gibi bu sigortayı yaptırın. Bunun dışındaki uygulamalar popülist uygulamalardır. Bunların kimseye bir yararının olmadığı geçmişte kanıtlanmıştır ve görülmüştür. 17. maddedeki 2090’dan da yararlanamaz ifadesi bilinçli olarak konulmuştur.

Tarımsal destekler 0.83’e çıkmıştır. Dolayısıyla 10 binde 83 düzeyindedir. Yüzde 1’e yaklaşmaktadır. Ama unutmayalım ki geçmişte sektörün Gayri Safi Milli Hasıla’ya koyduğu katkıyı dikkate alır ve onunla bağlantılı olarak da Gayri Safi Milli Hasıla’ya desteğin oranına bakarsanız, bugün çiftçilerin daha iyi durumda olduğunu görürsünüz. Dün ifade ettim, bugün bir kez daha ifade etmem gerekiyor. 2.1 katrilyon mu büyük, yoksa 5.3 katrilyon mu büyük? Elbette ki 5.3 katrilyon büyük.

KDV indiriminden söz edildi, kayıt dışılıktan bahsedildi. Değerli arkadaşlar, hesabı kitabı iyi yapmak durumundayız. Biz burada KDV indirimini yaptık, yapmaya da devam edeceğiz. Ama bazı ürünler var ki, bunların girdilerinde KDV oranı yüksek. O ürünleri üreten insanların, bu girdileri üreten insanların mahsuplaşma konusundaki sıkıntılarını yok sayamazsınız. O insanlar da bu ülkenin üreticileri, bu ülkenin vergi verenleri.

Kayıt dışılık konusu... Yağlı tohumlara vermiş olduğumuz destek 186 milyon YTL'den, bugün 925 milyon YTL'ye çıkmıştır. Peki mısır ve buğdaya verilen destek ile bu ülkenin en fazla üretilen ürünleri kayıt altına alınmamış mıdır?

Fakirleşmeden, sosyal adaletsizlikten söz edildi. Hepimiz biliyoruz, hepimiz rakamlarla konuşuyoruz. Üst gelir grubundakilerle, alt gelir grubundakiler arasındaki gelir farklılığı oran itibarıyla bu dönemde daralmıştır. Bugün ailelerin bakmakta güçlük çektikleri özürülü çocuklara özel rehabilitasyon merkezlerinde bakılması imkanına karşılık, o merkeze çocuk başına 375 milyon YTL ödenir hale gelmiştir. 18 milyon yeşil kartlı vardır. Bu ülkede ben servetimin yarısını kaybettim diyen işadamları olmuştur, 57. Hükümet döneminde. O insanlara sizin sırtınız pek, karnınız tok mu diye sorulmamıştır. Bu insanlar onurlu insanlardır. Hiçbir insan ihtiyacı yokken, bu kömürü bu destekleri, sosyal destekleri talep etmez. İçinde yüzde 3, yüzde 5, yüzde 10 firesi olabilir. Ama bu ülkede bu destekler, iktidara geldiğimiz günlerden itibaren başlatılmıştır. “Siz geldiğiniz gün bu insanları fakirleştirdiniz” diyebilir misiniz?

Bu hükümetin ARGE desteğini Gayri Safi Milli Hasıla'nın yüzde 2'sine yaklaştırma çabası takdir edilmesi gereken bir konudur. 1.2 katrilyona ulaşmıştır. Geldiği yerler, 130-140 trilyonlardır. En iyi döneminde 250 trilyonu bulmuştur. Dolayısıyla 10 kat artırılan bir ARGE desteğine karşılık, birtakım kurumların revizyona tabi tutulması ve bunlara ilişkin birtakım süreçlerin başlatılması hakikaten benim burada takdir edilmesini beklediğim hususlardır.

Şimdi bu değerlendirmelerden sonra bir de soru soran katılımcılar var. Keçi konusunu soruyor. Adana Büyükşehir Belediye Başkanı'nın bu işe çok ilgi gösterdiğini söylüyor. Bizim ne düşündüğümüzü ifade ediyor. Biz, keçinin bizim kabul ettiğimiz tarımın yürütüldüğü doğal flora ve fauna içinde mutlak surette korunması gereken bir varlık olduğunu, ama bunun ıslahına ilişkin daha doğaya uyumlu, doğayla barışık yaşayan gen kaynaklarının belki öne çıkarılmasının doğru olacağını düşünüyoruz.

Diğer taraftan sevgili dostum Özden GÜNGÖR, “AKP üreticiyi gözden mi çıkardı?” diye soruyor. Ben kanunları tek tek anlattım, yapmış olduğumuz destekleri de biraz önceki açıklamamda ifade ettim. Gözden çıkararak bir iktidar bunları yapmaz diye belirtmem gerekiyor.

Dicle ve Fırat'ın yönetiminin bir kurula verilmesi konusunda İlerleme Raporu'nda yer alan hususlar, bu tür konular belirli aralıklarla, belirli ilerleme raporlarında yer alıyor. Ama bilelim ki Türkiye'nin bu konulardaki tavrı gayet açık ve nettir. O İlerleme Raporu'na pek çok şey dahil ediliyor. Bizim bu dahil edilen her şeye birebir uymamız veya bu konuya çekince göstermememiz mümkün değil.

Toprak satışı çok yoğun olarak dile getirildi. Değerli arkadaşlar, toprak satışı kanunda da belirtildiği şekilde, devletin mutlak surette takip ettiği, Bakanlar Kurulu'nun bu konunun sınırlanması noktasında yetkili olduğu bir konudur. Dolayısıyla bu konulardaki endişeleri çok

haklı bulmuyorum. Bunu da belirtmem gerekiyor. Diğer taraftan, “Toprak Kanunu ile topoğrafik kadastral haritaların oluşturulması, işlenmesi konusunda ne düşünüyorsunuz?” deniliyor. Bunlar Türkiye’nin yıllardan beri eksikliğini hissettiği konular. Bakanlığın bu konudaki reorganizasyonu içinde de mutlak surette ağırlık vermesi gereken konular. Buradaki birtakım ifadeleri paylaştığımı belirtmek istiyorum.

Diğer taraftan sayın Başkan da belirtti, bir arkadaşımız da bunu sormuş. Bakanlık personelinin özlük hakları ile ilgili. Bakanlığın görevleri hakkındaki Kanun Hükmünde Kararnamenin kanuna dönüştürülmesi konusu, bizim de sürekli destek verdiğimiz bir konu. Şu anda Başbakanlıkta ve böyle bir yasama faaliyetinin ardından muhtemelen özlük hakları konusundaki sıkıntılar da aşılmış olacak.

“Sulama Birlikleri ile ilgili elektrik borçları konusunda bir çalışma var mı?” deniliyor. Şu anda benim bildiğim kadarıyla bir çalışma yok. Köy Hizmetleri ile ilgili ve Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu’nda verilen görevleri kim yapacak tarzında bir soru var. Bu soruya ilişkin de özetle Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü’nün inşallah en kısa zamanda hayata geçmesiyle bunların da aşılabacağını belirtmek istiyorum.

Sayın Başkanım Adana seyahatim nedeniyle ben ayrılmak durumundayım. Çok özür diliyorum. Sorulara cevap verme adına, son konuşmacıya kadar burada kalmak adına kaldım. Bir sürçü lisan olduysa, onun af olmasını diliyorum. Hepinize saygılar sunuyorum.

Prof. Dr. Gürol ERGİN: Teşekkür ederim sayın Başkan. Şimdi Vahit Bey’in söylediklerinde gerçek dışı olanlar var. “Plan Bütçe Komisyonu’nda sivil toplum örgütlerinin konuşması vaki değil” dedi, böyle şey olur mu? Her yasa görüşülürken sivil toplum kuruluşları oraya eğer gerekirse çağrılır ve rahat rahat da konuşurlar. Yani kendi yaptığı yanlış uygulamayı, güya bir başka komisyon çalışmalarısıyla o yanlışlıktan çıkarma gayreti içinde. Bu yanlışlığı buradaki arkadaşlarımız da biliyorlar.

Dokunulmazlık konusuna gelince, bir kez daha ve açıkça söylüyorum. Dokunulmazlığı kaldırma konusunda gayret göstermeyenler, bunu içtenlikle istemeyenler ve yapmayanlar ahlaken büyük bir eksiklik ve zafiyet içindedir. Çünkü başka çıkış yolu yok. Değerli arkadaşlarım Türkiye bir yandan sermayenin sahtekar, namussuz olan kesimi, bir yandan bürokratların alçak ve ahlaksız olan kesimi, bir yandan da gerçekten hiç ahlaklı olamamış bir kısım siyasilerin işbirliği ile soyuluyor. Çok kesin ve açıkça söylüyorum. Hangi parti olursa olsun, benim partim dahil eğer iktidara geldiğinde dokunulmazlıkları kaldırmazsa, kaldırmak için çırpınmazsa inanırlılığı sıfırdır. Çünkü kendi içinde o zaman dokunulmazlığın kalkmasından korkan, ahlaken eksik, yanlış ve ileride yanlış yapmayı kafasına koymuş insanlar vardır. Bu konuda benim düşüncem nettir. Yalnız burada yine sayın KİRİŞÇİ’nin aldatmaca yönünden konuşması oldu. “Kaç yıldan beri yapılmadı” dedi. Cumhuriyet ilk kurulduğunda yoktu böyle bir dokunulmazlık, sonradan çıktı. Burada asıl önemli olan milletin gözünün içine baka baka, ben dokunulmazlığı kaldıracağım diye gelenlerin kaldırmamış olmasıdır.

Arkadaşlar, 12.500 poliçe diye övünüyor. Bu ülkede 4 milyon çiftçi ailesi var. Sayın CEVHERİ de burada, benim bildiğim zaten 12.000-15.000 kişi sürekli sigorta yaptırıyordu Türkiye’de. Ne farkı var?

Mera konusuna gelince, değerli arkadaşlar, rakam verme şansım yok şu anda ama benim özellikle bu alanda çalışan ve kendisine güvendiğim arkadaşlarımdan çok yeni aldığım bilgilere göre, son 1-2 yılda bu çalışmalar durma noktasına gelmiştir. Bakmayın siz o verilen rakamlara, inandırıcı değil.

Tarımsal Afet Kanununa değinildi, sanıyorum sayın CEVHERİ söylemişti bu konuyu. Plan ve Bütçe Komisyonu'nda görüşülürken de, Meclis görüşmelerinde de biz bu konuyu söyledik, “Böyle bir şey yapmanız son derece yanlış” dedik. Siz bir kısım insanların gerçekten ve zafiyetinden ötürü sigortalı olamayacağını biliyorsunuz, öbür yasadan da yararlandırmıyorsunuz. Zaten bir adam sigortalı değilse, öbür yasadan da yararlandırmıyorsan, ancak sigortalıysa yararlandırıyorum diyorsan, burada bir aldatmaca var demektir. “Yani ben bu insanlara hiç destek olmayacağım diyorsun. Varolan cılız desteği de ortadan kaldırıyorsun demektir” dedik, ama orada bir türlü başarılı olmadık.

Tarımın Gayri Safi Milli Hasıla'ya katkısı düştü de, onun için şimdi verilen destek yüksek sayılmalıdır diyor sayın KİRİŞÇİ. Değerli arkadaşlarım siz tarım ürünlerine hak ettiği fiyatları vermezseniz, gerçekte daha yüksek olması gereken bu katkı zaten daha düşük görünür. Nedir Gayri Safi Milli Hasıla'ya katkı, üretilen ürün çarpı onun fiyatı. Olay budur. Siz ürüne 4 yıldır fiyat vermediniz, sürekli düşük tuttunuz. Ondan sonra da şimdi böyle olduğu için verdiğimiz destek fazladır diyorsanız, bu da gene bir başka kandırmaca unsurunu ortaya koymaktadır.

Ben size sayın Vahit KİRİŞÇİ'nin yine bir söyleminden yola çıkarak, şu rakamları vereyim: “Bizim zamanımızda mı insanlar yoksullaştı?” diyor. Her ne kadar son zamanlarda verdiği rakamlara hiç güvenmiyorsak da, TÜİK'in verdiği rakamlara göre aç köylü sayısı 2002 yılında 550 binmiş, 2005 yılı başında 640 bine çıkmış arkadaşlar. Yine yoksul köylü sayısı, bunlar iktidara geldiği zaman 9 milyon 429 bin iken, 2005 başında 10 milyon 846 bine yükseliyor. Bugünün rakamını veremiyorum çünkü açıklanmadı. Yani bunların zamanında aç köylü ve yoksul köylü sayıları kesin olarak artmıştır.

“Toprak satışı konusundaki endişeleri haklı bulmuyorum” diyor. Elbette benim taşıdığım endişeyi onlar taşıyorsa, benim endişemi de haklı bulmaları mümkün değildir. Haklı bulsalar, onlar da zaten o endişeyi duyarlar ve o yasayı çıkarmazlardı değerli arkadaşlarım. Cumhuriyet toprakları hangi yabancıya silahıyla verilir ki, biz o yabancıya parayla veriyoruz. Ama maalesef bunu söyleyince de diyorlar ki, “Sırtlarına mı vurup götürürler...” Sanki silahıyla istila edenler de bu toprakları sırtlarına vurup dünyanın başka yörelerine götürüyorlarmış gibi saçma sapan bir savunmaya giriyorlar.

Şimdi, kendi aramızda da birbirimize bir şeyler söylememiz gerekiyormuş ki herhalde, sayın DSP sözcüsü Hasan MACİT iki konuyu gündeme getirdi. Bunun biri Atatürk Orman Çiftliği, diğeri Tohumculuk Yasası. Bu konularda çok kısa açıklamalar yapacağım. Tohumculuk Yasası konusunda, “Oybirliğiyle çıktı” dediler. Baştan aşağıya yanlış. Tohumculuk Yasası Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu'nda görüşülürken, Cumhuriyet Halk Partili arkadaşlarımızın karşı çıktığı hiçbir konu dikkate alınmadı. Yalnız benim arkadaşlarım orada bir eksik yapmışlar, muhalefet şerhi vermemişler, bunu gerçekten ben de yanlış buluyorum, hatta arkadaşlarımı da kınıyorum. Bunu da söyleyeyim. Ama yasa Mecliste görüşülürken, başta ben olmak üzere birçok arkadaşım bu konuda söz aldık ve ilgili meslek kuruluşlarının, sivil toplum kuruluşlarının da kaygıları bizim kaygılarımız olduğu için o kaygıları sonuna kadar dile getirdik. Yetmedi, kanun aleyhine Anayasa Mahkemesi'nde dava açtık değerli arkadaşlarım. Bayın Hasan MACİT'in şu sözünü üzüntüyle karşıladığımı söyleyeyim. “Acaba

siz Meclis'te farklı, Meclis dışında farklı mı konuşuyorsunuz” dedi, bu şık olmadı. Üzüldüğümü ifade edeyim. Kendimle ilgili böyle bir sözü kabul etmem mümkün değil. Gerçek bu söylediğimdir. Ama aydınlanmadan önce bilgi sahibi olsaydınız daha doğru olurdu gibi geliyor bana.

Değerli arkadaşlarım Atatürk Orman Çiftliği konusu da, bilen tarafından özellikle kötü niyetli, ama bilmeyenler tarafından da bilgisizlikle, varolan durumdan saptırılarak açıklanıyor. Cumhuriyet Halk Partisi adına o konudaki alt komisyonun iki üyesinden biri benim. Ve altındaki imzama da tabi ki her zaman sahip çıkacağım. Sahip çıkmam gerekir, çünkü haklı bir imza atıldı. O yasa Plan ve Bütçe Komisyonu'na geldiği zaman kıyamet koptu. Yasa geldiği haliyle Atatürk Orman Çiftliği'ni bütünüyle Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na veriyordu. Çok ciddi tartışmalar yapıldı, inanılmaz derecede karşılıklı sataşmalar, olaylar oldu. Parti genel başkanları bu işin içine girdi, onlarla da görüşüldü.

Sonuçta Atatürk Orman Çiftliği'nde şu sorun vardı, onun çözümüne zaten baştan beri yandaşlık ve yine yandaş olduk. Bir kısım insanlar orada kooperatif kurmuşlar, Atatürk Orman Çiftliği arazisinin bir kısmına girmiş o kooperatifler. Çok önceki dönemlerde verilmiş. Ama veren belediye de o toprağı verirken, Atatürk Orman Çiftliği'nin olduğunu bilmiyormuş. Sonradan yapılan çalışmalar ile o kooperatiflerin arazisinin bir kısmı Atatürk Orman Çiftliği içinde kalınca, 20-25 yıllık o evler için mahkemelerden yıkım kararları çıkmış. Onların o durumlarının düzeltilmesi gerekiyordu, çünkü orada bir haksızlık, hırsızlık, kötü niyet yoktu, o insanlar için. Kendimi onların yerine koydum ben o kararı verirken. 25 yıl önce bütün varlığımı ortaya koyacağım. Ne kadar emekli maaş almışsam, bir ev yapacağım kooperatif olarak, ondan sonra aradan yıllar geçtikten sonra, “Burası belediyenin değil de, Atatürk Orman Çiftliği'ninmiş hadi yıkılsın” denilecek. Buna hiçbir vicdan razı olmazdı, biz de razı olmazdık.

Birincisi, bu konu için; ikincisi alt-üst geçit yapılması, trafik sorununun çözümüne katkıda bulunulması için, yani yol geçişleri ve o geçitler için izin verdik. Üçüncüsü de Hayvanat Bahçesi'nin geliştirilmesi isteği vardı. Onu da yine belirli koşullara bağlayarak evet dedik. Orada da şunu getirdik. Yasada açık seçik ve net olarak var, değerli arkadaşlarım. “Atatürk Orman Çiftliği arazisi üzerinden bu amaçlarla Büyükşehir Belediyesine tahsis edilecek arazi üzerinde hiçbir konut yapılamaz. Hiçbir ticari kuruluş kurulamaz” maddesini koyduk. Şu anda aklıma gelmeyen, bir iki kesin madde daha koyduk oraya.

Atatürk Orman Çiftliği konusu da budur sayın Hasan MACİT. Yine söylüyorum, Cumhuriyet Halk Partisi içinde o olaya “Evet” diyen iki insandan biri benim, diğeri de 25 yıl belediye başkanlığı yapmış olan İzmir Milletvekili Bülent BARATALI'dır. Biz o konuda, o kararı almadan, oraya imza atmadan, defaatle kendi ODA'mız, Ankara'daki ilgili sivil toplum örgütleri ve meslek odalarıyla çeşitli toplantılarda da beraber olduk. Atatürk Orman Çiftliği ile ilgili yapılan miting biçimindeki gösterilerde de beraber olduk. Yani kimseyle görüşmeden, danışmadan alınmış bir karar değildir. Bize göre Atatürk Orman Çiftliği'nin olabildiği kadar kurtarılması için gerekli bir karardı, o şekilde ona imza attık. Ama ben sayın Hasan MACİT'e örneğin Tütün Yasası'nın, Şeker Yasası'nın kendi dönemlerinde çıktığını hatırlatmak istemezdim, şimdi hatırlatmak zorunda kaldım. Tarımsal desteklemelerin kaldırılması tümüyle sizin döneminizde oldu. Ben bunu da hatırlatmak istemezdim. Çünkü ben hedef şaşırma istemezdim. Benim bir tek hedefim var, Türkiye Cumhuriyeti devletinin laik yapısına musallat olan AKP iktidarı. Benim hedefim o. Siz değilsiniz.

Teşekkür ediyorum sayın Başkan.

Oturum Başkanı Dr. Gökhan GÜNAYDIN: Teşekkür ederiz. Bir küçük açıklama yapayım. Atatürk Orman Çiftliği ile ilgili yasa Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin Hayvanat Bahçesi üzerinde intifa hakkı kurabileceğine ilişkin bir hüküm içeriyordu, ancak elbette ticari işletme kurmamak kaydıyla. Şöyle bir küçük düzenleme yaptılar, tabii lafın gelişi "küçük." Ankara Büyükşehir Belediyesi, Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı'nın taslağını hazırladı. Bu taslağa göre halen mevcut arazi içinde yüzde 1'den daha az arazi kaplayan Atatürk Orman Çiftliği Hayvanat Bahçesi'nin arazi miktarı yüzde 30'a çıkartılıyor ve mevcut yerinden başka bir yere taşınıyor. Bu Hayvanat Bahçesi özelinde, Atatürk Orman Çiftliği genelinde ciddi bir tehdidin varlığını bize işaret ediyor. Önümüzdeki dönemde de tabii yasaya aykırılıkları varsa idari yargı açısından konu takip edilecektir.

Şimdi sözü Doğru Yol Partisi adına Tarım Komisyonu Başkanı sayın Cevher CEVHERİ'ye bırakıyorum. Buyurun efendim.

Cevher CEVHERİ: Teşekkür ediyorum sayın Başkan. Soruların hemen hemen tamamına yakını sayın Vahit KİRİŞÇİ'ye tevci edilmişti. Kendileri de salondan ayrıldılar, bana da bir iki şey söyleyerek ayrıldılar. Ben gıyabında bir şeyler söylemek durumunda kalacağım, elbette ki belli bir üslup içerisinde ama yarın yine Adana'da yüz yüze bakacağız. Tekrar söylüyorum, 1997'de çiftçinin durumu, bugünkünden çok daha iyiydi. Hangi çiftçiye sorarsak soralım, hangi teknik elemana sorarsak soralım, geçimi tarım sektöründen olan hangi vatandaşımıza sorarsak soralım, eğer bir tanesi biz bugün 1997'den daha iyi durumdayız diyorsa, ben bu sözlerimin hepsini geri alıyorum. Yani 1997 ile 2006, 2005'in Türkiye'sini tarım sektörü bakımından tartışmak fevkalade yanlıştır. Hiçbir kabul edilir tarafı yoktur. Bunu hocam ayrılmadan söylemek isterdim.

Şimdi çok önemli bir konu, 2090 sayılı Yasa 30 yıl boyunca son derece faydalı bir yasa olarak önemli bir işlevi yerine getirmiştir. Bu yasayı yok kabul etmek ya da koyduğunuz 17. madde ile bu yasayı bilerek kaldırdık demek, bilerek yanlış yapmaktır. Göz göre göre çiftçiyi sahipsiz bırakmaktır. Az önce Gürol Hocam da ifade etti. 4 milyon işletme var. TÜİK'in son verilerine göre 6.5 milyon kayıtlı çiftçi var. Aynı zamanda seçmen tabii ki ve o seçmenler de ne yapacaklarını çok iyi biliyorlar şu anda. Sayın KİRİŞÇİ 12.500 poliçe dedi, sayın Genel Başkan 10.500 dedi. Sayın KİRİŞÇİ'nin verdiği rakamı doğru kabul etsek bile 4 milyon kayıtlı tarım işletmesinden 12.500 adet poliçe düzenlenmiş ise hiç kimsenin bundan haberi yok demektir. O yüzden 2090 sayılı Kanun ayrıca bir afet kanunudur dedi hocam, yüzde 40'ın altında dahi olsa varlığınızla ilgili kayıp, eğer başka bir yerden kredi alma imkanınız yoksa, yine zararınızın tamamı tazmin ediliyor.

Biz 5363 sayılı Yasaya karşı değiliz ama çok ciddi eksiklikler içeriyor. Bunu ilk bölümde sunumum içinde söyledim, tekrara girmek istemiyorum. Kayıt dışılık çok yaygın bir şekilde var. Bakınız önce bir kararname yayınladılar, 7 üründe prim verileceğini söylediler. Daha sonra rakamları açıklarken, sofralık ham zeytini bunun içinden çıkardılar, yani 6 ürüne indirdiler. Oysa Türkiye'de bitkisel üretimde dahi sayısı 10'larla ifade edilen üretim tarzı var. Bunların hangi birini prim uygulaması dışında bırakırsanız orada kayıt dışılık var demektir. Kayıt dışılığın olduğu yerde de devletin, kamunun, kamu maliyesinin çok ciddi kayıpları söz konusudur.

2005 yılı ile ilgili mazot ve gübre desteği uyutuldu dedim, bir cevap alamadım. Demek ki bu vesileyle tescil edilmiş oldu, 2005 yılına ilişkin mazot ve gübre desteği verilmeden o yıl atlanmıştır. Burada bu şekilde kayıtlara geçiyoruz.

Sayın Genel Başkanın sorusuna cevaben bir iki cümleyle sözlerimi tamamlamak istiyorum. “Siyasi partiler ziraat mühendisleri için ne yapacak?” dedi. Dünkü oturumda da ifade edildi, yanlış aklımda kalmadıysa 10 bin civarında ziraat mühendisimizin şu an işsiz olduğunu üzülen biliyoruz, tespit etmiş bulunuyoruz. Bizim politikalarımız içinde, ilçe tarım müdürlükleri, il tarım müdürlükleri, diğer işlevlerinin yanı sıra çiftçiye gerek mahallinde, gerekse dairede çiftçi eğitimi veren kurumlar haline yeniden getirilecektir. Zaten uygulamada bu vardı ama imkansızlıklar, teknik eleman ve araç-gereç yetersizliği sebebiyle bu gerçekleştirilememektedir.

Ayrıca çiftçi kayıt sistemi gibi tarımsal destekleme politikalarının uygulanmasında çok önemli bir yeri olan, destekleme enstrümanlarının tatbikinde de ilçe tarım müdürlüklerinin yanı sıra ziraat odalarımızın da hem çiftçi kayıt sisteminin tutulmasında hem de tarımsal desteklemelerin uygulanmasında ve denetlenmesinde önemli yeri olacaktır. Bu manada da çok sayıda ziraat mühendisine, veteriner hekime, gıda mühendisine ve diğer ara insan gücüne ihtiyaç duyulacaktır. Onlar da muhakkak suretle Tarım ve Köyişleri Bakanlığı bünyesinde istihdam edilecektir.

Tabi ki özlük haklarının düzenlenmesi de büyük bir zarurettir. Şu anda ortalama emekli maaşlarının ya da kamuda çalışan mühendislerimizin aldıkları ücretlerin durumu içler acısıdır. Tüm diğer kesimlerle birlikte ziraat mühendislerimizin de özlük haklarının iyileştirilmesi bizim için önemli bir görevdir. Bunu da dikkatlerinize sunmak istiyorum. Teşekkür ediyorum.

Oturum Başkanı Dr. Gökhan GÜNAYDIN: Teşekkür ediyoruz. Tarımla ilgili tartışmalarda kuşkusuz yorum farkları olabilir. Ama bu rakamlar üzerindeki spekülasyonlar beni her zaman üzüyor. Çünkü rakam nettir. Sayın Bakan’ın bütçe konuşmasından, ki 15 gün önce yapılmıştır. Alınan rakam burada 10.592. Kaldı ki 12.000 de olsa fark etmez. Yani o büyük genelin içinde çok küçük bir pay alıyor. Ama bizim rakamları çarpıtmamız lazım. Net rakam üzerinden konuşmakta gerçekten yarar var.

Şimdi söz Sosyaldemokrat Halk Partisi Genel Başkan Yardımcısı sayın Cafer YÜKSEL’de. Buyurun efendim.

Cafer YÜKSEL: Teşekkür ederim sayın Başkan. Sayın CEVHERİ’nin dediği gibi bana da soru yok. Ancak sayın Başkan iki soru sordu. Birincisi Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nın yeniden yapılandırılması ile ilgili görüşümüz; ikincisi de ziraat mühendislerinin özlük hakları ile ilgili ne düşündüğümüz... Bunlarla ilgili görüşümüzü kısaca belirteyim. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nın yeniden yapılandırılması ile ilgili sürecin kendisinde zaten bir yanlışlık var. Ondan son derece rahatsızız. ODA’mızın bu konudaki düşüncesini ne ölçüde anlatabilme fırsatı bulduğunu bilmiyorum ama biz bundan çok şikayetçiyiz. Bu şikayetimizi de hep söylüyoruz.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nın yapılanmasında en çok ilgilendiğimiz yeni model Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü. Bir defa şunu kabul edelim; Tarım ve Köyişleri Bakanlığı bu yapıyla tarımın sorunlarını çözmekten son derece uzak. Yani işlemeyen hantal bir yapı var. Bu yapının yenilenmesi lazım. Kırsal alanı bir bütün olarak görme anlayışını doğru

buluyorum. Kırsal alan, orman, ormanın kenarı, bitişiği, ova, düz ayrılmasının bir bütün olsun, çok doğrudur. İçinde uzak alanlar, yakın alanlar diye sınıflanabilse bile... Ama Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü Yasa Tasarısında orman mühendisi yok uzman olarak. Böyle bir şey olabilir mi?

Sayın Başkan, bu tür yapılanmalarda ilgili tarafların, adet yerini bulsun türünden katkıları değil, ciddi katkılarının alınmasından yanayız. Bu ve benzeri her konuda, “Laf olsun, bak sizin de görüşlerinizi aldık. Katılın sonra biz gereğini yapalım, biz biliriz” anlayışıyla hareket edilmemeli, gerçek anlamda karar verilmesine kadar bir ölçüde katılım sağlanmalıdır. Yani bunun içinde bizim de düşüncelerimiz vardır diyebilecek ölçüde bir katılım olmalıdır.

Ziraat mühendislerimizin, tüm mühendislerimizin, teknik elemanlarımızın, ülkemizde yetişmiş tüm beyinlerimizin, kadrolarımızın, eskiye nazaran büyük oranı artık kamuda değil, kamu dışında veya işsiz. Büyük ölçüde bir işsizlik söz konusu. Bir ziraat mühendisi, bir veteriner, bir gıda mühendisi çalıştırabilecek kapasitesi dahi olmayan bir çiftçi örgütünü düşünün. Ama bunun adı da çiftçi örgütü oluyor. Örgütler, çiftçisine, örgütüne, ortağına, tabanına yeterli hizmet verme kapasitesini sağlamayınca esas fonksiyonunu yapamıyor. Yani örgüt gerekli eğitim ve teknik desteği verebilecek kapasitede olmalıdır. Eğer bu sağlanırsa, bunu sağlayıcı altyapı ve düzenlemeler, yönlendirmeler yapılırsa sorun önemli bir bölümü çözülecektir.

Özellikle teknik elemanlarımızın, ziraat mühendislerimizin, yani kırsal alana yönelik mühendislerimizin hitap ettikleri, çalışma alanları olan kırsal alan zorlukları da göz önünde bulundurularak, yani arazide çalışmanın zorlukları da dikkate alınarak özlük hakları ona göre düzenlenmeli ve üreticinin teknik destekle mühendisimizle devamlı buluşması mutlaka sağlanmalıdır. Bunun bedeli neyse de karşılanmalıdır.

Oturum Başkanı Dr. Gökhan GÜNAYDIN: Biz de sayın YÜKSEL’e teşekkür ediyoruz. Son söz Demokratik Sol Parti Genel Başkan Yardımcısı sayın Hasan MACİT’te. Buyurun efendim.

Hasan MACİT: Teşekkür ediyorum sayın Başkan. Sorunuz Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ve özlük hakları ile ilgili. Değerli arkadaşlar, Türkiye’deki özlük haklarıyla ilgili tüm kamu personeline bir kaos yaşıyor. Bugün aynı unvandaki bir memur veya mühendis, kamunun değişik kesimlerinde farklı farklı ücretler alıyor. Bu nedenle Cafer Bey’in de söylediği gibi Personel Yasası’nın yeniden düzenlenmesi gerekir.

AKP iktidarında “kölelik düzeni” denilen, gerek ziraat mühendisleri – veteriner hekimler boyutunda, gerekse öğretmenlik boyutunda bir yeni kadro ihdas edildi. Sözleşmeli öğretmen ve tarım gönüllüleri. Yarının garantisi, güvencesi olmayan ve tamamen iktidarın yılbaşlarında sözleşmesini uzatmak veya uzatmamak ile tehditle devam eden bir konu gündeme geldi. Aslında OECD raporuna göre biz kamuda az personel çalıştıran bir ülkeyiz. O nedenle daha verimli, yarınla güvenle bakan bir konumda kamuya memur alınması ve bu kölelik sisteminden vazgeçilmesi gerekir.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, gerçekten bugünkü işleviyle görevini yerine getiren bir bakanlık değildir. Bir kere tarımla ilgili yetkiler değişik bakanlıklara dağılmış durumdadır. Bir konu, bir ürünle ilgili verilecek karar, birkaç bakanlığı ilgilendiren konular olabilmektedir. Bu nedenle hantallıktan kurtarılmalı ve tam yetkili bir bakanlık olmalı. Daha aktif, daha karar

verici ve verdiği kararı uygulayıcı bir yapıya getirilmesi gerekir. Bir de bu hükümet döneminde kaldırılmış olan Köy Hizmetleri mutlaka günün koşullarına uygun hale getirilerek, bakanlık içerisinde ihdas edilmeli. Aynı zamanda toprak-su bakanlıkta mutlaka olmalı.

Yanlış anlaşılardan dolayı tekrar bir vurgu yapmak istiyorum. Sayın Gürol Hocam, amacım öyle bir şey değildi. Çünkü yanımda sayın Başkan, oybirliğiyle dedi. Ben o yanlış bilginin ortaya çıkması adına böyle bir şey söyledim.

Bir diğer konu da, gerçekten dokunulmazlıklar artık kangren olmuş boyuttadır. 2002 seçimlerinde başta sayın Başbakan olmak üzere bakanların, milletvekillerinin ve bugün kamunun en üst noktasındaki bürokratların birçoğunun yargılandığı bir süreçten gelen iktidarın, dokunulmazlıkları kaldırmayacağı bir gerçektir. İktidar ne kadar söz verirse versin, verdiği sözden ertesi gün, hatta ertesi güne bile kalmadan geri adım atıyor. Keşke 2002’de seçim sonrası kişiye özel Tayyip ERDOĞAN affedilirken, dokunulmazlıklar da anayasa değişikliğine derc edilseydi de, o sorun da bu şekilde bitirilmiş olsaydı diyorum, hepimize teşekkür ediyorum.

Oturum Başkanı Dr. Gökhan GÜNAYDIN: Biz de sayın MACİT’e teşekkür ediyoruz. Günün sonuna geldik. 1970’li yılların ortalarında sevgili Akın ÖZDEMİR, “İnsanı aç, toprağı aç, hayvanı aç bir ülkede bayram kutlanmaz” demişti. Biz bir bayram kutlaması şeklinde değil, sektörü ele alan, sektörü analiz eden ama gerçekçi ve demokratik bir ortamda sorunları ortaya koyan ve çözümlere ulaşmak açısından nelerin yapılabileceğini sorgulayan bir platform oluşturmaya çalışıyoruz. Her 5 yılda bir yaptığımız teknik kongreler ile tüm alt sektörler itibariyle nabızı tutuyoruz ve bütün rakamları ortaya koyuyoruz. Aradaki dönemde de elbette üretici örgütlerinin, sanayiinin, işleyicilerin durumunu ortaya koyuyoruz.

Ziraat Mühendisleri Odası’nı 53 yıldır ayakta tutan; ülkesine sahip çıkan, toprağına sahip çıkan, sektörlerine, tarımına sahip çıkan tam bağımsız bir ülkede, mutlu insanların daha çok üretip, daha adil paylaşacağı bir düzene olan inancımızdır. Nice 50 yıllara diyorum ve bütün meslek camiamızın Tarım Bayramını kutluyorum. Sağ olun arkadaşlar.